

Digital Översiktsplan 2016 - textdel

Antagandeverision

Den fullständiga översiktsplanen med kartor och områdesbeskrivningar finns på www.jonkoping.se sökord: översiktsplan

Projektledare: Gunnel Holmberg Karlsson, chef översiktlig planering

Arbetsgruppen har bestått av:

Dag Fredriksson, kommunekolog

Malsor Limani, gis-ingenjör

Martin Gustafsson, översiktsplanerare

Nicole Henriksson, översiktsplanerare

Stadsbyggnadskontoret, februari 2016

Bebyggelse

[Tätort](#)

[Förtättnings- och omvandlingsområden](#)

[Nyexploateringsområden](#)

[Strategiska områden](#)

[Landsbygd](#)

[Tätortsnära zon](#)

[Landsbygdsutveckling i strandnära lägen \(LIS\)](#)

[Småskalig bebyggelse](#)

För att styra planeringen och bebyggelseutvecklingen mot en långsiktig hållbar samhällsutveckling, redovisas i översiktsplanen riktlinjer för byggnation i tätorter och på landsbygden. Bygglöslöshetens omfattning regleras i plan- och bygglagen (PBL).

Parallellt med översiktsplanen, vid frågor som berör planering och byggande, gäller de fördjupade översiktsplanerna *Utbyggnadsstrategi 150000 invånare* och *Ramprogram för södra Munksjön* med tillhörande underlagsrapporter. Kommunens verktyg för att genomföra en byggnation enligt målsättningen är det kommunala bostadsförsörjningsprogrammet.

Viljeinriktning

- Byggnation och exploatering i kommunen ska ske på ett hållbart sätt, sett till ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer.
- Byggnation ska vara möjlig i varje kommunedel och i alla tätorter.
- Kommunen är positiv till ny bebyggelse på landsbygden.
- Kommunen ska hushålla med sina resurser, genom att prioritera förtätning och omvandling på redan ianspråktagen mark samt bygga med en hög exploateringsgrad utifrån platsens förutsättningar.
- Nya byggnader och anläggningar på landsbygden ska förläggas med hänsyn till människors hälsa och säkerhet samt anpassas till befintlig bebyggelse, landskapsbild, service och vägnät, detta ska göras på ett sätt som inte inverkar negativt på jord- och skogsbrukets bedrivande, eller på natur-, kultur- och friluftsintrassen. Därför ska försiktighet även vidtas vid nyexploatering i områden utan befintlig bebyggelse och dessa områdets särskilda förutsättningar.
- När befintlig bebyggelse förändras och utvecklas ska hänsyn tas till hälsa och säkerhet, närhet till miljöfarlig verksamhet, landskapsbild, stadsbild, byggnadens karaktär och omgivande bebyggelse- och naturmiljö.
- Gröna ytor som har stort värde för rekreation eller stadsmiljön ska inte exploateras.
- För att slå vakt om den centrala tätortens långsiktiga intressen ska bebyggelseutveckling inom den tätortsnära zonen främst ske genom planläggning.
- Bostäder, arbetsplatser och verksamheter ska i första hand byggas intill befintliga eller framtida kollektivtrafikstråk.
- Nya strukturer ska möjliggöra gång- och cykelavstånd till arbete, skola, service och fritidsaktiviteter samt skapa ett större underlag för kollektivtrafik och service.
- Kommunen ska sträva efter att skapa blandade bebyggelseområden, med varierande arkitektur och innehåll. Det inkluderar olika bostadstyper och upplåtelseformer, integrerat med arbetsplatser, icke störande verksamheter, service, natur- och grönområden.

- Fördjupade översiktsplaner eller motsvarande översiktliga planeringsunderlag, ska upprättas för A6-området, Maden-Huskvarna, Torsvik, Gränna och Visingsö för att klargöra hur en utveckling av dessa områden ska ske.
- LIS-områden ska kunna utvecklas vid områden som har närhet till service.

Motivering

Översiktsplanen gör en uppdatering av utbyggnadsstrategin från år 2011. De grundläggande principerna är desamma, men kartan och beskrivningarna är uppdaterade till förhållanden som gäller 31 december 2015.

Jönköpings kommun växer årligen med mer än 1000 personer vilket kräver att kommunen förbereder och planerar för var dessa nya invånare ska bo och arbeta. Enligt kommunens prognoser beräknas folkmängden i kommunen vara 140000 år 2020. Målet är att bygga 800 bostäder/år. Det kommunala bostadsförsörjningsprogrammet redovisar att vi kan täcka upp det behovet om nybyggnation sker i enlighet med kommunens planering.

Översiktsplanen redovisar möjlighet att bygga 5000 nya bostäder inom förtätnings- eller omvandlingsområden inom befintliga tätortsstrukturer och 8500 bostäder inom nyexploateringsområden. Cirka 400 hektar beräknas gå åt till nyexploateringsområden för bostäder, varav 50 % utgörs av åkermark. Utöver detta kommer ett stort antal nya bostäder byggas inom Södra Munksjöområdet, det kan handla om 6000-10000 bostäder. A6 utredningsområde bedöms kunna rymma ytterligare 4000 bostäder. Översiktsplanen redovisar också 900 hektar mark för nya verksamhetsområden, 21 % av dessa ligger på åkermark. Det innebär att det totalt behövs 1300 hektar ny mark för exploatering. Redan ianspråktagen mark som ska omvandlas består av 300 hektar inom Södra Munksjöområdet och därutöver 100 hektar i övriga delar av tätorterna.

För att bland annat undvika fragmentering av landskapet och för att hushålla med mark är det viktigt att även i de mindre tätorterna bygga enligt principerna om förtätning och att hushålla med resurser.

Översiktsplanen redovisar markområden där det är möjligt att bygga bostäder och verksamheter i alla delar av kommunen, både i våra tätorter och på landsbygden. Målet är att kommunen ska växa på ett hållbart sätt, oavsett om det är i tätort eller på landsbygd. Det gör vi genom att bygga med en högre exploateringsgrad för att hushålla med mark och resurser, planera bebyggelse i kollektivtrafikstråk, förtäta och omvandla redan ianspråktagen mark och se till att bebyggelsen fylls med ett blandat innehåll. Genom att låta tätorterna växa genom förtätning och omvandling inom städernas och tätorternas gränser på redan exploaterad mark skapas en sammanhållen bebyggelsestruktur och vi undviker en stads- och tätortsutbredning. Vi hushåller också på detta vis med våra resurser eftersom en glesare struktur förbrukar stora markarealer, inte bara för bebyggelsen utan även för vägar och annan infrastruktur. I närheten av den centrala tätortens utbredning är det ett stort tryck på att ändra pågående markanvändning, till exempel för att bygga ny infrastruktur, ny bostadsbebyggelse, nya verksamhetsområden, fritidsanläggningar med mera. För att slå vakt om den centrala tätortens långsiktiga utveckling har ett markområde kallat för tätortsnära zon markerats på kartan. Inom denna zon ska förändringar främst ske genom planläggning för att kunna styra utvecklingen på ett medvetet och strategiskt vis för att undvika oplanerad spridning av staden och värna om tätortsnära rekreationsområden och framtida utveckling.

Det är dock samtidigt viktigt att det också finns mark för nyexploateringsområden och kompletterande bebyggelse för att tätorterna ska kunna utvecklas och för att den typ av bostäder som inte kan åstadkommas genom förtätning och omvandling byggs. Byggnation ska

då ske inom eller i direkt anslutning till befintlig bebyggelsestruktur och stärker och kompletterar på så vis stads- och kommundelarna.

Gränna och Visingsö är populära besöks- och boendeområden i vår kommun och de har en lång historia bakom sig. Det saknas idag uppdaterade planeringsdokument som anger hur dessa områden ska utvecklas. Därför ska kommunen tydliggöra detta i fördjupade planeringsunderlag. Även omvandlingsområdena A6 och Maden samt verksamhetsområdet Torsvik behöver fördjupat planeringsunderlag för att klargöra hur en utveckling av dessa områden kan ske.

Hushålla med resurser

Kommunens ambition är att i första hand förtäta och omvandla redan ianspråktagen mark och att vara varsam till att anlägga ny bebyggelse på rekreationsområden eller skogs- och jordbruksmark. Mark med dessa användningsområden kan aldrig återfå sin användning om dessa exploateras, detta är viktigt att beakta i planeringen, men där det samhälleliga behovet av att utveckla tätorterna bedöms högre måste undantag kunna möjliggöras. Flera av kommunens tätorter omgärdas eller gränsar i flera fall till jordbruksmark. Det är också viktigt att kommunen värnar om sin skogs- och jordbruksmark och inte låter nybyggnation eller ändrad markanvändning förhindra bibehållandet av öppna landskap och jordbruksenheter för produktion. En byggnation på brukningsvärd jordbruksmark får enligt 3 kap. § 4 MB tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Försiktighet gäller också för ny bebyggelse i skogsområden där bebyggelse saknas. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska enligt 3 kap. 4§ MB så långt som det är möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk. Ny bebyggelse ska därför placeras så att den inte försvårar skogsskötseln.

Genom att i möjligaste mån avstå en byggnation på oexploaterad skogs- eller jordbruksmark, undviker kommunen att fragmentera landskapet och hushåller därmed med våra resurser, samtidigt som hänsyn tas till kultur-, natur, och friluftsvärden, det vill säga våra allmänna intressen. Ny bebyggelse på landsbygden ska därför alltid lokaliseras intill annan bebyggelse, eftersom en ny enstaka bebyggelse kräver att näringen måste ta hänsyn till bebyggelsen. På så vis kan vi också upprätthålla obebyggda delar av landskapet.

Högre exploateringsgrad

En viktig målsättning är att vi ska bygga med en högre exploateringsgrad än vad vi har gjort under senare år, både när vi förtätar, omvandlar eller bygger på nya områden.

Utbyggnadsprinciperna anpassas till lämplig skala beroende på tätortens storlek. En högre exploateringsgrad ger god markhushållning och innebär också det mest ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbara. En tätare bebyggelsestruktur har också en avgörande betydelse för att kollektivtrafiken ska få ett tillräckligt underlag och kunna få en så hög standard att den uppfattas som tillräckligt attraktiv för att man ska avstå från bilen. Ett avstånd på maximalt 400 meter från ett kollektivtrafikstråk bedöms ge en mycket bra tillgänglighet och därför ska en hög exploateringsgrad eftersträvas inom detta område. 400-600 meter bedöms också vara ett rimligt avstånd för att åka kollektivt, men här kan exploateringsgraden vara något lägre än i det förra fallet.

Tätortsbefolkningen ska ha förutsättningarna att ha gång- och cykelavstånd och kortare kollektivtrafikresor till arbete, skola, service och fritidsaktiviteter för att uppnå ett hållbart resande. Inom det egna närområdet är det också viktigt att det finns närservice (både offentlig

och kommersiell), förskola, lekområden och grönområden. Den viktigaste målsättningen för att klara detta är att förtäta och omvandla i befintlig bebyggelsestruktur. Södra Munksjöområdet är det mest betydelsefulla omvandlingsområdet i den centrala tätorten med de bästa förutsättningarna att bygga för en god hållbar utveckling.

Variationsrika bebyggelseområden

Tillkommande bebyggelse ska berika staden och tätorterna och komplettera omgivande bebyggelse på ett tilltalande sätt, både genom innehåll och genom arkitektur.

Bebyggelsestrukturen ska vara så flerfunktionell och komplex som möjligt. Fler verksamheter, arbetsplatser och service i ett bostadsområde och en jämnare sammansättning av bostadstyper ger en mer integrerad, jämställd, aktiv, trivsamt, trygg och levande stad, tätort och stadsdel. För att skapa en levande stadsmiljö är det viktigt att möjliggöra lokaler för verksamheter i bottenplan när kommunen detaljplanlägger ett område.

Översiktsplanen är en strategisk plan. Det är först vid efterföljande planeringsskeden som man prövar områdets lämplighet för ett visst projekt. Då ska återigen olika intressen sammanvägas som till exempel påverkan på grönområden och kulturmiljön, närhet till miljöfarlig verksamhet och andra störningar, närhet till kommunikationer, dagvattenhantering, klimatanpassningsåtgärder, geoteknik, och andra tekniska lösningar.

För att tillmötesgå invånarnas olika bostadsbehov och önskemål är det betydelsefullt att se till att det finns tillgång till en blandad bostadsbebyggelse i alla stadsdelar och i alla tätorter, både när det gäller upplåtelseformer och bostadstyper. Då ökar möjligheten att kunna bo kvar i sitt närområde när behovet av en annan typ av bostad efterfrågas. Hänsyn måste tas till en åldrande befolknings specifika behov med närhet och tillgänglighet som är viktiga faktorer för att människor ska trivas. Det gäller även att kunna uppfylla kommunens ansvar att tilldela bostäder till socialförvaltningens målgrupper. Vid förtätning och kompletterande byggnation finns det stora möjligheter att se till att den befintliga miljön blir mer blandad och integrerad. Områden som bedöms som alltför ensartade kan göras mer komplexa och variationsrika.

Grönområden behövs både för att värna om den biologiska mångfalden, men också för att ge människor möjlighet till rekreation och kunna nyttja ytor för sociala aktiviteter och som mötesplatser. Om ett värdefullt grönområde behöver tas i anspråk för exploatering, ska kompensationsåtgärder övervägas. Med det menas att till exempel ett intilliggande grönområde görs mer attraktivt och tillgängligt eller att det i ett annat planteras vissa arter eller skapas en miljö som är attraktiv för växt- och djurlivet. Grönområden har också betydelse för dagvattenhanteringen. Genom att avrinningsstråk och infiltrationsytor behålls eller skapas, ges förutsättningar för en långsiktig hållbar dagvattenhantering. Stora dagvattenflöden från riktigt stora regn kan också behöva ledas på vissa gator till närliggande recipient för att undvika översvämningar.

Boende på landet

Gårdar med jordbruksverksamhet och djurhållning är ett naturligt inslag i det lantliga landskapet och är därför också ett naturligt komplement till övrig bebyggelse och verksamheter. Att bo på landsbygden innebär en viss närhet till djur och annan jordbruksdrift vilket måste vara en av förutsättningarna för att kunna kalla det landsbygd och det många människor efterfrågar. Mot bakgrund till detta måste enstaka ny bebyggelse kunna prövas att placeras intill bostadsfastigheter med djur. Jordbruksdrift och djurhållning ger dock upphov till viss lukt, ljud och allergena ämnen och dessa faktorer påverkar till viss mån den slutliga bedömningen i det enskilda fallet. Andra faktorer att ta hänsyn till är den förhärskande vindriktningen (som i Jönköpings kommun är sydväst), topografin, vegetation, fysiska

barriärer, utformning av stall och stallområde, till exempel var gödselanläggningen är placerad.

Om befintlig bebyggelse förändras och utvecklas ska hänsyn tas till landskapsbilden, byggnadens karaktär och omgivande bebyggelsemiljö. För befintliga byggnader med ursprunglig karaktär gäller varsamhetskraven i plan- och bygglagen 8 kap. 13-18 §§ PBL.

Nya tillfartsvägar ska inte anordnas på sådant sätt att de gör stora ingrepp i naturmiljön. För ny enskild väg som ansluts till allmän väg krävs tillstånd av väghållningsmyndigheten (Trafikverket), eller vägsamfälligheten enligt de allmänna bestämmelserna i 39 § väglagen.

Följder av vald inriktning

Genom att kommunen medvetet styr bebyggelseutvecklingen och utformar tätorterna enligt översiktsplanens riktlinjer, minskar de negativa konsekvenserna som uppkommer på människors hälsa och på naturmiljön.

Genom att byggnation sker med en hög exploateringsgrad och genom att förtäta och omvandla redan ianspråktagen mark samt lokalisera nya bebyggelseområden i anslutning till befintliga kvartersstrukturer, hushåller kommunen med resurserna. En blandad och variationsrik bebyggelse skapar trygga miljöer, med närhet till service, grönområden, arbetsplatser, fritidsaktiviteter med mera. En ökad befolkningsmängd i våra befintliga tätorter skapar ett större underlag för service, såväl kommersiell som offentlig. Kollektivtrafiken får på så sätt möjlighet att skapa ett mer effektivt och utbyggt kollektivtrafiksystem, vilket kan få fler resenärer att välja bort bilen. En blandad bebyggelse medför också att fler har gång- och cykelavstånd till arbete, skola och fritidsaktiviteter.

En förtätning och utbyggnad av våra tätorter ger en större befolkningsmängd, vilket innebär att fler människor får tillgång till våra gemensamma strukturer och service vilket bidrar till ett mer effektivt samhälle. Genom att vi får en större befolkning ökar dock också mängden trafik. Kommunen har som målsättning att biltrafiken inte ska öka trots att folkmängden ökar. Ett medel att nå detta är att översiktsplanen föreslår just denna bebyggelsestruktur som stärker de hållbara transporterna. Den långsiktiga trafikutvecklingen har analyserats i kommunikationsstrategin. Kommunen följer utvecklingen och har på så vis möjlighet att vidta fler åtgärder om det behövs för att nå uppsatta mål.

En ökad befolkning innebär också en högre efterfrågan och ett ökat användande av grönytor och friluftsområden. En medveten planering och utformning av dessa områden kan hantera en ökad användning. När det byggs mer kan grönområden få ett lyft och utvecklas och blir då mer tillgängliga och efterfrågade, vilket dock i sin tur kan leda till ett ökat slitage. Drift- och skötselbehovet kommer då att öka.

Genom att placera ny bebyggelse intill befintliga strukturer och inte skapa nya ensamlägen eller bygga i utsatta lägen i landskapet eller på jordbruksmark, minskar de negativa konsekvenserna som kan uppkomma i det öppna landskapet. Att vara restriktiv till byggnation på jordbruksmark innebär att tillgången till mark som kan producera livsmedel eller användas som betesmarker inte minskar. Inte heller upplevelsen av de kulturella värdena påverkas negativt, istället kan äldre strukturer behållas och utvecklas. De kulturella och ekologiska värdena bibehålls i landskapet, genom att markerna hålls öppna av aktivt brukande samt av betande djur. Att undvika att bygga på både jordbruksmark och skogsmark samtidigt som kommunen är positiv till ny bebyggelse på landsbygden är en balansgång. Översiktsplanens lösning på den konflikten är att ny bebyggelse ska lokaliseras i anslutning till annan befintlig bebyggelse där jord- och skogsbruket redan måste ta hänsyn till den befintliga bebyggelsen.

En annan möjlighet är att se till att det finns utbyggnadsmöjligheter i de mindre tätorterna för att tillmötesgå de som vill bo på landet i en tätort.

Utpekade LIS-områden upptar en begränsad del av sjöarnas totala strandsträckor och genom styrning i detaljplaner kontrolleras strukturer som till exempel bebyggelsens placering samt vatten- och avloppsanläggningar, vilket minimerar risken för betydande konsekvenser på natur- och friluftsliv. Närheten till befintlig service och kollektivtrafikstråk medför att den positiva utvecklingen av landsbygden inte behöver leda till ett ökat bilberoende.

En successiv utveckling av bebyggelsen innebär alltid konsekvenser för de som bor och arbetar i det aktuella området. Dessa konsekvenser är normalt en ökad trafikmängd, ändrad parkeringssituation, inanspråktagande av ytor som inte är bebyggda vilket kan skapa nya ljusförhållanden och förändrad utsikt i närliggande bebyggelse. Denna typ av förändringar i omgivningen måste dock normalt kunna accepteras om inriktningen mot en trygg, variationsrik och levande stadsmiljö ska kunna nås.

Kommunen har möjlighet att överväga en ännu högre exploateringsgrad än vad som eftersträfvats tidigare år inom förtätnings- och nybyggnadsobjekten om man anser att nyexploateringsområdena tar för stora ytor av jord- och skogsmark. Man kan vid kommande planläggning utreda förutsättningar för en högre exploatering och ställa det mot möjligheten att lösa de planmässiga frågorna, platsens förutsättningar och marknadens önskemål.

[Bebyggelse](#) > **Förtättnings- och omvandlingsområden**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Förtättningsområden är obebyggda mindre markytor som kan tas i anspråk för annan användning. Områdena kan innehålla bostäder, service, idrott, rekreation och/eller verksamheter som inte är störande för närliggande bostäder. Områdena ska ligga inom eller intill befintliga strukturer, som till exempel gator, kollektivtrafiklinjer, gång- och cykelbanor.

Omvandlingsområden är ytor inom tätorternas gränser som redan är ianspråktagna för bebyggelse, verksamheter, eller annan användning och där marken föreslås användas i andra syften. Både förtätning och omvandling kan åstadkommas genom kompletterande byggnation inom lågutnyttjade ytor eller genom till- och påbyggnad. Ytorna kan också användas för andra aktiviteter som lek, rekreation, idrott.

Riktlinjer

- I förtättnings- och omvandlingsområden ska en hög exploateringsgrad eftersträvas, för att erbjuda god service och för att uppnå en ökad markhushållning, om det kan ske med hänsyn till platsens karaktär och stadsbild. Genom att tätorten utvecklas på redan exploaterad mark skapas en sammanhållen bebyggelsestruktur.
- Förtättnings- och omvandlingsområden som ligger utmed ett välutvecklat kollektivtrafikstråk och/eller i närheten av en centrumfunktion eller större arbetsplats ska ges en särskilt hög exploatering för att erbjuda boende närhet till service. På sikt kan även behovet av bilresor minska och bidra till att nå den hållbara utveckling som kommunen eftersträvar.
- Platser som särskilt lämpar sig för ny eller utökad kommersiell eller offentlig service ska reserveras för sådan. Det kan vara ytor som ligger nära befintliga servicefunktioner eller goda kollektivtrafiklägen t.ex. omstigningshallplats, järnvägsstation eller stadsdelstorg.
- Platser eller noder som är lämpliga för byggnation av höga hus är framförallt centrumnära platser där höga byggnader kan bidra till den urbana känsla som eftersträvas i centrala miljöer. Höga hus kan bli landmärke som ger identitet till en särskild plats som också underlättar orienteringen i staden.
- Gröna ytor som har stort värde för rekreation eller stadsmiljön ska inte exploateras, medan en del grönytor som har ett låg nyttjandegrad och kvalitet kan omvandlas till annan användning.
- Om en förtätning görs inom en stadsdel/kommundel som endast har en typ av upplåtelseform eller hustyp så ska den typ av upplåtelseform och hustyp som det finns brist på i området prioriteras för att tillgodose behovet av olika typer av bostäder inom varje stadsdel.
- O:402 och F:405 vid Råslätt ska reserveras för idrottsändamål.

Motivering

Översiktsplanen uppskattas ge möjlighet till 5000 nya bostäder som förtättnings- och omvandlingsprojekt inom kommunens tätorter. Dessutom planeras en stor del av den tillkommande bebyggelsen i Jönköping i det centrala förnyelseområdet kring Södra Munksjön med 6000-10000 bostäder. Där finns också möjligheter för 6000 nya arbetsplatser. Det finns

en bedömning att andelen tjänsteföretag kommer att öka i kommunen. Förtättnings- och omvandlingsobjekt kan med fördel även användas för tjänsteföretag eller offentlig och kommersiell service. De allra flesta företag kan mycket väl integreras i stadsmiljön bland bostäder. Både befintliga men framför allt nya bebyggelsemiljöer mår bra av en sådan blandning som bidrar till fullvärdigare miljöer. Ett förtättnings- eller omvandlingsområde behöver inte bebyggas, utan plankartans förslag till förtätning- och omvandlingsområden ska ses som exempel. Inom den befintliga tätortsstrukturen kan också områden utöver de som pekas ut i kartan bedömas som lämpliga för förtätning/omvandling, det viktiga är att samtliga områden bedöms utifrån angivna riktlinjer. Det kan även användas för idrott, parkanläggning, dagvattenanläggningar eller odlingslotter som också är viktiga för stadens struktur.

En tätare bebyggelse ger kortare avstånd. Det ger förutsättningar för tätortsbefolkningen att ha gång- och cykelavstånd till kommersiell och offentlig service, kollektivtrafik, arbetsplatser, rekreationsområden med mera. Som en följd av detta minskar behovet av vardagliga bilresor, och vi får färre bilrörelser i tätorten. En förtätad bebyggelsestruktur förstärker befolkningsunderlaget för den service som finns och kan också skapa förutsättningar för utökad service. Bättre utnyttjande av redan befintlig infrastruktur som gator och ledningar är ytterligare ett plusvärde.

En hög exploatering ska ske på de platser som är nära en centrumfunktion eller kollektivtrafiklinje. Lågt exploaterade områden inom centrumområden eller utmed ett välutvecklat kollektivtrafikstråk bör omvandlas till ett mer effektivt utnyttjande och till en högre exploateringsgrad. Förutom att det ger en god service till de nya bostäderna ger det också en mer stadsmässig karaktär åt platsen. På dessa platser kan även hög byggnation vara en tillgång för centrala delars urbana karaktär om detta kan ske med hänsyn till platsens förutsättningar. En tät exploatering lyfter fram platsens betydelse som service- och mötesplats och stadsdels/kommundelscentrum. På ett större avstånd kan exploateringsgraden vara något lägre.

Principen med en tätare bebyggelsestruktur på platser där det finns någon form av service gäller såväl stadscentrum som mindre tätorter och stadsdelar. Närhet till service höjer attraktiviteten för intilliggande bostäder och det gäller att utnyttja dessa förtättnings-/omvandlingsmöjligheter på bästa sätt. Vid en komplettering i befintlig miljö ska man utgå ifrån stadsdelens och platsens karaktär, identitet, stadsbild, kulturvärden, rekreations- och naturvärden. Hänsyn ska tas till den befintliga bebyggelsens karaktär och kulturhistoriska innehåll. Om en nybyggnation görs på rätt sätt i en känslig miljö kan den ge ett stort mervärde för platsen.

De som bor inom en zon på 400 meter från en stark kollektivtrafiklinje har en så pass god kollektivtrafikservice att den många gånger kan konkurrera med bilens bekvämlighet. Därför ska all nybyggnation inom 400 meterszonen ges en hög exploatering. Även ett avstånd på upp till 600 meter kan bedömas som en relativt bra tillgänglighet, och därför ska en förhållandevis hög exploatering eftersträvas även där. Närhet till kollektivtrafik kan upplevas olika beroende på vilken plats resenären utgår ifrån. I mer perifera delar och i mindre orter kan ett längre gångavstånd i allmänhet accepteras. Även vid längre resor med kollektivtrafik har resenärerna en större acceptans till längre avstånd från kollektivtrafiklinjen.

Det kan finnas problem med att förtäta i en stadsmiljö som redan är belastad med mycket biltrafik eftersom biltrafiken är störande både vad gäller buller, försämrad luftkvalitet och trängsel. Översiktsplanen har ett långsiktigt perspektiv och ny bebyggelse i en växande kommun måste organiseras på ett sådant sätt att behovet av att resa med bil minskar, både vad gäller antalet resor per invånare och resornas längd. Det är avgörande för den hållbara

utvecklingen att merparten av de nya bostäderna byggs inom områden där man har goda förutsättningar att gå, cykla och resa kollektivt för de vardagliga resorna.

De grönytor som har stor betydelse för rekreation och stadsmiljö bör bevaras och utvecklas och anpassas till den förändring som sker med en tätare stadsbebyggelse och fler människor som har området som sitt närområde. Grönområden är hälsofrämjande för invånarna eftersom de har betydelse för rekreation, lek, naturupplevelser och erbjuder sol- och skuggplatser. De skapar struktur och orienterbarhet i bebyggelsemiljön samt ger klimatförbättringar i form av syresättning, vinddämpning och dagvattenutjämning. Det är därför betydelsefullt att bevara viktiga grönområden från exploatering. Det nu framlagda planförslaget föreslår ingen exploatering av grönytor som har stora natur- och rekreationsvärden. Varje yta i staden ska ha en medveten användning och i en föränderlig stadsmiljö finns det många grönytor med ett lågt utnyttjande som kan användas på ett bättre sätt. Det är möjligt att både förtäta/omvandla staden och bevara eller nyskapa viktiga grönområden och öppna platser genom att den nya bebyggelsen byggs i flera våningar och utan stora markparkeringsplatser.

Särskilt inom mindre tätorter och stadsdelar ger en förtätning eller omvandling möjlighet till att komplettera med den typ av bebyggelse som det finns brist på inom stadsdelen/orten (bostadstyp, upplåtelseform, byggnaders användning för bostäder, verksamheter, arbetsplatser, service osv). För de flesta orter/stadsdelar är en komplettering av nya bostäder eller verksamheter positivt.

[Bebyggelse](#) > Landsbygd

Definition

Landsbygden är områden utanför den centrala tätorten som präglas av jord- och skogsbruk, gröna naturområden. Landsbygden består av mindre tätorter, byar och bebyggelse som präglas av gles karaktär. Utanför den centrala tätorten återfinns även ett rikt areellt näringsliv och ett antal företag- och serviceverksamheter. Inom landsbygden finns tre fördjupade områden: tätortsnära zon, LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) och småskalig bebyggelse. Respektive område har sina specifika riktlinjer.

Riktlinjer

- Kommunen är positiva till landsbygdsutveckling och ny bebyggelse på landsbygden.
- Inom tätortsmark ska bebyggelsen regleras med detaljplan, utanför tätorter kan i allmänhet förhandsbesked och bygglov beviljas utan föregående detaljplaneläggning.
- Nya bostäder och anläggningar ska förläggas i anslutning till annan befintlig bebyggelse och vägnät så att de inte inverkar negativt på de areella näringarnas bedrivande.
- I de större tätorternas närområden och i andra områden där efterfrågan på mark är stor ska kommunen slå vakt om de långsiktiga tätortsintressena i planeringen.
- Bebyggelselokalisering och utformning ska ske med hänsyn till de speciella förutsättningarna på platsen som till exempel närhet till störande jordbruksanläggning, djurhållning, landskapsbild och närliggande bebyggelse, men också till natur- och kulturintressen och övriga allmänna intressen som redovisas i översiktsplanen. Byggnader som medför betydande inverkan på omgivningen kan leda till att detaljplan krävs.

Motivering

Jönköpings kommun har en positiv befolkningstillväxt. Kommunens vision är att utvecklingen på landsbygden och tillhörande tätorter ska gå i en positiv riktning. Bebyggelse i de mindre orterna och i landsbygdsområden utanför de centrala tätorterna är därför något kommunen ställer sig bakom. Det finns exploateringsmöjligheter i de mindre tätorterna i alla kommundelar vilket innebär möjlighet att bosätta sig på landet och med tillgång till en viss service och närhet till grannar. Sådana områden ska detaljplaneläggas. För dem som vill bo längre ut på landsbygden finns det möjlighet att söka förhandsbesked och bygglov utan föregående detaljplaneläggning. Riktlinjen är då att ny bebyggelse ska lokaliseras intill annan befintlig bebyggelse för att inte skapa nya hänsynskrav på de areella näringarna.

En stor del av kommunens jordbruksmark ligger inom det område som definieras som landsbygd. Vid nybyggnation på landsbygden är det därför viktigt att ta hänsyn till de areella näringarna då ianspråktagande av jordbruksmark kan få konsekvenser för näringarnas fortsatta drift.

Många människor vill bygga, bo och verka på landsbygden och Jönköpings kommun är positiv till kompletterande ny bebyggelse och verksamheter för att skapa en levande landsbygd. Efterfrågan om att få driva mindre gårdar med djurhållning eller att bedriva någon verksamhet intill sin bostad blir allt vanligare. Eftersom detaljplaner oftast saknas på landsbygden, som reglerar byggnationen, måste därför en ansökan prövas genom förhandsbesked och bygglov och bedömas utifrån översiktsplanens riktlinjer, plan- och bygglagen och miljöbalken. Det är viktigt att byggnationen regleras så att till exempel de kvaliteter som associeras med landsbygd, kultur och natur bibehålls. De riktlinjer som redovisas i översiktsplanen är till hjälp för att kunna bedöma och hantera bygglovsärenden på landsbygden på ett enhetligt sätt. För att ta de långsiktiga tätortsintressena i beaktning kan detaljplan krävas även för en ny enstaka byggnad eller anläggning, samma gäller för nybyggnation som får betydande inverkan på omgivningen.

[Bebyggelse](#) > **Landsbygdsutveckling i strandnära läge**

[Utredning landsbygdsutveckling i strandnära läge inklusive områdesbeskrivningar](#)

Definition

Områden som pekas ut för bebyggelse eller friluftsliv- och turismverksamhet i attraktiva strandskyddade miljöer och som kan gynna kommunens landsbygds utveckling. Dessa områden går under benämningen landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden). I dessa områden är det alltså möjligt att pröva en byggnation trots att området omfattas av strandskydd. 8 områden föreslås intill 7 olika sjöar i kommunen.

Riktlinjer

- Exploatering i ett LIS-område ska alltid föregås av detaljplaneläggning för ett effektivt markutnyttjande och för att säkerställa de fria passager som möjliggör allmänhetens tillgång till vatten och strandområden.
- Bebyggelsens placering och utformning ska ta hänsyn till landskapsbild samt risk för påverkan på vattenkvaliteten.
- Områden i direkt anslutning till sjöar som inte uppnår god ekologisk status till följd av övergödning ska i första hand utredas för en gemensamhetsanläggning och i andra hand för anslutning till kommunalt vatten och avlopp. I områden där vattenkvaliteten skulle kunna påverkas negativt av en exploatering kan ytterligare åtgärder krävas.

Motivering

Landsbygdsutveckling i strandnära läge innebär att kommunen i översiktsplanen kan peka ut områden för bebyggelse inom strandskydd för att på ett positivt sätt utveckla landsbygden (Miljöbalken 7 kap. § 18d-e). Det ska vara av allmänt intresse att områdena tas i anspråk och områdena ska vara av sådant slag och sådan omfattning att strandskyddets syften fortfarande kan tillgodoses. Endast en begränsad del av kommunens sjöar och vattendrag får pekas ut. Redovisade LIS-områden ska vara vägledande vid prövning av dispenser och upphävande av strandskydd. Det är alltid markägaren som bedömer om möjligheterna ska prövas eller inte.

Landsbygdsutveckling i Jönköpings kommun handlar om att skapa bättre förutsättningar för befolkningstillväxt, serviceunderlag och företagande utanför den centrala tätorten. Områden som kommunen prioriterar för landsbygdsutveckling i strandnära läge är områden med närhet till service och kollektivtrafikstråk, områden där befintlig bebyggelse kan kompletteras med nya bostadshus eller områden där friluftsliv- och turismverksamhet är lämplig, samt områden där befintliga VA-anläggningar kan förbättras eller kommunalt VA går att ordna.

Landsbygdsutveckling ska inte bekostas av VA-kollektivet, anslutning till kommunalt vatten och avlopp kan därför endast bli aktuellt under förutsättning att kostnaderna som inte täcks av ordinarie taxa finansieras på annat sätt. Ytterligare åtgärder som kan komma att krävas är till exempel en avloppsstandard som inte bara kompenserar nybyggnationens utsläpp, utan även förbättrar vattenstatusen genom förbättrade avloppsanläggningar för hela området.

Ovan nämnda riktlinjer medför att eventuell exploatering inte påverkar natur- och friluftsliv på ett negativt sätt vilket innebär att strandskyddets syften kan tillgodoses.

[Bebyggelse](#) > **Nyexploateringsområden**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Nyexploateringsområden definieras som hittills obebyggda markområden, som tas i anspråk för en tätortsexpansion. De utpekade större bostadsområdena ligger i anslutning till befintlig bebyggelsestruktur.

Områden som pekas ut enbart för verksamheter bedöms kunna ha så stor omgivningspåverkan att de inte är lämpliga att integreras med bostäder, med hänsyn till användningssätt, storlek, utformning och/eller trafikstring. Dessa områden är ofta ytkrävande och har ett stort behov av närliggande och goda kommunikationsmöjligheter.

Ett fåtal områden har markerats för både verksamheter och bostäder, eftersom det bedöms vara möjligt att bebygga områdena med båda typerna av markanvändning. När det blir aktuellt med en exploatering ska man välja en av dessa markanvändningar beroende på vilken markanvändning det finns störst behov av.

Riktlinjer

- Utbyggnadsmöjligheter ska finnas i alla kommundelar och för att tillmötesgå människors olika behov av olika typer av bostäder.
- Stadsutbredning ska begränsas genom lämplig bebyggelsestäthet.
- Om stadsdelen/tätorten har en brist på en viss bostadstyp eller upplåtelseform ska en nybyggnation komplettera med den sorten.
- I de mindre tätorterna ska det finnas möjlighet till kompletterande bostadsbebyggelse som svarar mot den lokala efterfrågan.
- Större nyexploateringsområden för bostäder ska ha förutsättningar för en välutvecklad kollektivtrafiklinje. Mindre områden ska ha närhet till en befintlig eller planerad kollektivtrafiklinje.
- Inom ett större nyexploateringsområde för bostäder ska det finnas en blandning av olika användningar. Det ska vara en bra balans mellan arbete, bostäder och service för att skapa en fullvärdig bebyggelsemiljö. En ny stadsdel ska dessutom innehålla särskilda verksamhetsområden för att skapa en hållbar bebyggelsestruktur med närhet mellan arbetsplatser och bostäder.
- Det är särskilt viktigt med en hög exploatering på de platser som ligger nära en centrumfunktion, en större arbetsplats eller en kollektivtrafiklinje. På dessa platser kan det bli aktuellt med höga hus som kan ge platsen en egen karaktär/identitet. På längre avstånd kan exploateringsgraden successivt bli lägre.
- Utbyggnader ska främja den kompletta bebyggelsemiljön, för att ge förutsättningar för en god livskvalitet. Det innebär bland annat tillgång till offentlig och kommersiell service, grönområden och ett väl utvecklat gång- och cykelvägnät. Områdets karaktär och stads/landskapsbild och natur- och kulturmiljövärden ska tas tillvara.
- Verksamhetsområden ska byggas upp kring hållbara transportsystem och den starka utvecklingen av logistikföretag medför att tillgång till järnvägsspår och det övergripande vägnätet är mycket betydelsefullt.

- Personal- och besöksintensiva verksamhetsområden ska förläggas där kollektivtrafikförsörjningen är eller kan bli god. Det ska också finnas cykelvägar till och inom området.
- Verksamheter ska byggas på ett markhushållande sätt för att motverka en alltför stor utbredning av exploaterad mark som ger sämre interna kommunikationer och stor markåtgång.

Motivering

Kommunens utbyggnadsbehov kan inte bara tillgodoses genom förtätning och omvandling. Nya exploateringsområden behöver också öppnas för att tillgodose alla bostadstyper och för att stärka befintliga tätorter och stadsdelar. Kommunen behöver också ha en ständig markberedskap för att kunna ta emot nya etableringar av företag. För att kommunen ska kunna växa är det viktigt att tillgodose näringslivets behov. De mindre orterna omges i allmänhet av jordbruksmark vilket ger ett öppet landskap som ofta upplevs mycket positivt. Närhet till djur och skötsel av jordbruksmark kan emellertid komma att ställa krav på skyddszoner vilket är ett problem ur markhushållningssynpunkt.

Större exploateringsområden för bostäder behöver service i form av skola, förskola, grönområden och välplanerade cykelvägar och kanske till och med ett centrum för offentlig och kommersiell service. En stadsdel blir mer komplex, livfull och intressant om det dessutom finns arbetsplatser och fritidsaktiviteter integrerade bland bostäderna. Översiktsplanen redovisar områden lämpliga för exploatering på en strategisk nivå. Inom dessa områden finns ibland mindre områden med natur, rekreations- och kulturvärden som ska beaktas och integreras i kommande bebyggelsemiljö. Även ytor för dagvattenhantering ska beaktas. Det bidrar till en mångfunktionell stadsdel och ger liv och rörelse till området. Tjänste- och serviceföretag kan mycket väl integreras bland bostäder. Även vid nybyggnad av ett nytt område är det betydelsefullt att hålla en relativt hög exploateringsgrad, dels för att invånarna ska få korta avstånd till service, dels för att skapa ett tillräckligt stort befolkningsunderlag för till exempel matbutik och kollektivtrafik. En sådan struktur är samtidigt mark- och resursbesparande.

Enligt beräkningar ger översiktsplanen möjlighet till att 8500 av de totalt 13500 nya bostäderna lokaliseras till nyexploateringsområden. Alla nyexploateringsområden som redovisas i planförslaget bedöms på denna strukturella planeringsnivå vara lämpliga för tätorternas expansion. Översiktsplanen innehåller inte någon prioritering av utbyggnadsobjekt eller tidplan för genomförandet. På kort sikt görs prioritering av objekt i det årliga arbetet med det kommunala bostadsförsörjningsprogrammet (KBFP). Dessutom finns det ett behov att ta fram en utbyggnadsprioritering som sträcker sig längre än bostadsförsörjningsprogrammets projektplan. Ett sådant mellansteg skulle länka ihop översiktsplanen med KBFP på ett bättre sätt.

Även om det kan tyckas att det finns gott om mark att bygga på föreslår utbyggnadsstrategin en högre exploatering än vad som har skett under senare år eftersom det är mer markbesparande och ger korta avstånd till målpunkter. Det gäller såväl i innerstaden som i ytterområden.

Det finns ett tydligt samband mellan en högre/lägre exploateringsgrad och åtgång på tidigare oexploaterad mark. Om kommunen vill öka ambitionen att spara på jord- och skogsbruksmark behöver man också ta beslut om en högre exploatering för att uppnå samma mängd nya bostäder. Det gäller både inom nyexploateringsområden och inom förtättnings/omvandlingsområden.

En ny stadsdel ska vara långsiktigt hållbar. Viktigt är att bebyggelsen organiseras utifrån ett kollektivtrafikstråk där alla bostäder nås inom en zon på 400 meter som i vissa delar kan sträckas ut till 600 meter. Det ska finnas bostäder med olika bostadstyper och upplåtelseformer.

Strukturen ska byggas upp kring det centrala stråket som ges en hög exploateringsstäthet för att ge ett bra befolkningsunderlag för välutbyggd kollektivtrafik samt andra angelägna servicefunktioner. Stadsdelen ska byggas med utgångspunkt från att gång- och cykelförbindelser och kollektivtrafik ska få en bra struktur. Områdets närmiljö ska anpassas till att invånarna i första hand rör sig till fots och med cykel. Biltrafiken prioriteras ner så att den inte tar alltför stort utrymme och den ska inte tillåtas bli styrande för områdets utformning eller människors rörelser i stadsdelen. Bebyggelsen ska vara varierad med en högre exploateringsgrad centralt i stråket och en lägre exploatering på ett större avstånd. I det centrala stråket är hög bebyggelse möjligt. Verksamheter och arbetsplatser ska integreras i bostadsbebyggelsen. En stor och snabb utbyggnad av en hel stadsdel kan ge sociala påfrestningar i jämförelse med en spridd kompletterande bebyggelse inom befintlig tätort. För att motverka sociala svårigheter måste ett stort engagemang läggas vid utformningen av bebyggelsen. Strukturen ska vara identitets- och karaktärsskapande, området ska ge möjlighet till god livskvalitet med bland annat grönområden och fritidsaktiviteter, med ett blandat innehåll av bostadstyper och upplåtelseformer.

Enligt översiktsplanen finns det i kommunens alla tätorter möjlighet till kompletterande bebyggelse, både i form av förtätnings- och omvandlingsprojekt men även mindre nyexploateringsområden. En kompletterande bostadsbyggnation efterfrågas i många kommun- och stadsdelar. Av tradition byggs där mestadels villor med äganderätt och både hyresrätter och bostadsrätter är underrepresenterade i de mindre orterna. Nybyggnad ger tillfälle till att komplettera med den bostadstyp eller upplåtelseform som det råder brist på i närområdet och ny kompletterande bebyggelse kan skapa ett mervärde för området.

En komplettering av lägenheter kan ge ett tillskott till orten och en större valfrihet för individen som redan är etablerad på orten och vill bo kvar även när bostadsbehovet förändras. En nybyggnation ger möjlighet till lokala flyttkedjor. Även i orterna utanför den centrala tätorten bör man eftersträva en högre exploateringsgrad än vad som har varit vanligt under de senaste decennierna. Trots detta och på grund av de lokala önskemålen så kommer exploateringsgraden totalt sett att vara lägre i småorterna än i den centrala tätorten vilket innebär att markåtgången per bostad blir större. Av olika skäl är det svårigheter att få till en byggnation i de mindre tätorterna men det är ändå angeläget att sådana byggnationer påbörjas. Det kan lösas via de kommunala bostadsbolagen, genom att ha fler små detaljplaner i beredskap och att ställa särskilda villkor till byggföretag vid marktilldelning.

I planförslaget föreslås en utökning av de befintliga verksamhetsområdena vid Torsvik och Hedenstorp, vilka är lämpliga för ytkrävande verksamheter, industrier och logistik och som inte kan kombineras med bostäder i tätorterna. Torsvik med sitt läge intill E4:an och närhet till Vaggerydsbanan har goda förutsättningar för företag med mycket transporter på väg och järnväg. En utveckling av Torsviks verksamhetsområde pågår tillsammans med Vaggeryds kommun. Hedenstorp ligger närmare Jönköping och har närhet till både riksväg 40, väg 26/47, väg 195 och Jönköpings flygplats. Hedenstorp har goda förutsättningar för företag som har behov av närhet till sina kunder och kan därför passa för omlokalisering av bland annat flera av de företag som idag finns i omvandlingsområdet kring Södra Munksjön.

De föreslagna verksamhetsområdena intill flygplatsen bör reserveras för flygplatsanknutna verksamheter för att värna om flygplatsens utvecklingsmöjligheter.

I de mindre orterna i kommunen redovisas också markområden för verksamhetsutbyggnad. Svårigheter att hitta lämpliga verksamhetsområden har dock visat sig i arbetet med de översiktliga planprogrammen för Kaxholmen och Bankeryd.

En hållbar bebyggelsestruktur kräver att en stor del av resandet till och från arbetet ska kunna ske med gång, cykel eller kollektivt. Även inom verksamhetsområden är det därför betydelsefullt att sträva efter en viss täthet i bebyggelsen för att stödja de hållbara kommunikationerna. Det finns också behov av cykelvägar inom verksamhetsområdena. Av tradition finns det många verksamhetslokaler som är byggda i ett plan och tomterna har stora ytor för upplag och parkering. För att bygga markbesparande bör man allt oftare överväga exploatering med högre byggnader och även att om möjligt begränsa tomtytorna.

[Bebyggelse](#) > **Småskalig bebyggelse**

Definition

Småskalig bebyggelse- bevara: Bebyggelsegrupper, i allmänhet äldre sommarstugeområden där den småskaliga karaktären finns bevarad. Områdenas karaktär av småskalighet ska bevaras genom att byggnadsvolymer begränsas.

Småskalig bebyggelse- förändra: Bebyggelsegrupper, i allmänhet äldre sommarstugeområden där bebyggelsen inte ska utvecklas med tillbyggnader eller nybyggnad eftersom de ligger i område med stora störningar från väg- flyg- eller tågtrafik eller inom strategiska områden där det finns intresse för framtida tätortsutveckling.

Riktlinjer

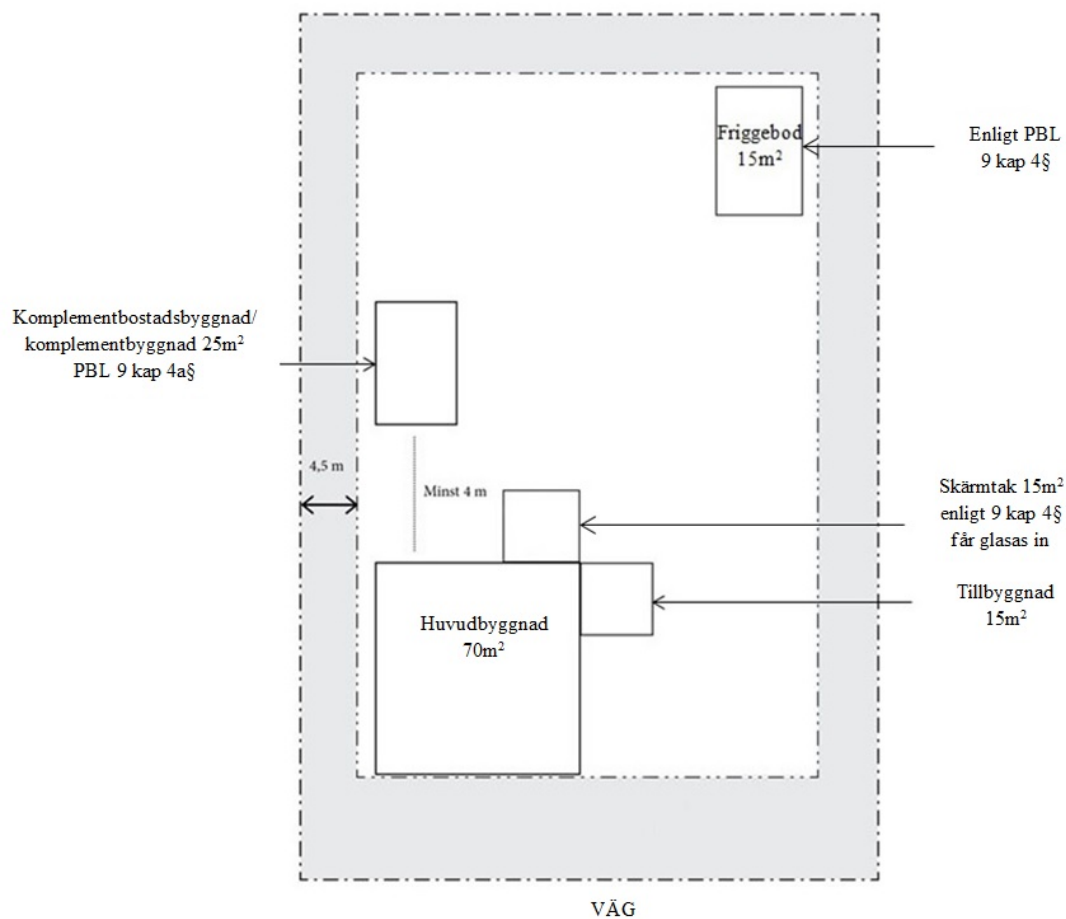
- *Småskalig bebyggelse- bevara:* Områdenas karaktär och småskalighet ska bevaras.
- *Småskalig bebyggelse- bevara:* Beträffande byggrätt för småskalig bebyggelse se illustration nedan. Behov av detaljplan aktualiseras i samband med bygglovansökan, som överskrider den illustrerade byggrätten.
- *Småskalig bebyggelse- förändra:* Områden som inte ska utvecklas för mer bebyggelse eftersom de utsätts för betydande störningar från flyg, tåg eller biltrafik. Detta gäller bebyggelsen väster om Västersjön, nordväst om Granarpasjön, vid Lomsjön norr om riksväg 40 samt Skärstads-Ed intill E4. Det gäller även bebyggelsen vid Granbäck och Målskog som ligger inom strategiskt område där det finns intresse för framtida tätortsutveckling. På sikt kan en nyexploatering bli aktuell.

Motivering

Småskalig bebyggelse- bevara: Dessa bebyggelseområden har en småskalig karaktär. Med det menas att bebyggelsen är låg, området och många byggnader har en enklare standard, smala grusvägar finns bevarade och området har ett naturnära läge. Områdena har framför allt betydelse för att tillgodose invånarnas behov av ett naturnära och enkelt fritidsboende. Kommunens ambition är att dessa bebyggelseområden ska bevaras och även ha en viss möjlighet till utveckling eftersom de erbjuder invånarna ett enklare sommarboende till en måttlig kostnad samtidigt som de har ett kulturellt värde. En del av husen har moderniserats och blivit permanentbostäder men den småskaliga karaktären av områdena är fortfarande påtaglig.

För att säkerställa den småskaliga karaktären i dessa områden behöver bruttoarea och hushöjder begränsas. Kommunen bedömer att småskaligheten kan bevaras om nedanstående illustration tillämpas. Om det finns förfrågningar om större byggrätter än vad som redovisas i illustrationen kan det bli aktuellt att upprätta en detaljplan för att fastställa det enskilda områdets förutsättningar och möjliga byggrätter. Behov av detaljplan aktualiseras också i samband med planerad utbyggnad av vatten och avlopp. Eventuell kommande VA-utbyggnad medför i allmänhet ett önskemål av om- och tillbyggnad eftersom standarden av husen höjs. Hur dessa om- och tillbyggnader ska kunna genomföras utreds bäst i en detaljplan.

Illustration gällande småskalig bebyggelse - bevara

Enligt PBL 9 kap. 4a-c§ (attefallsregler) får en komplementbyggnad eller komplementbostadsbyggnad om 25 kvadratmeter och en tillbyggnad på 15 kvadratmeter byggas samt ett enbostadshus inredas med ytterligare en bostad utan bygglov. Det är också tillåtet att bygga takkupor enligt vissa regler. Dock krävs en anmälan. Bygglovsbefrielsen gäller inte inom områden som är av riksintresse för totalförsvaret i fråga om flygplatser och övnings- eller skjutfält enligt PBL 9 kap 4d§. I enlighet med PBL (friggeboregler) är det dessutom fortfarande möjligt att i alla utpekade områden bygglovsfritt uppföra en friggebod på 15 kvadratmeter och ett skärmtak på 15 kvadratmeter.

Småskalig bebyggelse- förändra: Bebyggelsen inom dessa områden ska inte utökas eftersom de utsätts för störningar alternativt kan hindra kommande tätortsutveckling. Varken ny- eller tillbyggnad ska komma till. Bebyggelsen kan finnas kvar tills vidare men det är olämpligt att göra investeringar, eftersom det inte finns en långsiktig ambition om att behålla eller utveckla områdena som bebyggelseområden, antingen på grund av miljö- och hälsoskäl eller för att de har ett tätortsnära läge som kan försvåra framtida tätortsutveckling. Behov av detaljplan kan aktualiseras i samband med bygglovsansökan inom dessa områden. Planläggning kan då innebära att området planläggs för allmänt ändamål – Natur, vilket innebär att markanvändningen ändras från bebyggelse till natur. De flesta av dessa områden har arrendetomter på kommunägd mark. I arrendekontrakten kan regleras att om- och tillbyggnader inte får göras utan fastighetsägarens tillstånd vilket innebär att kommunen kan råda över områdenas utveckling.

[Bebyggelse](#) > **Strategiska områden**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Områden som inte är aktuella för utbyggnad just nu men som på längre sikt eller vid ändrade utbyggnadsbehov eller förutsättningar kan bli intressanta för tätorternas framtida utbyggnad av bostäder och verksamheter.

Riktlinjer

- Inom områdena tillåts endast pågående markanvändning, till dess kommunen i översiktsplan, detaljplan eller vid lokaliseringsprövning visat att annan markanvändning är lämplig.
- Områdenas framtida utnyttjandemöjligheter ska beaktas både vid planläggning inom aktuellt område men också vid planering av angränsande områden.
- Kommunägda områden ska behållas i kommunal ägo.

Motivering

I planförslaget redovisas ett antal strategiska områden, för bostäder och/eller verksamheter. Det är områden som bedöms kunna bli intressanta för en exploatering någon gång i framtiden och därför behöver ha ett skydd som reservmark för att förhindra att de tas i anspråk på ett oplanerat sätt. Områdenas läge nära befintliga tätorter/verksamhetsområden gör att det finns ett tryck på att genomföra mindre exploateringar. För att säkerställa tätorternas framtida långsiktiga expansionsbehov och hållbara planering bör endast pågående markanvändning tillåtas samt väl avvägda förändringar som har bedömts i förhållande till framtida exploateringsintressen.

De strategiska områdena har diskuterats/utretts för en viss verksamhet men på grund av att viktiga förutsättningar fortfarande är begränsande eller osäkra är det inte möjligt att ta ställning till områdenas framtida markanvändning. Dessa områden kan åter snabbt bli aktuella för en exploatering om förutsättningarna blir klarlagda. Beslut om järnvägsutbyggnad, flyttning av störande verksamhet eller beslut om stora investeringar är exempel på sådana betydelsefulla förutsättningar.

Det är viktigt att kommunen har en beredskap för att kunna växa bortom tidigare antagna utbyggnadsstrategins 150000 invånare och denna översiktsplan. Därför ska kommunen ha en markberedskap för områden som på längre sikt kan bli betydelsefulla för tätortsutbyggnad eller en viss verksamhet. Dessa områden redovisas som strategiska områden eftersom de bedöms ha goda förutsättningar för en framtida tätortsexpansion. För att kunna hålla en god markberedskap är det viktigt att den kommunägda marken inom dessa strategiska områden behålls i kommunens ägo.

Det behövs också en beredskap som sträcker sig bortom denna översiktsplans tidshorisont. Därför ska en analys och en ny strategi för ett mer långsiktigt markbehov för bostäder och verksamheter genomföras. Dessutom finns det ett behov av att ta fram en utbyggnadsprioritering som sträcker sig längre än bostadsförsörjningsprogrammet projektplan. Ett sådant mellansteg skulle länka ihop översiktsplanen med KBFP på ett bättre sätt.

Energi

[Vindkraft](#)

Förbränning av fossila bränslen, till exempel bensin och olja, bidrar till växthuseffekten och ger utsläpp av försurande och övergödande ämnen. Kommunens mål och ambition är att minska användandet av fossila bränslen och istället öka andelen förnybar energi. Samhällets användning av energi belastar idag miljön på flera olika sätt. Exempel på kommunal energiproduktion i Jönköping är fjärrvärmeanläggningar, vattenkraft, vindkraft, biogas samt solceller och solvärme.

Viljeinriktning

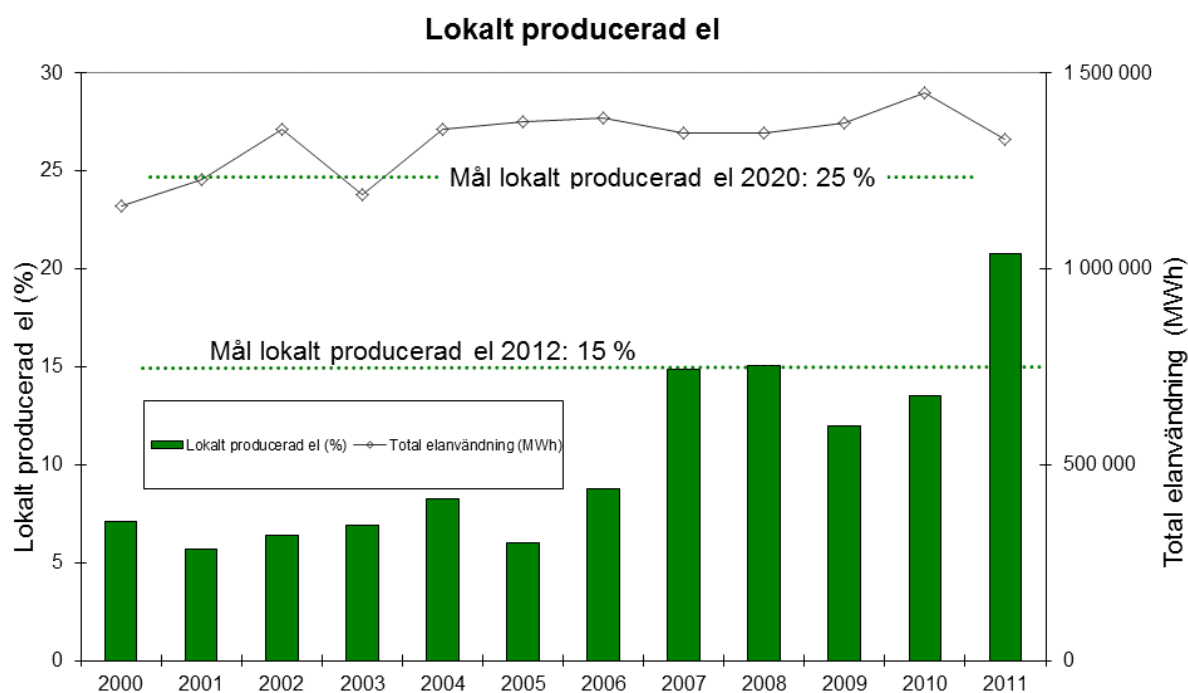
- Kommunen ska sträva efter en effektiv och förnybar energiproduktion samt en effektiv energianvändning. För att skapa ett hållbart samhälle är det viktigt att använda energi som annars skulle gå förlorad.
- Lokala och regionala energikällor ska prioriteras och stå för en så stor del som möjligt av vår energianvändning för att bidra till att uppnå länets mål att vara ett plusenergilän 2050.
- I all planering och byggande ska energifrågorna belysas och vikten av att bygga hållbart ur energisynpunkt ska påtalas.
- Kommunen ska främja innovativa projekt och ett hållbart byggande med fokus på bland annat utformningen av husens klimatskal, primärenergianvändning och klimatpåverkan.
- Distributionsnät för energi ska utvecklas för en god försörjningstrygghet, vara flexibla och effektiva samt fortsätta utvecklas för att vara robusta och "smarta".
- Nya kraftledningar ska markförläggas så långt som möjligt, för att främja en god markhushållning, beakta landskapsbilden samt skapa en attraktiv boendemiljö.
- *Biogasproduktionen i kommunen ska eventuellt fortsätta utvecklas för att ersätta ytterligare fossila bränslen i transportsektorn. En utveckling förutsätter att biogasproduktionen kan bedrivas som en ekonomiskt hållbar verksamhet.*
- Utvecklingen av *fjärrkyla- och fjärrvärmenätet* i kommunen ska fortsätta genom utbyggnad i nya områden och en ökad anslutning inom befintliga nät där så är lämpligt och möjligt.
- Befintlig lokal *vattenkraft* ska användas så effektivt som möjligt med god miljöhänsyn med avseende på vattenkvalitet och vattenregleringsåtgärder.
- Utbyggnad av *vindkraft, solvärme och solel* ska främjas.
- Kommunen pekar ut områden möjliga för utredning av vindkraftsparker och i övriga delar kan det vara möjligt med enstaka vindkraftverk, dessa provas från fall till fall.

Motivering

Energi används varje dag på många olika sätt, exempelvis till uppvärmning av bostäder, belysning och elektriska produkter, transporter, industrier och matproduktion. Hur energi produceras och används i kommunen framgår av nedanstående diagram (2011). Fossila bränslen, med oljan i spetsen, täcker den största delen av vårt energibehov. Oljan är en ändlig resurs och andra bränslen måste på sikt ersätta denna. Som framgår av diagrammet används fossil energi framför allt i transportsektorn. Sannolikt utgörs en del av elanvändningen även av icke förnybar el men uppgifter om omfattningen saknas. Det är angeläget att

energianvändningen effektiviseras i så stor utsträckning som möjligt för att beakta och minska miljö-, hälso- och klimatpåverkan och för att minska energiåtgången.

För att skapa ett hållbart samhälle är det viktigt att vi använder energi som annars skulle gått förlorad och förnybar energi till exempel vatten-, vind-, sol- och bioenergi. För att nå detta mål är det därför viktigt att energifrågor blir belysta i all planering/projekt och att kommunen är positiv till att främja innovativa projekt och nya idéer. Jönköpings kommun har ställt sig bakom Jönköpings läns *Vision 2050 – Jönköpings län är ett plusenergilän*. Visionen innebär bland annat att Jönköpings län till år 2050 minskar behovet av energi med knappt 40 procent jämfört med år 2007 och ökar produktionen av förnybar energi så att länet blir självförsörjande och ett överskott av förnybar energi kan säljas till andra län och länder. Kommunen har som mål i *Program för hållbar utveckling – miljö 2014-2020* att minska energianvändningen per invånare med minst 10 % till år 2020 och av den totala mängden elenergi som används i kommunen (geografiskt område) ska minst 50 % vara lokalt producerad i kommunen och förnyelsebar senast år 2020. Länets och kommunens visioner och mål motiverar en kraftfull satsning på att ta hand om energiresurser som annars går förlorade, lokalt förnybar energiproduktion samt en omfattande effektivisering av energianvändningen.

Lokalt producerad el för respektive år samt målen för 2012 och 2020.

Lokal effektiv och förnybar energiproduktion

Biogas är ett miljövänligt lokalt producerat bränsle som utvinns ur olika typer av avfall som till exempel matavfall och slam från avloppsreningsverk. Det är angeläget att så stor andel som möjligt av det biologiska avfallet används för produktion av biogas. Det bedöms angeläget att höja insamlingsgraden i befintligt matavfallssystem men även att utreda samverkan inom regionen med syfte att samordna insamling och produktion för att uppnå en effektiv och ändamålsenlig verksamhet med stordriftsfördelar. Eftersom transportsektorn använder en stor andel fossila bränslen bedöms det extra angeläget att använda biogasen som fordonbränsle.

Fjärrvärmen bidrar till hushållning med våra gemensamma resurser eftersom det är en uppvärmningsform som tar tillvara resurser som annars skulle gå förlorade, till exempel rester från skogsbruket, avfall och spillvärme från industri och hushåll. Förutom återvinning av energi används förnyelsebar energi till största möjliga utsträckning. I stället för att varje hus har en egen värmekälla så delar man på ett system som är resurseffektivt och genererar låga utsläpp.

Fjärrkyla bygger på att kallt vatten distribueras i ett ledningsnät på samma enkla sätt som fjärrvärme. Själva tekniken är enkel och bygger på att man kyler vatten på en plats och slussar sedan ut det genom rör till bostäder, kontor, sjukhus, industrier och andra miljöer som behöver avkylning. I Jönköping har vi särskilt bra förutsättningar för fjärrkyla eftersom vi kan använda Vätterns kalla vatten och även överskottsvärme i fjärrvärmesystemet. Det gör att det går åt väldigt lite eltillskott.

Fjärrvärmen och fjärrkylan är fortsatt viktiga för att utveckla Jönköping i en hållbar riktning. Stadsplaneringen ska därför medverka till att skapa goda förutsättningar för utbyggnad av fjärrvärme och fjärrkyla i nya områden och inom befintliga fjärrvärme- och fjärrkylaområde där så är lämpligt och möjligt.

Solvärme är en miljövänlig uppvärmningsform och etablerad teknik finns. Då Jönköpings kommun använder avfall som bränsle i fjärrvärmesystemets basproduktion finns för närvarande ett värmeöverskott sommartid. Jönköpings kommun bedömer därför att solvärme framför allt bör prioriteras i områden utanför områden där fjärrvärme finns.

Lokalt producerad el med hjälp av *solceller* kan ske både i liten skala till exempel på privata byggnader eller i större anläggningar som drivs av större aktörer och tillgänglig teknik blir successivt mer effektiv. Produktionen av solceller i kommunen är än så länge mycket begränsad men det bedöms vara angeläget att kommunen på olika sätt främjar lokal solelsproduktion. Detta bör framför allt ske i den fysiska planeringen samt genom utveckling av det lokala elnätet. Installation av solceller bör övervägas vid nybyggnation. Integration i fasad/tak eller annan del av byggnaden bör eftersträvas. För att få en så optimal effekt som möjligt är det viktigt hur byggnaderna placeras och vilken utformning takvinklar ges.

Den *vattenkraft* som finns inom Jönköpings kommun är etablerade sedan länge. Vattenkraften är en förnybar energikälla och utgör ett komplement till vindkraften genom att den kan balansera variationer i vindkraften beroende på hur mycket det blåser. Vattenkraften ska användas så effektivt som möjligt och med stor miljöhänsyn.

För att klara kommunens uppsatta mål när det gäller lokalt producerad el av förnybara energikällor är *vindkraft* en viktig del. Kommunen är positiv till att etablera vindkraft och i dagsläget finns tretton större vindkraftverk byggda i den nordöstra delen av kommunen samt fyra mindre på Visingsö. Inom kommunen finns ett riksintresse för vindbruk och förutsättningarna för att använda området för vindbruk får inte påtagligt försvåras genom att bostadsbebyggelse eller annan verksamhet lokaliseras i närheten.

Robusta och smarta energinät

Smarta energinät är ett samlingsbegrepp för distributions- och användningssystem för el, värme och kyla som genom styrning med IT främjar rätt beteenden och ett så effektivt och hållbart utnyttjande av energiresurserna som möjligt. Kort sagt handlar det alltså om att utveckla ett energisystem som är effektivt, hållbart, robust och säkert. Smarta energinät ökar flexibiliteten för alla och gör det möjligt att nyttja nya tjänster som hjälper oss att skapa ett hållbarare energisystem. Det kan handla om att styra energianvändning till perioder då det finns gott om energi och priserna är låga, eller att lagra upp energi när det finns överskott som

kan användas när behovet är större. Överskottet kan till exempel komma från vindkraft när det blåser. Att möjliggöra mikroproduktion eller småskalig återvinning av energi, samt förmåga att begränsa effektbehovet vid effekttoppar är andra exempel.

För att kunna utveckla och etablera robusta och smarta energinät behöver energifrågorna finnas med i tidiga skeden av planeringsprocesserna. Då kan placering av stationer och ledningar ske efter energi- och effektbehov och på så sätt kan energiförluster i ledningar och anläggningar minimeras. Möjligheter till att bygga hus och anläggningar som är bra för småskalig el- eller värmeproduktion är till stor del beroende av hur husen placeras och utformas. Hänsyn måste även tas till framtida möjligheter att lagra energi, laddning av elfordon och automatisering av nätfunktioner, som till exempel kopplingsutrustning. Om man ska kunna få bort användningen av växthusgasen SF₆ i ställverk, krävs teknik som tar något större utrymme. Placeringen av nätstationer bör även klara fastställda nivåer för översvämningsrisker för att vara robust och säker.

Hållbar planering och byggande

En hållbar planering från energisynpunkt främjar en högre exploateringsgrad genom att en lägre omslutningskvot (omslutningsarean/byggnadens golvarea) kan uppnås. Bebyggelsen bör dessutom om möjligt även anpassas efter förhärskande vindriktning, solinstrålning och mikroklimat även om dessa anpassningar inte väger lika tungt som exploateringsgrad beträffande reducerad energianvändning. Utformning/placering av byggnader och val av takvinklar ska dock om möjligt främja användning av solenergi. Detaljplanen bör också väga in möjligheten till synergieffekter med omgivande strukturer utanför planområdet och bör där så är lämpligt främja utbyggnad av fjärrvärme/fjärrkyla. Fastigheternas storlek och bredd mot gata bör i sådant fall utformas så att ledningar för gemensam energiförsörjning kommer så många fastigheter som möjligt till godo. Vid behov bör markreservat för fjärrkyla/fjärrvärmeledningar i kvartersmark anges.

Sektorn för bostäder och lokaler står för mer än en tredjedel av Sveriges energianvändning och för en stor materialanvändning. Byggnader har en lång livslängd vilket innebär extra stora krav på framsynthet vid nybyggnation även om omfattande åtgärder krävs även i befintliga bostäder och verksamheter för att kunna nå ovan nämnda visioner och mål. Det bedöms vara angeläget att åstadkomma byggnader med effektiva klimatskal, låg primärenergianvändning och låg klimatpåverkan. Kommunens redskap i arbetet med energieffektivisering i befintliga byggnader är att ställa krav och rekommendera olika åtgärder som främjar en effektivare energianvändning i samband med att bygglov ges till större ombyggnationer. I övrigt bör kommunen främja ett hållbart byggande genom att sprida kunskap om goda exempel.

Följder av vald inriktning

Fossila bränslen, med oljan i spetsen, täcker den största delen av vårt energibehov. Oljan är en ändlig resurs och andra bränslen måste på sikt ersätta denna. Genom att kommunen är positiv till förnyelsebar energi och innovativa projekt i samhällsbyggandet, bidrar vi till att skapa förutsättningar för att nå ett långsiktigt hållbart samhälle och på sikt ersätta fossila bränslen. Länet och kommunens visioner och mål bidrar till att energiresurser som annars går förlorade tas omhand, att lokalt förnybar energi produceras samt att en omfattande effektivisering av energianvändningen görs. Genom att belysa energifrågor i all planering och projekt och att kommunen är positiv till att främja innovativa projekt och nya idéer, ger kommunen mer kunskap och utvecklingen av olika teknikmöjligheter kommer att gå framåt.

Ett utvecklat energisystem som är effektivt, hållbart, robust och säkert ökar flexibiliteten för alla vilket gör det möjligt att nyttja nya tjänster som bidrar till att skapa ett mer hållbart

samhälle. Genom att ha med energifrågorna i planeringsprocessen kan stationer och ledningar placeras efter energi- och effektbehov och på så vis kan energiförluster i ledningar och anläggningar minimeras. Att klimatsäkra nya anläggningarna så att de klarar fastställda nivåer för översvämningssrisker gör systemen mer robusta och säkra.

De nya byggnader som byggs har en långlivslängd och genom att vara framsynta i val av till exempel uppvärmningssystem, material, byggnadernas placering och av takvinklar kan hållbara och goda boende- och livsmiljöer skapas. Genom att även vara medvetna om dessa aspekter vid ombyggnationer av befintliga bostäder och verksamheter kan kommunen bidra med att nå ovan nämnda visioner och mål. Kommunens redskap i arbetet med energieffektivisering i befintliga byggnader är att ställa krav och rekommendera olika åtgärder som främjar en effektivare energianvändning i samband med att bygglov ges till större ombyggnationer. I övrigt främjar kommunen ett hållbart byggande genom att sprida kunskap om goda exempel.

Vindkraft är en av de förnyelsebara energikällor som ger synliga konsekvenser och som kommunen satsar på. En utbyggnad av vindkraft innebär alltid en påverkan på och i landskapet, det viktiga är att skapa en förståelse kring detta och redovisa tydligt konsekvenserna av varje enskild byggnation. Vindkraftverk är höga, upp emot 200 meter eller mer, och placeras ofta på höjder, vilket påverkar landskapsbilden, det gäller dock att lokalisera verken till platser där denna påverkan inte skadar andra intressen påtagligt. På den plats som vindkraft byggs blir det naturligtvis en påverkan i naturen och omgivningen, i form av fler och bredare vägar, transporter vid byggtid, buller och ljud under byggnation och drift med mera. För att en etablering av vindkraft ska få ske måste den påverkan som bedöms uppkomma vara acceptabel, buller- och skuggpåverkan får till exempel inte överstiga de riktvärden som gäller. Den påverkan som blir i naturen och landskapet måste ställas mot den samhälleliga nyttan av att öka andelen förnyelsebar energi. Vår kommun bidrar på detta sätt att nå både de regionala men också de nationella energipolitiska målen.

Ett vindkraftverk har en livslängd på ca 30 år, när verken är uttjänta kan marken återställas och skog kan återplanteras. En utbyggnad av vindkraftverk i ett område innebär alltså inte att marken för all framtid kommer att vara öronmärkt för detta ändamål.

[Energi](#) > **Vindkraft**

Definition

De områden som markeras i översiktsplanen beskrivs som utredningsområden för storskaliga vindkraftparker. Med detta menas att det är möjligt att djupare utreda och analysera om det kan vara möjligt att bygga storskaliga vindkraftparker i områdena. Med vindkraftpark menas här en grupp om minst tre vindkraftverk som är minst 120 meter höga.

Riktlinjer

- Etablering av vindkraftparker ska prioriteras framför annan markanvändning inom de delar av utredningsområdet som även ligger inom riksintresset för vindbruk.
- Områden som pekas ut som utredningsområden för vindkraftparker kan nyttjas för detta ändamål om det finns förutsättningar som medger det. Området ska användas på bästa sätt genom att använda så mycket som möjligt av området för vindkraftändamål.
- Områdena är lokaliserade med hänsyn till grannkommunernas redovisning av tysta eller lågexploaterade områden för att undvika framtida intressekonflikter. För att uppnå en hållbar utveckling måste samverkan ske över de kommunala gränserna för att se till fler intressen än kommunens egna.

Motivering

Eftersom utbyggnaden av vindkraft påverkar landskapsbild och människors boende samt vistelsemiljö görs en djupare analys, än övriga energislag, om hur kommunen ska hantera frågan. Jönköpings kommun har tidigare antagit en vindkraftspolicy från 2008 som reviderades 2011 utifrån ny lagstiftning. Utvecklingen har gått fort och numera byggs vindkraftsparker med betydligt större verk än vad som förutsågs när policyn beslutades och vindkraftspolicyn kommer att bli inaktuell när kommunen nu tar fram en ny översiktsplan med nya riktlinjer. I kommunen finns det ett utpekade område som är av riksintresse för vindbruk.

Jönköpings kommun är positiv till nyttjandet av förnyelsebara energikällor som sol, vind och vatten och ska arbeta för att öka andelen förnyelsebar energi. Förnyelsebara energikällor är ur miljösynpunkt ett av de bästa alternativen för att utvinna energi. Vindkraft är i dagsläget den energikälla i Jönköpings kommun som i störst utsträckning kan påverka andelen energi som är förnyelsebar.

Riktlinjerna ovan klarlägger kommunens viljeinriktning när det gäller vindkraftsutbyggnaden. Kommunens ambition är att möjliggöra fler etableringar av vindkraftparker. De utredningsområden som markerats kan inrymma vindkraftsutbyggnader i sammanhållna parker om minst tre verk. Resten av kommunens geografiska yta bedöms inte vara möjlig att exploatera med vindkraftparker, men det kan vara möjligt att bygga enstaka verk. Detta prövas från fall till fall utifrån platsens förutsättningar. En prövning av en eventuell exploatering av vindkraft i ett område måste alltid vägas mot andra intressen, oavsett om de är utpekade som utredningsområden på kartan. Vindkraftsintresset ska till exempel vägas mot bevarandebeståndet för natur och kultur, landskapsbild, närhet till boende och verksamheter samt andra markanvändningsintressen som infrastruktur, flygplats och bebyggelse.

Vindkraften behövs för att klara omställningen till ett ekologiskt samhälle. Sverige och andra länder har därför satt upp mål för utvecklingen av förnybara energikällor och vindkraft. Sveriges planeringsmål är att nå 30 TWh utvunnen energi från el till år 2020. Av dessa ska 20

TWh komma från landbaserade vindkraftverk och 10 TWh från havsbaserade. 30 TWh motsvarar ca 20 % av elanvändningen i Sverige. Enligt senaste vindkarteringen från 2011 som har gjorts över Sverige har vårt land en stor potential som inte tidigare nyttjats.

Energimyndigheten beslutade 2013 om nya uppdaterade riksintresseområden för vindbruk. Det innebär att det nu enbart finns ett område utpekade som riksintresse för vindbruk, vilket ligger i den norra delen av kommunen. Ett av utredningsområdena som pekas ut på karta ligger delvis inom riksintresset. För att inte försvåra en etablering av vindkraftverk och för att bidra till ett hållbart samhälle ska vindkraftsintresset väga tyngre än annan markanvändning inom riksintesseområdet. Därför får ny enstaka bebyggelse inte tillkomma inom det området. Om det byggs nya bostäder ska de lokaliseras intill befintlig bebyggelse.

För att komma fram till en presentation av utredningsområden på en karta har en GIS-analys och en avvägning gjorts mellan vindkraftsintressen och övriga intressen. En stor konflikt som vanligtvis uppkommer är den mellan önskemålet om att etablera vindkraft gentemot intresset i att bevara lågexploaterade markområden (läs mer om dessa under tema Natur) som ofta används för friluftslivet. För att få en helhetsbild över situationen har kartanalyser gjorts för att få fram var lågexploaterade områden finns samt vilka områden som dessutom har goda vindförhållanden. Utifrån detta gjordes sedan ett urval. Flera av områdena gränsar till grannkommuner och därför ska även berörd grannkommun samrådas med vid eventuell utbyggnad. Utpekade områden som ligger invid kommungränsen är lokaliserade med hänsyn till intilliggande kommuners intressen för att dessa inte ska hamna i konflikt med varandra.

De områden som markerats på kartan som utredningsområden för vindkraftparker är alla lågexploaterade, är inte utpekade som särskilt viktiga för friluftslivet och har inte heller några större sammanhängande skyddsområden med exempelvis höga natur- eller kulturvärden. Hänsyn har tagits till spridd bostadsbebyggelse genom att alla utredningsområdenas yttergränser ligger på ett avstånd om 500 meter från närmsta bostadshus (enligt 2014 års uppgifter) för att minimera påverkan för närmsta granne vid etablering. Den nationella vindkarteringen från 2011 har använts som underlag för att se hur vindförhållandena är i dessa områden. Utredningsområdena har en vindhastighet på mer än 7 m/s på 140 meters höjd, och är minst 100 hektar vilket enligt bedömning rymmer 3 vindkraftverk som är kommunens definition av en vindkraftpark. De områden som pekas ut som utredningsområden för vindkraftparker ska vid en eventuell exploatering nyttjas på bästa sätt för detta ändamål. Marken som pekas ut i översiktsplanen är privatägd mark och en byggnation inom dessa markområden kan inte bli möjlig förrän markägare av egen vilja/drivkraft vill pröva en exploatering av området.

I Jönköpings kommun finns det idag totalt 13 större vindkraftverk samt två mindre på Visingsö. Dessa producerar totalt ca 80 GWh el, vilket motsvarar hushållsel för ungefär 16000 hushåll. Ytterligare 14 verk (Lyckås), 11 verk (Sötterfällan), 15-17 verk (Vedbo) och 4 verk (Gunillaberg) är beslutade eller under planering men inte byggda.

Anmälningspliktiga vindkraftverk anmäls till kommunen och tillstånd för tillståndspliktiga parker ansöks hos miljöprövningsdelegationen, det vill säga länsstyrelsen i Östergötlands län.

Friluftsliv

[Tätortsnära friluftsliv](#)

[Övrigt friluftsliv](#)

[Vandrings- och cykelleder](#)

Ett friluftsområde är ett område för vistelse utomhus i natur- och/eller kulturlandskap, med mål som välbefinnande och naturupplevelser, utan krav på tävling. Friluftsliv innebär bland annat möjlighet till avkoppling, naturupplevelser, frisk luft, spänning och motion.

Kommunens förvaltningar och verksamheter ska även förhålla sig till ett antal andra relevanta dokument, däribland: *Grönstrukturplan för Jönköping och Huskvarna (2004)*, *Cykelplan för Jönköpings kommun (2008)* och *Program för friluftslivfrågor i Jönköpings kommun 2014-2018 (2014)*. Jönköpings kommun har även tillsatt en tjänst för samordning av friluftslivets intressen, då flera förvaltningar och verksamheter är inblandade och ska arbeta mot gemensamma mål. Samordning och aktivitetsplanering motverkar dubbelarbete, vilket bidrar till effektivare insatser och bättre resultat.

Viljeinriktning

- Kommunens friluftsområden ska bevaras och utvecklas genom förstärkning av deras natur- och kulturvärden, för att locka såväl boende som besökare och turister.
- Större grönområden och sammanhängande gröna stråk är strategiskt viktiga för naturvården och friluftslivet, de ska därför tas tillvara vid planering. Även i nyexploaterade områden och omvandlingsområden ska gröna korridorer skapas, bevaras och utvecklas.
- Kommunen ska medverka till en stimulerande fritid för alla kommuninvånare, genom att skapa förutsättningar för fysisk aktivitet i variationsrika områden av god kvalitet.
- Kommunen ska bidra till att barn och ungdomar får en naturlig relation till det lokala växt- och djurlivet, bland annat som en del i förskole- och skolverksamheten.
- När ny bebyggelse planeras ska grönområden utformas så att känsliga biotoper och värdefulla naturområden inte kommer att utsättas för ett alltför stort besöksstryck.
- Fler människor ska kunna ta del av kommunens friluftsområden och stränder genom förbättrad tillgänglighet, marknadsföring och ökad tillgång till information. Det gäller oberoende av människors kultur, ekonomiska förutsättningar, ålder eller rörelseförmåga.

Motivering

Jönköpings kommun har goda förutsättningar för ett givande friluftsliv under hela året, med rekreationsvärden kopplade till natur både på land och i vattenmiljöer. Allemansrätten ger människor rätt att röra sig fritt i naturen och i kommunen finns allt från naturreservat, friluftsbad och fiskesjöar, till vandringsleder, hembygdsgårdar, parker och skolskogar. I de västra delarna av kommunen finns mycket skog, varierande topografi och flera stora och relativt orörda mossar, med höga naturvärden och ett rikt växt- och djurliv. De östra delarna

består framför allt av ett rikt kulturlandskap som till stor del ingår i Biosfärområde Östra Vätterbranterna, med djupa sjöar, ljusa naturbetesmarker och branta berg.

Friluftslivet får människor att röra sig i naturen, en miljö som i sig ger hälsobringande effekter. Det inverkar positivt på människors mentala hälsa, bland annat genom ökad självkänsla och färre stresshormoner, samt minskade psykiska besvär som oro och ångest, sömnproblem och mild depression. Regelbunden rörelse minskar även risken för flera av de stora folkhälsoproblemen idag, som till exempel hjärt- och kärlsjukdomar, högt blodtryck, höga blodfetter och diabetes. Att vandra eller ta en cykeltur ger bland annat avkoppling, naturupplevelser, frisk luft, spänning och motion. Att arbeta med friluftsliv kan alltså vara en del i arbetet med jämlikhet vad gäller hälsa och ohälsa i kommunen. Det är därför viktigt att komma ihåg att olika människor har behov av olika typer av områden för friluftsliv, beroende på till exempel intressen, ålder, rörelseförmåga och tillgång till bil.

I Jönköpings kommun ska det finnas friluftsområden och parker för alla, dit man kan och vill ta sig. Fysisk och mental tillgänglighet är viktig om våra grönområden och stränder ska fungera för rekreation och friluftsliv, alla behöver veta att friluftsområden finns och känna sig välkomna att vistas i dessa. Att uppnå detta kräver medvetenhet och eftertanke i bebyggelseplanering och övrig samhällsplanering. Det handlar också om att skapa vanor hos befolkningen, som gör att människor väljer att röra sig i skog och mark. Vanor kan till exempel skapas genom att inkludera besök i naturen som en del i skolgången. Jönköpings kommun har väldigt goda förutsättningar för detta, med stor tillgång till kvalitativa naturområden och parker, med såväl skog som vatten och öppna ytor.

Alla våra naturområden är på något sätt påverkade av människan, direkt eller indirekt. De som rör sig i kommunens natur kan därför upptäcka spår och lämningar efter tidigare generationer, vilket kan locka fler att ta sig ut i naturen. Genom synliga spår i naturen och information om ortens historia, kan besökarens kunskap och samhörighet med platsen och tidigare generationer öka. Därför bör kommunen arbeta för att förstärka och bevara naturligt och kulturellt intressanta platser, som kan ge identitet till området och locka till besök. Även storleken på parker och andra friluftsområden har betydelse för dess kvalitet och funktion. I områden med grönstrukturer kan man få en lokal klimatförbättring, genom att träd och buskar binder damm, jämnar ut temperaturen och dämpar regnflöden. De gröna strukturerna avlastar även dagvattensystemet, genom till exempel planteringsytor, dammar, diken och kärr där vatten kan infiltreras och höga vattenflöden kan fördröjas. I större områden är det även lättare att få rum med alla de sociala aspekter som inryms i begreppet god kvalitet, som till exempel att komma ifrån störningar från omkringliggande bebyggelse och trafikbuller. I ett stort område är förutsättningarna dessutom bättre för att upprätthålla en variation av biotoper och arter. Större sammanhängande områden ska därför skyddas mot exploatering.

Kommunen ska arbeta för att besöksstrycket i de olika friluftsområdena, ska stå i relation till vad områden klarar av att bära. Utvalda områden ska marknadsföras, vilket skapar intresse för dem samtidigt som andra områden skyddas. All natur kan och bör inte vara tillrättalagd, en del områden ska inte ens göras mer tillgängliga. Naturen kräver en viss balans och stabilitet i de lokala ekosystemen, i känsliga biotoper kan även ett fåtal besökare rubba den balansen. Placering och innehåll på skyltar, samt placering av stigar, spänger och sittplatser styr hur

människor rör sig besökare dirigeras att röra sig i de områden som är bäst lämpade för detta. Friluftsvärderna i utpekade områden måste samordnas med bostadsbebyggelse, samt jord- och skogsbruk så att marken samutnyttjas till förmån för både friluftsmänniskan och näringen. I de skogsområden som ägs av kommunen är rekreations-, natur och kulturmiljövärden likställda mål, och de är samtliga överordnade eventuella mål för virkesproduktion.

Visingsö är i dagsläget kommunens enda område av riksintresse för friluftsliv. Ön har alltid fascinerat människan genom sin säregna form och sitt vackra läge, tidvis har den även spelat stor roll i svensk historia. Visingsö är ett av de mest besökta områdena i regionen.

Länsstyrelsen i Jönköpings län föreslår även att Komosse ska bli riksintresse för friluftsliv. Komosse är ett myrkomplex där man som besökare kan uppleva orördhet, stillhet, tystnad och ett intressant fågelliv. Området är öppet och till stor del skoglöst, vilket ger vida utblickar över en tilltalande landskapsbild. Bitvis förekommer en del mindre skogsholmar och glest trädbevuxen myrmark, vilka erbjuder en annan karaktär.

Följder av vald inriktning

Med stora sammanhängande system av gröna stråk, skapas en stor tillgänglighet till kommunens friluftsvärden. Planförslaget redovisar friluftsområden av god kvalitet, fördelade över kommunens alla delar. Det innebär att alla invånare har tillgång till friluftsområden i sitt närområde. Att få människor att komma ut och röra sig i naturområden och parker är en del i arbetet med att öka folkhälsan, här skapas möjligheter för olika typer av rekreation och fysisk aktivitet, utan krav på prestation. Med tillgång till parker och natur av varierande typer, erbjuds invånare och besökare ett urval med något som passar de flesta. Genom möjligheter att ta sig till områden, att visa upp friluftsområden och utforma dem så det finns områden för alla, skapas en attraktiv plats att bo på och besöka.

Planförslaget har gjort en avvägning mellan att värna om viktiga parker och friluftsområden och möjligheten att exploatera genom förtätning och nyexploatering. Där har bedömningsgrunden varit grönområdets kvalitet och dagens och framtidens utnyttjandemöjligheter för friluftsliv. Konsekvenserna av redovisningen av friluftsområden är socialt, miljömässigt och ekonomiskt positiva.

[Friluftsliv](#) > **Tätortsnära friluftsliv**

Definition

Friluftsområden är tätortsnära områden som enkelt kan nås från tätorternas bebyggelse till fots, med cykel eller en kortare kollektivtrafikresa. Deras funktion är i första hand att tillgodose människors dagliga behov av friluftsmarker.

Redovisade områden är sådana som redan nu används för friluftsliv, vilket är synligt eftersom de innehåller stigar och andra anordningar för friluftsliv, har entréer från bostadsområden och innehåller positiva upplevelsevärden för friluftsliv. Områdena är också tillräckligt stora för att kunna användas för en timmes promenad. Även när staden växer bedöms dessa områden vara lämpliga för befolkningen i de nya stadsdelarna.

Riktlinjer

- Områden ska undantas från exploatering och andra ingrepp om det kan orsaka skadlig påverkan på friluftsvärdet.
- Områden med så stort utnyttjande att skötseln behöver anpassas därefter, bör vara kommunägda. Detta för att säkerställa deras existens, samt skötselnivå, innehåll och generell standard.
- Friområden längs Vätterstranden inom tätortsbebyggelse, som har natur- eller friluftsvärden och fortfarande är oexploaterade, ska bevaras.
- Ingen bör vid sin bostad ha längre än 200 meter till ett grönområde av god kvalitet.

Motivering

Jönköpings kommun ska arbeta för goda livsmiljöer där mänskliga värden, behov och möjligheter sätts i första hand. Tillgång till grönområden och större sammanhängande gröna stråk är av stor betydelse för människors psykiska och fysiska hälsa och ska därför beaktas i all planering. Att vistas i och/eller vara aktiv i naturmiljö minskar riskerna för övervikt, depression, diabetes samt hjärt- och kärlsjukdomar och inverkar därför positivt på folkhälsan.

Tätortsnära friluftsområden som upplevs som vackra och trivsamma har också alltid ett visst bebyggelsetryck, samtidigt är dessa områden särskilt viktiga för de boende. Ytterligare bebyggelse eller annan exploatering inom dessa områden kan innebära att friluftslivets möjligheter begränsas. Därför bör de grönområden som har stor betydelse för friluftslivet ska bevaras, utvecklas och anpassas till den förändring som sker med en allt tätare stadsbebyggelse. Torg och urbana miljöer ska skapas för det sociala livet och parker, grönområden och tätortsnära skogar för avkoppling och naturupplevelser. Dessa offentliga miljöer ska erbjuda och tillfredsställa olika behov för invånaren och besökaren samt vara tillgängliga för alla. Därför ska stor restriktivitet tillämpas för nya byggnader och anläggningar inom detta område. Efterhand som invånarna i Jönköpings kommun blir allt fler, blir det allt viktigare att bevara och utveckla tätortsnära naturområden för friluftsliv och rekreation. Ju närmare människor har till gröna områden desto troligare är det att de tar sig dit. Täta bebyggelsemiljöer med god tillgång till service, grönområden och välutvecklat gång- och cykelvägnät främjar fysisk aktivitet och friluftsliv. För barnen är grönområden viktiga lekmiljöer och det är de som finns i tätortsnära läge de har tillgång till i vardagen, naturområden är minst lika viktiga som iordningställda lekplatser.

I områden med stort besöksstryck behövs intensiv skötsel och mycket underhåll för att säkerställa både områdets kvalitet och miljöns hållbarhet. För att underlätta för kommunen att styra över detta och aktivt anpassa skötsel och underhåll efter rådande förutsättningar är det en stor fördel om området är kommunägt. På så vis kan kommunen långsiktigt säkerställa att skogen sköts på ett sätt som är förenligt med friluftslivets önskemål. Det är också lättare att på kommunal mark vidta åtgärder för att underlätta för friluftslivet.

Ett av de mest unika friluftsområdena inom tätorten är Vätterstranden, som har ett extra stort värde i det att den löper obruten över en längre sträcka. Exploatering som bryter upp detta kan därför anses som en mycket stor negativ påverkan, då stranden som helhet kan komma att kännas mindre tillgänglig. Dock kan anläggningar som främjar friluftslivet eventuellt accepteras, efter noggrann avvägning.

[Friluftsliv](#) > **Vandrings- och cykelleder**

Definition

Vandringsleder är röjda och markerade gångstigar och andra vägar, avsedda för rekreation och motion.

Cykelleder är sammanhängande stråk av vägar avsedda eller lämpliga för cykeltrafik, som är markerade i landskapet och/eller på karta.

Riktlinjer

- Kommunens vandrings- och cykelleder ska vara väl underhållna.
- Befintliga vandrings- och cykelleder ska utvecklas och informationsinsatserna ses över, med syftet att fler människor ska hitta ut i naturen.
- Nya leder ska utvecklas för både vandring och cykling.
- Kommunen ska sträva efter regional samverkan när det gäller vandrings- och cykelleder.

Motivering

Väl underhållna ledssystem i intressanta natur- och kulturmiljöer uppmuntrar invånare och besökare till rörelse och aktivitet. Fysisk aktivitet bidrar till att vi håller oss friskare, med starkare immunförsvar, hjärta och muskler samt förbättrad syreupptagning. För att människor ska kunna välja att röra sig på de olika lederna behöver de även veta om och påminnas om att de finns.

Utöver de i översiktsplanen utpekade vandringslederna, finns i kommunens naturreservat ett flertal stigar, varav många är spontanstigar skapade av besökare. Ledsystemet bör utvecklas och kompletteras, på så sätt kan fler delar kopplas samman och människor kan hitta nya vägar fram genom landskapet.

Fört att kunna skapa ett större sammanhängande system kommer en del leder att behöva korsa kommungränsen, här behövs en gemensam plan för skötsel och ledens framtid. För att människor ska välja att röra sig på lederna behöver underhåll och kvalitet vara pålitlig, oavsett vilken kommun man rör sig i. Dessutom blir regionen som helhet mer attraktiv för natur- och friluftsturism, om det finns större sammanhängande system att röra sig genom.

Definition

Friluftsområden som ligger på ett större avstånd från tätortsbebyggelsen och som i allmänhet täcker större markarealer än de tätortsnära. Det är områden som är väl kända och som har ett så stort värde och så stor attraktionskraft att de fungerar som särskilda besöksmål för både kommuninvånare och turister.

Riktlinjer

- Vid åtgärder inom området ska hänsyn tas till friluftslivet.
- Inom lågexploaterade områden bör man vara särskilt återhållsam med nya anläggningar och verksamheter som kan skada upplevelsen av ostördhet.
- Kommunen ska arbeta för en mellankommunal samverkan kring natur- och friluftsområden som är gemensamma över kommungränser.

Motivering

Friluftsområden kan påverkas negativt av exploatering, av såväl större som mindre ingrepp. Oavsett storlek kan det ha stor betydelse för friluftslivet, då det inte bara handlar om faktisk tillgänglighet utan även den upplevda tillgängligheten. Att större ingrepp påverkar är mer självklart, det kan vara till exempel bebyggelse, vägar och täktverksamhet. Exempel på mindre åtgärder som kan uppfattas som hindrande är ett enskilt nytt bostadshus på landet, ett staket, en avstängd väg eller trädgårdsmöbler på en strand. Det är därför av största vikt att eventuell exploatering görs med stor omsorg.

I områden med låg exploatering och tyst miljö känner man på ett tydligare sätt att man kommit ut i naturen. Friluftsliv har stort egenvärde i form av omedelbar glädje av själva friluftsaktiviteten, av natur- och kulturupplevelsen och av avkopplingen. För många är stillheten och orördheten en stor del i naturupplevelsen, att kunna röra sig i områden som känns mer eller mindre orörda av människan. Att kunna tillbringa en del av sin tid i naturen, ensam eller tillsammans med andra, är för många en självklarhet och en viktig del av livet och kan inte ersättas av andra aktiviteter. Det är därför viktigt att bevara sådana områden i kommunen, så vi kan erbjuda den typen av miljöer till invånare och besökare.

En del större områden och korridorer korsar kommungränsen, här behövs en gemensam plan för skötsel och området framtid. För att kunna skapa hållbara system som lockar besökare behöver nivån på underhåll och kvalitet vara pålitlig, oavsett vilken kommun man rör sig i. Detta gynnar även växt- och djurlivet, vilket ger ett bättre underlag för naturupplevelser i kommunens friluftsområden. Möjligheter att uppleva natur gör att regionen som helhet blir mer attraktiv för natur- och friluftsturism.

Hälsa och säkerhet

[Brottsförebyggande arbete och trygghet](#)

[Buller](#)

[Elektromagnetiska fält](#)

[Förorenade områden](#)

[Luftföroreningar](#)

[Markstabilitet](#)

[Miljöfarlig verksamhet](#)

[Miljökvalitetsnormer](#)

[Olycksförebyggande arbete](#)

[Prioriterad utryckningsväg](#)

[Radon](#)

[Samhällsviktig verksamhet](#)

[Transport av farligt gods](#)

[Värmebölja](#)

[Översvämningar](#)

Kommunen har ansvar för att i planering och utveckling, säkerställa människors hälsa och säkerhet, samt förebygga risker och skapa ett robust samhälle. Ansvaret täcker även strävan efter att orsaka så lite negativ miljöpåverkan som möjligt. En del risker och negativ påverkan kan förebyggas och förhindras, exempelvis genom att ställa krav på det som planeras och byggs, andra måste planeringen anpassas efter genom att exempelvis inte bygga på olämpliga platser.

I inledningen av varje mandatperiod tar kommunen fram ett *handlingsprogram för trygghet och säkerhet*, som bygger på analyser av risker och sårbarhet i kommunen.

Viljeinriktning

- Jönköpings kommun ska vara och upplevas som en trygg och säker miljö.
- Miljön i kommunen ska ge förutsättningar för god fysisk och psykisk hälsa, därför ska olika miljö-, hälso- och säkerhetsrisker förebyggas, begränsas och motverkas.
- Säkerhetsarbetet ska vara systematiskt och inriktas mot att förhindra, förebygga och begränsa förekomsten av brott, suicid och olyckor, bland annat genom utformningen av den fysiska miljön.
- Alla människor ska kunna och våga vara ute i samhället under dygnets alla timmar, genom trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete.
- Dokumentet Förutsättningar och riktlinjer för klimatanpassning ska uppdateras.
- Jönköpings kommun ska arbeta för minskad klimatpåverkan och genom den fysiska planeringen anpassa samhället för ett ändrat klimat.
- När olyckor inträffar ska ett snabbt och effektivt ingripande kunna ske, för att begränsa konsekvenserna.

Motivering

Arbetet med hälsa och säkerhet går ut på att skydda vissa värden från oönskade händelser, störningar och andra negativa konsekvenser. Det som ska skyddas är människors liv och hälsa, samhällsviktiga verksamheter, miljön och ekonomiska värden, samt mänskliga fri- och rättigheter. Det innebär både att vår livsmiljö ska utformas på sätt som gör att den är fysiskt säker och på ett sätt som gör att den upplevs som trygg, något som påverkar både människors psykiska och fysiska hälsa. Därför ska kommunen endast planera för byggnation i områden som bedöms som lämpliga för bebyggelse, det innebär bland annat att marken ska vara stabil och bedömas som säker från större risker.

Jönköpings kommun har valt att beskriva säkerhet som frånvaro av oönskade händelser, skador eller konsekvenser. Med trygghet menas frånvaro av upplevd oro. Tryggheten kan alltså ökas dels genom att den faktiska säkerheten ökar och dels genom att åtgärder som ökar själva känslan av trygghet. För exempelvis brottsförebyggande arbete handlar arbetet både om att förebygga brotten och om att hantera den oro för brott som finns, så att inte oron i sig påverkar människor negativt i onödan. Både den faktiska säkerheten och den upplevda tryggheten påverkar hur människor lever och deras hälsa. Oro och otrygghet, vare sig det är en ogrundad känsla eller en verklig risk, påverkar oss och våra val och vanor. Genom att i planeringssammanhang väga in såväl fysiska risker som den mentala känslan av otrygga miljöer, kan vi förebygga mycket av de problem som kan uppstå. Det handlar även om att höja säkerheten genom att bygga på sätt som minimerar risken för exempelvis fallolyckor och vattenolyckor, bygga så det offentliga rummet är tillgängligt för alla, samt att förebygga och begränsa risken för suicid genom medveten utformning av offentliga platser. Det kan handla om att göra det svårtillgängligt till platser med stor fallhöjd och att hindra människor från att nå riskområden, att välja markbeläggningar som inte blir hala och undvika höga kanter. Det inkluderar också de vatten som finns, dammar, sjöar och vattendrag, där åtgärder ska göras för att minimera risken för att falla i, samt göra det lätt att ta sig upp om man ändå skulle göra det. När människor upplever sin omgivning som säker, är det dessutom lättare att känna sig trygg, det ger alltså dubbla effekter. På så sätt kommer kommunen närmare sitt mål om att vara ”den mest attraktiva i sin storlek”.

För att öka tryggheten är översiktlighet, genomsiktlighet, orienterbarhet och tillgänglighet viktiga delar i utformningen av bebyggelse och gångstråk. Människor kan uppleva ett stråk som instängt och otryggt om det är trångt och inneslutet, exempelvis med bebyggelse, plank, vallar eller tät växtlighet tätt inpå på bägge sidor. Även god belysning och andra människor som rör sig i området är viktiga faktorer för att öka tryggheten. Tryggheten ökar också i en blandad bebyggelse som ger människor anledning att uppehålla sig i ett område under fler av dygnets timmar. Kommunen ska därför ta ett helhetsgrepp kring frågor om hälsa och säkerhet, bland annat genom att skapa ett gott samarbete mellan kommunens förvaltningar, med andra kommuner, näringsliv, enskilda, organisationer och andra samhällsorgan. Detta samarbete är väldigt viktigt för skapandet av trygghet, då många skilda faktorer spelar in i människors upplevelse av vad som är tryggt.

Brottsförebyggande arbete i Jönköpings kommun omfattar sådant som våld i olika miljöer, skadegörelse, stöld, ungdomskriminalitet och organiserad brottslighet. En del av våldet, speciellt i publika miljöer, kan minskas genom en genomtänkt utformning av gator, parker och andra offentliga miljöer. I många fall handlar det om samma typer av åtgärder som de trygghetsskapande som nämns ovan. Även skadegörelse kan minskas genom god belysning och insyn vid till exempel skolor och andra platser där människor endast vistas under delar av dygnet. Samma principer gäller det arbete som ska förebygga och förhindra suicid, det vill säga självmord, samt olyckor. Redan i planeringen och gestaltningen ska dessa faktorer finnas i åtanke för att begränsa riskerna för att något ska inträffa.

Risker med störningar och negativ påverkan på människors hälsa går i många fall att förebygga. I planeringssammanhang handlar det om sådant som att bostäder och arbetsplatser inte ska lokaliseras i närheten av verksamheter och anläggningar med viss

omgivningspåverkan, för att minska antalet människor som utsätts för de aktuella riskerna. De fysiska riskerna inkluderar sådant som explosioner, utsläpp av olika slag, bränder och buller. När det gäller buller är vissa typer av anläggningar mer problematiska, till exempel motor- och skjutbanor, då verksamheten ofta bedrivs på kvällar och helger, då människor vill utnyttja sina trädgårdar och sin utemiljö. Detta kan medföra begränsningar i verksamheten eller krav på kostsamma skyddsåtgärder vid anläggningen. Av hänsyn till bullerproblematiken, kan det därför bli nödvändigt att prioritera mellan olika former av markanvändning redan i den tidiga planeringen, att i det sträva mot den målbild som finns för området. Även förorenade områden ska tas med i ett tidigt skede av planeringen, för att undvika att bebyggelse placeras i områden som är olämpliga, med hänsyn till människors hälsa och säkerhet samt miljön.

Vi kan även förebygga och begränsa effekterna av klimatförändringar, exempelvis genom att planera för förändrade vattenflöden, temperaturer och vädermönster. Det handlar om att hantera större mängder vatten vid enskilda tillfällen, tillhandahålla skugga som skydd mot värmeböljor och mycket mer. Att minska vår klimatpåverkan är en del, att hantera de förändringar som uppstår är en annan, men båda är viktiga för framtiden. En utgångspunkt för kommunens miljöarbete är att tillgång till bra hållbara kommunikationsmöjligheter (gång, cykel och kollektivtrafik), leder till ett minskat bilanvändande. För att minska vår miljöpåverkan och skapa en bättre trafiksituation behövs noggranna avvägningar och prioriteringar. En ytterligare vinst är att människor rör på sig, till och från bussen eller hela den resta sträckan, något som är bra för folkhälsan. Med färre motorfordon som rör sig på vägarna bör även risken för trafikolyckor minska, något som idag utgör en stor fara för människor. I kombination med trafiksäkerhetsåtgärder på olycksdrabbade sträckor ökar den upplevda och den faktiska tryggheten.

För att klara av att genomföra detta krävs en stor samsyn i planeringen och att alla exploaterings- och lokaliseringsbeslut sker i enlighet med de övergripande planerna. Kommunen behöver en strategisk plan för hantering av dagvatten och beredskap för att hantera stora mängder vatten. Dessutom behöver kommunen ta fram nytt underlag, i form av övergripande utredningar för hanteringen av dagvatten, samt ett antal detaljerade utredningar inför exploatering, exempelvis gällande markstabilitet, farligt gods, miljöfarlig verksamhet och buller.

Att förebygga och förhindra olika riskfaktorer är att föredra, men planeringen ska även skapa möjligheter för begränsande åtgärder, som minimerar effekter och konsekvenser om något skulle hända. Dessa begränsande åtgärder innefattar bland annat fysiska anpassningar av färdvägar för utryckningsfordon, tillgänglighet till sjukvård, polis och hemtjänst samt planer för mer övergripande krishantering.

Följder av vald inriktning

Genom att arbeta på detta sätt kommer kommunen att vara en trygg och säker miljö, vilket skapar såväl attraktivitet som stigande folkhälsotal. Detta då staden och omlandet utvecklas på ett sätt som inte skadar de värden som finns och genom olika insatser skapar nya, vilket bland annat ger en attraktiv boende- och arbetsmiljö. Att nya bebyggelseområden endast placeras på platser som är stabila och där omgivande verksamhet inte utgör en betydande fara, förebygger

riskerna för olyckor och annan negativ påverkan. Det handlar om att förebygga och begränsa effekterna av olika typer av olyckor, orsakade av såväl natur och väder som trafik och verksamheter. Det inkluderar även förberedelser och anpassningar för ett förändrat klimat, som att planera för en ny vattennivå på 90,3 meter över havet, större mängder vatten vid nederbörd och varmare perioder på sommaren. IPCC, den internationella panelen för klimatförändringar, förutsäger dessa förändringar i sina scenarier och dessa kan komma att påverka både människors hälsa och riskerna för en del naturolyckor.

Genom att endast bygga där det är säkert idag och skapa miljöer som i sig själva är säkra, minskar riskerna för brott, olyckor och suicid. När kommunen dessutom tar hänsyn till olika verksamheters omgivningspåverkan och arbetar för att minska dessa, kommer de negativa effekterna på människors hälsa och miljön att minska. Genom att även planera infrastruktur på ett sätt som gynnar de hållbara trafikslagen, förstärks denna effekt ytterligare, då exempelvis buller och luftföroreningar är tätt sammankopplat med mängden trafik.

Olyckor och problem går inte att planera bort helt, det är därför viktigt att säkerställa att räddningstjänst och andra utryckningsfordon kan nå fram snabbt, så konsekvenserna kan begränsas. Genom att anpassa de prioriterade utryckningsvägarna och andra stråk efter dessa behov lägger vi grunden för ett säkert samhälle. Dessutom läggs fokus på kontinuerlig drift av viktiga verksamheter i samhället.

Definition

I Jönköpings kommun bedrivs arbetet med att förebygga brott och öka tryggheten inom ramen för trygghets- och säkerhetsarbetet. Det finns många beskrivningar av begreppen trygghet och säkerhet. Jönköpings kommun har valt att beskriva säkerhet som frånvaro av oönskade händelser, skador eller konsekvenser, medan trygghet beskrivs som frånvaro av upplevd oro. Tryggheten kan alltså ökas dels genom att den faktiska säkerheten ökar och dels genom åtgärder som ökar själva känslan av trygghet. I det brottsförebyggande arbetet handlar det både om att förebygga brotten och om att hantera den oro för brott som finns, så att inte oron i sig påverkar människor negativt i onödan.

Riktlinjer

- Offentliga rum ska utformas så man från rörelsestråk och vistelseytor har god sikt, med god belysningsnivå och ljuskällor som inte bländar.
- Olika funktioner, som bostäder och verksamheter, ska placeras så de offentliga rummen är befolkade under större delar av dygnet.

Motivering

Arbetet med trygghet och säkerhet i Jönköpings kommun samordnas genom kommunens *Handlingsprogram trygghet och säkerhet* som tas fram i början av varje mandatperiod. I det ingår att arbeta för att höja tryggheten för invånarna, samt att höja den faktiska säkerheten, till exempel minska risken att utsättas för brott, råka ut för olyckor eller andra negativa händelser. Dessa två delar kompletterar varandra och i vissa fall leder det ena till det andra.

För att öka tryggheten är översiktlighet, synlighet, orienterbarhet och tillgänglighet viktig i utformningen av bebyggelse och gångstråk. Exempelvis bör gång- och cykelstråk inte begränsas av bebyggelse, vallar eller tät växtlighet på båda sidor då det ger en instängd och otrygg känsla för dem som rör sig där. Även god belysning är en viktig faktor för att öka tryggheten. En annan faktor som bidrar till ökad trygghet är om det finns andra människor i rörelse. Tryggheten ökar också i en blandad bebyggelse som ger människor anledning att uppehålla sig i ett område under fler av dygnets timmar.

Jönköpings kommun är till för alla människor som befinner sig här, oavsett om de är tillfälliga besökare, bor här eller verkar/arbetar i kommunen. En viktig del i detta är att alla ska kunna känna sig trygga i samhället, oavsett vem man är eller vilka förutsättningar man har. Därför behöver arbetet med trygghet i samhället omfatta olika människors behov. Det handlar både om vad olika människor upplever som otryggt och hur olika grupper rör sig i samhället. Det finns exempelvis vissa skillnader gällande vilka som går, cyklar, åker kollektivt eller kör egen bil. Genom att blanda olika funktioner, exempelvis service, bostäder och skolor, i en ort eller stadsdel skapas förutsättningar för att människor ska röra sig de olika områdena på olika tider, vilket skapar en känsla av trygghet. I ett område som enbart består av bostäder och ingen annan funktion kan rörelsen av människor vara låg på dagtid, medan det i ett funktionsblandat område finns en mer kontinuerlig rörelse av människor under dagen vilket kan minska riskerna för brott och öka trygghetskänslan i området.

Definition

Buller är ljud som anses vara oönskat eller som är skadligt. Mycket av det människor uppfattar som buller orsakas av mänskliga aktiviteter, det inkluderar till exempel vissa ljud från väg, järnväg, flyg, sport och industri.

Riktlinjer

- Riktvärden och riktlinjer enligt gällande lagstiftning, eller i Sverige tillämpad praxis ska följas.
- Nyexploatering och bebyggelse ska inte påtagligt försämra bullersituationen i områden som pekats ut som lågexploaterade områden.
- Bullersituationen ska beaktas i hela stadsbyggnadsprocessen för att säkerställa att uppställda riktlinjer och riktvärden uppnås. I hela processen ska även möjligheten att skapa en bättre ljudmiljö än vad som är lägstanivå enligt riktlinjer/riktvärden beaktas.
- Nyexploatering som leder till ökad biltrafik ska noga övervägas för att inte förvärra bullersituationen. Vid exploatering ska det finnas eller byggas ett hållbart trafiksystem där kollektivtrafik och gång- och cykel är norm.
- Befintlig kollektivtrafik och gång- och cykelinfrastruktur ska utvecklas för att minska transportbehovet med bil.

Motivering

Forskning visar allt mer samstämmigt att buller kan påverka människors hälsa negativt, på så vis orsakas stora samhällsekonomiska kostnader. Bullerstörningar kan även påverka människors återhämtning negativt, om behovet av tystnad och avkoppling inte tillgodoses. Buller kan påverka sådant som sömn och vila, uppmärksamhet och prestationsförmåga, samtal och inläring, det kan också skapa stress och medföra koncentrationssvårigheter. Det finns även forskning som visar på att långvarig exponering för trafikbuller kan medföra fysiska effekter, som exempelvis negativ inverkan på hjärt-/kärlsystemet. Det är därför viktigt att man kan utnyttja sin bostad och uteplats utan betydande bullerstörning, särskilt vid vila. Det är även viktigt att friluftsområden där naturen och den tysta omgivningen värderas högt, inte utsätts för högt eller på annat sätt störande buller.

Det dominerande bullret i Jönköpings kommun består främst av ljud från vägar och järnvägar. Men även andra ljud kan upplevas som störande, exempelvis ljud från flygtrafik, industrier, vinkraftverk, motorsport med mera. Hur mycket människor påverkas av buller varierar: från dag till dag, från plats till plats, från individ till individ och beroende på sammanhang. Olika verksamheter skapar också olika typer av ljud: biltrafik genererar generellt en konstant ljudnivå medan järnvägar låter mycket under korta perioder när tågen passerar; en industri kan låta som mest nattetid och ljud från motorsport eller skjutbanor stör mest på helger och har en helt annan karaktär där momentana ljud utgör problemet. För att kunna göra en objektiv och

korrekt bedömning av bullersituationen behöver situationen studeras i varje unikt fall och riktlinjer och riktvärden tillämpas.

Definition

Elektromagnetiska fält är en form av icke-joniserande strålning, i kategorin radiofrekvent strålning. De är starkast närmast källan men avtar snabbt med avståndet.

Vi utsätts för elektromagnetiska fält varje dag på olika sätt, exempelvis från elektriska apparater, kraftledningar, mobiltelefoner, samt tv- och radiomaster.

Riktlinjer

- Nya kraftledningar och elektriska anläggningar ska utformas eller förläggas så att exponering för magnetfält begränsas.
- Nya bostäder, skolor, förskolor och daghem ska placeras så de inte påverkas av befintliga elanläggningar som ger förhöjda magnetfält.

Motivering

Vid långvarig exponering för strålning över en viss styrka, har man konstaterat möjliga samband med vissa sjukdomstillstånd. Sambandet mellan exponering för elektromagnetiska fält och ökad risk för leukemi hos barn har diskuterats under många år. Enligt en genomgång som Folkhälsomyndigheten gjorde 2011, av epidemiologiska forskningsrapporter, kan man se en viss ökning av leukemirisken hos befolkningsgrupper som exponeras för magnetiska fält på 0,4 μ T eller mer (avser långvarig exponering för 50 Hz magnetfält i bostäder). Vid exponering för låga nivåer av elektromagnetiska fält, under Strålsäkerhetsmyndighetens referensvärden finns inga konstaterade hälsorisker.

För att begränsa människors exponering ska lokalisering av ny exploateringsområden göras så dessa inte placeras i befintliga riskområden. För att begränsa mängden strålning som når ut i samhället kan exempelvis elkablar och andra installationer placeras under marknivå, vilket gör att en del av strålningen aldrig tar sig upp i vår livsmiljö.

[Hälsa och säkerhet](#) > **Förorenade områden**

Definition

Med förorenade områden avses mark, grundvatten, ytvatten, sediment, byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa och/eller miljön. I de flesta fall gäller det områden där det finns eller har funnits miljöfarliga verksamheter.

Riktlinjer

- Utredning av förorenade och misstänkt förorenade områden ska genomföras innan detaljplan antas eller bygglov ges.
- Exploatering på område där föroreningar förekommer ska endast tillåtas om genomförda efterbehandlings och saneringsåtgärder undanröjer eventuella risker.
- Sanerings- och efterbehandlingsåtgärder i förorenade områden ska syfta till att säkerställa att området kan användas, utan risk för människors hälsa och/eller miljön.
- Vid efterbehandling eller sanering av ett område ska hänsyn tas till omgivningen och framtida klimatpåverkan, så att det sanerade området inte åter förorenas.
- För mark där markförorening kan tillåtas vara kvar, får inte kvarlämnad förorening byggas över.

Motivering

Förorenade områden är ofta ett resultat av olika utsläpp från tidigare eller pågående verksamhet. När en verksamhet inte längre är kvar på platsen, ska det finnas möjligheter att använda dessa ytor till nya ändamål. För att detta ska vara möjligt behöver planeringen säkerställa att eventuella föroreningar inte resulterar i negativa hälsoeffekter och/eller miljöpåverkan. Bland underlagen finns en karta över fastigheter med misstänkt och/eller konstaterat förorenade områden.

Vid planer på exploatering i områden där markföroreningar förekommer, ska dessa utredas innan detaljplan antas eller bygglov ges. Med en hantering av förorenade områden som en planeringsförutsättning redan i ett mycket tidigt skede, kan dessa frågor inkluderas i planprocess och bygglovhantering. På så sätt kan även kostnads- och ansvarsfrågor utredas tidigt och tas med i den fortsatta planeringen av projekt och budget. Frågan blir då en naturlig del i utredningen av förutsättningar för bebyggelse på platsen, vilket synliggör förorenade områden och möjliggör en integrerad hantering.

För att kunna ge klartecken för exempelvis uppförande av ny bebyggelse och/eller ändrad användning ska det vara fastställt att föroreningen antingen kommer att vara borttagen eller att den inte kommer att utgöra något hot mot vare sig människors hälsa eller miljön. Det ska därför vara klargjort vilka åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa detta och tydliga avtal eller riktlinjer upprättade för ändamålet. Efterbehandling och sanering innebära att en

eller flera åtgärder genomförs för att ta bort eller oskadliggöra en förorening, genom exempelvis schaktning, rening av massor på plats eller inneslutning.

Om efterbehandlings- eller saneringsåtgärder genomförs är det viktigt att även se över situationen runtomkring det aktuella området. Om föroreningar förekommer även på intilliggande ytor och områden ska även dessa analyseras och eventuella åtgärder sättas in för att säkerställa att dessa inte, genom spridning, åter förorenar det sanerade området. Det är dessutom högst troligt att klimatet förändras och att det i samband med detta kommer en del förändringar bland annat i våra vädermönster. Det är därför nödvändigt att ta hänsyn till risken för större mängder vatten i rörelse, översvämningar och förändringar i grundvattennivåer.

Efter en riskbedömning kan det i undantagsfall vara acceptabelt att lämna kvar någon förorening även i samband med exploatering, om den inte bedöms som skäligen att ta bort med hänsyn till hälsa, miljö och ekonomi. Om en förorening lämnas kvar är det viktigt att det område som är förorenat inte byggs över, det vill säga det är inte tillåtet att uppföra en fysisk byggnad med en beräknad livslängd på flera årtionden. Detta för att det ska vara möjligt att genomföra kontroller och vidta eventuella åtgärder i framtiden, utan att det blir nödvändigt att riva byggnader och/eller andra viktiga strukturer, vilket medför ekonomiska förluster.

För att kunna ta ställning till åtgärder och prioritering av enskilda områden krävs ett tydligare underlag, som är anpassat för rumsliga analyser. I dagsläget är kartmaterialet mycket förenklat och visar endast vilka fastigheter som är berörda. Det skulle därför vara mycket värdefullt med en digitalisering av den geografiska information som finns för inventerade föroreningar, i såväl planarbetet som Miljö- och hälsoskyddskontorets löpande arbete.

Utöver ovan beskrivna kartmaterial finns publik GIS-information om förorenade områden i kommunen på Länsstyrelsen i Jönköping läns hemsida. Informationen som finns i det så kallade etableringsstödet är ett viktigt underlag i arbetet med detaljplaner. Informationen i etableringsstödet är i nuläget inte publikt men går att ta del av via Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Definition

Luftföroreningar är gaser och partiklar i luften som har en negativ påverkan på människan och miljön. Luftföroreningar kommer från många olika utsläppskällor, bland annat från trafiken, uppvärmning, energiproduktion och industriproduktion. För luftföroreningar finns både miljö kvalitetsnormer för luft som är lagstadgade och måste uppfyllas och miljö kvalitetsmålet Frisk luft som är en långsiktig målsättning.

Riktlinjer

- Rikt- och gränsvärden enligt fastställda miljö kvalitetsnormer ska följas och åtgärdsprogram upprättas vid behov.
- Vid nyexploatering ska det säkerställas att åtgärder inte orsakar/bidrar till ett överskridande av miljö kvalitetsnorm.
- Vid nyexploatering ska ett hållbart trafiksystem byggas där kollektivtrafik och gång- och cykel är norm.
- Befintlig kollektivtrafik och gång- och cykelinfrastruktur ska utvecklas för att minska transportbehovet med bil.
- Kommunen ska följa upp effekterna på luftkvaliteten från stadsbyggnad och förtätning och vid behov ska negativa effekter reduceras.

Motivering

Många studier visar tydliga samband mellan halten luftföroreningar och människors hälsa. Studier kring vilka effekter luftföroreningar har på människors hälsa visar på astma- och bronkitsymtom, nedsatt lungfunktion samt dödsfall. Luftföroreningar kan alltså leda till stora hälsoproblem och barn, gamla och sjuka är mer känsliga. Man har till exempel konstaterat att barn som bor eller går i skola i områden med högre halter av luftföroreningar oftare har sjukdomssymtom i luftvägarna. Studier visar även att personer med konstaterade sjukdomar kan bli kraftigt försämrade i sina sjukdomstillstånd genom påverkan från luftföroreningar.

Luftburna partiklar betraktas som den luftförorening som är mest skadlig för hälsan, dessa uppstår bland annat vid förbränning och genom slitage av vägbanor. Luftburna partiklar medför i medeltal nästan ett års förkortad livslängd. Därför skulle åtgärder som exempelvis förbud mot dubbdäck, stråk för enbart kollektivtrafik och taxi, ytterligare gågator eller enkelriktade gator, vara effektiva. Då detta bland annat skulle kunna minska mängden luftburna partiklar i känsliga områden.

Luftföroreningarna skadar också vår miljö, genom tillförsel av ämnen som påverkar såväl djur och växter som mark och vatten, och med vindarna sprids luftföroreningar över långa sträckor. Eftersom luftföroreningar kan orsaka miljöproblem lokalt och regionalt såväl som globalt är det viktigt att begränsa utsläppen. Luftföroreningar bidrar till bildning av marknära ozon och höga halter skadar våra odlingar. De flesta jordbruksgrödor utsätts idag för ozonhalter som överskrider EU:s långsiktiga mål, vilket är avsett att skydda vegetationen. Naturen påverkas även av sur nederbörd med förhöjda halter av svavel- och kväveföreningar,

som i sin tur orsaka försurning, medan förhöjda halter av näringsämnen till ekosystemen bidrar till eutrofiering och övergödning av mark och vatten. Även miljögifter som dioxin, polycykliska aromatiska kolväten (PAH), kvicksilver och kadmium sprids med utsläpp till luften.

Olika luftföroreningar kan också påverka klimatet och påskynda de klimatförändringar som sker. Det kan exempelvis vara genom effekter på molnbildning, vilket påverkar såväl solinstrålning som temperaturer. Det kan också ske genom att sot och andra partiklar lägger sig som ett mörkare täcke över snö och is, i förlängningen kan det ge en snabbare smältning av våra glaciärer.

Även om det finns angivna gränsvärden som inte får överskridas finns inga säkra nivåer, därför bör den övergripande planeringen inriktas på att minimera uppkomsten av partiklar och andra luftföroreningar. Detta kan bland annat göras genom restriktioner för verksamheter och trafik, samt genom att uppmuntra människor att åka kollektivt, gå och cykla. Den grundläggande principen är att förtäta i lägen med god kollektivtrafikförsörjning och på så sätt minska bilanvändandet. Detta i sin tur leder till att stadskärnan, där problemen med dålig luftkvalitet är som störst, avlastas från biltrafik. Jönköpings kommun har goda förutsättningar att utveckla ett fungerande gång- och cykelvägnät samt ett effektivt kollektivtrafiksystem, vilket borde minska bilresorna.

Definition

Stabil mark är en förutsättning för bebyggelse och infrastruktur, då problem med stabiliteten kan ge upphov till olika former av olyckor. Risker för instabilitet är till stor del kopplat till markförutsättningar och sker ofta i samband med förändrad belastning eller påverkan från väder och vind, till exempel genom erosion. I begreppet inkluderas fenomen som ras, skred, bergras, blocknedfall, erosion inklusive erosion i vattendrag och ravinbildning, och erosion kring sjöar, samt riskerna som rasmassorna medför nedanför och/eller riskerna nedströms på grund av sedimenttransport.

Riktlinjer

- Detaljplanering av ny bebyggelse förutsätter att marken bedöms uppfylla nationella riktlinjer för stabilitet, antingen naturligt eller genom stabiliserande åtgärder. Marken ska inte heller riskera att påverkas av erosion eller sedimenttransport. Förändrade risker i ett framtida klimat ska vägas in i bedömningen liksom stabiliteten på längre sikt, utifrån dagens kunskap.
- Då ny bebyggelse planeras i översiktligt kartlagda områden, ska alltid stabiliteten utredas i detalj om inte de genomförda undersökningarna visar att det är uppenbart onödigt.
- Vid ny bebyggelse i områden som inte är kartlagda ska en bedömning av risk för stabilitetsproblem göras i början av planarbetet, för att identifiera eventuella behov av vidare utredning (som då ska genomföras).
- Planeringen ska säkerställa att ny bebyggelse inte ökar risken för stabilitets- eller erosionsproblem i omgivningen omkring den föreslagna bebyggelsen.

Motivering

I planeringen ska endast områden som är lämpliga för bebyggelse pekas ut, då exploatering i osäkra områden kan riskera såväl människors säkerhet som ekonomiska förluster. Till hjälp i bedömningen finns de översiktliga utredningar som gjorts, *Ras och skredinventering MSB 2011*, *Risker för naturolyckor* och *Stranderosion*, kartor från dessa redovisas bland underlagen. Dessa ska, tillsammans med eventuellt nytt material, användas som underlag för beslut om detaljerade utredningar inom de kartlagda områdena. För områden som ligger utanför de redan kartlagda, ska en översiktlig studie göras på ett tidigt stadie, för att bedöma om det finns ett behov av en mer detaljerad utredning. SGI:s kartläggningar är enbart utförda i områden där befintlig bebyggelse kan påverkas och i de områden som pekats ut i utbyggnadsstrategin. Det kan alltså finnas andra områden i kommunen med stabilitetsrisker, men som ännu inte har kartlagts. En inledande bedömning ska därför göras utifrån platsens förutsättningar, så att eventuella behov av vidare utredning identifieras tidigt i planeringen. Kommunen utreder och arbetar vidare med de utpekade områdena enligt en framtagen prioriteringsordning, för att successivt få fram bättre underlagsmaterial om stabilitetsriskerna i respektive område.

De detaljerade utredningarna av markens stabilitet ska säkerställa att marken uppfyller kraven på stabilitet, och därmed är säker för de människor som vistas där. Markens stabilitet kan också behöva förbättras genom olika åtgärder, så att kraven uppfylls. Vissa åtgärder kan kräva underhåll och övervakning kontinuerligt för att fungera under byggnadens hela livstid. I så fall bör ansvaret för att finansiera och underhålla åtgärderna därför klargöras innan exploateringen, så att de verkligen fyller sin funktion under byggnadens eller markanvändningens hela livstid. Detta kan vara problematiskt på längre sikt, vilket ska beaktas vid ett beslut om exploatering.

Ny bebyggelse kan öka risken för exempelvis skred och då riskeras såväl människors säkerhet som andra förluster, det gäller både marker som bedöms som instabila och som stabila. Det finns idag nationella riktlinjer för markens stabilitet i olika typer av bebyggelse och generellt ställs större krav vid nyexploatering än för befintlig bebyggelse. Den fysiska planeringen ska säkerställa att risken inte ökar för den befintliga bebyggelsen, människors hälsa eller miljön, därför ska analyser även göras över vilka effekter den nya bebyggelsen och exploateringen kan få på stabiliteten i området. I samband med de förändringar som ny exploatering kan innebära, kan ett område exempelvis få förändrade dagvattenmängder, till följd av ändrade avrinningsmönster och nya ytor av hårdgjorda material. Exploateringen kan även ge upphov till nya branter, förändrad lutning i befintliga sluttningar och att belastningen förändras när ny bebyggelse förs in, vilket i sin tur kan ge upphov till instabilitet. Det kan innebära att erosionen ökar så att mer material kan spolats bort än tidigare, vilket kan orsaka skador där marken eroderas eller nedströms. Därför ska även de möjliga effekterna av den nya bebyggelsen och exploateringen på omgivningen beaktas.

När markens stabilitet rubbas kan exempel ras, skred och/eller blocknedfall uppstå. Ras och skred är benämningen på när en jordmassa kommer i rörelse. De sker på olika sätt i olika typer av jord, men det sker snabbt och det är stora krafter inblandade. Ras kan även förekomma i berg genom att stenblock lossnar. Generellt har berget i Jönköpings kommun god stabilitet, men det finns områden med uppsprucken och brant berggrund exempelvis utmed Vätterns östra sida. Massorna som kommer i rörelse vid ett ras eller skred rör sig nedåt till dess att det når botten eller bromsats tillräckligt och kan därför även få konsekvenser utanför slänten eller skredområdet.

Erosion är en naturlig process där jord och berg bryts ner och transporteras bort av exempelvis vatten. I Jönköping sker erosion främst utmed vattendrag och sjöar, där exempelvis Vätterns stränder är erosionsutsatta. Erosionen kan öka kraftigt under exempelvis stormar eller vid kraftigt ökade vattenflöden, och kan då leda till ras och/eller skred, på sikt kan även raviner bildas. Sammantaget är riskerna med erosion svåra att bedöma på lång sikt, samtidigt som den bebyggelse som planeras ska kunna vara säker under en längre tid. Erosionen kan orsaka skador både där marken eroderas och nedströms, då jorden transporteras nedströms med vatten vid så kallad sedimenttransport.

Dagens förutsättningar kan förändras i takt med att klimatförändringar ger ändrade temperaturer och vädermönster. De klimatscenarier som tagits fram tyder på förändringar i såväl temperaturer som regnmängder och fördelning av nederbörd under året. Det innebär i korta drag mer nederbörd under vinterhalvåret och att en allt större andel av nederbörden

faller som regn istället för snö under vintern, samt mindre nederbörd under sommarhalvåret. Scenarierna pekar även på att kraftiga skyfall blir vanligare och värre, även under sommarhalvåret då marken ofta är torr och har svårt att ta upp vatten. Detta kan leda till ökade risker för ras, skred och erosion.

Definition

Miljöbalken definierar en verksamhet som miljöfarlig om den kan orsaka olägenhet för människors hälsa och/eller för miljön, det gäller all användning av mark, byggnader eller anläggningar. Det kan röra sig om utsläpp till luft, mark eller vatten, om buller, strålning, avfallshantering och kemikaliehantering med mera. Det gäller även passiv användning, som att ha en deponi som inte längre fylls på, samt mobila verksamheter. Miljöfarlig verksamhet innebär också en verksamhet som vid en olycka, med till exempel okontrollerat utsläpp av farliga ämnen, kan medföra skada på människor, miljö och egendom.

I miljöprövningsförordningen (2013:251) redovisas vilka miljöfarliga verksamheter som är anmälnings- eller tillståndspliktiga.

Riktlinje

- Innan beslut fattas om detaljplan och bygglov, ska en riskbedömning göras vid planer på att bygga närmare än 150 meter från fastighetsgräns till en miljöfarlig verksamhet. Behov av, och bedömning görs i samråd med Miljö- och hälsoskyddskontoret samt Räddningstjänsten.
- I områden som utpekats för etablering av blandad bebyggelse, med bostäder och verksamheter, ska miljöfarlig verksamhet endast tillåtas om det kan säkerställas att boende i området, eller de personer som vistas i området inte utsätts för olägenheter för människors hälsa inklusive olycksrisker.
- Lämplighetsprövning ska göras vid planer på etablering av ny miljöfarlig verksamhet och andra tänkbara riskkällor. I samband med detta ska även möjliga förhöjda risker av att lokalisera olika miljöfarliga verksamheter nära varandra vägas in.
- Prioritering och avvägningar ska göras inför eventuell exploatering i anslutning till verksamheter som har tillstånd enligt miljöbalken. Detta då ny bebyggelse kan ändra förutsättningarna i bedömningen vid ansökan om nytt tillstånd inför förändringar av verksamheten.

Motivering

Genom att beakta riskerna från miljöfarliga verksamheter vid etablering av ny bebyggelse, minskar risken för skador på människor liksom skador på materiel. Vid etablering av eller utökning av befintlig miljöfarlig verksamhet ska även hänsyn tas till verksamhetens påverkan på naturens ekosystem, växt- och djurliv. Miljöfarlig verksamhet innefattar bland annat sådan verksamhet som ger upphov till buller, strålning, avfallshantering, kemikaliehantering och utsläpp till luft, mark eller vatten. Till dessa verksamheter räknas även passiv användning, som att ha en deponi som inte längre fylls på, samt mobila verksamheter. Bland underlagen finns en karta över de fastigheter där det bedrivs miljöfarlig verksamhet.

Med dagens kunskap om risker från miljöfarliga verksamheter och dess påverkan, vet vi att en del påverkar sin omgivning kontinuerligt då de är i bruk. Utsläpp av olika ämnen som hamnar

i naturen och den omgivande miljön, påverkar hela ekosystem, samt växt- och djurliv. En del föroreningar kan orsaka direkta skador på levande organismer, andra leder till att marken i sig inte är fruktbar och att kala och livlösa ytor uppstår. Även strålning och buller påverkar, de nivåer som är skadliga för människor är i många fall även skadliga för djur. Därför är det lika viktigt att ta hänsyn till värdefulla naturmiljöer och djurhabitat som det är att ta hänsyn till människors bostadsområden och arbetsplatser. Väl underbyggda beslut fattas genom att utreda om det aktuella området är lämpligt för exploatering, trots närliggande miljöfarliga verksamheter. Genom att detta görs tidigt, kan ytterligare utredningar planeras in vid behov och skyddsåtgärder utformas som en del i planerna för exploateringen, vilket sparar både tid och pengar, samt bidrar till att bygga ett hållbart samhälle med goda livsmiljöer.

Översiktliga bedömningar har gjorts områdesvis för de omvandlings- och utbyggnadsområden som tagits fram i *Utbyggnadsstrategi 150000 invånare*. De grundläggande bedömningarna är därför redan genomförda i dessa och de områden som behöver ytterligare utredningar och riskbedömningar innan exploatering har identifierats. I samband med detaljplanläggning ska en särskild riskbedömning göras i områden där grundläggande bedömningar visar på ett sådant behov. En särskild riskbedömning ska klargöra omfattningen av den enskilda verksamhetens omgivningspåverkan, detaljplanens eller bebyggelsens lämplighet och vilka åtgärder som krävs för att minimera risken för människors hälsa och för miljön. De skyddande åtgärderna kan antingen gälla den tillkommande bebyggelsen eller den befintliga verksamheten. Inom ett avstånd på 150 meter bedöms risken för betydande påverkan vid olycka vara förhållandevis stor, påverkansområdet, därför används detta som gräns för när en särskild riskbedömning är nödvändig. Detta är samma avstånd som börjar bli praxis vid bebyggelse runt farligt godsleder och rekommenderas bland annat av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Boverket i detta sammanhang. I detaljplaneprocessen ska dock alltid en platsspecifik bedömning göras i samråd med Miljö- och hälsoskyddskontoret samt Räddningstjänsten.

När nybyggnation planeras inom påverkansområdet ska alltså en riskbedömning göras. Den ska klargöra omfattningen av den enskilda verksamhetens omgivningspåverkan, detaljplanens lämplighet och om det krävs särskilda åtgärder för att minska risken för påverkan på människors hälsa, egendom och miljön. Det kan antingen vara åtgärder för den tillkommande bebyggelsen eller vid den befintliga verksamheten. I samband med detta ska särskilt fokus läggas vid samhällsviktiga och svårutrymda anläggningar i stil med skolor, flerbostadshus, vårdanläggningar och samlingslokaler. Riskbedömning ska ta hänsyn till platsspecifika förhållanden såsom höjdskillnader, förhärskande vindförhållanden och naturliga barriärer i form av exempelvis diken och skyddsvallar. Dessa förutsättningar måste sedan vägas mot troliga händelseförlopp vid en olycka och vad som anses vara skyddsvärt. Tänkbara olyckshändelser kan till exempel vara brand, läckage vid lossning, läckage i verksamhet eller explosion. Vid bedömningen ska det även beaktas att verksamheter förändras över tiden, exempelvis kan en industrilokal ändra användningsområde från träindustri till kemisk industri, utan att detaljplanen behöver ändras. Detta då båda verksamheterna inkluderas i "industri"-verksamhet, vilket leder till att markens lämplighet inte omprövas i detta skede.

Verksamheter som har tillstånd enligt miljöbalken, har rätt att bedriva sin verksamhet på en specifik plats. Omgivningen utgör en stor del i förutsättningarna för att få nytt tillstånd vid

tillbyggnad eller produktionsförändringar. Det innebär att eventuell ny bebyggelse i närheten av verksamheten, kan innebära att andra krav ställs på verksamheten. Tillsynsmyndigheten kan komma att ställa krav på olika åtgärder för att minimera risken för påverkan på människors hälsa om det bedöms att verksamheten kan orsaka alltför stora störningar i form av buller, vibrationer, lukt och luftutsläpp. Hänsyn behöver även tas till att vissa verksamheter medför ökade risker, i form av olyckor som explosioner och bränder. Det är därför viktigt att göra avvägningar och prioriteringar tidigt, så området kan ha den markanvändning som kommunen genom den strategiska planeringen beslutat. Det vill säga, om verksamheten ska vara kvar och ha möjlighet att utvecklas måste utrymme lämnas för detta. Planerar man å andra sidan för en ändrad markanvändning på sikt, behöver inte hänsyn lämnas för verksamhetens framtida behov.

Definition

I Jönköpings kommun bedrivs ett arbete med att förebygga och hantera olyckor och suicid (själv mord), inom ramen för trygghets- och säkerhetsarbetet. Den fysiska planeringen bidrar till större säkerhet i de offentliga rummen, genom en genomtänkt utformning av dessa miljöer. Det handlar till stor del om att minska risken för olika former av olyckor. De som har tydligast koppling till den fysiska planeringen är suicid, fallolyckor, trafikolyckor och vattenolyckor.

Riktlinjer

- Utformningen av det offentliga rummet ska avstyra suicid genom att begränsa möjligheterna att hoppa från hög höjd eller plötsligt placera sig i trafikstråk med tung trafik och/eller trafik med höga hastigheter.
- Allmänna platser ska vara tillgängliga och framkomliga för alla och markmaterial ska väljas och utformas så risken för halka minimeras.
- Strukturer i det offentliga rummet ska utformas med en höjdsättning som begränsar den möjliga fallhöjden, vilket minimerar riskerna med en fallolycka.
- Kanter vid vatten ska antingen vara så låga att man lätt kan ta sig upp eller ha anordningar för att klättra upp inom rimliga avstånd längs kanten.

Motivering

Arbetet med trygghet och säkerhet i Jönköpings kommun samordnas genom kommunens *Handlingsprogram trygghet och säkerhet* som tas fram i början av varje mandatperiod. Där ingår både att arbeta för att höja den faktiska säkerheten, till exempel minska risken att utsättas för brott, råka ut för olyckor eller andra negativa händelser, samt att höja tryggheten för invånarna. Dessa två delar kompletterar varandra och i flera fall leder det ena till det andra. Arbetet med att höja säkerheten handlar framförallt om att förebygga fallolyckor, vattenolyckor och trafikolyckor, samt att förebygga och hantera suicid och att öka den psykiska hälsan.

Varje år tar ungefär 15 personer sitt liv i Jönköping och drygt 1 600 personer i hela Sverige, ungefär 10 gånger så många försöker ta sina liv men överlever. Suicid är idag den vanligaste dödsorsaken i Sverige för åldersgruppen 15 – 44 år. För att förebygga suicid krävs en medvetenhet i gestaltningen av det offentliga rummet och ett av kommunens mål är att minska tillgängligheten till metoder för suicid. Det handlar om att begränsa tillgängligheten till kanter på platser på hög höjd, exempelvis på byggnader eller vid branter och stup.

Många människor skadas årligen i fallolyckor och jämfört med andra typer av olyckor leder dessa till flest vård på sjukhus. Varje år vårdas runt 1000 personer på sjukhus efter att ha fallit, dock står äldre personer som faller hemma för en stor del av dessa olyckor. Risken för fallolyckor kan minskas exempelvis genom att välja golv- och markbeläggning med mindre risk för att halka, undvika höga kanter, göra kanter väl synliga och liknande. Effektiv halkbekämpning i områden där människor ska röra sig till fots minskar också risken för fall. Dessa åtgärder bidrar även till att göra staden mer tillgänglig och framkomlig för alla.

Vatten är ofta en stor tillgång i planeringssammanhang, men det utgör också en risk. För att minimera risken att falla i och sedan drunkna, bör kajer och andra områden intill vatten

utformas så att risken för att ramla i vattnet begränsas. Det ska dessutom vara lätt att ta sig upp om man trots detta skulle falla i, antingen med låga kanter eller med anordningar för att kunna klättra upp. Även livräddningsutrustning bör finnas och ses över regelbundet.

Brandförebyggande åtgärder regleras i *Boverkets byggregler* (BBR).

[Hälsa och säkerhet](#) > **Prioriterad utryckningsväg**

Definition

Vägar och gator inom tätbebyggt område som utgör huvudstråk vid utryckning med räddnings- och utryckningsfordon, exempelvis brandbilar, ambulanser och polisbilar.

Riktlinjer

- Vid ombyggnationer eller förändringar i vägnätet som berör prioriterade utryckningsvägar, ska hänsyn tas för att underlätta för utryckande fordon.
- Vid omdirigering av trafik från prioriterade utryckningsvägar, ska även den alternativa sträckan ha god framkomlighet för dessa fordon.
- Mark behöver reserveras för en ny brandstation som ska lokaliseras till området söder om Munksjön och norr om Råslätt för att nå Jönköpings västra stadsdelar och där det finns en bra anslutning till E4 och riksväg 40.

Motivering

För att möjliggöra snabba insatser av räddningstjänst, ambulans och polis, krävs god framkomlighet på vägar och gator. Inför förändringar i vägnätet är det därför viktigt att framkomligheten för räddningsfordon beaktas, det gäller såväl större ombyggnader som mindre åtgärder för att till exempel förbättra trafiksäkerheten. Korta insatstider ger bättre förutsättningar att hjälpa drabbade och kan i vissa fall vara livsavgörande. Bland underlagen finns en karta som visar ungefärliga insatstider.

Detta gäller inte bara under normala omständigheter, det gäller även när exempelvis vägarbeten pågår eller vid större olyckor. Därför ska hänsyn även tas i samband med omledning av trafik, så att detta inte innebär alltför stora riskpåslag för kommuninvånarna i form av längre insatstider. Mer om insatstider finns i underlag.

Definition

Radon är en luktfri, radioaktiv gas som finns naturligt i marken och bildas när det radioaktiva grundämnet radium sönderfaller. Gasen kan komma in i byggnader via otätheter mot marken.

Radon i byggnader kan komma från exempelvis marken under byggnaden, hushållsvatten från borrade brunnar eller byggnadsmaterial.

Riktlinjer

- Kommunen rekommenderar att slangar läggs under alla nybyggda bostadsfastigheter och andra byggnader där människor vistas under längre tid, så att eventuell radongas kan ledas bort.
- Radonhalten i marken ska kontrolleras i samband med grundundersökningar i områden som detaljplaneläggs för bostäder och/eller verksamheter.

Motivering

När radongas faller sönder bildas radioaktiva metallatomer, så kallade radondöttrar. Dessa fastnar på damm som människor och djur andas in och de kommer på så sätt ner i lungorna, där alfastrålningen kan orsaka skada. De är alltså skadliga vid inandning och kan på sikt ge upphov till cancer. Strålsäkerhetsmyndigheten bedömer att radon i bostäder orsakar runt 500 lungcancerfall per år i Sverige, vilket betyder att näst efter rökning är radon den vanligaste orsaken till lungcancer. Eftersom radon är ett hälsofarligt ämne har Folkhälsomyndigheten och Boverket bestämt att radonhalten inte bör överstiga 200 Bq/m³ (becquerel per kubikmeter) i bostäder och allmänna lokaler.

Tidigare har kommunen delats in i låg- och normalriskområden gällande radonhalter i mark. Erfarenheten har dock visat att i princip all mark är tillräckligt radonhaltig för att kunna orsaka radonhalter över gränsvärdet inomhus, om husets konstruktion är felaktig. Genom att lägga slangar under alla nybyggda bostäder begränsas risken för skadliga mängder med radon i bostaden.

Definition

Många olika begrepp kan användas för att beskriva vad som måste fungera i ett samhälle och här används begreppet "samhällsviktig verksamhet". En verksamhet anses vara samhällsviktig om den uppfyller minst ett av följande villkor:

- Att ett bortfall av, eller en svår störning i verksamheten som ensamt eller tillsammans med motsvarande händelser i andra verksamheter på kort tid kan leda till att en allvarlig kris inträffar i samhället.
- Verksamheten är nödvändig eller mycket väsentlig för att en redan inträffad kris i samhället ska kunna hanteras så att skadeverkningarna blir så små som möjligt.

Samhällsviktig verksamhet kan vara exempelvis en anläggning, så som ett sjukhus, eller en tjänst, som telefoni.

Riktlinje

- Den fysiska planeringen ska om möjligt underlätta och inte försvåra för att upprätthålla befintlig samhällsviktig verksamhet.
- Kommunen ska i den fysiska planeringen ta hänsyn till samhällsviktiga verksamheters eventuella behov av expansion.
- Ny samhällsviktig verksamhet ska planeras så att risken för störningar och avbrott minimeras.

Motivering

Det finns idag ett flertal olika verksamheter som behövs för att vårt dagliga liv och samhället som helhet ska fungera. Vissa är direkt kopplade till våra grundläggande behov, så som mat och vatten, och andra behövs för att bära upp samhället, till exempel transporter. På nationell nivå är 11 sektorer utpekade som just samhällsviktiga (2014), det är: energiförsörjning, finansiella tjänster, handel och industri, hälso- och sjukvård samt omsorg, information och kommunikation, kommunal teknisk försörjning, livsmedel, offentlig förvaltning, skydd och säkerhet, socialförsäkringar och slutligen transporter. Många av dessa kräver omfattande infrastruktur, i form av exempelvis elledningar eller vägar. Då dessa byggs med långa tidsperspektiv, bör planeringen av dem och deras placering i landskapet övervägas noga innan de byggs.

Befintliga samhällsviktiga verksamheter är ofta svåra att flytta och kan ibland vara känsliga för störningar från omgivningen. Det innebär att nya riskfyllda och/eller störande verksamheter inte bör förläggas i närheten av vissa samhällsviktiga verksamheter, samt att risker ska hanteras i samband med exploatering i dess närområde. På det viset kan skyddet för befintlig samhällsviktig verksamhet upprätthållas eller till och med ökas genom ny exploatering.

Om det krävs att en samhällsviktig verksamhet expanderar för att kunna upprätthålla den service nivå som önskas, ska det finnas mark som är tillgänglig för detta ändamål. Om det inte är möjligt att spara eller reservera markytor bör den tillförda bebyggelsen ej utgöras av andra samhällsviktiga verksamheter, så marken eventuellt kan användas till ändamålet i ett senare skede. Alternativet är att inte expandera den samhällsviktiga verksamheten, utan istället, om möjligt, komplettera med ytterligare verksamhet på annan plats.

Då ny bebyggelse eller annan markanvändning som kan innehålla samhällsviktig verksamhet planeras, är det viktigt att placera verksamheten på lämpliga platser från början. Det gäller både med hänsyn till risker från omgivningen, så som översvämningsrisk, och om den samhällsviktiga verksamheten kan påverka omgivningen negativt, till exempel genom buller. Genom att göra så kan störningar förebyggas, vilket är att föredra framför att försöka hantera eller minska dem när de väl inträffar.

[Hälsa och säkerhet](#) > **Transport av farligt gods**

Definition

Med transportled för farligt gods menas de vägar och järnvägar som, av Länsstyrelsen, pekats ut som rekommenderat vägval för fordon som transporterar farligt gods.

Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som har sådana farliga egenskaper att de, vid felaktig hantering under transport, kan orsaka skador på människor, miljö och/eller egendom.

Riktlinje

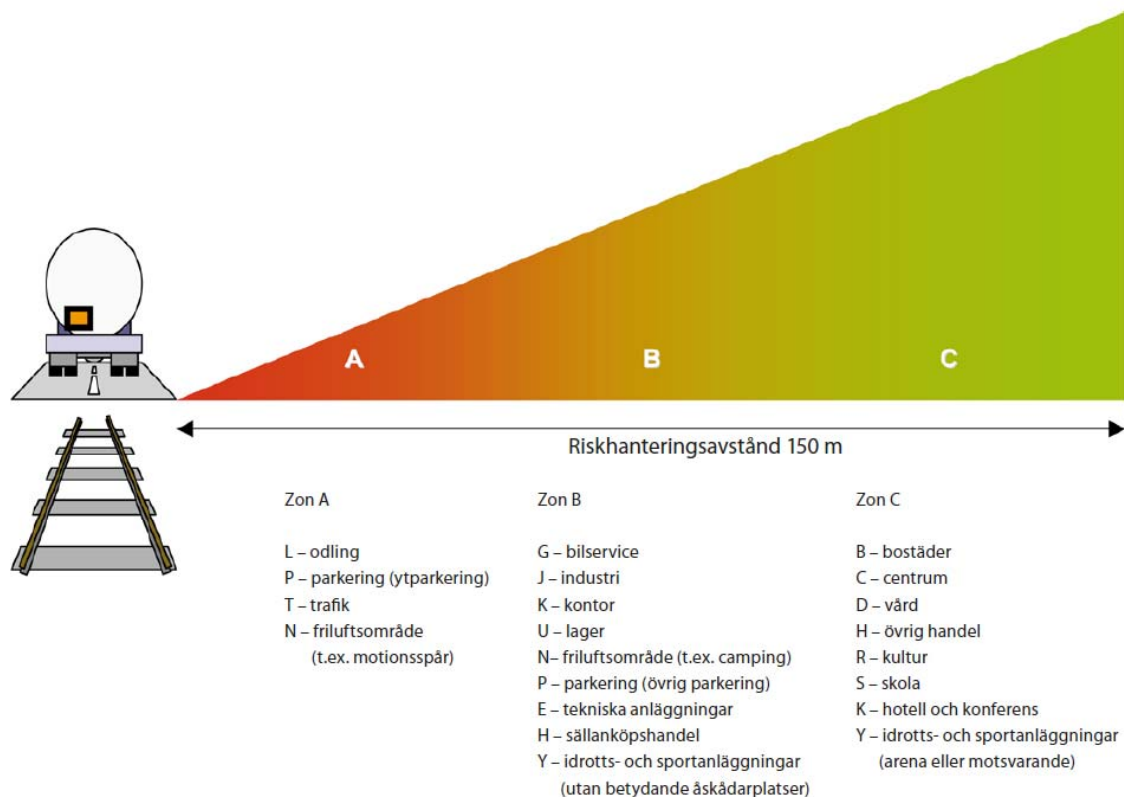
- Innan beslut om detaljplan och bygglov, ska en riskbedömning göras då planer finns på att bygga närmare än 150 meter från transportled för farligt gods, samma avstånd gäller för såväl väg som järnväg. Behov av, och bedömning görs i samråd med räddningstjänsten.
- En riskbedömning ska genomföras inför byggande intill annan transportled där det sker transporter av farligt gods, exempelvis väg/gata fram till industri eller annan verksamhet med behov av sådana transporter.
- Risker bör utredas enligt Jönköpings kommuns riktlinjer för riskanalyser i fysisk planering.

Motivering

Genom Jönköpings kommun går europa- och riksvägar samt järnvägslinjer, där stora mängder farligt gods transporteras varje dygn. Genom att beakta riskerna från farligt godsleder vid etablering av ny bebyggelse, minskar risken för skador på människor liksom skador på egendom. Därför ska riskerna med dessa transporter vägas in vid prövningen om markens lämplighet att bebyggas. 150 meter anges som riskhanteringsavstånd av såväl Boverket som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Samma avstånd lyfts fram i *Riskhantering i detaljplanprocessen* (Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland län) och bygger på de förutsättningar som råder i storstadsregionerna. Det innebär att avståndet även bör vara lämpligt för planeringen i Jönköpings kommun.

Avstånd och skyddsåtgärder avgör vilka markanvändningstyper som kan vara lämpliga intill vägsträckor där transport av farligt gods sker. Vissa typer av verksamheter är relativt lätta att utrymma, de kan därför ofta placeras nära en sådan transportled, utan större behov av säkerhetsåtgärder. Verksamheter där man har säkerhetsrutiner och där människor befinner sig under sin vakna tid exempelvis industri, kontor eller lager kommer hör till denna kategori. Bostäder, centrum, vård och skola ska placeras betydligt mer säkert, antingen genom avstånd från den potentiella risken eller genom ytterligare säkerhetsåtgärder. Detta då sådana områden ofta inhyser många människor, som dessutom ofta har begränsad möjlighet att sätta sig själv i säkerhet. Figuren nedan redovisar hur en del funktioner kan inordnas om inga ytterligare säkerhetsåtgärder vidtas, i enlighet med de tankesätt som nämnts tidigare. Om kommunen planerar att bygga en konferensanläggning, som i figuren placerats i zon C, inom zon A eller

B, krävs att åtgärder genomförs för att just den platsen ska bedömas som lika säker som zon C. Säkerheten kan exempelvis höjas med hjälp av fysiska åtgärder mellan byggnader och transportled, säkerhetsrutiner och/eller särskild utformning av det som byggs.

Zonindelning för riskhanteringsavstånd (källa, Riskhanteringsavstånd i detaljplaneprocessen, Länsstyrelserna i Skåne, Västra Götaland och Stockholms län)

För att avgöra vilka risker som föreligger och behovet av skyddsåtgärder ska en riskanalys göras vid exploatering inom 150 meter från transportleder där man fraktar farligt gods. I särskilda fall kan en riskanalys även behöva genomföras vid längre avstånd till farligt godsled. Det gäller exempelvis vid byggnation av särskilt skyddsvärda objekt, såsom stora samlingslokaler och andra svårutrymda lokaler, för vilka konsekvenserna av en eventuell olycka blir väldigt stora. Behovet av skyddsåtgärder kan därför vara aktuella för sådana anläggningar även utanför det angivna avståndet på 150 meter.

Syftet med att genomföra riskanalyser är att på ett systematiskt sätt belysa var och hur olyckor, tillbud och störningar kan inträffa, hur ofta detta kan tänkas ske och vilka konsekvenser som kan uppstå. Dessa kunskaper utgör underlag för värdering av riskerna och därefter beslut om riskreducerande åtgärder. Riskanalysen ska beakta att olyckor med farligt gods sker och ta hänsyn till konsekvenserna det kan medföra, exempelvis i form av brand, explosion eller utsläpp av farliga gaser och vätskor. Riskerna vid en eventuell olycka kan minskas på olika sätt, genom viss form av vägvalsstyrning och utformning av vägnät och järnvägar, vallar och andra skyddsanordningar kring vägar, skyddsåtgärder på byggnader med mera.

Även vid exploatering intill annan transportled där det är känt att mycket farligt gods passerar, exempelvis lokalgata fram till kemindustri, kan det finnas behov av riskanalys. Andra vägar

kan också användas för transport av farligt gods, exempelvis vid omledning av trafik i samband med vägarbeten och trafikolyckor. Det är därför viktigt att se över riskerna och den eventuella omfattningen av skador vid en trafikolycka med farligt gods, även på övriga vägar.

Riskbedömningen ska genomföras enligt riktlinjerna för riskanalys i fysisk planering i Jönköpings kommun. Det innebär bland annat att hänsyn ska tas till omständigheterna på plats liksom förutsättningarna med transporter av farligt gods. Risker kan analyseras och hanteras på olika sätt och omfattningen av analysen ska anpassas till komplexiteten i aktuellt fall. Grundläggande är att riskanalysen ska; ha ett tydligt syfte, använda rätt riskanalysmetod, hantera osäkerheter, värdera riskerna och redovisa slutsatser från analysen för att kunna utgöra ett bra beslutsunderlag.

Definition

Stark och ihållande värme, en så kallad värmebölja, kan vara påfrestande och skadlig för många människor, speciellt de som redan är sjuka. Det finns olika definitioner av värmebölja i Sverige, vi utgår från SMHI, som definierar värmebölja utifrån meteorologiska parametrar. De menar att en värmebölja infaller då man har en sammanhängande period då dygnets högsta temperatur överstiger 25 °C minst fem dagar i sträck.

Riktlinje

- Kommunen ska i den fysiska planeringen ta hänsyn till värmeproblematik och minska stadsbebyggelsens bidrag till att temperaturen utomhus och inomhus höjs lokalt vid värmeböljor.
- Jönköpings kommun ska beakta kommande behov av kylning av lokaler för samhällsviktig verksamhet vid ny- och ombyggnation.

Motivering

Värmeböljor beskrivs ofta som positiva, men de medför även en del negativa konsekvenser för människor, djur och växtlighet, samt infrastruktur. Många vill gärna att det ska vara varmt, men alla människor klarar inte av värmeböljor lika bra. Det finns ett påvisat samband mellan ökad dödlighet och värmeböljor och effekten för varje person beror på hur sårbar var och en är. Enligt forskning (Umeå universitet) ökar dödligheten redan efter två dygn med dygnsmedeltemperaturer på 22-23°C eller högre. Andra beräkningar visar att en grads ökning av sommartemperaturen i Sverige på sikt ger en ökning av dödsfall med 1,2 % och en ökning på 4 grader ger 5,3 % fler dödsfall om inte åtgärder vidtas. Klimatförändringar bedöms leda till höjd medeltemperatur samt att de riktigt varma dagarna både blir fler och ännu varmare. Särskilt utsatta är små barn, äldre och grupper med vissa sjukdomar. Sammataget konstateras dock att förhöjda temperaturer kan utgöra en livshotande risk i vissa fall.

Utomhustemperaturen avgör vilket behov som finns av uppvärmning eller kylning inomhus och de beräknade effekterna av klimatförändringarna visar att behovet av såväl kylning som uppvärmning kommer att öka.

Städer är generellt varmare än det omgivande landskapet, det beror framförallt på att mängden värmeållande material är betydligt större, vilket leder till att temperaturen höjs lokalt, en effekt som kallas urban värmeö (urban heat island). Skillnaden i temperatur märks framförallt på natten, då staden kyla långsammare. En genomtänkt utformning av kommunens tätorter kan därför göra att värmens negativa konsekvenser för människorna i tätorterna minskas. Den bebyggda miljös förmåga att hålla värme avgörs bland annat av bebyggelsens geometri, dess ytmaterial och material, andelen hårdgjorda ytor, mängden vegetation och hur mycket värme och luftföroreningar som släpps ut. Det innebär att ju fler människor, transporter och energikrävande byggnader som finns på platsen, desto mer bidrar mänsklig aktivitet direkt till värmeökningen. Dessa faktorer planeras av människan och genom att påverka dessa kan den

lokala temperaturokningen begränsas något. Byggnadernas höjd, avstånd och riktning avgör bland annat hur de skuggar omgivningen och vilka ytor som blir solbelysta, det avgör också hur värmen reflekteras mellan till exempel väggar, samt hur snabbt bebyggelsen kyles av på kvällarna. Flera av de material som idag används i stor utsträckning, som betong, tegel och asfalt, är exempel på material som lagrar och avger mycket värme och höjer därmed temperaturen. Temperaturen i tätorter kan därför sänkas genom att välja material som lagrar och avger mindre värme.

Utöver byggnadernas och de hårdgjorda materialens påverkan, regleras temperatur bland annat med hjälp av sol/skugga och den avdunstning som sker, främst från växtlighet och öppet vatten. Det innebär att vi kan planera för ett jämnare klimat i tätbebyggt område genom att inkludera element som ger skugga, både ute i offentliga miljöer och som beskuggar byggnader så dessa inte hettas upp. Temperaturen påverkas också av vattenbalansen i området. Det krävs energi för att förångas vatten och då vatten förångas sänks temperaturen. Genom att till exempel ha fördröja vattenavrinningen så finns det kvar mer vatten att förångas i tätorten och därigenom sänka temperaturen. Även växtlighet sänker temperaturen, då vatten från växterna förångas och träd och buskar ger skugga. Parker och bostadsnära skogar är oftast svalare än bebyggelsen runtomkring på dagarna, speciellt grönområden med många och stora träd. Nattetid kyles de dock långsammare. Växtligheten kan både utgöras av parker och enskilda träd, men också av gröna tak eller fasadväxtlighet. Gröna tak bidrar till att minska svängningar i ytemperaturen, förbättra inomhuskomfort och minska energiförbrukningen inne i byggnaden, och samtidigt minska yt- och lufttemperatur utanför den. Att inkludera vattnelement och växtlighet på olika sätt bidrar även till att upplevelsevärdet på platsen höjs.

Definition

Översvämning innebär att vatten täcker ytor som ligger utanför den normala gränsen för sjö, vattendrag eller hav. Översvämningar kan ha olika orsaker, exempelvis långvariga regn, kraftiga skyfall, ovanligt höga flöden i ett vattendrag eller en hög nivå i en sjö. Dessa situationer och händelser hänger ofta ihop och påverkar varandra.

Riktlinje

- Nya områden som exploateras runt Vättern, Rocksjön och Munksjön ska planeras för en vattennivå på +90,3 meter (enligt RH 2000) och dagvatten ska kunna avrinna på markytan, med självfall till respektive sjö.
- I de delar av kommunen som inte påverkas direkt av vattennivån i Vättern, ska planeringen utgå från scenarierna för 100-årsregn och -flöden.
- I samhällsplaneringen ska hänsyn tas till kortvariga kraftiga skyfall och höga flöden, genom att ta fram helhetslösningar och fördröjningsåtgärder för dagvatten, exempelvis dammar, infiltration och att minska mängden hårdgjorda ytor.
- Kommunen ska ha en aktuell dagvattenpolicy med tillhörande handlingsplan.

Motivering

För att minimera konsekvenserna av översvämningar kring Vättern och stadssjöarna Munksjön och Rocksjön, ska planeringen räkna med en framtida vattennivå på 90,3 meter över havet. Detta baseras på de översvämningsscenarier som tagits fram gällande 100-årsregn i Jönköping och Huskvarna. Genom att planera för en framtida vattennivå på 90,3 meter över havet, kan effekter och konsekvenser för stadens nya bebyggelse förebyggas och begränsas. Bland underlagen finns tre kartor ur översvämningstudien, som redovisar ytvatten, lågpunkter och den yta som skulle täckas med vatten om nivån ligger på 90,3 meter över havet.

Den fysiska planeringen ska ta hänsyn till översvämningar som orsakas av höga flöden i vattendrag eller av höga nivåer i sjöar. Dessa översvämningar har ofta ett relativt långsamt förlopp men pågår i gengäld under en längre period, flera dagar, veckor eller mer. Det långsamma förloppet ger dock bättre chanser till förvarning och möjliggör därmed akuta förberedande åtgärder, exempelvis tillfälliga barriärer i form av sand- eller jordvallar. Översvämningar från Vättern kan ske långsamt, om hela sjön stiger exempelvis vid långvariga kraftiga tillflöden, men det kan också ske snabbt vid så kallad ”vinduppstuvning”, då kraftig nordlig vind pressar vattnet söderut.

Hänsyn ska också tas till effekterna av långvariga regn och kraftiga skyfall, något som redan har orsakat stora skador vid flera tillfällen. Förekomsten och intensiteten kommer enligt de av IPCC, den internationella panelen för klimatförändringar, framtagna klimatscenarierna att öka framöver. Det gör att belastningen på dagvattensystemen tidvis kommer att bli hårdare, som en direkt följd av klimatförändringarna. Vid långvariga regn mättas marken och olika

fördröjande sänkor fylls, vilket resulterar i att stora mängder vatten rinner på markytan. Skyfall innebär stora regnmängder på kort tid och det räcker ofta med några timmars kraftigt regnande för att orsaka stora skador. När det kommer för mycket vatten på en gång, kan det inte tas om hand av dagvattenledningarna, utan rinner ovanpå marken. Tanken är då att leda dagvattnet på ytan (ovanpå marken) på ett kontrollerat sätt. För att hantera detta behövs områden som är utformade för att svämma över, vilka kan ta hand om stora mängder vatten och på så sätt skydda känsligare områden. Kommunen behöver peka ut områden för detta ändamål och dessa bör lämnas utan byggnation. Det kan därför finnas ett behov av att ta fram en översiktlig dagvattenplan, som en fortsättning på de dagvattenutredningar som planeras.

Problemen vid mycket regn är inte enbart kopplat till sjöar och vattendrag, det påverkar även andra områden. Då vatten rinner på markytan kan exempelvis erosionsskador uppstå i sluttningar, vilket påverkar markstabiliteten. Mycket vatten som rör sig på och strax under markytan kan transportera stora mängder material, vilket kan orsaka exempelvis sättningar i vägar och kring byggnader. Detta är särskilt tydligt i urbana miljöer, som till exempel Jönköping och Huskvarna, där stor del av marken är hårdgjord och marken sluttar mot ett och samma håll. Genom att på ett kontrollerat sätt leda dagvatten i centrala Jönköping och Huskvarna på markytan, kan en del vatten ledas bort utan att belasta de underjordiska systemen. Med självfall till Vättern, Rocksjön och Munksjön, finns en tydlig slutpunkt för vattnet och med rätt hantering kan detta vatten även tillföra estetiska och ekologiska värden i staden.

För att leda vatten på markytan på ett kontrollerbart sätt, behöver en del av vattnet kunna tas omhand lokalt eller fördröjas längs vägen (LOD, lokalt omhändertagande av dagvatten). I detta arbete är de gröna och genomsläppliga områdena en viktig resurs. Här kan vatten fördröjas på ytor som inte tar skada av detta och en del vatten infiltreras och sjunka ner i jorden. Växtlighet förstärker dessutom de genomsläppliga ytornas förmåga att ta hand om vatten, då växterna suger upp en del av vattnet. Växter kan även användas för att fördröja vatten på ytor som inte är mark, till exempel med hjälp av gröna tak och gröna väggar. De ytor som fördröjer vatten och är en del i systemet kan även ha andra funktioner. De kan vara visuella element som bidrar till den biologiska mångfalden i form av exempelvis dammar och våtmarker eller mångfunktionella ytor som under torrare delar av året kan vara en bollplan eller något liknande. Områden som dessa kan utgöra en bas i planeringen av ett sammanhängande och heltäckande system för lokalt omhändertagande av dagvatten.

Kommunikationer

[Flygplats](#)

[Gång](#)

[Huvudcykelstråk](#)

[Järnväg](#)

[Tätortslinje/landsbygdslinje](#)

[Väg](#)

För att skapa ett fungerande, effektivt och hållbart trafiksystem i Jönköpings kommun behöver vi minska bilberoendet och öka användandet av transportsätt som gång-, cykel-, och kollektivtrafik. Detta beskrivs även i den fördjupade översiktsplanen *Ramprogram för Södra Munksjön* med tillhörande dokument som till exempel *Kommunikationsstrategi- åtgärder för ett hållbart trafiksystem*, *Handlingsplan för hållbart resande*, *Handlingsprogram för kollektivtrafik i Jönköpings kommun* samt *Cykelplan för Jönköpings kommun*.

Kommunens tillväxt inom tätorterna ska till stor del ske genom förtätning och framför allt längs kollektivtrafikstråk så att många människor får närhet till service, handel och kollektivtrafik vilket innebär korta resvägar, i enlighet med *Utbyggnadsstrategi 150000 invånare*.

De planerade höghastighetsbanorna mellan Stockholm – Göteborg (Götalandsbanan) och Stockholm – Malmö (Europabanan) kommer att kunna ha en mycket positiv betydelse för kommunen. *Ramprogram för Södra Munksjön* anger inriktningen för att rätt tillvarata den möjlighet till utveckling och stadsbyggande som en höghastighetsbana kan ge.

Åtgärdsvalsstudier har initierats av Trafikverket och ska ange vilka långsiktiga inriktningar som ska gälla för banorna. Under 2015 har även åtgärdsvalsstudier tagits fram för Jönköpingsbanan och för järnvägen Värnamo - Jönköping för att skapa en regional samsyn kring dessa samt att rekommenderade åtgärder som ska prövas i kommande nationell transportplan 2018-2019.

Att framtida vägar och järnvägar finns med i översiktsplanen betyder inte att de ska byggas. De finns med för att redovisa en möjlighet för en utbyggnad. Det är viktigt att i den kommunala planeringen se till att vägars och järnvägarnas utbyggnadsmöjligheter finns kvar för framtiden. Men innan beslut om eventuell väg- eller järnvägsutbyggnad tas ska fördjupade utredningar göras om vägarnas och järnvägarnas nyttor och konsekvenser.

Viljeinriktning

- Kommunen ska aktivt arbeta för förverkligandet av Götalandsbanan och Europabanan. Jönköpings kommun anser att en lokalisering till söder om Munksjön har sammantaget de bästa förutsättningarna för både järnväg och en positiv utveckling av staden och regionen.
- Redan starka kollektivtrafikstråk ska stärkas så att de blir än mer attraktiva.
- Biltrafikmängden ska inte öka i samband med att invånarantalet stiger, utrymme i trafiksystemet ska istället skapas för de hållbara kommunikationerna, genom en betydande överflyttning från bilen till andra trafikslag. Kommunen ska vara restriktiv mot att bygga nya bilvägar.
- Kommunen ska arbeta för att minska trafikbullerstörningar och utsläpp till luft.

- E4ans sträckning genom Jönköping och Huskvarna ska utredas för att tydliggöra vilken betydelse den har som regional och kommunal transportled samt den påverkan den har på stadsmiljön och möjlig ny bebyggelse.
- Vid uppförande av byggnader och anläggningar längs vägar där Trafikverket är huvudman ska samråd ske med Trafikverket för att staten ska kunna tillgodose långsiktiga behov avseende kapacitet, framkomlighet och trafiksäkerhet. Trafikverkets rekommenderade minsta avstånd till kommunikationsleder av riksintresse i Jönköpings län ska följas.
- Befintliga järnvägssträckningar ska utvecklas för en ökad kapacitet och hållbarhet, på sätt som gör att person- och godstrafik inte begränsar varandra.
- Vid detaljplanläggning och annan kommunal planering ska hänsyn tas till befintlig och planerad järnväg för att säkerställa järnvägens utvecklingsmöjligheter.
- För utpekade huvudvägnät för kollektiv-, cykel- och biltrafik ska respektive trafikslags framkomlighet prioriteras.
- Kommunen ska arbeta för att skapa en säker trafikmiljö för alla trafikslag.
- Kommunen ska jobba för ett heltäckande cykelnät från bostaden till målpunkten.
- **Cykelväg mellan Råslätt och Barnarp ska prioriteras för utbyggnad.**
- Kommunen ser gång respektive cykel som två olika typer av färdssätt med olika förutsättningar och behov.
- Kommunen ska utgå från parkeringspolicyn. Policyn anger inriktningen för hur parkering ska hanteras samt hur parkeringstillgängligheten till olika delar av kommunen ska ordnas.
- Jönköping Airport är en flygplats av regional betydelse och den fysiska planeringen ska därför utformas så ny exploatering inte innebär begränsningar i verksamheten.
- Färjetrafiken till Visingsö ska ha en bra tillgänglighet både för de boende på Visingsö och för besökare.

Motivering

Kommunen har som mål att antalet kollektivtrafikresor per invånare ska dubblas till 2020 i förhållande till 2007. Verket är att stärka redan starka stråk så att de blir än mer attraktiva och ger en god överflyttningseffekt från bilen. Om nybyggnad lokaliseras till ett befintligt stråk så ger det ett större resandeunderlag vilket gynnar både befintliga invånare och de som flyttar in i den nya bebyggelsen.

Att förtäta i stadsbebyggelsen och bygga med hög exploatering längs starka kollektivtrafikstråk innebär en bra tillgänglighet för invånarna. Det ger korta avstånd mellan bostad och arbetsplatser, skolor och andra målpunkter, vilket medför att många människor kan resa kollektivt, gå och cykla istället för att åka bil. Detta har också betydelse ur ett jämställdhetsperspektiv eftersom samhället ska fungera för alla, även för de som inte har tillgång till bil.

Kommunikationsstrategi- åtgärder för ett hållbart trafiksystem 2012 är kommunens plan för trafiksystemets utveckling i Jönköpings centrala delar, Kärnan, och den tar utgångspunkt från hela resbehovet inom Kärnan och till och från Kärnan. Den föreslår åtgärder så att trafiksystemet ska få ökad kapacitet, säkerhet och attraktivitet. Åtgärderna ska bidra till en omställning av resandemönstren i riktning mot ett hållbart resande. Åtgärder i gång- och

cykelsystemet och i kollektivtrafiksystemet görs för att det ska bli mer konkurrenskraftigt gentemot bilresandet. Dessutom bedriver kommunen ett projekt med beteendepåverkan och förbättrad information till resenärerna. På så vis skapas förutsättningar för ett effektivt och klimatsmart resande och en energieffektiv och klimatsmart transportsektor.

Kommunikationsstrategins intentioner är även tillämpliga för övriga delar av kommunen. Det är viktigt att hela resan fungerar, från bostaden till målpunkten, var man än bor i kommunen eller i regionen. Jönköping är ett regioncentrum och de flesta målpunkter finns i de centrala delarna. Jönköpings kommun ska ta ett aktivt ansvar för sin del för att driva utvecklingen av ett hållbart kommunikationssystem inom regionen.

Jönköping är regionhuvudstad i Jönköpingsregionen som sammantaget har en befolkning om 336 000 personer. Cirka 40 % av regionens arbetstillfällen finns i Jönköpings kommun. En förutsättning för att en stark arbets- och bostadsmarknad ska kunna upprätthållas inom regionen är att de lokala och regionala resmöjligheterna är väl utvecklade. Järnvägarna är mycket betydelsefulla för kommunen och regionen. De ger möjlighet att resa snabbt, bekvämt och miljövänligt vilket ger förutsättningar för en stark arbets- och bostadsmarknad. Kommunen arbetar för att Jönköpingsbanan och järnvägen Värnamo – Jönköping ska utvecklas för ett ännu bättre utnyttjande. Det är därför viktigt att dessa banor får det utvecklingsutrymme de behöver i form av markreservation och att man tar hänsyn till den risk för störningar som en järnväg medför. Man ska samtidigt beakta behov av framtida utbyggnadsmöjligheter av bostäder och verksamheter i dess närhet.

De hållbara transporterna för gods ska utvecklas, vilket innebär att så mycket gods som möjligt ska gå på järnväg. Det förutsätter en utveckling av järnvägsanslutningen till Torsviksområdet där de stora godsintensiva företagen finns.

Ny spårdragning mellan Värnamo och Jönköping via Tenhult har utretts i en särskild åtgärdsvalsstudie. Trafikverket har ansvarat för studien och Jönköpings kommun har med flera andra berörda kommuner deltagit i studien. Studien förordar en ny spårsträckning mellan Vaggeryd och Jönköping via Byarum och Tenhult.

Götalandsbanans och Europabanas tillkomst är mycket viktig och ger både kommunen och regionen ytterligare tillväxtkraft. Kommunen anser att höghastighetsstationen ska lokaliseras till söder om Munksjön och har på en översiktlig nivå avgränsat ett område, som benämns stadspassagen, för spår och övrigt som behövs kring ett stationsområde.

Färjetrafiken till Visingsö är viktig för kommuninvånarna på ön men även för turismen i kommunen. Därför ska tillgängligheten i färjetrafiken vara lika bra som till länsbussarna i övriga delar av länet.

Inom kommunen finns ett antal huvudcykelstråk som med separata cykelvägar binder samman stadsdelar och viktiga målpunkter. Framkomlighet, trafiksäkerheten och tydlighet är högt prioriterat. Ytterligare ett antal cykelvägar har en hög standard när det gäller underhåll och vinterväghållning. Utöver detta finns ett finmaskigt nät som gör det möjligt att ta sig ända fram. När det gäller cykelvägar där Trafikverket är väghållare, oftast på landsbygden, har

kommunen önskemål och kan vara med och påverka, både med ekonomiska och personella resurser. Dock är det Trafikverket som är huvudman och driver frågorna.

I Jönköpings kommun ska alla typer av trafikslag vara konkurrenskraftiga där individen har valmöjligheter att välja trafikslag. Valet ska naturligt hamna på det trafikslag som är mest lämpad för resans ändamål utifrån ett hållbart resandeperspektiv. Kommunen har ett aktivt arbete för att stärka kollektivtrafik, gång och cykel så att det finns bra alternativ till bilen. Det gäller såväl inom den centrala tätorten som på landsbygden och de mindre tätorterna. Arbetet med genomförandeåtgärder pågår redan nu och kommer fortsätta en lång tid framöver. Det innebär ett samarbete med länstrafiken om att stärka de redan starka stråken och att analysera de lång- och kortsiktiga utvecklingsmöjligheterna. Det omfattar också att planera utbyggnad av bostäder, arbetsplatser, offentlig och kommersiell service intill kollektivtrafikstråk och att genomföra trafiksäkerhetsåtgärder och utbyggnad av cykelvägar. Trafiksystemen planeras utifrån ett tillgänglighets- och jämställdhetsperspektiv med trygghet och trafiksäkerhet i fokus. Samtidigt ska framkomligheten för räddnings- och utryckningsfordon säkerställas.

Stadsbyggnadskontoret har påbörjat arbetet med revidering av dokumentet "Gatutyper", vilket hierarkiskt beskriver delar av kommunens gatu/vägsystem med avseende på dess olika funktioner. Kommande revidering ska beskriva systemets funktion som infart/förbifart, huvudgata och uppsamlingsgata samt huvudstråken för kollektiv- och cykeltrafik.

Kommunen samarbetar med trafikverket så att trafikutvecklingen på E4:an, riksvägar och länsvägar sker på ett hållbart sätt. Det är särskilt viktigt genom eller förbi tätorterna. För att upprätthålla god framkomlighet och trafiksäkerhet behöver man reservera utrymme längs de större vägarna för framtida ombyggnader av väg och tillhörande trafikplatser. På lång sikt kan E4ans sträckning genom Jönköping och Huskvarna ifrågasättas eftersom trafiken; långväga och lokal, lastbils- och personbilstrafik, ger så stora störningar i stadsmiljön. Det bör analyseras vilken nationell, regional och lokal betydelse E4an har och vilken påverkan vägen har på omgivande stadsmiljö och vilka möjligheter det finns till förbättringar.

Jönköpings kommun är en transportintensiv kommun med mycket genomfartstrafik, en betydande lokal trafik och en stor speditorsverksamhet. Huvuddelen av utsläpp av växthusgaser från transportsektorn i Jönköping kommer från personbilar (53 % under 2011). Kommunen arbetar för att minska de negativa effekterna av detta genom att skapa förutsättningar för att utveckla staden och kommunen med de hållbara transporterna genom att utveckla järnvägstrafiken så att både gods och persontrafik ska rymmas på samma banor utan att hindra varandra.

Jönköping Airport är en kommunal flygplats av stor betydelse för det regionala näringslivet för både gods och persontrafik. Ett tillstånd från 2014 reglerar flygplatsens verksamhet. För att värna om flygplatsens framtid är det nödvändigt att begränsa exploatering i dess närhet eftersom flygverksamheten ger störningar i form av flygbuller.

Följder av vald inriktning

Genom att ta ett helhetsperspektiv på bebyggelseplanering och planering av de hållbara transporterna skapar vi förutsättningar för miljömässig och social hållbarhet. Att

nybyggnation till största delen ska ske genom förtätning, ger korta avstånd för invånarna och bidrar till minskade persontransporter. Det leder till att vi kan upprätthålla en bra miljö, för människor och natur, trots att kommunen expanderar. En utveckling av de hållbara transporterna, med god tillgänglighet och korta avstånd, medför också en ökad attraktivitet. På lång sikt kommer minskad biltrafik att leda till att stadens luftmiljö bli bättre och att bullerstörningarna från biltrafiken minskar.

Utbyggnadsmöjligheter i tätorter längs landsortslinjerna för buss ger både tätorterna och omgivande landsbygd en ökad attraktivitet genom att service kan upprätthållas med förskola, skola, butik, med andra ord en socialt hållbar utveckling.

En överflyttning från bil till andra transportmedel kan göras utan att tillväxten hämmas, genom utbyggnad av övriga system. Då begränsningar av biltrafiken görs parallellt med utbyggnad och satsningar på de andra trafikslagen behöver inte näringslivet eller bostadsutbyggnaden påverkas negativt av denna förändring. Det kan istället innebära att stadsmiljön är bättre rustad för att möta en modern och attraktiv utveckling av stadskärnan.

Det är ett långsiktigt arbete att få invånarna att växla över till de hållbara transporterna. Effekterna följs kontinuerligt upp inom kommunens arbete med Program för hållbart arbetet – miljö och hållbarometern. På så vis får kommunen möjlighet att komplettera med fler och skarpare åtgärder om så behövs.

Stadsbyggnadsvisionens arbete med att skapa ett starkt regioncentrum, gör att hela regionen drar nytta av den tillväxt som sker i Jönköping. Att Götalandsbanan och Europabanan tillkommer, leder till att Jönköpings attraktivitet och tillväxt ökar, då de tidsmässiga avstånden till såväl Stockholm och Göteborg som Öresundsregionen minskar kraftigt. Höghastighetsbanorna kommer dock att kräva stora markytor, både genom staden och på landsbygden, vilket påverkar såväl stadsbild som det rurala landskapet. Tågtrafikens störningar på omgivningen måste också begränsas i kommande planering. Samtidigt ökar möjligheten att resa på ett miljövänligare sätt.

Definition

Befintligt huvudcykelstråk som är till för ett snabbt och konfliktfritt cyklande som kompletteras med ett finmaskigt cykelnät som når alla målpunkter. Kommunens ambition är att dessa ska utvecklas till sammanhängande stråk och att eventuella brister ska avhjälpas. Planering för ett bra cykelnät handlar till stor del om framkomlighet och trafiksäkerhet.

Riktlinjer

- Huvudstråk för cykel ska vara attraktiva, trafiksäkra och ha en god framkomlighet året runt.
- När planering, ombyggnad eller nybyggnad sker i anslutning till de utpekade huvudcykelstråken ska cykeln vara det prioriterade trafikslaget.
- Kommunen ska arbeta fördjupat med cykelfrågorna genom att ha en aktuell cykelplan som redovisar prioriterade åtgärder för bättre cyklingsmöjligheter.

Motivering

Cykel ska vara ett naturligt val av transportmedel i Jönköping. Hög framkomlighet är cyklisternas viktigaste önskemål. Huvudcykelstråken är det högst prioriterade vägnätet och ska vara framkomligt, gent och minst lika finmaskigt som huvudnätet för bil. Det ska vara separata ytor, skilda från fotgängare och biltrafik och utan hinder, såsom stolpar, grindar etc. Det ska vara lätt att hitta med hjälp av tydlig vägvisning. Huvudcykelstråket ska binda ihop stadsdelar och viktiga målpunkter i staden.

I övrigt skall det finnas god möjlighet att cykla på gemensamma gång- och cykelbanor och på gator med biltrafik i låga hastigheter. Även här är framkomlighet av stor vikt. Av betydelse för cyklister och gåendes trafiksäkerhet är att biltrafikens hastighet kan sänkas vid gång- och cykelpassager. Exempel på detta är att passagen höjs upp över körbanan, farthinder och avsmalningar anläggs samt planskildhet

För att kunna hålla hög framkomlighet är drift och underhåll, både sommar och vinter viktigt. Cyklister är känsligare för både snö, halka, gropar och andra hinder än vad bilister är.

Kommunen ska ha en aktuell cykelplan som bygger på resonemanget ovan.

Definition

Väster om staden Jönköping ligger Jönköping Airport, en kommunal flygplats, som har stor betydelse för regionens tillväxt, attraktivitet och näringslivets konkurrenskraft. Det ligger därför i kommunens intresse att dess verksamhet ska fortsätta. En förlängning av start- och landningsbanan redovisas för en eventuell framtida utbyggnad.

Flygbullerstört område:

Inre zon: Den inre zonen omfattar områden som berörs eller kan komma att beröras av flygbullernivån FBN 55 dBA eller högre.

Yttre zon: Den yttre zonen omfattar områden som berörs eller kan komma att beröras av maximalbullernivåer överstigande 70 dBA tre gånger per årsmedeldygn.

Riktlinjer

- Jönköping Airport ska tillgodose det regionala näringslivets och persontrafikens behov.
- Beslut om exploatering i flygplatsens närhet ska göras med Jönköping Airports intressen som högsta prioritet, bland annat då bostadsbebyggelse inom det flygbullerstörda området kan innebära ökade krav för flygplatsens verksamhet.
- Samråd med flygplatsen ska ske vid detaljplaneläggning och bygglov inom kontrollzonen av objekt som är 20 meter eller högre, detta gäller även tillfälliga objekt som exempelvis byggkranar som överstiger 20 meter inom kontrollzonen.
- Anmälningspliktiga åtgärder som i normala fall inte kräver bygglov (enligt 9 kapitlet 4§ a-c i plan- och bygglagen), är bygglovpliktiga inom området för den inre och yttre flygbullerzonen.
- Inom den inre flygbullerzonen ska bygglov inte beviljas för nybyggnad eller tillbyggnad av bostadshus. Undantag gäller för Ändring av avstyckningsplan omfattande del av Ingelstorp 110915/B där bestämmelserna i planen ska tillämpas.
- Inom den yttre flygbullerzonen ska bygglov inte beviljas för nybyggnad av bostadshus utanför detaljplanelagt område. Inom detaljplan ska detaljplanebestämmelserna tillämpas.
- För riktlinjer gällande riksintresse se fliken för riksintresse – flygplatsen.

Motivering

För att värna om Jönköping Airports framtid är det nödvändigt att begränsa mängden och typen av exploatering i dess närhet, detta på grund av de störningar verksamheten ger upphov till, bland annat i form av flygbuller. Eftersom flygplatsen bedöms vara en viktig faktor för kommunens näringsliv är det av vikt att även ta framtida utveckling i beaktande, därför redovisas en förlängning av landningsbanan söderut samt ett intilliggande nyexploateringsområde öster om flygplatsen som möjliggör etablering av flygplatsanknuten verksamhet.

Ett tillstånd från 2014 reglerar idag flygplatsens verksamhet. Den verksamhet som bedrivs på flygplatsen ger upphov till störningar för närliggande bostäder, vilket resulterar i begränsningar av verksamheten. Det nu gällande tillståndet har beaktat att det finns befintliga bostäder i närheten och tillståndet har formulerats utifrån de förutsättningarna. Om det tillkommer fler bostäder i närområdet förändras förutsättningarna för verksamheten på flygplatsen, vilket kan ge negativa konsekvenser för verksamheten i samband med en ny tillståndsprövning. Det är därför nödvändigt att se till att ny bostadsbebyggelse inte hamnar i konflikt med det givna tillståndet, för att säkerställa Jönköping Airports fortsatta funktion som transportväg till och från regionen. För närvarande pågår detaljplaneläggning för att begränsa bruttoarean för de bebyggelsegrupper som ligger inom den flygbullerstörda zonen.

För de bebyggelseområden som ligger inom den flygbullerstörda zonen och bedöms vara olämpliga för långvarigt boende tillåts ingen nybyggnad eller tillbyggnad alls. Se Bebyggelse-Småskalig bebyggelse. Bebyggelsen kan finnas kvar tills vidare men det är olämpligt att göra investeringar, eftersom det inte finns en långsiktig ambition om att utveckla områdena, antingen på grund av miljö- och hälsoskäl eller för att de har ett tätortsnära läge som kan försvåra framtida tätortsutveckling. Behov av detaljplan kan aktualiseras i samband med bygglovsansökan inom dessa områden. Planläggning kan innebära att området planläggs för allmänt ändamål – Natur.

Definition

Redan tidigt i planeringen ska förutsättningar för gång skapas för alla människor så att de kan röra sig fritt och säkert i sitt närområde, på allmänna platser och stråk.

Riktlinjer

- Allmänna platser, stråk och offentliga miljöer ska utformas så de är trygga, säkra och tillgängliga för alla.
- Platser och stråk där människor vistas och rör sig ska utgå från en mänsklig skala.
- En gångplan ska tas fram i enlighet med program för hållbar utveckling.
- Den fysiska planeringen ska skapa bostadsområden där det är gångavstånd till kollektivtrafik, förskola och skola, samt områden för lek och rekreation.
- Den fysiska planeringen ska utformas på ett sätt som gör att så många som möjligt har säkra skolvägar så att skolbarn själva kan ta sig till och från skolan.

Motivering

I Jönköpings kommun ska vi först och främst sätta människan i fokus när vi använder, bevarar och utvecklar kommunen. En viktig del är möjligheterna för människor att förflytta sig mellan olika platser i sin vardag och det gör vi alla, mer eller mindre, som fotgängare. Sett utifrån ett jämställdhetsperspektiv är gående det sätt att röra sig i sin vardag som alla har möjligheter till oberoende av: ålder, kön, eller ekonomi. Utgår vi från fotgängare i våra vardagsmiljöer kan vi skapa ett mer jämställt samhälle.

Trygghet, säkerhet och tillgänglighet för gående handlar om att alla ska kunna ta del av samhället, där alla allmänna och offentliga platser och stråk är utformade för människan. Om vi tillgänglighetsanpassar de allmänna och offentliga miljöerna från början och tänker på allas behov, unga som gamla, kan vi skapa ett samhälle för alla. Trygga och säkra platser är utformade i en mänsklig skala där människor möts, skapar folkliv och på så sätt skapar social trygghet. En stad för gående förutsätter att det är enkelt för gående att passera gator och korsningar där tunnlar, gångbroar och rondeller undviks. Platser och stråk som är belysta på kvällarna skapar trygghet under mörkrets timmar. I relation till de andra trafikslagen är fotgängare en utsatt grupp och därför ska allmänna och offentliga miljöer utformas på de gåendes villkor.

En gångplan ska öka förståelsen hos planerare för olika fotgängargrupper, identifiera förbättringsområden och vara ett hjälpmedel vid planarbete och vid ny- och ombyggnad. En gångplan ska utgå ifrån olika människors behov och ta upp miljö-, hälso-, säkerhet-, trygghet- och tillgänglighetsaspekterna. Insatser för ett ökat gående kan ge positiva effekter för både folkhälsa och klimat. Planen kan redovisa huvudstråk för gångtrafiken som binder samman betydelsefulla målpunkter. Den kan också utreda om fotgängarzoner kan tillämpas i centrala lägen. Kommunens gröstrukturplan är ett underlag för att ta fram en gångplan.

Ett bra gångavstånd till kollektivtrafik i tätorterna är upp till 600 meter men för att välja kollektivtrafiken före bilen bör avståndet många gånger vara betydligt kortare. Målsättningen i kommunens *Grönstrukturplan* är att alla ska ha maximalt 200 meters gångavstånd till ett grönområde. För en F-6 skola är lokaliseringen viktigare än avståndet i meter. Val av placering och plats för skolan, är av yttersta vikt med tanke på att de resor och transporter som

ska ske till skolans område, är både säkra, trygga och hållbara. Kommunen rekommenderar, enligt Trafikverkets riktlinjer, att barn själva kan gå eller cykla till och från skolan från och med årskurs 4. Innan dess kan barnen gå eller cykla till skolan i vuxens sällskap. Med tanke på att cirka 35 procent av alla föräldrar till barn i F-6 skolor istället skjutsar sina barn till skolan, är det extra viktigt att kommunen uppmuntrar föräldrarna att gå med sina och andras barn, enligt "Vandrande eller Cyklande-skolskjuts"-modellen. Modellen innebär att föräldrarna själva tar initiativ till en organiserad form av vandring med barnen, med stöd från kommunen inom ramen för TMS (Trafik och Miljömedveten Skola).

Definition

Befintlig järnväg med förslag till förändringar samt studerade sträckningar för nya järnvägar.

Förklaring av åtgärdsvalsstudie

Åtgärdsvalsstudier har initierats av Trafikverket och ska ange vilka långsiktiga inriktningar som ska gälla för banorna. Under 2015 har åtgärdsvalsstudier tagits fram för Jönköpingsbanan och för järnvägen Värnamo - Jönköping för att skapa en regional samsyn kring dessa samt att rekommenderade åtgärder som ska prövas i Trafikverkets kommande nationella transportplan 2018-2019.

Riktlinjer

- Kommunen ska aktivt arbeta för förverkligandet av Götalandsbanan och Europabanan. Jönköpings kommun anser att en lokalisering till söder om Munksjön har sammantaget de bästa förutsättningarna för både järnväg och en positiv utveckling av staden och regionen.
- Jönköpingsbanan ska utvecklas för en ökad kapacitet och på ett sätt så att person- och godstrafik inte begränsar varandra. I Trafikverkets åtgärdsvalsstudie för Jönköpingsbanan förordas att kapacitetshöjande åtgärder genomförs på banan. På längre sikt bör banan ha dubbelspår och fler tåghållplatser för en utvecklad pendeltågstrafik.
- I Trafikverkets åtgärdsvalsstudie för järnvägen Värnamo - Jönköping förordas en ny spårdragnings mellan Byarum och Tenhult. Dess sträckning i terrängen är ännu inte utredd.
- Kommunen ska arbeta för att Vaggerydsbanan och den kommunala järnvägen Månsarp-Torsvik ska elektrifieras. Om den regionala tågtrafiken upphör på sträckan Månsarp-Jönköping så ska kommunen utreda förutsättningar för lokal pendeltågstrafik.
- Stationer och tåghållplatser ska utformas med goda parkeringsmöjligheter för bil och cykel, så att bilen kan lämnas, hela eller delar av resan.
- Stationer och tåghållplatser ska vid ny- och ombyggnation utformas med god tillgänglighet för cykel, buss och bil för att uppmuntra resandet med tåg och därmed hållbart resande, regionalt såväl som lokalt.
- Godshantering ska på sikt flyttas från Ljungarum till en kombiterminal, med eventuella nya spårsträckningar, på Torsviksområdet.
- Vid detaljplaneläggning och annan kommunal planering ska hänsyn tas till befintliga och planerade järnvägar för att säkerställa järnvägarnas utvecklingsmöjligheter.
- Vid detaljplaneläggning och annan kommunal planering ska hänsyn tas till befintliga och planerade järnvägsstationer och tåghållplatser för att säkerställa utvecklingsmöjligheter av dessa.
- I områden som anses som viktiga för tillgänglighet till järnvägen ska kommunen arbeta för att få rådighet över marken.

Motivering

Tåg är ur ett regionalt perspektiv det mest hållbara transportsättet, för persontrafik och godstransporter. Järnvägar är långsiktiga strukturer som har en stor påverkan på samhället genom exempelvis dess fysiska miljö, transporter, störningar, ekonomi och hållbar utveckling.

Våra järnvägar utgör viktiga interregionala förbindelser, där Jönköpingsbanan knyter samman Södra och Västra stambanorna och ger möjlighet för långväga godstransporter och persontrafik. Både Jönköpingsbanan och Vaggerydsbanan fungerar som viktiga stråk för pendling utmed de orter som passeras. För att förstärka kapaciteten och öka resandet på järnvägarna verkar kommunen bland annat för att korta restiderna genom att öka hastigheten på båda banorna. Detta innebär dels beredskap för att bygga bort farliga passager men också om fler mötesspår. Det kan också innebära pendlarparkering för bil och cykel, bytesmöjligheter till buss och ny stationsnära bostadsbebyggelse eller arbetsplatser.

Kommunen arbetar aktivt tillsammans med andra berörda kommuner med att förbättra Jönköpingsbanans funktion och kapacitet. Önskade åtgärder är bland annat en ny station vid A6, nya mötesspår, samtida infart (möjlighet för tågmöte vid stationerna) samt andra hastighetshöjande åtgärder.

En elektrifiering av Vaggerydsbanan och Y:et (Y:et är Vaggerydsbanan och sträckan Nässjö – Värnamo på Nässjö – Halmstad banan) ger bland annat möjligheter för en effektivare och mer hållbar hantering av godstrafiken samtidigt som det ger positiva effekter för persontrafiken. En elektrifiering skulle också möjliggöra att banorna kan användas som omledningsväg vid störningar på andra banor.

För att möjliggöra ett ökat resande med tåg, krävs en tillgänglighet till och god planering kring kommunens stationer. Det finns planer på ett nytt stationsläge på Jönköpingsbanan vid köpcentrat A6. Det finns också planer på ett triangelspår vid Rocksjön som förbinder Vaggerydsbanan med Jönköpingsbanan. På så sätt kan trafik ledas västerut den vägen utan att angöra Jönköping central och frigör på så vis kapacitet på Jönköpingsbanan på sträckan Jönköping central - A6.

Kommunens näringsliv präglas av entreprenörskap och en stor mångfald. En förutsättning för ett bra och starkt näringsliv är att det finns en hög tillgänglighet och en god infrastruktur för alla transportslag. Jönköpings kommun arbetar aktivt med att utveckla Torsviksområdet, ett nationellt sett betydande logistikcentrum, genom bland annat anläggandet av en ny kombiterminal och nya stora verksamhetsområden som ger goda möjligheter till utökade effektiva godstransporter på järnväg. Ranger- och godsbanegården som idag finns på Ljungarum ska på sikt flyttas till Torsviksområdet för att bereda plats för ett nytt stationsläge för höghastighetsjärnvägarna. Det är också angeläget för kommunen att verka för ett bättre godsflöde på järnväg till och från Torsvik och inget gods på järnväg genom Södra Munksjön.

Ny spårdragning mellan Vaggeryd och Jönköping via Tenhult har utretts i en särskild åtgärdsvalsstudie. Trafikverket har ansvarat för studien och Jönköpings kommun har med flera andra berörda kommuner deltagit i studien. Studien förordar en ny spårsträckning mellan Vaggeryd och Jönköping via Byarum och Tenhult. Om den regionala tågtrafiken skulle upphöra på sträckan Månsarp – Jönköping så finns möjligheter för att utveckla lokal pendeltågtrafik på sträckan.

De framtida höghastighetsjärnvägarna, Götalandsbanan och Europabanan, är båda samhällsutvecklingsprojekt som kommer att skapa nya arbetsmarknadsregioner, öka

kapaciteten i järnvägsnätet och bidra till miljövänligare transporter. I det nya trafiksystemet där höghastighetstågen samverkar med annan kollektivtrafik ger det människor ett betydligt större utbud av arbeten och utbildningar att välja mellan, samtidigt som företagen får det lättare att hitta rätt medarbetare.

Kommunens planering vad gäller höghastighetsbanornas station är en placering vid södra delen av Munksjön. Här finns idag reserverad mark för de kommande spåren och en ny station. En station vid södra Munksjön kommer att i hög utsträckning bidra till förverkligandet av stadsbyggnadsvisionens ambitioner om att utveckla staden kring Munksjön med goda boendemiljöer och bra offentlig service.

Definition

Linjesträckning för en högkvalitativ kollektivtrafik. Här redovisas befintliga och planerade stomlinjer i enlighet med kommunikationsstrategin. Tätortslinjer som för närvarande har minst en tur i timmen i en riktning bedöms här som högkvalitativa. Befintliga landsbygdslinjer som redovisas i kartan har för närvarande så stor turtäthet att även de klassas som högkvalitativa. Alla linjer som visas på kartan planeras finnas kvar år 2030 enligt *Handlingsprogram för kollektivtrafik i Jönköpings kommun* vilket också innebär att utvecklingsresurser ska prioriteras till dessa linjer.

Inom Stadsbyggnadsvision 2.0 har kommunen antagit *Kommunikationsstrategi – åtgärder för ett hållbart trafiksystem* och *Handlingsprogram för kollektivtrafik i Jönköpings kommun* som är relevanta styrdokument.

I kartan redovisas också illustrationer för möjliga nya tätortslinjer inom strategiska områden. Dess lokaliseringar är inte studerade men om det blir aktuellt att bygga ut de strategiska områdena behövs centralt lokaliserade kollektivtrafikstråk.

Riktlinjer

- Kommunen ska arbeta för att kollektivtrafik når alla kommuninvånare på ett tillfredsställande sätt exempelvis med tåg, färja, regionbuss, tätortsbuss, stomlinjebuss och/eller närtrafik.
- Kommunen ska arbeta för att kollektivtrafik når alla kommuninvånare på ett tillfredsställande sätt exempelvis med tåg, färja, regionbuss, tätortsbuss, stomlinjebuss och/eller närtrafik.
- Järnvägstationer och andra knutpunkter för kollektivtrafik ska utformas med goda parkeringsmöjligheter för bil och cykel.
- Kommunen har ambitionen att utveckla noder för omstigningar mellan olika kollektivtrafikslag.
- Åtgärder ska genomföras i enlighet med kommunens *Handlingsprogram för kollektivtrafik*, som behandlar sådant som framkomlighet, linjesträckningar, turutbud och turtäthet, samt marknadsföring och informationsinsatser.
- Stomlinjebussarna ska ha särskilt god framkomlighet, vilket innebär att de i stor utsträckning ska ha egna körfält och vara prioriterade i olika korsningspunkter.
- Befintliga och planerade stomlinjer ska gälla över lång tid och samhällets strukturer ska byggas upp efter dessa, de ska dessutom vara framtidssäkrade för spårvagnstrafik.
- Längs välutvecklade kollektivtrafikstråk ska möjligheterna att stärka resandeunderlaget med ytterligare exploatering för bostäder och arbetsplatser prioriteras.
- Kommunen ska ha ett tätt samarbete med Jönköpings Länstrafik, som är huvudman för kollektivtrafiken, för att uppnå en attraktiv kollektivtrafik i kommunen och regionen.

Motivering

60 % av kommunens invånare bor närmare än 400 meter fågelvägen till en hållplats med mycket god kollektivtrafik, vilket innebär mer än tre turer i timmen i en riktning. Tätortslinjer som har minst en tur i timmen i en riktning bedöms och redovisas här också som bra

kollektivtrafik. Även ett avstånd upp till 600 meter till en hållplats kan många gånger bedömas som bra. *Handlingsprogrammet för kollektivtrafik i Jönköpings kommun*, som har ett tidsperspektiv fram till år 2030, redovisar vilka linjer som redan idag anses vara av hög kvalitet och dessa bedöms också ha förutsättningar att prioriteras och utvecklas vidare fram till 2030. Det innebär att planering av ny bebyggelse alltid ska ses i förhållande till handlingsplanen för kollektivtrafik när det gäller prioritering inom det kommunala bostadsförsörjningsprogrammet och hur ett område ska utformning. Det är viktigt att ny bebyggelse sker i nära anslutning till bra kollektivtrafikstråk och hållplatser med hög turtäthet. Områdenas täthet påverkar också möjligheten till ett fungerande resandeunderlag.

Nu finns tre stombusslinjer och enligt handlingsplanen, finns det planer på ytterligare två linjer och att linjen Råslätt-Huskvarna görs om till spårväg. Stombusslinjerna ska ha en god framkomlighet, vilket innebär att de så långt som möjligt ska ha egna körfält och vara prioriterade i olika korsningspunkter. Vid planering och ombyggnad intill högkvalitativa busslinjer ska kollektivtrafiken vara det prioriterade trafikslaget i förhållande till biltrafiken.

Kollektivtrafikens attraktivitet och konkurrenskraft behöver öka för att fler ska välja att resa kollektivt. Viktiga faktorer är då hög turtäthet, restid, enkelhet, hög prioritet, egna körfält, punktlighet och pålitlighet. Attraktiviteten ligger också i att fordonen är i gott skick och att personalen har ett trevligt bemötande. Tillgång till bra hållplatser med väderskydd och belysning, möjlighet till cykel- och bilparkering ökar resenärens trygghetskänsla. Väl utformade pendelparkeringar för bil och cykel är betydelsefullt för dem som bor på landet och behöver ta bilen eller cykeln till närliggande busslinje.

För att det regionala resandet ska fungera är det viktigt att vara medveten om att även målpunkter som inte ligger i Jönköpings centrum behöver en bra tillgänglighet med kollektivtrafik och att omstigning till ny buss inte innebär för mycket väntetid.

Region Jönköpings län är regionens kollektivtrafikmyndighet. Jönköpings Länstrafik, som är en del av Region Jönköpings län, ansvarar för att invånarna i regionens kommuner erbjuds en attraktiv kollektivtrafik. Ett välfungerande samarbete mellan Länstrafiken och kommunerna är en förutsättning för att regionens kollektivtrafik ska upplevas som attraktiv. Mål och riktlinjer för kollektivtrafiken fastläggs i det regionala trafikförsörjningsprogrammet. En revidering av programmet pågår under 2015.

Definition

Vägar, gator och trafikplatser som föreslås byggas om eller utredas för ombyggnation samt studerade sträckningar för nya vägar, gator och trafikplatser.

Riktlinjer

- Vid detaljplaneläggning och annan kommunal planering ska hänsyn tas till befintliga och planerade vägar, gator och trafikplatser för att säkerställa vägarnas utvecklingsmöjligheter.
- I områden som anses viktiga för vägarnas utveckling ska kommunen arbeta för att få rådighet över marken.
- Innan ny väg eller gata byggs ut, ska analyser göras av vägens eller gatans nytta och dess konsekvenser.
- Vid uppförande av byggnader och anläggningar längs vägar där Trafikverket är huvudman ska samråd ske med Trafikverket för att staten ska kunna tillgodose långsiktiga behov avseende kapacitet, framkomlighet, trafiksäkerhet och miljöpåverkan. Trafikverkets rekommenderade minsta avstånd till kommunikationsleder av riksintresse i Jönköpings län ska följas.
- Vid nybyggnation eller ombyggnation av en gata inom en tätort bör denna utformas som en stadsgata med plats för gång och cykel.

Motivering

Fungerande kommunikationer är avgörande för näringslivet och en bas för arbetspendling samt andra resor inom, till och från regionen. Särskilt på landsbygden är man mycket beroende av bilen och bra vägstandard. Bra standard och möjlighet till om- och nybyggnad av riks- och länsvägar är därför av stor betydelse för regionens fortsatta utveckling. Som en viktig del i den målsättningen ska även tåg- och busstrafiken utvecklas så att det finns ett utbud för resenären att kombinera och välja mellan olika trafikslag.

Vägrafiken är en stor orsak till bullerstörningar och dålig luftkvalitet, det gäller främst inom tätorterna men även utmed trafikerade vägar som passerar genom kommunen. Kommunens övergripande mål är därför att planera på ett sådant sätt att biltrafikmängden inte ska öka, trots att invånarantalet och resbehovet ökar. Trafiksystemet ska bidra till tillgänglighet, samtidigt som hänsyn tas till säkerhet, miljö och hälsa. För att minska olägenheter och för att öka trafiksäkerheten sett i ett helhetsperspektiv finns det ibland behov av att bygga ut en del nya gatusträckningar. Innan dessa gator byggs ut ska en analys göras av gatans nytta och konsekvenser.

Även om dessa planerade gator och vägar eller ombyggnad av befintliga trafikplatser inte kommer byggas ut i närtid är det viktigt att så långt som möjligt göra markreservat för framtiden. Dels med tanke på den markyta som krävs, men också med tanke på de störningar i form av trafikbuller och luftkvalitet med mera som planerad väg kan orsaka.

För att få en säkrare trafik, ökad trygghet, mindre utsläpp och mindre buller genomför kommunen en hastighetsöversyn. Den innebär att kommunen skyltar om från 50 till 40 (i

vissa fall till 60) och från 70 till 60 inom tätbebyggt område, men också att man utför en rad fysiska åtgärder som ska göra att bilisterna kör långsammare. Exempel på åtgärder är refuger, avsmalningar och belysning. Åtgärderna görs där det största behovet av att korsa gatorna finns, det vill säga vid skolor, busshållplatser och centrumbildningar. Det handlar om att hitta en balans mellan kraven på trafiksäkerhet, miljö, tillgänglighet, framkomlighet, positiv regional utveckling och jämställdhet. I bedömningarna av de nya hastigheterna ingår också klimatpåverkan, buller och luftkvalitet.

På landsbygden, och i mindre tätorter, finns det flera vägar där trafikverket är huvudman. Samråd ska ske med trafikverket för åtgärder, som till exempel bygglov, som till exempel kan påverka trafiksäkerheten och boendemiljön.

Tabellen nedan visar Trafikverkets rekommenderade minsta hänsynsavstånd till länets kommunikationsleder av riksintresse

Markanvändning	E4, rv 40 (väster om Nässjö), rv 27 (mötesseparerad del Värnamo-Gislaved)**		Övriga vägar av riksintresse; 26, 27, 30, 31, 32, 40 (öster om Nässjö), 47, 127, 195		Järnväg
	Externa lägen med höga hastighetsanspråk; 100-120 km/h	Urbana tätortsmiljöer med nedsatt hastighet; 70-90 km/h	Landsbygdsmiljö med medelhöga hastigheter; 80-100 km/h	Tätorter med lägre skyltad hastighet; 30-60 km/h	
Ny bebyggelse*; avstånd från vägområdets (vilket utgör max 10 m) gräns eller från spårmitt	50 m	30 m	30 m	20 m	30-50 m
Ny bebyggelse* nära trafikplatsers ramper; avstånd från beläggningsskant	30 m	20 m	20 m		
Parkering/uppställning eller interna körytor; avstånd från beläggningsskant eller spårmitt	30 m	20 m	15-20 m		15 m (även för garage, carport)

* för bostäder krävs som regel längre avstånd för att klara riktvärden för buller samt för att minimera risker från transporter med farligt gods. Även för andra användningsområden än bostäder kan längre avstånd krävas och i vissa fall måste även skyddsåtgärder vidtas.

** kompletteras efter genomförande med planerade objekt/delsträckor i nationell plan; rv 26/47, Jönköping-Mullsjö (2016-2018), rv 40, Nässjö-Eksjö (2017-2019).

Konsekvenser

[Bakgrund](#)

[Regionala och mellankommunala intressen](#)

[Bebyggelseutveckling på landsbygden](#)

[Klimatanpassning i fysisk planering](#)

[Vindbruk](#)

[Landsbygdsutveckling i strandnära lägen](#)

[Andra sociala aspekter](#)

[Miljökvalitetsnormer](#)

[Avstämning mot miljömål](#)

[Betydande miljöpåverkan av planförslaget](#)

[Åtgärder och uppföljning](#)

Sammanfattning

Planstrategin och riktlinjerna i översiktsplanen är formulerade med utgångspunkt från att planen ska leda mot en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling.

Planens konsekvenser behandlas på en översiktlig nivå för att sedan studeras vidare i efterföljande planer och lov. Den översiktliga planeringen för kommunen påverkas av vad som sker i omvärlden. Förändringar till följd av till exempel statliga direktiv och beteendemönster, kan leda till konsekvenser som är svåra att förutse.

Miljöbedömningen av planen är integrerad i konsekvensbeskrivningen och utgår från fem aspekter. De är delvis nya för kommunen i den översiktliga planeringen och har bedömts vara viktiga att belysa från miljösynpunkt, liksom ur ett socialt och ekonomiskt perspektiv:

- Regionala och mellankommunala intressen
- Bebyggelseutveckling på landsbygden
- Klimatanpassning i fysisk planering
- Vindbruk
- Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Regionala och mellankommunala intressen

I översiktsplanen lyfts satsningar på kollektivtrafiken, utbyggnad av nya vägar och järnvägssträckningar fram som viktiga ur det regionala perspektivet då det stärker tillgängligheten till och inom regionen. De föreslagna väg- och järnvägsstråken kommer att ta stora markytor i anspråk, vilket innebär att landskap fragmenteras och barriäreffekter uppstår för djur- och växtlivet men också för människan.

Ökad tillgänglighet till regionen, och i synnerhet till stadsområdet Jönköping - Huskvarna, kan medföra ökad inflyttning och att fler företag väljer att etablera sig i kommunen. Det innebär att arbetsplatser, handel och service framförallt kommer att koncentreras kring stadsområdet Jönköping – Huskvarna. Risk finns då att underlag för liknande verksamheter försvinner i de mindre orterna, både i Jönköpings kommun och i grannkommunerna. Fler bostäder och en tätare stad kan medföra sämre luftkvalitet och ökade bullerstörningar från bil- och tågtrafik. För att minska den miljöpåverkan som ökade person- och varutransporter ger upphov till, pågår en samverkan med grannkommunerna för att hitta lösningar på utbyggnad av kollektivtrafik.

Bebyggelseutveckling på landsbygden

I översiktsplanen möjliggörs bebyggelseutveckling på landsbygden. Ett förstärkt befolkningsunderlag kan medföra att befintlig service kan behållas och ny utvecklas samt att kollektivtrafiken kan stärkas. Betydelsen av att behålla små livsmedelsbutiker och skolor är

avgörande för att hela kommunen ska leva. Planens ambition är att ny bebyggelse framförallt ska tillkomma i anslutning till befintlig bebyggelse och infrastruktur vilket indirekt bidrar till minskad påverkan på natur-, kultur- och friluftsentressen.

Fler boende på landsbygden kan bidra till ökad belastning på närliggande sjöar, å andra sidan kan ett större befolkningsunderlag också innebära att det blir möjligt att lösa bristfälliga avloppslösningar i ett större sammanhang.

Klimatanpassning i fysisk planering

I översiktsplanen har områden med framtida risk för ras, skred, erosion och risker för översvämningar i sjöar och vattendrag identifierats. Genom att synliggöra detta kan förebyggande åtgärder för att undvika negativa miljöeffekter till följd av framtida klimatförändringar underlättas. Den stora svårigheten när det gäller klimatanpassningsarbetet ligger i att anpassa befintlig bebyggelse och infrastruktur till ett förändrat klimat.

I planen redovisas gröna områden och tätortnära friluftsområden som kan ge skugga vid värmeböljor. Befintlig grön- och blåstruktur tas till vara i förslaget, vilket medverkar till god hälsa och välmående. Grönområdena är också betydelsefulla för möjligheten att fördröja och lokalt omhänderta stora mängder dagvatten och är viktiga spridningskorridorer för djur- och växtlivet i stadsmiljön.

Vindbruk

Utredningsområden för vindkraftparker pekas ut i översiktsplanen där vindförhållandena är goda. De är redovisade i lågexploaterade områden som inte rymmer skyddade natur- eller kulturmiljöer. Genom visuellt intryck, buller och skugga kan vindkraftverk påverka människor i deras boendemiljö. Vindbruksområdena är därför inte redovisade närmare än 500 meter från bostadshus.

Vindkraftparker tar stora markytor i anspråk och påverkar landskapsbilden. Barriäreffekter till följd av anläggande av vägar till verken uppstår och kan påverka djur- och växtliv. Vid ett genomförande av samtliga vindkraftparker finns risk för påverkan på tätortsnära rekreationsområden och det rörliga friluftslivet i större sammanhängande områden. Vid genomförande av vindkraftparker i den utsträckning som föreslås i översiktsplanen finns sammantaget, trots översiktlig analys och avvägningar, risk för betydande miljöpåverkan.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

I planförslaget pekas områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen ut. Områdena har lokaliserats till platser med viss service och befintlig infrastruktur. Intrången i strandskyddat område är begränsat och föreslås endast kring ett fåtal sjöar i kommunen. Trots översiktlig inventering och analys finns alltid en risk för påverkan och negativa konsekvenser på djur- och växtlivet när delar av strandområden tas i anspråk för bebyggelse.

Strandskyddets syften bedöms kunna tillgodoses långsiktigt under förutsättning att livsvillkoren för djur- och växtlivet på land och i vatten utreds närmade vid upprättande av detaljplan. Med krav på detaljplan kan allmänhetens tillgänglighet till strandområdena tillgodoses genom att fri passage säkerställs där detta är möjligt.

[Konsekvenser](#) > Andra sociala aspekter

Trygghet och jämställdhet

En utgångspunkt för planeringen är att den ska fungera för människor med olika behov. Viljeinriktningen i planen är att miljön i Jönköpings kommun ska upplevas som trygg och säker. Upplevelsen av trygghet kan vara olika för kvinnor och män. Kvinnor upplever i högre utsträckning än män offentliga miljöer som otrygga. Trygghet är dock inte enbart en kvinnofråga. Områden som kan upplevas som otrygga är till exempel handelsområden som är tomma på människor under en viss tid på dygnet. För att skapa trygga miljöer behövs liv och rörelse på platsen. Ett sätt att skapa mer liv i handelsområden kan vara att knyta ihop dessa med områden av en annan karaktär, exempelvis bostadsområden. Omvandlingsområdet Södra Munksjön är ett exempel där förutsättningar finns för att skapa en blandad stad och där närheten mellan olika målpunkter, såsom bostäder, arbetsplatser och framtida resecentrum, kan medverka till en ökad känsla av trygghet. Planering för fler mötesplatser kan också vara ett sätt att öka tryggheten och jämställdheten i alla kommunens tätorter.

Kvinnor och män, pojkar och flickor, använder sin närmiljö på olika sätt och rör sig över olika avstånd. Kvinnor gör generellt fler korta och mer komplexa resor än män, vilket exempelvis innebär att kvinnor ofta gör fler stopp under sina resor. Generellt har kvinnor cyklat, gått och åkt kollektivt mer än män. Detta är mönster som kanske håller på att ändras i ett samhälle där tillgängligheten till kollektivtrafiken blir bättre och medvetenhet kring miljöfrågor ökar. Översiktsplanens strategi är att arbeta mot förtätning och blandad bebyggelse i syfte att minska avståndet mellan olika målpunkter. Detta underlättar att kunna ta sig fram till fots, på cykel eller med buss. Genom att planera för transportsystem som anpassas efter olika människors behov kan jämställdheten öka. En konkret åtgärd kan vara att öka tryggheten genom bättre belysning på busshållplatser och kring gångvägar.

Barnperspektiv

Då förtätning av befintlig bebyggelse är föreslagen i planen är det viktigt att ur ett barnperspektiv se hur stadens stråk förändras. Genom riktlinjer visar kommunen en vilja att inte exploatera i exempelvis grönområden som används för lek nära bostäder. Genom att skapa en blandad stad kan anläggningar för fritidsaktiviteter, ungdomsgårdar och liknande utvecklas och kompletteras på platser i den bebyggda miljön där de idag saknas.

En positiv syn på bebyggelseutveckling på landsbygden kan bidra till att skolor och andra målpunkter för barn, på landsbygden och i mindre orter, kan finnas kvar. Närhet till skola underlättar för barn att ta sig dit på egen hand och de blir inte beroende av att bli skjutsade. För barn som har nära till skolan kan skoldagarna bli kortare.

Barn i mindre orter och på många ställen på landsbygden har ofta en närmiljö som är trygg och överblickbar från trafiksäkerhetssynpunkt. I stadsmiljö är trafikmiljön mer komplex och det är viktigt att kommunen planerar den utifrån ett barnperspektiv. Planering för trygga gång- och cykelvägar, som kopplar samman bostäder med målpunkter, är betydelsefull både på landsbygden och i tätorter.

Integration och jämlikhet

I planförslaget redovisas markområden för bostäder och verksamheter i hela kommunen. De ska fyllas med blandade boendetyper och verksamheter. Homogena områden, där det saknas

en viss typ av bebyggelse, kan kompletteras så att områdena blir mer variationsrika. På landsbygden och i mindre orter byggs exempelvis av tradition mestadels villor med äganderätt. Både hyres- och bostadsrätter är underrepresenterade i de mindre orterna. Genom planering för nybyggnad av bostäder ges möjlighet att komplettera med de bostadstyper och upplåtelseformer som det råder brist på. Blandad bebyggelse ger också människor möjlighet att bo kvar i sin hemort även när deras behov ändras.

Strategin om hållbara transporter och en utveckling av kollektivtrafiken leder till ökad tillgänglighet. Planeringen syftar till att fler ges möjlighet att färdas kollektivt, oavsett ålder, kön eller ekonomiska förutsättningar, och kan därmed bidra till ökad jämlikhet.

I översiktsplanen anges att parker, grönområden och offentliga rum är viktiga mötesplatser och en tillgång i staden. Det är viktigt att dessa typer av offentliga rum utformas så att de kan erbjuda och tillfredsställa olika behov hos invånare och besökare.

De viljeinriktningar som kommunen redovisar i översiktsplanen, om att verka för blandad bebyggelse och planera för god tillgång till kollektivtrafik, kan bidra till minskad segregation och ökad jämlikhet. Enbart översiktsplanering kan inte lösa dessa frågor, en samverkan med och insatser från andra aktörer i samhället är nödvändig.

Tillgänglighet

Tillgänglighetsaspekter för kommunens invånare med olika funktionshinder ska alltid beaktas vid utformning av bostadsbebyggelse, arbetsplatser och offentliga rum. Förslag i planen som syftar till närhet till kollektivtrafik och service är led i att förbättra tillgängligheten inom kommunen.

Folkhälsa

Sysselsättning och tillgång till goda bostadsmiljöer, med närhet till grönområden och möjlighet till tätortsnära friluftsliv, ger förutsättningar för en god hälsa. De målsättningar som finns i översiktsplanen kan bidra till att uppnå några av de folkhälsomål som Statens Folkhälsoinstitut uppmärksammar. Genom att planera för förtätning och blandad bebyggelse ökar den sociala tryggheten i den fysiska miljön. Planering för att behålla och förbättra tillgängligheten till natur- och grönområden främjar möjlighet till fysisk aktivitet.

Boende i mindre tätorter och på landsbygden har naturen runt hörnet och möjlighet till friluftsliv i relativt orörda områden. Det kan bidra till god hälsa och livskvalitet.

[Konsekvenser](#) > Avstämning mot miljömål

Nationella miljömål

Sverige har ett system med 16 nationella miljökvalitetsmål som bygger på ett övergripande generationsmål. Det finns 24 etappmål för att nå generationsmålet och ett eller flera av de 16 miljökvalitetsmålen. Miljökvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. För vart och ett av de 16 målen finns så kallade preciseringar. Miljömålen ligger till grund för både regionala och lokala miljömål. Mer information om miljömålen finns på miljömålsportalen (www.miljomal.se).

Nedan följer en kortfattad och övergripande avstämning mot de miljömål som har särskilt stark beröring med översiktsplanens förslag. Särskild tonvikt ges vid miljömålet God bebyggd miljö.

God bebyggd miljö

Miljömålet syftar till att nå en långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur, där miljöanpassade och resurssnåla transportsystem ska främjas och viktiga grön- och blåstrukturer samt natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Främst förnyelsebara energikällor ska användas. Människors hälsa får inte riskeras och ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur ska utvecklas.

Översiktsplanen innebär en förtätning av staden och en bebyggelseutveckling i anslutning till befintliga strukturer. Utrymme för satsningar på utbyggd järnvägs- och busstrafik redovisas. Förtätning i kollektivtrafiknära lägen innebär att fler kan välja att åka kollektivt och större möjligheter att ordna effektivare och miljöanpassade transportssystem ges. Förtätning kan å andra sidan få effekter på människors hälsa, då fler människor kan komma att utsättas för ohälsosamt buller och ökade luftföroreningar i en tätare stad.

Genom förtätning kan stora sammanhängande grönområden sparas istället för att bebyggelse tillkommer mer spritt kring en ort och oexploaterade områden då måste tas i anspråk. Vid förtätning kan dock andelen grönyta i stadsmiljö minska och viktiga naturvärden och spridningsvägar för djur- och växtliv påverkas eller gå förlorade. En minskning av andelen grönområden i stadsmiljö kan också medverka till att det blir svårare att ta hand om ökade mängder dagvatten.

Planen medverkar till målet genom att viktiga blå- och grönstrukturer har redovisats och beaktats. På en mer detaljerad nivå i ramprogrammet för Munksjön redovisas till exempel en dagvattenstrategi och hur gröna stråk i området ska utvecklas.

Klimatförändringarna för med sig ett mildare klimat med ökad nederbörd i kommunen. I den bebyggda miljön kan klimatförändringarna påverka infrastruktur, tekniska försörjningssystem, bebyggelse och människors hälsa. För att bättre kunna möta denna påverkan kommer anpassningsåtgärder att bli nödvändiga. Kommunen arbetar med klimatanpassning, bland annat genom riktlinjer i översiktsplanen och genom att i planen peka ut viktiga grönområden, identifiera områden med risk för översvämningar, ras och skred samt beakta dricksvattenförsörjningssystem och planera för rätt dimensionerade vatten- och avloppslösningar. På detta sätt bidrar planeringen till att nå miljömålet.

I översiktsplanen anges områden lämpliga för vindkraftetablering. En ökad produktion av förnyelsebar energi medverkar direkt och indirekt till flera miljömål, däribland målet om god bebyggd miljö. Samtidigt kan en utbyggnad av vindkraftparker motverka miljömål som till exempel gäller biologisk mångfald. Vid fortsatt prövning av vindkraftanläggningar i de

områden som redovisas i planen behöver förutsättningarna och miljöpåverkan på platsen belysas närmare.

Sammantaget bedöms översiktsplanens förslag medverka till att målet om God bebyggd miljö kan uppfyllas.

Frisk luft, Begränsad klimatpåverkan, Bara naturlig försurning

Dessa miljömål syftar alla på något sätt till att minska utsläppen av föroreningar till luft. Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Den största källan till luftföroreningar är användningen av fossila bränslen inom transportsektorn. I och med att kommunens mål är att fortsätta växa och vara regionens centrum, kommer biltrafiken att öka och det är då risk för att luftkvaliteten i delar av centrala Jönköping – Huskvarna försämras. Genom förtätning, i kombination med satsning på att utveckla kollektivtrafik- samt gång- och cykelstråk, planerar kommunen för att minska bilanvändandet och därigenom förbättra luftkvaliteten i staden. Minskade utsläpp av föroreningar från transportsektorn bidrar till att minska försurningen av sjöar, vattendrag och mark. Utsläppen från fossila bränslen påverkar också koldioxidhalten i atmosfären, vilket i sin tur påverkar klimatsystemet.

Ambitioner i översiktsplanen om hållbara transporter, satsningar på kollektivtrafik och utbyggnad av vindkraft bidrar till att minska utsläppen och på så vis till att miljömålen kopplade till luft kan uppfyllas.

Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet

Miljömålen omfattar utsläpp till vatten och påverkan på livsmiljöer i vatten. Målen syftar till att skapa en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

En förtätning av staden och en ökning av befolkningen i de centrala delarna av kommunen leder till ökade transporter och fler hårdgjorda ytor i stadsmiljön. Detta ökar belastningen på sjöar och vattendrag i närheten. I vissa fall kan förorenat vatten leta sig ner i grundvattenmagasin eller recipient. Med funktionella fördröjnings- och reningsåtgärder, som ökad andel gröna ytor i staden och väldimensionerade vatten- och avloppssystem, kan påverkan minimeras. Där planen anger område för bebyggelse i strandnära lägen, LIS-områden, finns risk för ökad belastning på sjöar som bidrar till övergödning. Risken undviks genom att kommunen vid detaljplaneläggning kan ställa krav på dag- och avloppsvattenhantering och på att åtgärder vidtas så att inte vattenmiljöer skadas eller att statusen försämras.

Ett rikt odlingslandskap

Miljömålet innebär att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas och den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärkas.

Översiktsplanen innebär att en viss andel jordbruksmark kommer att tas i anspråk för exploatering. Det är svårt att undvika, då det är jordbruksmark som tar vid där stadsområdet Jönköping - Huskvarna slutar. Höghastighetsbanorna och ny väg Torsvik - Hyltena till Tenhult - Bogla kommer att ta delar av jordbruksmark i anspråk.

En förutsättning för ett rikt odlingslandskap är att marker brukas. Splittring av jordbruksmark kan göra att det uppstår svårbrukade områden som tillsammans med en minskning av åkerarealen kan få negativa effekter på jordbruket. Översiktsplanen bedöms därför till viss del motverka miljömålet.

Lokala miljömål

I *Program för hållbar utveckling - miljö* är kommunens samlade miljömålsarbete redovisat. Detta är ett dokument som uppdateras årligen och innehåller dokument om visioner, målsättningar och åtgärder. De lokala miljömålen följdes upp under år 2014 i dokumentet *Hur mår Jönköping, Gröna nyckeltal 2014*.

De lokala miljömål, för vilka planförslaget bedöms kunna förbättra möjligheterna att nå målen, är framför allt kopplade till transport- och energisystem:

- Utsläpp av växthusgaser i kommunen som geografiskt område ska minska med minst 40 % från 1990 till 2020.
- Det totala koldioxidutsläppet till följd av uppvärmning, el samt transporter ska minska med minst 70 % till 2020.
- Vattenförekomster där vattendraget inte uppnår vattenmyndighetens kvalitetskrav eller där det finns risk för försämring ska kommunen arbeta aktivt för att kunna uppfylla kraven senast 2015. Tidsfrist till år 2021 har satts på de vattenförekomster som i dagsläget inte når god ekologisk status.
- Områden som getts värdeklass 1 eller 2 i naturvårdsprogrammet ska undantas från exploatering och andra skadliga ingrepp.
- Trafikökningen i Jönköpings kommun ska ske med de hållbara färdmedlen gång-, cykel- och kollektivtrafik. Dessa är norm i stads- och trafikplanering och ska ges förutsättningar att utvecklas för att biltrafiken inte ska öka i takt med befolkningstillväxten.
- Av den totala mängden elenergi som används i kommunen (geografiskt område) ska minst 50 % vara lokalt producerad i kommunen och förnybar senast 2020.

I planförslaget förespråkas förtätning och bebyggelseutveckling kring befintliga strukturer, vilket innebär att bättre förutsättningar skapas för hållbara transporter och att resa kollektivt. I planen identifieras också områden för vindkraftutbyggnad. Möjligheter att öka produktionen av förnyelsebar energi inom kommunens yta bidrar till att minska användningen av fossila bränslen.

Sammantaget medverkar planförslaget till uppfyllelse av lokala mål om frisk luft och minskad klimatpåverkan. Måuppfyllelsen beror mycket på hur människor väljer att leva och framför allt på att person- och varutransporter med bil i framtiden minskar.

[Konsekvenser](#) > Bebyggelseutveckling på landsbygden

Enligt planstrategin ska hela kommunen leva. Kommunen ser att en bebyggelseutveckling på landsbygden är positiv och viktig för att planstrategin ska uppfyllas. Viljeinriktningen är att nybyggnad av bostäder ska vara möjlig i varje kommunal och i samtliga tätorter.

Sociala och ekonomiska konsekvenser

Genom att möjliggöra bebyggelseutveckling på landsbygden kan ett förstärkt befolkningsunderlag skapas så att befintlig service kan behållas och ny utvecklas. Butiker och skolor på landsbygden fyller en social funktion då de är viktiga mötesplatser. Betydelsen av att behålla små livsmedelsbutiker och skolor är avgörande för att hela kommunen ska leva och för att behålla en bygdegemenskap. Möjligheten att bo kvar på landsbygden är beroende av att viss grundservice är lättillgänglig. Om serviceutbudet kan upprätthållas i de mindre orterna förbättras möjligheten att bo utanför de större tätorterna och därmed till en positiv utveckling av landsbygden.

Ny bebyggelse på landsbygden kan medföra ansvar för kommunen att ordna skolskjuts och annan kommunal service, vilket kan bli kostsamt. Även kostnaden för exempelvis hemtjänst kan öka om fler väljer att bo på landsbygden. Då bostäder enligt planförslaget i första hand ska tillkomma intill redan befintlig service och befintliga, eller framtida kommunikationsstråk, kan kostnaderna bli mindre.

För att minska bilanvändandet på landsbygden är det nödvändigt att förbättra kollektivtrafiken på landsbygden. Svårigheter finns med att nå ut till kommunens alla hörn med en kollektivtrafik som är ekonomiskt hållbar. Därför ska pendlarparkeringar och väderskyddade cykelparkeringar iordningställas längs dessa linjer. Ett större befolkningsunderlag ger bättre förutsättningar för kollektivtrafik. Parallellt med att planera för en utveckling av kollektivtrafiken arbetar kommunen med att förändra resebeteendet och attityder hos invånarna. Genom *Kommunikationsstrategin* och inom ramen för stadsbyggnadsvisionen arbetar kommunen vidare med att få invånarna att välja hållbara transportmedel som gång-, cykel- och kollektivtrafik framför bil, exempelvis genom riktat informationsarbete.

Miljökonsekvenser

Ökad bebyggelse på landsbygden kan medföra att fler blir beroende av bilen om det inte finns en fungerande kollektivtrafik på orten. Riktlinjer i översiktsplanen anger att nya byggnader och anläggningar i första hand ska placeras intill befintlig bebyggelse och infrastruktur. Genom att följa dessa riktlinjer kan underlaget för kollektivtrafik på landsbygden stärkas. Om fler väljer att resa kollektivt minskar belastningen på miljön. I planförslaget redovisar kommunen landsbygdslinjer och att det framförallt är i anslutning till dessa som bebyggelseutveckling ska ske. Utnyttjande av befintlig bebyggelse- och infrastruktur kan indirekt bidra till minskad påverkan på natur-, kultur- och friluftssintressen.

Fler boende på landsbygden kan bidra till ökad näringsbelastning på närliggande sjöar och vattendrag. Byggnad på landsbygden kan å andra sidan medverka till att bristfälliga avlopp kan lösas i ett större sammanhang. Ett bättre omhändertagande av avloppsvatten ger positiva effekter på vattenkvaliteten i omkringliggande vattenförekomster, då dessa får en lägre tillförsel av kväve och fosfor. Kommunen har principer för omhändertagande av dagvatten i nya bebyggelseområden och krav på en hög skyddsnivå för enskilda avloppsanläggningar i vissa områden. På detta sätt minskar riskerna för försämrad vattenkvalitet i vattenmiljöer.

[Konsekvenser](#) > Betydande miljöpåverkan av planförslaget

Enligt miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning av en plan innehålla en beskrivning av den betydande miljöpåverkan den kan antas medföra. I "Utbyggnadsstrategi 150 000 invånare" identifierades följande som risk för betydande miljöpåverkan:

- Överskridande av miljökvalitetsnormer för luft vid utbyggnad som innebär en ökning av trafiken i centrala Jönköping.
- Ökade trafikbullernivåer som överskrider de av riksdagen antagna riktlinjerna i centrala delar av Jönköping.
- Utbyggnad av Södra Munksjön med frågor som avser stadsbild, hälsa, risker, säkerhet.
- Planering av A6-området - utbyggnad av bostäder inom område med samlade naturvårds-, kulturmiljövårds- och friluftslivsintressen, samt utbyggnad (korridor för) ny sträckning av väg 31.
- Utbyggnad av verksamhetsområden i anslutning till känsliga vattendrag och grundvattenområden, med risk för påverkan på vattendragen och på grundvattnet.
- Utbyggnad i Gränna med risk för påverkan på riksintresse för natur- och kulturmiljövård.
- Utbyggnad i Huskvarna - Natura 2000-område, Huskvarnabergen kan påverkas av exploateringen.

Då utbyggnadsstrategin är integrerad i förslag till ny översiktsplan kvarstår risk för betydande miljöpåverkan med avseende på dessa punkter.

I den nya översiktsplanen har förtydliganden gjorts av intentionerna i utbyggnadsstrategin med större fokus på riktlinjer för en hållbar utveckling i kommunen. Risk för betydande miljöpåverkan skiljer sig mellan nollalternativet och planförslaget i huvudsak endast när det gäller utbyggnad av vindkraft och föreslagen täktverksamhet vid Norra Kärr. Därför kompletteras listan med följande punkter:

- Utbyggnad av vindkraftparker i den omfattning som blir fallet om samtliga tänkbara områden genomförs. Påverkan på landskapet kan inte uteslutas när stora anläggningar som vindkraftverk uppförs. Betydande påverkan för rörligt friluftsliv kan också bli följden av att flera tidigare oexploaterade områden tas i anspråk, även om särskilt utpekade områden för friluftsliv undvikits.
- Täktverksamhet vid Norra Kärr kommer att påverka naturmiljön och landskapsbilden väsentligt. Vättern utgör riksintresse för naturvård och inrymmer stora värden kopplade till djurliv, fiskenäring, friluftsliv och turism. Vättern är vattentäkt till 270 000 personer och vattenkvaliteten får därför inte påverkas negativt. Om materialutvinning vid Norra Kärr blir aktuell ska påverkan på hela Grännaområdet, inklusive Vättern, analyseras.

[Konsekvenser](#) > Klimatanpassning i fysisk planering

Viljeinriktningen är att genom den fysiska planeringen anpassa samhället för ett ändrat klimat. Framtida klimatförändringar förväntas främst påverka kommunen genom ökad nederbörd och risk för översvämning, ras, skred och erosion samt högre temperaturer. I översiktsplanen är redovisat hur kommunen ska arbeta för minskad klimatpåverkan och genom den fysiska planeringen anpassa samhället till ett förändrat klimat.

Sociala och ekonomiska konsekvenser

Den stora svårigheten när det gäller klimatanpassningsarbetet ligger i att anpassa den redan befintliga bebyggelsen och infrastrukturen. Det är mindre kostsamt att arbeta med förebyggande åtgärder än att vänta med att sätta in åtgärder tills dess att skada uppstått. I översiktsplanen identifieras översvämningsområden, vilket tydliggör var befintlig bebyggelse kan bli berörd. Kommunen planerar även att genomföra åtgärder på vattenverk och ledningsnäten för att trygga vattenförsörjningen. Arbetet sker utifrån *Riktlinjer för förnyelse av vatten- och avloppsledningar*.

Utsatta grupper, som äldre och barn, är ofta i större behov av skugga och kyla under värmeböljor. I tätorter kan så kallade värmeö-effekter mildras genom att spara och planlägga för mer vegetation, skugga och vattenmiljöer i staden. Genom riktlinjer i översiktsplanen tar kommunen hänsyn till den problematik som kan komma av höga temperaturer i stadsbebyggelse. I planen anges gröna områden och tätortnära friluftsområden som kan tillhandahålla skugga som skydd vid värmeböljor. Grönska kan också hjälpa till att sänka temperaturen både inomhus och utomhus. Genom att både ta tillvara befintlig grön- och blåstruktur och planera för mer grönska och vatten i staden ökar invånarnas hälsa och välmående. Ett mervärde skapas i form av mötesplatser och vackra inslag i staden i form av parker och vattendrag.

I översiktsplanen pekas framtida bebyggelse ut inom ett par av de sammanhängande tätortsnära friluftsområdena. Utredningsområde för bostäder vid A6 i Jönköping och föreslagna områden för verksamheter vid Torsvik kommer att ta delar av tätortsnära grönområden i anspråk. Exploatering av tätortsnära friluftsområden kan innebära att människors möjligheter till fysisk aktivitet minskar.

Miljökonsekvenser

I översiktsplanen har områden med framtida risk för ras, skred, erosion och risker för översvämningar i sjöar och vattendrag identifierats. Genom att ange riktlinjer för nybyggnad, så som att nya områden runt Vättern, Rocksjön och Munksjön ska planeras för en vattennivå på +90,3 meter, samt att planlägga på sådant sätt att samhällsviktiga funktioner byggs på riskfria områden, kan negativa miljöeffekter till följd av framtida klimatförändringar förebyggas.

I översiktsplanen tas hänsyn till översvämningar orsakade av höga flöden samt långvariga regn och kraftiga skyfall. Genom att minska andelen hårdgjorda ytor samt planera för mark som är genomsläpplig och tillfälligt kan översvämmas, kan beredskap och helhetslösningar skapas. Gröna stråk fungerar som spridningskorridorer för växter och djur och kan bidra till att öka den biologiska mångfalden i staden. Grönområden är också betydelsefulla för möjligheten att fördröja och lokalt omhänderta stora mängder dagvatten lokalt. Hur kommunen löser eller ställer krav på dagvattenhantering är centralt i ett samhälle med ökade vattenmängder. Flera av de kommunala dagvatten- och avloppssystemen har redan idag

problem när nederbörds mängden överstiger det normala. En kommunomfattande VA-plan ska vara klar år 2016. Med en strategisk och genomtänkt VA-planering kan negativa miljökonsekvenser till följd av klimatförändringar undvikas.

En ökad mängd vatten kan påverka grundvattnet i de fall förorenat ytvatten vid översvämning förs ner till grundvattenmagasin. Genom att ha en aktuell dagvattenpolicy med tillhörande handlingsplan har kommunen ett verktyg för hur man ska hantera dagvattenfrågor i den fortsatta planeringen. Kommunen har också riktlinjer i planen som säger att dricksvattenförsörjningen ska prioriteras och att vattenverk och vattendistributionsanläggningar ska byggas ut, skyddas och anpassas för att kunna möta framtida klimatförändringar.

Vid ökade regnmängder kan problem med markstabilitet och erosion uppstå. Förändrade risker i ett framtida klimat ska vägas in i bedömningen av markens stabilitet. Intill vattendrag och sjöar, som exempelvis Vättern, är erosion en viktig aspekt att beakta vid planering. I översiktsplanen redovisas områden med risk för ras, skred och erosion. Detta kan fungera som underlag för beslut om särskilda riskanalyser inför detaljplanering i områden där risker identifierats.

Ambitionen i planen är att ange områden som är skyddsvärda, identifiera var översvämningssrisker finns, utveckla grön- och blåstrukturer samt förbättra dag- och avloppsvattensystem. På detta sätt kan kommunen förebygga negativa konsekvenser av översvämning och värmeböljor och likartade följder av klimatförändringar.

[Konsekvenser](#) > Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Kommunens strategi är att hela kommunen ska leva, att turist- och besöksmål ska utvecklas i kommunen och att i planeringen hushålla med vattenområden. Landsbygdsutveckling innebär att förutsättningar skapas för en ökad befolkning, serviceunderlag och ett ökat företagande utanför den centrala tätorten. I planarbetet har analys gjorts av sjöarnas vattenkvalitet samt av befintliga natur-, kultur- och friluftsvärden på platsen. Tillgång till kommunikationer, närhet till service samt förutsättningarna för att ordna vatten- och avlopp har också studerats. Utifrån det samlade underlaget har urvalskriterier och riktlinjer för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) tagits fram.

Sociala och ekonomiska konsekvenser

En utbyggnad i attraktiva strandnära lägen kan vara ett sätt att locka till sig nya invånare och medverka till att hålla landsbygden levande. En ökad inflyttning kring de sjöar där LIS-områden är föreslagna kan stärka områdenas förutsättningar för sysselsättning samt förbättra underlaget för både kommersiell och offentlig service. Verksamheter och boendemiljöer med närhet till vatten kan med sina konkurrensfördelar bidra positivt till den lokala och regionala utvecklingen.

Ett ökat befolkningsunderlag på landsbygden skapar viktiga sociala grogrunder för utveckling av eller bibehållen service och andra verksamheter, samt en känsla av bygdegemenskap. Att skapa en positiv bild av landsbygden kan ge följd effekter så som att invånarna känner en stolthet över och ansvar för sin hembygds överlevnad.

Då planen möjliggör för bebyggelse på landsbygden krävs att kommunen tar de kostnader som en mer spridd bebyggelse kan innebära i form av exempelvis utbyggnad av vatten- och avloppsnät. Med hjälp av de kriterier som satts upp för urval av LIS-områdena styr kommunen dessa till platser där redan gjorda investeringar i service och infrastruktur kan utnyttjas.

Miljökonsekvenser

De miljömässiga konsekvenserna av en landsbygdsutveckling i strandnära lägen är kopplade till den påverkan som kan uppstå på människors hälsa och säkerhet, djur- och växtlivet, vattenmiljön samt friluftslivets förutsättningar. Trots översiktlig inventering och analys finns alltid en risk för påverkan och negativa konsekvenser på djur- och växtlivet när delar av strandområden tas i anspråk för bebyggelse.

Det norra LIS-området intill Stråkens östra sida ligger delvis inom riksintresse för naturvård (Stråkendalen - Bottnarydsfältet). Stråken är också utpekad som ett särskilt värdefullt vatten, klass 1. För att inte påtagligt skada riksintresset ska exploatering ske med hänsyn till de geologiska värden som är knutna till riksintresset.

LIS-området på Klockarudden ligger intill Stora Nätaren. Stora Nätaren ingår i riksintresse för naturvård, Huskvarnaån (Från Ryssbysjön till Stensjön), och har bland annat betydelse för utterstammen i regionen. Sjön ingår i särskilt värdefulla vatten, klass 1. För att inte föreslaget LIS-område ska påverka riksintresset ska exploateringen ske med stor försiktighet. Då sjön har problem med övergödning är en gemensamhetsanläggning för vatten och avlopp, alternativt enskilda lösningar med hög standard, avgörande för att en exploatering ska vara möjlig. Området pekas också ut i översiktsplanen som en särskilt värdefull kulturmiljö, Järnsnäs kyrkby. För att inte skada kulturmiljövärdena ska ny bebyggelse anpassas till landskapet och på ett avvägt sätt komplettera befintlig bebyggelsemiljö i Järnsnäs.

Ören har stora naturvärden och är klassad som riksintresse för naturvärden och utpekad Natura 2000-område. Ören ingår i särskilt värdefulla vatten, klass 1. Sjöns värde kan påverkas negativt av näringstillförsel och skogsavverkning längs med stränderna. Risk finns att Ören inte uppnår god ekologisk status till följd av reglering. LIS-området ligger intill Örens norra del och syftar till att utveckla friluftsliv- och turismverksamheten kring sjön. Verksamheten bedöms inte påverka riksintresset eller sjöns värde för friluftslivet.

Sjön Bunn är utpekad som särskilt värdefullt vatten, klass 2. För att bebyggelse i LIS-området ska kunna bli aktuell ska avloppsfrågan lösas, då risk finns att god ekologisk status inte uppnås på grund av övergödning.

Risk finns att god ekologisk status inte uppnås i Mulserydsjön på grund av försurning. Föreslaget LIS-område intill sjön bedöms inte påverka sjöns vattenkvalitet om bebyggelsen ansluts till egna eller gemensamma vatten- och avloppslösningar. LIS-området ligger i nära anslutning till en av korridorerna för Götalandsbanan. Götalandsbanan är av riksintresse. För att inte försvåra järnvägens tillkomst bör inte LIS-området bebyggas förrän den slutgiltiga dragningen av järnvägen är klar.

LIS-området intill Haggghultasjön bedöms kunna ske utan påverkan på de natur- och friluftsvärden som finns i området. Det kan dock bli aktuellt att höja marknivån vid en framtida exploatering till följd av den översvämningsrisk som föreligger i Rickarp.

Föreslaget LIS-område vid Västersjön ligger inom ett område som har betydelse för det tätortsnära friluftslivet, Bottnaryd. Genom att anpassa LIS-områdets avgränsning efter de naturliga höjdskillnaderna i området skapas en naturlig passage mellan området och sjön. Det minskar riskerna för påverkan på friluftslivets värden och tillgängligheten till sjön. Även LIS-området intill Stråkens södra strand ligger inom friluftsområdet Bottnaryd. Här bedöms påverkan bli liten. Då LIS-området ska gynna friluftslivet och turismutvecklingen kan det anses bidra till en ökad tillgänglighet till upplevelser knutna till vattnet.

I det stora hela bedöms påverkan på friluftslivet som liten då utpekandet av LIS sker i begränsad omfattning. Totalt pekas åtta områden ut intill sjöar i kommunen, samtliga områden ligger i anslutning till befintlig bebyggelse, vilket innebär att områdena till viss del redan är påverkade eller bebyggda.

Upplevelsevärden kan påverkas av att områden ändrar karaktär från fritidsboende till permanentboende. Ny bebyggelse i utpekade LIS-områdena kan bidra till en ökad känsla av privatisering och föra med sig en avhållande effekt på förbipasserande, även om fri passage lämnas mellan hus och sjö. Upplevelsen kan också ändras från sjöarna sett. Hus som ligger i nära anslutning till stranden kan påverka var människor väljer att gå i land med sin båt eller kanot och inkräktar på så vis på naturupplevelsen.

Vid fortsatt planering av LIS-områdena ska placering av ny bebyggelsen göras med hänsyn till allmänhetens tillgänglighet till vatten- och strandområdena. En fri passage ska lämnas mellan vattnet och ny bebyggelse där det är möjligt. För att minimera negativ påverkan på människors hälsa och säkerhet kommer utredningar med avseende på markstabilitet och översvämningsrisker att behöva studeras närmare.

Krav på detaljplan i LIS-områdena bidrar till att negativa konsekvenser på växt- och djurlivet kan minimeras. I en detaljplan kan utformning och anpassning av bebyggelsen till befintliga strukturer och efter landskapets topografi styras. Detaljplanekravet i LIS-områdena gör också att frågor som rör avlopp kan utredas grundligt så att helhetslösningar kan hittas för det aktuella området. Då LIS-områden ligger inom strandskyddat område och intill befintlig bebyggelse, ställs högre krav på VA-system och samordningen än normalt. I de områden där vattenkvaliteten skulle kunna påverkas negativt kan också ytterligare åtgärder bli aktuella,

exempelvis genom en avloppsstandard som inte bara kompenserar för nya utsläpp, utan också förbättrar vattenstatusen genom förbättrade avloppsanläggningar för hela området. Med kravet på detaljplan följer att varje område kommer att studeras mer i detalj, vilket också innebär att människans tillgänglighet till stranden kan beaktas. Vid detaljplaneläggning kan det även bli aktuellt med andra utredningar, till exempel när det gäller arkeologi och geoteknik.

[Konsekvenser](#) > Miljökvalitetsnormer

I följande avsnitt beskrivs miljökvalitetsnormerna för luft, buller och vatten och den inverkan på miljökvalitetsnormerna som förslaget till ny översiktsplan kan innebära.

Luft

En stor del av luftföroreningarna i kommunen orsakas av vägtrafiken och den dominerande källan till partiklar i luften kommer från transportsektorn. Det är i stadsmiljön i centrala Jönköping som risk finns att miljökvalitetsnormer för luft kan överskridas. För att kontrollera och följa upp luftkvaliteten i Jönköping mäts luftföroreningar på tre olika platser. De mätstationer som finns ligger på Lantmätargränd, Kungsgatan och Barnarpsgatan. Mätningar visar att halten av partiklar på Barnarpsgatan har varit för höga under vissa år och att även delar av Norra Strandgatan, Östra Strandgatan och Kortebovägen har så höga halter av partiklar PM₁₀ att risk finns att miljökvalitetsnormerna överskrids. Då miljökvalitetsnormen överskreds under år 2008 upprättades ett åtgärdsprogram för att få ner partikelhalterna. Miljökvalitetsnormen för partiklar PM₁₀ har sedan dess inte överskridits på Barnarpsgatan. Under år 2014 låg årsmedelvärdet för PM₁₀ på Barnarpsgatan på 15 µg/m³. Totalt överskreds halten 50 µg/m³ sex gånger under år 2014, gränsvärdet får överskridas max 35 gånger per år. Vad gäller halten av kvävedioxid, NO₂, överskreds miljökvalitetsnormen under år 2010 vid Kungsgatan. År 2010 bedömdes dock inte som ett normalt år på grund av en lång och kall vinter, vilket medförde att åtgärdsprogram inte behövde upprättas enligt Naturvårdsverket. Kommunen har fortsatt göra mätningar av NO₂ vid Kungsgatan och normerna har inte överskridits.

Ambitionen i översiktsplanen om den täta staden syftar till att skapa förutsättningar för att gynna gång-, cykel-, och kollektivtrafik och på så sätt minska bilanvändandet. Planeringen av gaturummen i stadsmiljön är avgörande för luftkvaliteten i de centrala delarna av staden. Med en ökad trafikbelastning till följd av planförslaget finns risk att miljökvalitetsnormerna för PM₁₀ överskrids i de kritiska gatuavsnitten. Risk finns även för ett överskridande av normen för NO₂. Fortsatta mätningar är därför avgörande för att kunna kontrollera och följa upp utvecklingen av luftföroreningar.

Omgivningsbuller

Föreslagen förtätning av befintliga bostadsstrukturer kan leda till ökad risk för negativ påverkan på människors hälsa genom ökning av trafikbuller och annat omgivningsbuller. Det är framförallt i de centrala delarna av Jönköping som risk finns för ohälsosamma boende- och arbetsmiljöer. Vid nybyggnad ska åtgärder mot buller genomföras genom val av utformning och planlösning.

För att minska risk för bullerpåverkan från biltrafik i stadsmiljön Jönköping-Huskvarna har kommunen i översiktsplanen redovisat nya kollektivtrafiklinjer i tätorten. Förslaget innebär också att befintliga busslinjer ska stärkas, både i tätorterna och på landsbygden.

Götalandsbanan/Europabanan kan komma att medföra bullerstörningar för människor som idag inte är utsatta för buller i sin boendemiljö. I planen är stora markytor reserverade i "korridorer" för att möjliggöra framtida sträckning. För att motverka att fler bostadshus byggs i anslutning till planerad järnväg finns i planen riktlinjer om att stor restriktivitet ska råda för ny bebyggelse eller anläggningar som kan försvåra järnvägens utveckling inom dessa markområden. I översiktsplanen redovisas ett strategiskt område som kan bli ny stadsdel i framtiden, Barnarp. Genom området går en av de alternativa sträckningarna för

Götalandsbanan. Området ska inte planläggas förrän slutgiltigt besked finns för banans sträckning.

Intill Jönköpings flygplats finns två flygbullerzoner redovisade i planen. Inom den inre flygbullerzonen ska inte bygglov beviljas för nybyggnad eller tillbyggnad av bostadshus. Inom den yttre flygbullerzonen ska inte bygglov beviljas för nybyggnad av bostadshus utanför detaljplanelagt område. Inom den inre flygbullerzonen har kommunen identifierat ett område med småskalig bebyggelse som bedöms som olämpligt för långvarigt boende. Här tillåts ingen nybyggnad eller tillbyggnad. Kommunen pekar ut två nya områden för verksamheter som båda delvis ligger inom den inre flygbullerzonen. Verksamheterna bedöms ha nytta av läget intill flygplatsen, men läget innebär också att framtida arbetsmiljöer kan bli påverkade av buller.

Buller från vindkraftverk ska beaktas vid kommande tillståndsprövning och riktvärden för vindkraftverk får inte överskridas.

Kommunen har tagit fram ett åtgärdsprogram som omfattar buller från väg-, järnvägs- och flygtrafik och som gäller mellan år 2014 – 2018. Målet med åtgärdsprogrammet är att minska negativa effekter på människors hälsa och att skapa en bättre ljudmiljö.

Vatten

Flera ytvattenförekomster berörs av förslag i översiktsplanen, genom att utbyggnadsområden för bostäder och verksamheter föreslås i anslutning till eller i närheten av vattendragen. Det gäller Vättern, Munksjön, Rocksjön, Bunn, Ören, Stora Nätaren, Mulserydssjön, Stråken, Tabergsån, Lillån (Huskvarna), Lillån (Tabergsån), Kallebäcken och Huskvarnaån.

Vägdagvatten, dagvatten från tätortsbebyggelse samt utsläpp från enskilda vatten- och avloppsanläggningar kan påverka yt- och grundvattnet. Planförslaget innebär främst förtätning av bebyggelsen inne i staden men även i anslutning till övrig befintlig bebyggelsestruktur. Förtätning kan medföra att grönområden tas i anspråk och att fler hårdgjorda ytor skapas, vilket sammantaget gör det svårare att ta hand om dagvatten. En större mängd dagvatten kan medföra att förorenat vatten når vattenförekomster och grundvattenmagasin. I planen föreslås även nya verksamhetsområden, vilka kan innebära risk för ökad belastning från punktutsläpp som innehåller miljögifter.

Stora infrastrukturprojekt kan påverka vattenkvaliteten rent fysiskt genom att vattendrag behöver kulverteras eller genom att stabilitetsåtgärder måste vidtas. Risker finns också för negativ påverkan på bottnar och vattenkvalitet till följd av grumling, ökad slambildning och att mer förorenat vägdagvatten rinner ut i vattendrag och sjöar.

I områden där vattenkvaliteten riskerar att påverkas negativt av en exploatering kan åtgärder bli aktuella som bidrar till att vattenkvaliteten förbättras, exempelvis genom förbättrade helhetslösningar för hantering av vatten och avlopp. Stora Nätaren uppnår inte god ekologisk status till följd av övergödning. I planförslaget anges att en gemensamhetsanläggning ska utredas i samband med att ny bebyggelse tillkommer i det föreslagna LIS-området vid sjön. I andra hand ska området anslutas till kommunalt vatten- och avloppsnät.

I kommunen finns ett stort antal grundvattenförekomster som alla har god kvantitativ status. Nästan samtliga grundvattenförekomster har idag en god kemisk status, med undantag för Hovslätt – Huskvarna och Jönköping – Huskvarna som båda har otillfredsställande status. När det gäller bedömd risk för att kemisk status inte uppnås till år 2021 tillkommer ett antal grundvattenförekomster, som Vaggeryd – Taberg, Tranhult – Kåperyd, Månstorp – Målskog, Norrahammar – Taberg med flera. De delar av planförslaget som kan leda till påverkan på

grundvattnets kvalitet är bland annat kopplade till anläggning av väg. Risk finns för spridning av förorenat material och förorenat dagvatten från vägar.

Kommunen arbetar för att normerna ska uppnås genom att följa upprättat och fastställt åtgärdsprogram.

Vättern omfattas av särskilda miljökvalitetsnormer enligt förordning (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten. Normerna innebär att särskilda gränsvärden och riktvärden är fastlagda för att skydda eller förbättra vattenkvaliteten så att laxfiskar fortsatt ska kunna leva där. Planen medför exploatering intill Vättern, bland annat föreslås en ny stadsdel vid Kortebo och ett nytt bostads- och verksamhetsområde vid Bankeryd. Det finns en risk att miljökvalitetsnormerna för fiskvatten överskrids, om inte särskilda åtgärder vidtas så att inte föroreningar och näringsämnen sprids till vattnet i samband med exploatering. Kommunen följer upp vattenkvaliteten genom regelbunden provtagning för att kontrollera att inte miljökvalitetsnormerna för fisk- och musselvatten överskrids.

[Konsekvenser](#) > Regionala och mellankommunala intressen

Planstrategin är att Jönköping ska vara ett attraktivt regioncentrum. I översiktsplanen stärks denna tanke genom att betydelsen av en gemensam och välutvecklad bostads- och arbetsmarknad lyfts fram. Kommunen, och då speciellt Jönköping som centralort, får en allt tyngre roll i regionen när bostäder, arbetsplatser och service koncentreras i och intill staden.

Sociala och ekonomiska konsekvenser

Genom att i översiktsplanen trycka på satsningar på kollektivtrafik och på att trygga flygplatsens framtid stärks tillgängligheten till och från kommunen och regionen. Ur det regionala perspektivet är en framtida satsning på höghastighetsbanorna, Götalandsbanan och Europabanan, värdefull. Lokaliseringen genom kommunen och med station i Jönköping ökar regionens attraktivitet. Tillgängligheten kommer att öka när de tidsmässiga avstånden till både Stockholm, Göteborg och Öresundsregionen minskar. En ökad tillgänglighet och attraktivitet stärker möjligheterna för arbetspendling, både till andra regioner men också till kringliggande orter i kommunen och i länet. Ökad tillgänglighet kan locka arbetskraft och företag till regionen. En tänkbar effekt kan bland annat bli att högskolans roll stärks och att det blir lättare att locka till sig fler studenter. För att hela kommunen ska kunna dra nytta av Götalandsbanan krävs investeringar i kollektivtrafik och gång- och cykelvägar, så att det går att nå den nya stationen i Jönköping på ett smidigt sätt.

En ökad inflyttning till Jönköping - Huskvarna kan komma att ske på bekostnad av kringliggande kommuners bostadsutveckling, service, handel och arbetsmarknad. Kommunerna kan till stor del styra lokaliseringen av den kommunala servicen, så som skolor, förskolor och äldreboenden, men utvecklingen av handeln och fler arbetstillfällen i Jönköping kan slå ut underlaget för liknande verksamheter i grannkommunerna. Genom att locka med en annan typ av boende än vad som kan erbjudas i innerstadsområdet kan andra stadsdelar och mindre orter i kommunen och i grannkommuner stärkas. Fördelar som mindre orter kan ge, exempelvis i form av en lugn bostadsmiljö med närhet till naturen, kan locka till både kvarboende och inflyttning.

En generell tendens i städer med ekonomisk tillväxt är att de sociala problemen ökar. Då översiktsplanen är inriktad på förtätning och nyexploatering i Jönköping kan sociala problem kopplade till hemlöshet, fattigdom, segregation och missbruk förväntas öka. Aspekter som dessa måste behandlas av kommunala verksamheter inom det sociala området. I översiktsplanen läggs en grund för nya mötesplatser och för att en blandad bebyggelse ska tillkomma som möter människors olika behov. Med stöd av den nya översiktsplanen ska en livsmiljö för alla skapas.

I planen identifieras kommunens styrkor vad gäller natur- och kulturvärden. Strategier för utveckling av turism och andra viktiga besöksmål skapar positiva regionala effekter, exempelvis genom fler arbetstillfällen inom besöksnäringen. Att arbeta med riktlinjer i översiktsplanen, som pekar på vikten av samarbete över kommungränserna, är ett sätt att trygga mellankommunala värden knutna till natur-, kultur- och friluftsliv. Ett exempel är landskapet mellan Gränna, Ödeshög och Tranås som innehåller både natur- och kulturvärden och där mellankommunalt samarbete är av vikt för att behålla de värden som gör området attraktivt. Regionala besöksmål är beroende av att tillgängligheten till områdena är goda. Biosfärområdet Östra Vätterbranterna är ett annat exempel. Aktiv samverkan mellan kommunerna i regionen är viktig för att kunna utveckla den arena som Biosfärsområdet utgör för dialog om hur en livskraftig landsbygd, ett hållbart ekosystem och ett attraktivt landskap för brukare, boende och besökare skapas.

Miljökonsekvenser

En effekt av att Jönköping får en allt tyngre roll i regionen blir att fler människor kommer att pendla in till sina arbetsplatser i staden. Fler bostäder och en tätare stad medför mer trafik med sämre luftkvalitet och en ökning av buller från trafik. Detta medför i sin tur risk för negativa konsekvenser på människors hälsa. Det finns också risk för att andelen hårdgjorda ytor i stadsmiljö ökar i och med att staden blir tätare, exempelvis i form av fler parkeringsplatser. Det blir svårare att ta hand om dagvatten om andelen hårdgjorda ytor ökar.

Satsning på tåg och buss är en viktig regional fråga för att möta behovet av pendling och kunna arbeta för en bättre miljö. För att minska den miljöpåverkan som en ökad inpendling kan ge upphov till samverkar kommunen med grannkommuner för att hitta lösningar till hur man ska agera kring utbyggnad av kollektivtrafik och pendlingsparkering som underlättar samåkning. Genom riktlinjer om att biltrafikmängden inte ska öka i samband med att invånarantalet stiger och att utrymme ska ges till hållbara transporter, vill kommunen minska utsläppen, förbättra luftkvaliteten och minska påverkan från trafikbuller. Störst chans till påverkan har kommunen på de kortare resorna som idag görs med bil inne i tätorterna. Genom att lokalisera nya bostäder och arbetsplatser längs befintliga strukturer kan de korta bilresorna flyttas över till gång-, cykel- och kollektivtrafik. I planförslaget redovisas både befintliga och planerade busslinjer för kollektivtrafik på landsbygden och i tätorten, samt huvudcykelstråk inom den tätortsnära zonen. Kommunen arbetar även för att utveckla Jönköpingsbanan, som är av nationell betydelse, och Vaggerydsbanan, som är en viktig länk i den interregionala trafiken. En ny järnväg mellan Vaggeryd – Tenhult – Jönköping är under utredning.

Föreslagna järnvägssträckningar kommer att ta stora markytor i anspråk, både i staden och på landsbygden. Stadsbilden, landskapet, natur-, kultur- och friluftsmiljöer kommer att påverkas. De breda järnvägsstråken kommer att fragmentera landskapet och bli barriärer för både djur- och växtliv men också för människan. Miljökonsekvenserna beror på slutligt val av korridor/sträckning och vilka miljöåtgärder som vidtas. Utbyggnad av höghastighetsbanorna gör att fler resor kommer att kunna ske på ett miljövänligare sätt, vilket bidrar till att minska användningen av fossila bränslen.

Kommunens ambition om att flytta över så mycket som möjligt av biltransporterna till ett mer hållbart transportslag, bör också ses utifrån det faktum att många, framförallt ute på landsbygden, är beroende av bilen och en bra vägstandard. Om- och nybyggnad av riks- och länsvägar är av betydelse med tanke på en ökad arbetspendling och tillväxt i regionen. Planerade sträckningar av allmänna vägar och nya gatusträckningar i staden, säkerställs genom att utrymme reserveras i planen. Genom att utveckla vägnätet och höja standarden finns viss risk att bilanvändandet ökar och att kommunen motverkar mål om hållbara transportmedel. Utbyggnad och omläggning av väglänkar syftar ofta till att göra luftkvaliteten bättre. Nya vägsträckningar medför stora markanspråk och risk finns att värdefulla natur- och kulturmiljöer påverkas. Vägar fragmenterar landskapet och skapar barriäreffekter för djur- och växtlivet men också för människan. Barriäreffekter till följd av nya vägar kan få konsekvenser för friluftsliv, exempelvis vid framtida sträckning av väg 40 genom det tätortsnära friluftsområdet Bondberget – Rytterns mosse.

Vattenvårdsarbete över kommungränserna är viktigt för att minska utsläppen till vattendrag och sjöar i regionen. I planförslaget anges att tekniskt samarbete över kommungränsen bör kunna utvecklas, exempelvis när det gäller vatten- och avloppssystem till bebyggelse kring sjön Bunn. Bättre helhetslösningar vad gäller vatten och avlopp gör att belastningen på vattenförekomsterna minskar. Läs mer om vattenförekomsternas status och kvalitet i avsnittet *Miljö kvalitetsnormer*.

[Konsekvenser](#) > Vindbruk

Viljeinriktningen i översiktsplanen är att hushålla med resurser och utveckla förnyelsebara energikällor. Kommunen är positiv till fortsatt utbyggnad av vindkraftverk. I översiktsplanen markeras ett antal områden som utredningsområden för vindkraftparker. Vindkraftpark definieras som sammanhållna parker med minst tre verk.

Sociala och ekonomiska konsekvenser

En positiv effekt av föreslagen vindkraftutbyggnad kan bli arbetstillfällen i kommunen under anläggningsfasen, exempelvis vid utbyggnad av vägar. Utbyggnad av vindkraft kan också ge arbete med drift och underhåll om rätt kompetens finns på platsen. Enskilda jord- och skogsbruksföretag gynnas av att vindkraftverk anläggs på deras mark. Detta kan vara viktiga inkomstkällor för företagare i kommunen. Då efterfrågan på hållbara energikällor ökar kan lokal produktion av energi skapa affärsmöjligheter och nya förutsättningar för de företagare som verkar på landsbygden. Att framhålla lokalproducerad förnyelsebar energi kan även vara ett sätt att profilera kommunen.

Även om värdefulla områden för friluftslivet har undantagits från stora vindkraftetableringar finns risk för påverkan på det rörliga friluftslivet. Områden som är eller kan komma att bli av intresse för rörligt friluftsliv i framtiden är svåra att avgränsa. Vindkraftparker kan till exempel fragmentera sammanhängande stråk som människor använder för rekreation. Förutsättningar för lokal naturturism kan påverkas negativt i vissa fall. Å andra sidan kan de vägar som byggs i anslutning till vindkraftparkerna bidra till att tillgängligheten till svårnådda platser förbättras.

Den samhälleliga nyttan av att producera förnyelsebar energi är svår att beskriva i ekonomiska termer då den måste ses i ett nationellt sammanhang. Utbyggnad av vindkraftparker inom de områden som är redovisade i översiktsplanen bidrar till att nationella mål som rör minskat behov av fossila bränslen och en minskad klimatpåverkan kan nås.

Miljökonsekvenser

Vindbruksområdena är redovisade i lågexploaterade områden, det vill säga områden som inte rymmer skyddade natur- eller kulturmiljöer. Vindkraftetablering kan innebära störningar för människor i deras boendemiljö till följd av visuell påverkan samt påverkan i form av buller och skugga från verken. För att minska risk för påverkan på människors hälsa ligger utredningsområdena på ett avstånd om minst 500 meter från närmsta bostadshus. Områdena har pekats ut där vindförhållandena på platsen är goda. En avvägning har därmed gjorts mellan en rad olika intressen och anspråk. Trots analyser och avvägningar finns risk för negativ miljöpåverkan vid genomförande av vindkraftparker i den utsträckning som föreslås i översiktsplanen.

Sammantaget tar vindkraftområdena stora arealer i anspråk. Vid ett genomförande av samtliga vindkraftparker finns risk för påverkan på tätortsnära rekreationsområden och det rörliga friluftslivet i större sammanhängande områden. Vindkraftparker kan upplevas som störande för människor som rör sig i områden med upplevelsevärden knutna till ostördhet, tystnad eller en vacker landskapsbild. Vindkraftverk påverkar alltid landskapsbilden i någon mån, i vilken utsträckning beror till stor del på hur stora verken är, hur många de blir och var i landskapet de placeras.

Kommunen har i planen pekat ut och angett riktlinjer för tätortsnära friluftsområden samt för övriga friluftsområden. I de tätortsnära friluftsområdena ska områden undantas från

exploatering och andra ingrepp om det kan orsaka skadlig påverkan på friluftsvärdet. I områden som anges för övrigt friluftsliv, och där exploateringen är låg, ska anläggningar och verksamheter som kan skada upplevelsen av ostördhet anläggas med särskild återhållsamhet. Där vindkraftområden ligger inom eller angränsar till någon av dessa två typer av friluftsområden, såsom vid Huskvarnabergen – Ramsjön, ska påverkan på friluftslivet studeras extra noga vid fortsatt planering.

Lokalt tar vindkraftparkerna stora markytor i anspråk då ett visst avstånd mellan verken krävs för att vindenergin ska kunna utnyttjas optimalt. Vägar och ledningar till verken bidrar också till det stora markanspråket. Genom att använda så stor del som möjligt av området för vindkraftändamål utnyttjas områdena på ett resurseffektivt sätt.

Vindkraftverk och vägar fragmenterar landskapet och skapar barriärer för djur- och växtlivet. Lokalt kan påverkan ske på naturvärden vilket måste utredas närmare när projekten blir aktuella.

Den påverkan som sker på naturmiljö och landskap kan ställas mot den samhälleliga nyttan och behovet av att öka andelen förnyelsebar energi. Den påverkan som uppkommer till följd av vindbruk behöver inte vara permanent, om inte stora ingrepp görs i terrängen. När vindkraftverken har nått sin livslängd, om cirka 30 år, kan marken helt eller delvis återställas.

[Konsekvenser](#) > Åtgärder och uppföljning

Översiktsplanen är vägledande och påverkar vilka beslut som tas i kommande planering. För att nå översiktsplanens mål måste ett vidare arbete ske med kommunens styrdokument. Det är genom olika styrdokument som kommunen kan förebygga negativ miljöpåverkan, göra mätningar och följa upp resultat av olika åtgärder. De dokument som blir viktiga i den framtida planeringen är kopplade till minskad påverkan från biltrafik och minskad påverkan på vattenmiljöer.

Minskad påverkan från biltrafik

- Kommunikationsstrategi
- Handlingsprogram för kollektivtrafiken
- Handlingsplan för hållbart resande 2011 -2013, kommunen arbetar vidare med planen inom ramen för stadsbyggnadsvisionen.
- Cykelplan för Jönköpings kommun
- Bullerkartläggning
- Åtgärdsprogram för att uppfylla miljökvalitetsnormer för partiklar PM₁₀

Minskad påverkan på vattenmiljöer

- Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt
- Dagvattenpolicy
- Förnyelsestrategi för vatten- och avloppsledningar
- Vattenförsörjningsplan (under framtagande)
- Vatten- och avloppsplan (under framtagande)
- Översvämningskartering
- Förutsättningar och riktlinjer för anpassning till klimatförändringar

Gång- och cykelstråk och kollektivtrafiklinjer

En bärande tanke i planen är att miljöpåverkan från biltrafik ska minska genom utbyggnad av stråk för gång- och cykeltrafik och genom utbyggnad och förbättring av kollektivtrafiklinjer. I samband med att aktualiteten i översiktsplanen ses över är det lämpligt att särskilt följa upp om eller i vilken utsträckning dessa delar av planen är genomförda.

Detaljplaner

När detaljplaner tas fram bedöms behovet av att genomföra en miljöbedömning av planen och belysa miljökonsekvenserna i en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Det kan till exempel bli aktuellt att ta fram en MKB för detaljplan i de sammanhang som lyfts fram som risk för betydande miljöpåverkan, se lista i avsnittet *Betydande miljöpåverkan av planförslaget*. Miljöbedömningsprocessen bör leda till utformning av detaljplaner så att betydande miljöpåverkan inte uppkommer om de genomförs.

Väg- och järnvägsplaner

Trafikverket ansvarar för planering av statliga järnvägar och allmänna vägar. Järnvägsprojekten och ombyggnad av de större vägarna som redovisas i översiktsplanen,

kommer att utredas vidare i arbete med järnvägs- respektive vägplaner.

Miljökonsekvensbeskrivning följer i varje planeringsprocess, så att miljöåtgärder kan föreslås för att undvika eller minimera negativa konsekvenser. Redogörelse för planerade miljöåtgärder och beskrivning av hur uppföljning av åtgärderna ska ske är viktiga delar i utredningsarbetet.

Kulturmiljö

[Särskilt värdefulla kulturmiljöområden](#)

[Kulturmiljöområden med förhöjd bygglovplikt](#)

Kulturmiljön omfattar allt i landskapet som människan har påverkat, direkt eller indirekt. Det innebär att nästan allt vi ser är kulturmiljö, men det har formats olika mycket av människan och vi värdesätter landskap, miljöer och enskilda objekt på olika sätt och olika mycket.

Karaktären på ett landskap baseras vid sidan av de naturgivna förutsättningarna till stor del på hur området använts historiskt, det gäller såväl landsbygd som tätort. Ofta kan man finna flera tidsepoker sida vid sida, allt från förhistorisk och historisk till modern tid. Vissa kulturmiljöer har idag ett lagstadgat skydd, men det är många andra objekt och miljöer som inte har det.

Viljeinriktning

- Kulturmiljön berikar samhället och dess värden ska därför tillvaratas, utvecklas och integreras i den fysiska planeringen.
- Kommunen ska ta fram ett kulturmiljöprogram, som redovisar hur kulturvärden och -miljöer ska säkerställas och utvecklas. Tills vidare ska *Kulturminnesvårdsprogram för Jönköpings kommun* (1988) tillämpas.
- Det behövs en sammanställning och översyn av befintliga inventeringar, för att kartlägga om det finns ett behov av att komplettera med nya inventeringar.
- Om befintliga inventeringar inte ger tillräcklig vägledning kan särskilda utredningar och värderingar behöva göras då det blir aktuellt med en planändring, bygglovansökan eller en annan förändring av mark- och vattenanvändningen.

Motivering

Ett kulturlandskap är ett landskap som på olika sätt påverkats av människan. Historiska spår efter hur människan nyttjat landskapet finns såväl i det öppna landskapet som i skogen och mitt i staden. Landskapet förändras i takt med att samhället utvecklas. Odlingsmark överges, gränser flyttas, platser byter namn, orter växer, vägar byggs, hus rivs och nya tillkommer. Landskapet är som en historiebok som berättar om hur olika generationer har brukat jorden.

Kulturmiljövårdens tidigare inriktning mot enskilda objekt behöver även utvecklas mot en helhetssyn som uppmärksammar hela bebyggelsemiljöer men också samband mellan olika delar i dessa miljöer. I de nationella miljömålen poängteras att natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Kommunen ansvarar för att kulturmiljön värnas i den kommunala fysiska planeringen. Det kan göras genom att ny bebyggelse lokaliseras och utformas med hänsyn till den befintliga miljön på platsen, att bevara gamla vägsträckningar och alléer och att restaurera gamla byggnader och ge dem en ny användning.

Kulturobjekt och miljöer kan skyddas på olika sätt. Syftet med skyddet är att bevara spår av historien som har stor betydelse för förståelsen av dagens och morgondagens samhälle men också att garantera människans rätt till sitt kulturarv. Fornlämningar är spår efter äldre mänsklig verksamhet och det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning. Särskilt utpekade byggnader kan utses till byggnadsminne med tillhörande fastställda skyddsbestämmelser för varje enskilt

byggnadsminne. Jönköpings kommun har 31 stycken byggnadsminnen varav tre är statliga. I en detaljplan kan särskilda skyddsbestämmelser föreskrivas.

Ett bra kunskaps- och planeringsunderlag är betydelsefullt vid planering eftersom olika exploateringsintressen gör anspråk på en förändring av ett objekt eller miljön. Jönköpings kommun antog 1989 ett kommunalt kulturminnesvårdsprogram. Programmet slår fast att kommunen ska verka för att kulturlandskapet, kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer och byggnader bevaras och vårdas för framtiden. Som underlag till programmet gjordes ett inventeringsarbete av kulturhistoriskt värdefulla områden och objekt inom kommunen. Kunskapsunderlaget har efter fastställandet av kulturminnesvårdsprogrammet utökats med kulturhistoriska utredningar för Gränna och för industrimiljöer i Jönköpings län samt en inventering av länets frikyrkobyggnader i regi av länsstyrelsen. Kunskapsunderlaget har även kompletterats med en inventering och värdering av senare tids bebyggelse från 1950-talet och framåt. För dessa finns inga riktlinjer utan de ska ses som ett kunskaps- och planeringsunderlag som ska användas vid bedömningar vid planläggning och lovgivning. Om underlaget inte ger tillräcklig vägledning så ska kompletterande inventering och bedömning göras i det specifika ärendet.

Inom kommunen finns ett stort antal kulturmiljöinventeringar som inte finns med i kulturminnesprogrammet eftersom de har tillkommit efter programmet och dessa ska användas som ett kunskaps- och planeringsunderlag. Det är särskilt viktigt för de kulturmiljöer som inte har ett skydd att dessa inventeringar beaktas vid planläggning och lovgivning.

Det behövs en sammanställning och översyn av befintliga inventeringar, att kartlägga om det finns en brist på kunskapsunderlag samt att planera för att komplettera med inventeringar som saknas. Som en följd av detta kan det sedan bli aktuellt att ta fram ett nytt program som redovisar hur kommunen anser att man ska förhålla sig till bevarande och utveckling av kulturvärden och miljöer.

Inom Jönköpings kommun finns 17 riksintressen för kulturmiljö. Riksintressen ska enligt miljöbalken skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada dem. Kommunen ansvarar för att kulturmiljön värnas i den kommunala fysiska planeringen. Under rubriken Riksintressen beskrivs dessa och där ges riktlinjer för hur kommunen anser att dessa ska säkerställas.

Följder av vald inriktning

Att begränsa och anpassa ny och kompletterande bebyggelse inom dessa avgränsade särskilt värdefulla kulturmiljöer och objekt och miljöer som redovisas i inventeringar innebär att kulturarvet kan bevaras och utvecklas för framtiden. Anpassningskravet innebär inte att ny bebyggelse hindras. I de allra flesta fall finns möjligheten att söka alternativa lägen i närheten och utformningar som på ett bättre sätt anpassas till miljön.

En sammanställning av befintliga inventeringar och kompletterande inventeringar där det saknas innebär att dessa uppgifter blir samlade och lättåtkomliga vilket medför att handläggning av ärenden kommer att underlättas vilket medför att de kulturhistoriska värdena i allt större grad kommer att beaktas.

[Kulturmiljö](#) > **Kulturmiljöområden med förhöjd bygglovplikt**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Område som bedöms vara historiskt-, kulturhistoriskt, miljömässigt eller konstnärligt värdefulla miljöer.

Riktlinjer

- Anmälningsspliktiga åtgärder som i normala fall inte kräver bygglov enligt PBL 9 kap § 4a-c, är bygglovpliktiga.

Motivering

Äldre bebyggelse och kulturmiljöer är resurser som kan skapa identitet och attraktivitet i samhället. Vid bygglovprövning ska hänsyn tas till den befintliga bebyggelsens karaktär och kulturhistoriska innehåll. En dåligt anpassad ny- eller tillbyggnad i en känslig kulturmiljö medföra att platsens kulturvärden inte längre kan uppfattas på samma positiva sätt som tidigare.

Sedan juli 2014 ger en ny lagstiftning kommunerna möjlighet att föreskriva bygglovplikt för avgränsade område med historiskt-, kulturhistoriskt, miljömässigt eller konstnärligt värdefulla miljöer. Enligt 9 kap. 4a-c§ plan- och bygglagen får en komplementbyggnad eller komplementbostadsbyggnad om 25 kvadratmeter byggas och en tillbyggnad på 15 kvadratmeter byggas. Dessutom får ett enbostadshus inredas med ytterligare en bostad utan bygglov. Det är också tillåtet att bygga takkupor enligt vissa regler. Krav på bygglov ger kommunen möjlighet att ge råd och styra förändringar i dessa avgränsade områden som bedöms vara mycket känsliga för förändringar. Med hänsyn till de kulturhistoriska värdena ska dessa åtgärden istället vara bygglovspliktiga.

Flera av de avgränsade områdena består av landsbygdskyrkor som omges av prästgård, pastorsexpedition, sockenstuga och skolbyggnad och även ibland fornlämningar, det vill säga ett helt område och inte bara enstaka objekt. Det är områden som i sin helhet är känsliga för förändringar och därför behöver regleras med denna förhöjda bygglovplikt. Även inom tätorterna finns värdefulla kulturbyggnader där det finns skäl till bygglovkrav. För det mesta gäller det enskilda objekt och i samband med bygganmälan ges möjlighet att bedöma om bygglov ska krävas eller ej. Därför ingår inte dessa enskilda objekt i dessa särskilt utpekade områden.

Natur

[Skyddad natur](#)

[Värdefull natur](#)

[Särskilt värdefulla vatten](#)

[Lågexploaterade områden](#)

[Grön infrastruktur](#)

Jönköpings kommun har en mycket varierad och biologiskt rik natur. I väster och söder består kommunen till stor del av ett skogslandskap med myrmarker, i öster ett småbrutet skogs- och jordbrukslandskap och i de centrala delarna finner man Vättersänkan med sina hisnande branter och tillrinnande vattendrag. Jönköpings kommun som organisation har ett övergripande ansvar för naturvård och biologisk mångfald och för hur den fysiska planeringen påverkar vår natur. För att upprätthålla kunskapsnivån och hitta rätt former för arbete med skydd av arter och biotoper, krävs ständigt ny kunskap om natur och naturförhållanden.

Kommunens ambition är att bevara natur- och grönområden för friluftsändamål och/eller naturvårdsändamål. Tillgång till naturen och en bevarad och utvecklad biologisk mångfald på ekosystem-, art- och genetisk nivå är väsentlig för människors välbefinnande och samhällets utveckling. Metoder för bevarande inkluderar olika områdesskydd (exempelvis naturreservat), en god grön infrastruktur för mark- och landområden samt en välplanerad skötsel av områdena.

Program för hållbar utveckling – miljö (PHU) som är kommunens måldokument för miljöarbetet uppdateras årligen och är ett mycket viktigt styrdokument för utvecklingen av naturvården i kommunen. Det övergripande naturvårdsarbetet styrs även av kommunens *Naturvårdsprogram*, där alla värdefulla naturområden finns upptagna och beskrivna. Skötseln av naturen styrs i huvudsak av skötselplaner för naturreservat och andra naturområden, *Grönstrukturplan för Jönköping och Huskvarna* samt *Program för Jönköpings skogar och trädbärande marker*.

Viljeinriktning

- Naturvärden och biologisk mångfald på land och i vatten ska bevaras, förstärkas och utvecklas och samtidigt kunna vara tillgängliga på ett hållbart sätt.
- Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner, processer och tjänster skall upprätthållas och värnas.
- Kommunen ska ha ett aktuellt naturvårdsprogram.
- Kommunen ska ha en aktuell grönstrukturplan. Den ska peka ut större grönområden och sammanhängande gröna stråk som är strategiskt viktiga för naturvården och friluftslivet och som ska tas tillvara vid planering.
- I nyexploaterade områden och omvandlingsområden ska gröna korridorer skapas, bevaras och utvecklas, för att utgöra en del i den sammanhängande grönstrukturen.

- Kommunen ska aktivt arbeta för att skydda värdefulla naturområden genom bildande av naturreservat eller andra skyddsformer som biotopskydd, naturminnen eller naturvårdsavtal.
- Riktlinjer för naturvårdskompensation vid exploatering på kommunal eller annan mark ska tas fram av kommunen.
- Information om naturvärdena i kommunen ska vara aktuell och av hög klass samt finnas tillgänglig för medborgare och besökare.
- Yt- och grundvattentillgångar ska ge förutsättningar för en god livsmiljö för växter och djur.
- Lågexploaterade områden ska bevaras.
- Kommunen ska, i egenskap av en drivande organisation i Biosfärområde Östra Vätterbranterna, verka för att biosfärområdet ska vara en modell för hållbar utveckling, där naturvärden och ekosystemtjänster har en avgörande betydelse.
- Ekologiskt känsliga områden ska skyddas från negativ påverkan.

Motivering

Naturvårdens inriktning styrs av riksdagens 16 nationella miljömål och för Jönköpings kommuns del är 14 av dessa relevanta. 10 av dessa 14 har direkt bäring på naturmiljön där det viktigaste och mest övergripande är miljömål 16, *Ett rikt växt- och djurliv*. Här fastställs att den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, att arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Kommunen har här ett ansvar för att alla arter ska finnas i livskraftiga populationer. För invasiva arter följer kommunen nationella riktlinjer. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd. Regeringen har i och med antagandet av Nagoyamålen under FN-konventionen om biologisk mångfald 2010 en ambition att skydda totalt minst 17 % av alla förekommande naturtyper. Staten har pekat ut riksintressen inom naturvårdsområdet samt riksintressen inom EU-nätverket Natura 2000, vilket är vägledande för att identifiera och skydda värdefulla naturområden.

Kommunens arbete med naturvård

Arbetet med naturvård läggs fast i Naturvårdsprogram för Jönköpings kommun 2009-2013. Där klassificeras 1654 områden med värdefull natur i klasserna 1-4 där *Klass 1 är högsta naturvärde, Klass 2 mycket högt naturvärde, Klass 3 högt naturvärde och Klass 4 naturvärde*. Naturvårdsprogrammet innehåller kommunens detaljerade riktlinjer för naturområden och ska förnyas när ny information framkommer. Uppdatering av enskilda objekt kan ske kontinuerligt, högre klassning av ett område eller införande av nya områden kan dock bara göras efter samråd med berörda parter. Tillägg kan göras vid översiktsplanens aktualitetsförklaring som sker under varje politisk mandatperiod. Kommunen har efter Naturvårdsprogrammets antagande 2009 gjort flera stora inventeringar: våtmarker och gräsmarker inventerades 2014-2015, kommunala nyckelbiotoper 2011-2013 samt skyddsvärda träd 2008-2012. Dessa samt all annan ny information om naturvärdena kommer att infogas i det nya naturvårdsprogrammet som beräknas färdigställas senast 2016. Resultatet

från nyckelbiotopsinventeringen på kommunal mark i form av biologiska och sociala aspekter ska även införlivas kommunens skogsskötselplan.

Kommunen behöver för att gynna och bevara den biologiska mångfalden arbeta med kommuntäckande naturinventeringar på naturtyps- och/eller artnivå. Inventering har skett av utter, mollusker samt i befintliga och planerade naturreservat. Biotoper och artgrupper där kunskapen behöver utökas är till exempel biotoperna lövskogar med ädla och triviala trädslag, myrmarker, sandiga marker, hållmarker, strandmiljöer i Vättern, ruderala marker (ständigt utsatta för störningar) och för artgrupper som ryggradslösa djur (insekter, mollusker, spindlar) samt svampar och kryptogamerna mossor och lavar. Arbete med hotade arter är mycket viktigt för bevarande av arter. Hotartsregistret som används i kommunen erhålls genom Artdatabanken, där kommunen också har tillgång till förekomster av sekretessklassade arter. I den senaste så kallade rödlistan över hotade arter, Rödlistade arter i Sverige 2015, har 21 600 arter bedömts och 4 273 (ca 20%) har bedömts vara rödlistade och ungefär hälften av dessa hotade. Skog och jordbruksmark är de två landskapstyper där flest rödlistade arter förekommer. 52 % av alla rödlistade arter utnyttjar skogen, vilket även gäller för jordbruksmark. 80 % har alltså bedömts ha livskraftiga populationer. Artdatabanken ansvarar för den svenska listan. Klassificeringssystemet har beslutats av den internationella naturvårdsunionen, IUCN. Det finns 10 olika rödlistekategorier och för många av de starkast hotade arterna har nationella åtgärdsprogram tagits fram. De rödlistekategorier som vi arbetar med på kommunal nivå är huvudsakligen

NT (Near Threatened), nära hotad

VU (Vulnerable), sårbar

EN (Endangered), starkt hotad

CR (Critically Endangered), akut hotad

Många naturområden är insprängda i bebyggelsen som brantmiljöerna längs östra och västra vätterbranterna samt längs Tabergsån, Huskvarnaån och Lillåarna i Bankeryd, Råslätt/Jönköping och Huskvarna. Ett stort antal sjöar är biologiskt mycket värdefulla med Vättern som den i särklass viktigaste. Stråken, Bunn, Ören, Rocksjön och Stensjön är andra biologiskt viktiga sjöar. Detaljplanlagda områden i tätorter och industriområden är till största delen planerade för bebyggelse, transporter, anlagda park- och tomtområden men innehåller natur i form av opåverkad natur, delar av park- eller grönområden vilken är av stor vikt för naturvården och friluftslivet. Det är nödvändigt för planering av naturvård, biologisk mångfald och friluftsliv att kommunen har en aktuell gröstrukturplan för hela kommunen inklusive tätorterna. I dagsläget finns gröstrukturplaner för Jönköping, Huskvarna och Bankeryd. Kommunen ska ha skötselplaner för naturområden med en prägel av biologiska och sociala värden, genomföra miljökonsekvensbeskrivningar, MKB, vid upprättande av detaljplaner, då påverkan på naturmiljöer är ett betydelsefullt inslag. För att den biologiska mångfalden skall kunna bevaras i framtiden krävs förståelse och engagemang från enskilda, organisationer och företag. Naturen och dess biologiska mångfald är intimt sammankopplade med friluftsliv, hälsa, vistelse i natur och utomhuspedagogik – se *Friluftsliv*.

Av största vikt är att prioritera bildande av naturreservat eller annat områdesskydd samt skydda och sköta naturområden. Områdena måste ha tillräcklig storlek för naturvårdens och friluftslivets behov. Kommunen ska också arbeta med andra former av skydd eller skötsel av värdefulla naturområden. De viktigaste är att bilda biotopskyddsområden eller skriva Naturvårdsavtal, riktlinjer tas upp under *Skyddad natur* och dess kartlager med områdesbeskrivningar.

Kommunen ska arbeta för bevarande och främjande av de öppna, småskaliga, natur- och kulturmarkerna i landskapet. För kommunens skogsskötsel är rekreations-, natur och kulturmiljövärden likställda mål. Samtliga dessa mål är överordnade virkesproduktion.

Naturvård i vattenmiljöer

Kommunen har förbundit sig att verka för att upprätthålla eller där det är nödvändigt förbättra den ekologiska eller kemiska statusen på vattenförekomster. För att uppnå god status eller/och inte försämrast statusen på kommunens vattenförekomster behövs många åtgärder och hänsynstaganden, se riktlinjer för *Särskilt värdefulla vatten*. Generellt gäller att

- Dagvattenutsläpp ska genomgå en tillräckligt hög rening innan det släpps ut i vattenförekomster, dvs. miljö kvalitetsnormerna för vatten ska inte överskridas.
- Stor hänsyn ska tas vid avverkning intill vattenförekomster och en ekologiskt funktionell kantzon lämnas för att undvika erosion samt läckage av näringsämnen och tungmetaller.
- Vid skogsåtgärder eller för att utveckla de biologiska värdena i vattendrag ska metoder för att gynna biologisk mångfald användas.
- All vattenverksamhet (ledningsdragningar, utfyllnader, vägbyggen etc.) ska utföras på ett sätt som minimerar grumling.
- Ingen ytterligare extern tillförsel av näringsämnen (fosfor) får ske i områden kring vattenförekomster som inte uppnår god ekologisk status på grund av övergödning. En skyddszon ska lämnas på jordbruksmark i anslutning till dessa vatten.
- Andelen död ved i vattendrag ska öka och metoder för att bibehålla död ved i och intill vatten skall utvecklas.
- Kalkningsverksamheten ska fortlöpa inom försurningspåverkade områden och biologiskt återställningsarbete ska utföras för att arter som försvunnit eller minskat i antal på grund av försurning för att de ska kunna återkomma/återhämta sig.
- Ingen ytterligare belastning på vattnet får ske via avloppsutsläpp. Utvecklingsområden i direkt anslutning till sjöar som inte uppnår god ekologisk status till följd av övergödning är endast lämpligt om kommunalt vatten- och avlopp kan anordnas.

Motivering och mer information finns under *Hälsa och säkerhet/Miljö kvalitetsnormer* under vatten.

Grön infrastruktur

Arbete med en sammanhängande grön infrastruktur är nödvändigt för att ha livskraftiga populationer av alla arter. För att det ska vara möjligt behövs sammanhängande ytor för att kunna bevara landskapet i ett naturvårdssammanhang, livskraftiga miljöer för förekommande naturtyper samt ett aktivt arbete för att arter ska ha livskraftiga populationer med möjlighet till spridning och en sammanhängande yta där de förekommer. Det är viktigt att arterna har möjlighet till utbyte mellan delpopulationer för att långsiktigt finnas kvar. För att det ska vara möjligt behövs en grön infrastruktur på land och i vatten, på lokal, regional och landskapsnivå. Sammanhängande områden av värdefull natur ska inte splittras upp. Det är

nödvändigt både inom tätorterna där situationen för arterna kan vara mer pressad genom nybyggnation av bostäder, fastigheter och infrastruktur men också i det omgivande landskapet där fragmenteringen av skogar, hävdade områden, våtmarker och andra värdefulla miljöer kan vara betydande. Det är viktigt inom infrastruktur då vägar och öppna miljöer ofta kan fungera som spridningsbarriärer för många djur som till exempel fiskar, groddjur, hasselmus, utter och större däggdjur. För många lavar och insekter är det viktigt att strukturer som äldre grova träd med många livsutrymmen finns inom ett sådant avstånd att spridning av arten är möjlig. Ibland kan till och med 100 m vara ett för långt avstånd för att spridning ska vara möjlig.

Arbete med grön infrastruktur i ett landskapsperspektiv pågår både på nationell och regional nivå och det är viktigt att delta i det arbetet som kommun med kännedom om lokala förhållanden. I arbetet verkar myndigheterna för att en funktionell grön infrastruktur ska finnas och bibehållas oavsett administrativa gränser och ett nationellt underlag som kan tillämpas på alla geografiska nivåer ska tas fram. Fokus kommer att läggas på värdekärnor och värdeetrakter för naturtyper och arter samt områden med hög förändringstakt och/eller högt påverkanstryck. Handlingsplaner för arbetet tas fram av regionala myndigheter som länsstyrelserna med kommunerna och andra aktörer som aktiva deltagande partners. Här framhålls nödvändigheten av kommuners implementering av en grön infrastruktur i sina översiktplaner. Jönköpings kommun har tagit fram ”värdeetrakter för biologisk mångfald” genom en analys av skyddsvärda arter, värdefulla skogsområden i form av nyckelbiotoper samt skyddsvärda träd i kommunen. Värdeetrakterna följer i stora delar vättersänkans landskapsformationer. Detta område präglas av ett kulturlandskap av åkermark betesmark och andra kulturpräglade naturvärden. Men här finns också tämligen opåverkade områden i form av ädellövskog och tall-ekskog längs vätterbranterna. Även längs och i vattenområden finns mycket värdefulla miljöer. Intressant är även att värdeetrakter för biologisk mångfald tenderar att sammanfalla i och nära tätortsbebyggelse. Resultatet stämmer väl med de områden som är naturreservat och Naturvårdsprogram klass 1 och 2 med undantag för skogslandskapet med myrmarker i de västra och södra delarna av kommunen. Karaktären skogs- och myrmark tenderar inte att ge utslag för ”värdeetrakter för biologisk mångfald”. Läs mer under *Underlag/Värdeetrakter för biologisk mångfald*.

Biosfärområde Östra Vätterbranterna

Biosfärområdet utgörs till stora delar av en sammanhängande värdeetrakt för biologisk mångfald och tätortsmiljöerna i Jönköping och Huskvarna hänger enligt kommunens värdeetraktsanalys i hög grad samman med hela biosfärområdet. UNESCOs beslut att bilda biosfärsområdet Östra Vätterbranterna år 2012 var en framgång för det omfattande samarbete som bedrivits mellan en rad olika aktörer med intressen i området. Arbetet organiseras i en ideell förening. Biosfärsarbetet är viktigt och området kan komma att ha stor betydelse i framtiden, inte minst som besöksmål. Under 2014 genomfördes ett omfattande arrangemang då UNESCO förlade ett möte till Jönköping och biosfärområdet. Det samlade deltagare från biosfärsområden i alla världsdelar och var utomordentligt lyckat och väl genomfört tack vare omfattande ideellt arbete från föreningens medlemmar. Från många håll har framhållits hur viktigt detta visat sig vara och vilken betydelse det har haft för kommunen. Kommunen har nu ökat anslaget till biosfärsarbetet och därigenom har en koordinator kunnat anställas. Ett mål är att skapa en tydligare förankring i den kommunala verksamheten och visa på värdet av att ha ett biosfärområde i kommunen. Under 2016 färdigställs föreningens biosfärprogram och därefter blir det enklare för att bygga strategier för hur vi ska driva arbete i och samverka mellan kommuner, länsstyrelser, Skogsstyrelsen, högskolan, ideella föreningar och intresseorganisationer.

Ekologiskt känsliga områden

De här områdena omnämns särskilt i Miljöbalken och behöver skyddas från negativ påverkan. De är dels naturmiljöer som är särskilt känsliga för påverkan och dels områden som redan utsatts för en betydande miljöpåverkan och inte ska belastas mer. Särskilt känsliga områden är till exempel skogliga nyckelbiotoper, äldre skogsmiljöer, kontinuitetsskogar och sumpskogar, ängs- och hagmarker med lång obruten hävd och som inte utsatts för kemiska produkter i form av handelsgödsel eller växt- och djurskyddspreparat, rikkärr, genom dikning och täkt opåverkade mossar samt viktiga häckningsområden och rastplatser för fåglar. Redan starkt påverkade miljöer är till exempel sjöar som Landsjön och Barnarpasjön där näringshalten är alltför hög för att tåla ytterligare påverkan eller Munksjön där föroreningar från staden är påtagliga. I dessa miljöer pågår eller planeras ofta åtgärder för att lindra negativa miljöeffekter.

Arters rörelser slutar inte med kommungränserna så det är av stor vikt att samarbete sker med andra kommuner och statliga myndigheter vad gäller naturvårdsområden, vattendrag och sjöar som delas av flera kommuner och län. Ekologiskt känsliga områden som delas mellan kommuner är till exempel Komosse, Dumme mosse och Stråken i väster och en lång rad mossar, vattendrag och våtmarker som delas av Jönköpings, Vaggeryd, Nässjö och Gislaveds kommun.

Vi har valt att inte ha några särskilda riktlinjer för ekologiskt känsliga områden – de ingår till största delen i *Natur/Värdefull natur* och *Natur/Särskilt värdefulla vatten* och där finns en rad riktlinjer.

Följder av vald inriktning

Vid exploateringar ska naturvärdena alltid bedömas och tas hänsyn till. Bedömningen att områden med Klass 1 eller 2 i *Naturvårdsprogrammet* är av sådan betydelse för naturvården och den biologiska mångfalden att de inte ska få tas i anspråk eller påverkas negativt vid exploateringar, innebär att den biologiska mångfalden inom kommunen bevaras. Naturvård och friluftsliv är väsentliga komponenter för att människor ska trivas i ett område, ha en god livsmiljö och uppnå en god hälsa. Det är också en mycket viktig attraktionskraft för såväl boende som besökare. Genom att dessutom fastställa riktlinjer för kompensation vid förlust av naturvärden, bibehålls mängden och kvaliteten på kommunens naturområden. Genom fastställande av skydd ges ytterligare styrka i argumenten för bevarande av utvalda områden.

Med en väl fungerande grön infrastruktur för mark- och vattenområden skapas möjligheter för att bevara den biologiska mångfalden. Människan är beroende av naturen genom ekosystemtjänster som till exempel tillhandahållande av virke, pollinerande djur för våra grödor, naturområden för rekreation och turism, dämpning av buller och vattenutjämning. Läs mer under *Naturresurser*. Den sammanlänkande strukturen i form av naturområden eller vatten ska vara god, för att populationerna ska vara livskraftiga med en stor genetisk variation samt motståndskraft mot sjukdomar och förändringar. En landskapsekologisk planering med fokus på biologisk mångfald, grön infrastruktur och välfungerande ekosystemtjänster gör rustar även kommunen för framtidens utmaningar i form av klimatförändringar och miljöpåverkan. Genom att ha och arbeta efter ett aktuellt *Naturvårdsprogram* kan kommunen återfinna eventuella brister i den gröna infrastrukturen och åtgärda dessa och därigenom bevara arter, biotoper, ekosystem och landskapsstrukturer som är viktiga för naturvården. Genom att arbeta med att ta bort vandringshinder och bygga faunapassager för vattenlevande varelser så bidrar kommunen till att den gröna och blå infrastrukturen förbättras.

Genom att planera i enlighet med detta uppfyller kommunen sina internationella åtaganden via det europeiska Natura 2000-nätverket, UNESCOs Man and Biosphere-program samt naturrelaterade delar i Ålborgåtagandena åtaganden.

[Natur](#) > **Lågexploaterade områden**

Definition

Större sammanhängande markområden som är lågexploaterade som inte innehåller större vägar, järnväg, elledningar, bebyggda ytor, jordbruksmark eller annan ianspråktagen markyta. Inom områdena kan enstaka bostadshus, uthus eller transformatorstationer förekomma. Områdena har höga naturvärden och/eller är viktiga för friluftslivet. På kartan finns 10 områden med ett större antal delområden utpekade i olika delar av kommunen. Områdena har inga separata områdesbeskrivningar.

Riktlinjer

- Områdena upplevs som relativt tysta och därför ska kommunen vara restriktiv till att tillåta störande verksamheter.
- Dessa områden ska bevaras som naturområden och/eller som friluftsområden.
- Ytkrävande verksamheter ska inte tillåtas, med undantag för utbyggnad av Götalandsbanan och Europabanan eller annan likvärdig samhällsviktig funktion.
- Ny verksamhet ska inte försämra bullersituationen i områden som pekats ut som lågexploaterade, därför ska den existerande ekvivalenta ljudnivån i dessa områden användas som riktvärde.
- Åtgärder för att stärka friluftslivet eller öka tillgängligheten till ett område utreds utifrån platsens lokala förutsättningar.
- Enstaka ny bostadsbebyggelse kan vara möjlig och prövas från fall till fall.

Motivering

Jönköpings kommun växer, nya invånare flyttar till vår kommun och nya företag och verksamheter vill etablera sig. Ju fler människor vi blir, desto mer markyta tas i anspråk, vilket leder till ett större behov av ostörda områden där vi kan fylla på med energi och uppleva naturen. Ostörda områden är sålunda viktiga för folkhälsan.

Lågexploaterade områden är viktiga och i en del fall nödvändiga för naturvärdena där många arter kräver relativt ostörda miljöer. Bland annat gäller det våtmarksfåglar som trana, orre, ljungpipare och storspov.

De områden som pekas ut är viktiga för det rörliga friluftslivet och har även höga naturvärden. Det har varit viktigt att föreslå områden inom alla kommunens delar och att olika naturtyper finns representerade. För att ett område ska upplevas som större och sammanhängande har en yta på 350 hektar använts som minsta storlek, att jämföra med naturreservatet Bondberget på 351 hektar. Eftersom områdena består av orörd skogsmark, våtmark och mossar och inte är ianspråktagna, samt ligger utanför exploaterade områden, upplevs de också i regel som tysta. Vi har dock valt att inte lägga tyngdpunkten på ljudnivån, då vad som anses vara tyst är en subjektiv bedömning.

Mycket angelägna samhällsviktiga funktioner ska i vissa fall, som för Götalandsbanan och Europabanan, kunna tillåtas korsa dessa områden även om prioriteten är att det inte ska vara nödvändigt. Förstudier som gjorts för Götalandsbanan visar att det är möjligt att anpassa sträckningen till natur-, frilufts, och kulturvärden och undvika större intrång i dessa.

Vissa områden kan behöva bättre tillgänglighet och anordningar för att stärka friluftsvärdena och då ska det vara möjligt att till exempel förlägga en ny vandringsled med vindskydd genom området. Samtidigt är det viktigt att det finns olika nivå på tillgängligheten för naturskyddets skull. Dumme mosse, belägen endast 5 kilometer från Jönköping, är en relativt tillgänglig naturmiljö. Komosse som ligger mer avlägset från tätbefolkade områden och dessutom delas av tre kommuner är relativt tillgänglig medan Konungsö mosse är tämligen svårtillgänglig.

[Natur](#) > **Grön infrastruktur**

Definition

Grön infrastruktur är mark- eller vattenområden som knyter ihop och skapar struktur och kontinuitet i naturområden. Grön infrastruktur är viktig för att upprätthålla långsiktigt hållbara populationer av växter och djur och för sociala värden i form av rekreation, naturpedagogik och friluftsliv.

Riktlinjer

- Kommunen ska upprätthålla en sammanhängande grön infrastruktur, bestående av mark- och vattenområden i form av så kallade biologiska korridorer.
- Ingen bör vid sin bostad ha längre än 200 meter till ett grönområde av god kvalitet.
- Biologiska korridorer och grön infrastruktur ska upprätthållas genom stor restriktivitet mot exploatering i dessa stråk.
- Nya vattenregleringar med negativ miljöpåverkan ska inte tillåtas.
- Den fysiska planeringen ska förebygga och åtgärda biologiska barriärer genom etablering av exempelvis faunapassager eller laxtrappor där barriärer i form av till exempel vägar, järnvägar eller kulvertering av vattendrag förekommer eller planeras.
- En strategisk kommunomfattande grönstrukturplan tas fram senast 2017. Den ska peka ut större grönområden och sammanhängande gröna stråk, som är strategiskt viktiga för naturvården och friluftslivet och som ska tas tillvara vid planering.

Motivering

En grön infrastruktur genom biologiska korridorer och ett kontinuerligt nätverk av naturliga eller skapade ekosystem behövs för att upprätthålla biologisk mångfald genom bevarande av förekommande naturtyper och arter. Särskilt viktigt är det i områden med rödlistade eller sällsynta arter. Tillgång till sammanhängande gröna och blåa stråk är viktigt för att vara en attraktiv kommun där kommuninvånare trivs, nya väljer att flytta in och som lockar besökande och turister.

Grönområden behövs både för att värna om den biologiska mångfalden, men också för att ge människor möjlighet till rekreation och kunna nyttja ytor för sociala aktiviteter och som mötesplatser. Om ett grönområde behöver tas i anspråk för exploatering, ska kompensationsåtgärder genomföras. Med det menas att till exempel ett intilliggande grönområde görs mer attraktivt och tillgängligt eller att det i ett annat planteras vissa arter eller skapas en miljö som är attraktiv för en viss typ av art.

I stadsmiljön är vattendrag och skogar samt trädklädda miljöer i till exempel parker och vägområden mycket viktiga för att knyta samman grönområden. Här skapas sammanhängande naturmiljöer där växter och djur kan fortleva i hållbara populationer samt områden för rekreation, där man kan vara i fred från trafik och förhoppningsvis buller. Det är viktigt att grönområden av god kvalitet finns nära bostaden, då undersökningar tydligt visar att längre avstånd ger färre besökare i dessa områden.

I landsbygdens kulturlandskap baseras den gröna infrastrukturen på trädklädda naturbetesmarker, brynmiljöer, åkerholmar, alléer och kraftledningsgator. I skogslandskapet är kontinuiteten av olika skogsmiljöer som barrskog, barrblandskog och ädellövskog viktiga,

särskilt för äldre skog där en stor andel av rödlistade och hotade arter finns. Det är också viktigt att värna *lågexploaterade områden* för rekreation och biologisk mångfald.

Vanliga och påtagliga biologiska korridorer är vatten och vattenområden i form av vattendrag, sjöar, våtmarker och mossar samt angränsande skogsmiljöer. För vattenlevande varelser är en kontinuerlig blåstruktur nödvändig. Vägtrummor ska utformas på ett sätt som möjliggör passage för fiskar och andra vattenlevande organismer. Längre kulvertering av vattendrag ska inte tillåtas då det utgör vandringshinder för många djur som groddjur, utter, fisk etcetera.

Kommunen har befintliga grönstrukturplaner för Jönköping, Huskvarna och Bankeryd. De gäller alltså bara för en del av kommunen. De är mer än 10 år gamla och det är nödvändigt att utvärdera och uppdatera befintliga planer och eventuellt göra ytterligare fördjupade planer för övriga tätorter. Kommunen behöver göra en övergripande strategisk och kommunomfattande grönstrukturplan. Forskning visar nyttan av en genomgripande grönstrukturplanering; för människans friluftsliv och folkhälsan, för den biologiska mångfalden och för att bevara de viktiga *ekosystemtjänsterna*.

[Natur](#) > **Skyddad natur**

[Områdesbeskrivningar planerade naturreservat](#)

[Områdesbeskrivningar befintliga naturreservat](#)

Definition

På kartan visas planerat skydd i form av naturreservat, både kommunala och statliga, samt befintligt skydd av natur i form av naturreservat, biotopskyddsområde, naturvårdsavtal, naturminne samt djur- och växtskyddsområden. Kommunen har i dagsläget 43 naturreservat varav två är kommunalt bildade, Strömsberg (1991) och Rocksjön (2010), båda i anslutning till Jönköpings tätort. Som objekt med befintligt skydd redovisas också, utöver naturreservaten, 36 biotopskyddade områden, 27 naturvårdsavtal, 9 naturminnen samt 2 djur- och växtskyddsområden.

Kommunens skogsbruk är miljöcertifierat genom FSC eller PEFC, där skydd och vård av nyckelbiotoper och andra skyddsvärda naturmiljöer regleras. Inom dessa skydds- eller bruksformer har eller kan kommunen ha en aktiv roll. Natura 2000-områden samt bildande av nationalparker är andra skyddsformer där statliga myndigheter fattar beslut.

Riktlinjer

- Det ska finnas en aktuell lista med objekt som ska utredas för bildande av naturreservat eller andra skyddsformer.
- Kommunen ska kontinuerligt arbeta även med andra skyddsformer än naturreservat, som biotopskydd, naturvårdsavtal och naturminnen.
- Kommunen ska i huvudsak bilda naturreservat på kommunalt ägd mark.
- Minst tre kommunala naturreservat ska ha bildats under 2014 – 2020.
- Reservatsutredningar ska göras för alla områden där kommunala reservat planeras.
- Skogsmiljöer är prioriterade vid reservatsbildning.
- Kaxholmens lövskog, Häggebergs lövskogar samt Huskvarnafallen med Bråneryds branter ska bli kommunala naturreservat senast 2018.

Motivering

Skydd av natur inbegriper flera olika skyddsformer där den viktigaste för kommunens planering och arbete med naturskydd är bildande av naturreservat. De olika områdesskydden, tillsammans med artskydd, har mycket stor betydelse för bevarandet av den biologiska mångfalden. Kommunens ambition är att bevara natur- och grönområden för såväl friluftsliv som naturvårdsändamål, bland annat då tillgång till naturen och en bevarad och utvecklad biologisk mångfald är väsentlig för människors välbefinnande och samhällets utveckling. Andra viktiga motiv för skydd är folkhälsoaspekten, de pedagogiska värdena och att säkra naturens tjänster, de så kallade ekosystemtjänsterna. Skydd av områden för att långsiktigt undvika exploatering och för att säkra en adekvat skötsel är också viktiga åtgärder för att nå många av de nationella miljökvalitetsmålen. För att kommunen ska ha rådighet som förvaltare över markerna i naturreservaten bör de huvudsakligen vara kommunalt ägda.

Naturreservat är den vanligaste formen för skydd av naturområden och utgör ett permanent skydd, vilket borgar för att området kommer att bestå som naturmark. Vid prioritering av

områden för bildande av kommunala naturreservat ska ett antal olika faktorer beaktas för kommunala reservat, exempelvis om området är hotat eller exploatering planeras i närheten, om området ligger i något av de utpekade stråken av grön infrastruktur eller om det är värdefullt även av andra skäl, som område för friluftsliv eller som kulturmiljö. I Jönköpings län är det särskilt viktigt att prioritera skogsmiljöer för permanent skydd, då ytterst lite är skyddat i dagsläget. Som helhet är 3,3 % av produktiv skogsmark skyddad (Skogsstyrelsen 2009) i Sverige medan det i länet endast är 1,2 %. Kommunen äger många skogsmiljöer som är tätortsnära, värdefulla för biologisk mångfald och friluftslivet och därför prioriterar kommunen att skydda värdefulla skogsmiljöer. De områden som idag är prioriterade för kommunal reservatsbildning är just skogsområden, nämligen Häggebergs lövskogar i Bankeryd/Jönköping samt Kaxholmens lövskog. I båda fallen handlar det om lövskogar, både av ädlare form med ek och lind, men även med triviallövslag som al, asp och björk. Av objekten där reservatsutredning planeras består samtliga helt eller delvis av skogsmiljöer.

Huskvarnafallen och miljöerna i branterna i centralortens närområde är också till stora delar ett skogsområde och av mycket hög naturvärdesklass. Det nyttjas mycket frekvent av närboende, kommuninvånare och turister. Området ligger inom Biosfärområde Östra Vätterbranterna och har höga naturvärden i form av ädellövsmiljöer i brantskogar med värdefull kryptogam- och kärlväxtflora samt mycket värdefull landmolluskfauna, bäck- och åfåror, källmiljöer, grova träd huvudsakligen av ek och lind samt naturbetesbetesmarker. Mitt i området ligger Huskvarnafallen med Kyrkbäcken där Huskvarnaåns sträckning här är en kanjondal unik för södra Sverige. I området finns ett stort antal rödlistade och sällsynta arter. Hela området är viktigt i den gröna infrastrukturen och knyter samman Naturreservatet Klevabergen i söder med Bråneryds branter, Huskvarnafallet, Egna Hemsbranterna, Utkiksberget och det längst i norr liggande naturreservatet Huskvarnabergen. Området är av stor betydelse för landskapsbilden. Friluftsvärderna i denna tätortsnära natur är mycket höga genom väl använda stigar och vandringsleder som Pustaleden och Södra Vätterleden samt gångcykelvägar. Kulturvärdena framför allt genom vattenkraftens och industrins historia är mycket viktiga för Huskvarna och kommunen som helhet.

Biotopskydd kan ses som ett litet naturreservat som dock är enklare att bilda än ett naturreservat vilket kan vara lämpligt för miljöer på 0-10 hektar. Det finns två typer av biotopskydd, dels ett generellt biotopskydd för vissa angivna livsmiljöer, dels biotopskydd i enskilda fall där länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller kommunen förklarar ett avgränsat område som biotopskyddsområde. I dagsläget (2015) finns 36 biotopskyddsområden i kommunen varav alla är bildade av Skogsstyrelsen förutom ett som är bildat av Länsstyrelsen.

Naturvårdsavtal är ett civilrättsligt avtal som gäller 1-50 år mellan en myndighet och en markägare och kan bildas på markområden på upp till ca 20 hektar. Syftet med ett naturvårdsavtal är att utveckla och bevara de naturvärden som redan finns. Skogsstyrelsen har bildat 22 naturvårdsavtal i kommunen och kommunen har skyddat ekar genom att avtala om 4 stycken 50-åriga naturvårdsavtal i samband med försäljning av fastigheter i Västra Ekhagen där grova skyddsvärda ekar står på tomterna. 2016 kommer kommunen också att upprätta ett naturvårdsavtal främst av sociala skäl för drygt 50 ha av tallskogen vid Axamo motion intill naturreservatet Dumme mosse.

Naturminnen är punktojekt, oftast gamla träd eller en grupp av äldre träd. Djur- och växtskyddsområden skapas om det behövs särskilt skydd för en djur- eller växtart, vanligast är för att skapa störningsfria områden under vår och försommar till skydd för fågellivet.

[Natur](#) > **Värdefull natur**

Objektbeskrivningar finns tillgängliga via respektive objekt i kartan.

Definition

Värdefulla naturområden består av de områden som bedömts tillhöra klass 1 och 2, högsta naturvärde eller mycket högt naturvärde, i Naturvårdsprogram för Jönköpings kommun. Bland dessa ingår naturreservat, Natura 2000-områden, övriga områdesskyddade objekt samt nyckelbiotoper på kommunal mark med klass ett och två.

Merparten av objekten har inget fastställt skydd, men innehåller höga naturvärden i form av unika naturtyper och/eller en rik biologisk mångfald med ovanliga arter. Se *Underlag/ Naturvårdsprogrammet* för mer information.

Riktlinjer

- Värdefulla naturområden ska undantas från exploatering och andra ingrepp, om dessa bedöms orsaka skada på naturvärdena.
- Om skadliga ingrepp inte går att förhindra i värdefulla naturområden, ska kompensationsåtgärder genomföras inom kommunen för att naturvärden inte ska gå förlorade.

Motivering

Kommunens ambitioner i sitt arbete med naturvård är hög och motiveras genom miljömålen där åtminstone 10 av de totalt 16 har direkt bäring på naturvård. Kommunen har ett nära samarbete med Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen i naturvårdsfrågor.

De mest värdefulla naturområdena i kommunen har bedömts vid framtagande av naturvårdsprogrammet. På grund av deras biologiska värden och i många fall höga friluftsvärden är kommunens målsättning att bevara dessa. Det finns en lång rad naturtyper som är av dessa högsta klasser och kommunen eftersträvar bevarande av en stor variation av miljöer. I naturvårdsprogrammet har vi fastställt **ansvarsmiljöer** som särskilt lyfts fram. De är motiverade att prioritera på grund av att de är karakteristiska, i vissa fall unika ekosystem och innehåller skyddsvärda och hotade arter. De är:

- Ekmiljöer
- Tallmiljöer
- Ek-tallskogar av bergig typ
- Brant- och ravinskogar
- Hamlade träd
- Högmossar
- Slåtterängar och betesmarker
- Brynmiljöer

Kommunen är en av de största skogsägarna i kommunen och denna skog finns huvudsakligen i de tätortsnära områdena. Värdefulla tätortsnära skogsområden ska finnas för att tillhandahålla områden för rekreation och friluftsliv samt gynna biologisk mångfald för att uppnå målen i *Program för kommunens skogar och trädbärande marker* (2012).

Målsättningen skogsbruk med ekonomiska mål är underordnat dess mål om rekreation och naturvård.

I samband med beslutet om exploatering som påverkar värdefulla naturområden (Klass 1 eller 2 i Naturvårdsprogrammet) ska naturvårdskompensation ske för att ingen minskning av biologisk mångfald eller tillgång till friluftsområden ska ske. Det kan göras genom restaurering, återställande, bevarande eller nyskapande av naturområde av samma karaktär inom området i första hand eller i andra hand på annan plats. Riktlinjer för kompensation ska tas fram i samband med uppdatering av Naturvårdsprogram för Jönköpings kommun.

Naturobjekt med lägre naturvårdsklass behöver hänsynstagande. Områden som har erhållit värdeklass 3 i naturvårdsprogrammet bör i möjligaste mån undantas från exploatering och andra skadliga ingrepp eller skadlig påverkan. Områden som getts värdeklass 4 eller som inte ingår i naturvårdsprogrammet ska vid planerad exploatering eller skadliga ingrepp eller påverkan naturvärdesbedömas och vid en ny bedömning eventuellt omklassas till klass 1-3, kvarstå i Klass 4 eller strykas.

[Natur](#) > **Särskilt värdefulla vatten**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Särskilt värdefulla vatten består av de 50 områden som bedömts tillhöra de högsta klasserna, högsta naturvärde och mycket högt naturvärde, klass 1 och 2, i kommunens naturvårdsprogram. Fördelningen är ungefär hälften sjöar och hälften vattendrag. Här ingår även senare inventerade och bedömda vattenförekomster som planeras bli införda i kommande nya naturvårdsprogram. Se underlaget *Naturvårdsprogrammet* för mer information.

Riktlinjer

- Särskilt värdefulla vattens ekologiska och kemiska vattenstatus ska vara god och inte försämrats.
- Vättern ska skyddas från nya föroreningskällor och gamla ska fasas ut.
- Särskilt värdefulla vatten ska undantas från exploatering eller skogsbruk i vattenförekomstens direkta närhet, liksom övriga ingrepp som riskerar att ändra vattenföringen, försämma vattenkvaliteten eller på annat sätt hotar de arter som finns knutna till vattenförekomsten.
- Exploatering av mark eller dikning, dränering och annan markavvattning intill dessa vattenförekomster ska vara restriktiv och kräver en utförlig vattenutredning. Krav på kompensationsåtgärder kan bli aktuella.
- Kommunen ska ha en aktuell prioriteringslista för insatser vid sjöar och vattendrag som är särskilt viktiga och i behov av restaurering och fiskevårdsåtgärder. Uppdatering ska göras via politiskt beslut.
- De värdefulla vatten som enligt miljökvalitetsnormerna har måttlig eller lägre status ska prioriteras i åtgärdsarbetet för att förbättra statusen.

Motivering

Värdefulla vatten i kommunen har bedömts och klassificerats i enlighet med kriterier i Naturvårdsprogrammet för Jönköpings kommun. När nästa naturvårdsprogram tas fram utgör denna bedömning och klassning av värdefulla vatten ett viktigt underlag i arbetet. Totalt finns 105 klassade vattenförekomster varav 50 har högsta eller mycket högt naturvärde och därför kräver utökad hänsyn. Dessa benämns Särskilt skyddsvärda vatten. Försämring av en vattenförekomst oavsett naturvärdesklass är ej tillåten enligt Vattendirektivet. Målet är också att alla vattenförekomster ska ha en god status. På sikt ska fler vattenförekomster ha naturvärdesklass 1 eller 2, efter restaurering eller åtgärder för att höja naturvärdet.

Även för vattenförekomster med lägre naturvårdsklass ska hänsyn tas vid planering och åtgärder. Klass 3 och Klass 4-områden ska så långt som möjligt skyddas från ingrepp som hotar att ändra vattenförekomstens naturliga vattenföring, försämma vattenkvaliteten eller hota de arter som finns knutna till vattenförekomsten. Vid all form av påverkan i vattenförekomstens direkta närhet ska en kontroll av områdets naturvärden utföras. Då vissa klass 4 -objekt potentiellt har höga naturvärden kan en utredning för att säkerställa områdets

naturvärden krävas. För övriga objekt ska stor hänsyn tas till de värden och arter som finns kopplade till vattenförekomsten. Generella riktlinjer för att uppnå en god vattenkvalité för alla vatten tas upp i särskilda utredningar/program i kommunen, t ex dagvattenpolicy. Några viktiga riktlinjer är att:

- All vattenverksamhet (ledningsdragningar, utfyllnader, vägbyggen etc.) ska utföras på ett sätt som minimerar grumling, Kommunen ska kontinuerligt arbeta med restaurering och fiskevårdsåtgärder i vatten med behov enligt fastställd prioriteringslista.
- Stor hänsyn ska tas vid avverkning intill vattenförekomster och en ekologiskt funktionell kantzon lämnas för att undvika erosion samt läckage av näringsämnen och tungmetaller.
- Vid skogsåtgärder eller för att utveckla de biologiska värdena i vattendrag ska metoder för att gynna biologisk mångfald användas.
- Andelen död ved i vattendrag ska öka och metoder för att bibehålla död ved i och intill vatten skall utvecklas.
- Kalkningsverksamheten ska fortlöpa inom försurningspåverkade områden och biologiskt återställningsarbete ska utföras för att arter som försvunnit eller minskat i antal på grund av försurning för att de ska kunna återkomma/återhämta sig.

En utbyggnad av infrastrukturen i form av nya vägar, järnvägar och ledningsdragningar utgör en risk för sjöar och vattendrag. Utbyggnaden kan innebära en fysisk påverkan i form av omgrävningar och släntstabiliseringar m.m. där nya broar, väg- eller ledningssträckningar krävs såväl som skapandet av barriärer och vandringshinder för vattenlevande organismer. Det innebär även en risk för negativ påverkan på bottenlevande vegetation och djur samt vattenkvaliteten på grund av ökad grumling och nya utsläppspunkter av förorenat dagvatten.

Grävning i vattendrag kan även medföra att metaller och andra föroreningar som tidigare varit bundna till bottensedimentet frigörs och transporteras vidare upp i näringsväven. För att behålla en god status i våra ytvatten bör all vattenverksamhet utföras på ett sätt som minimerar uppkomsten av grumling samt bibehåller fria vandringsvägar för fisk och andra vattenlevande organismer.

Vatten som infiltreras över gräsytor renas från miljögifter och petroleumprodukter under förutsättning att ytan inte överbelastas. Då en utökad bebyggelse/förtätning av stadskärnor ofta leder till att grönytor tas i anspråk och fler hårdgjorda ytor skapas minskar den naturliga reningen av vattnet och risken för utsläpp av förorenat dagvatten i vattenmiljön ökar. Vattendrag är särskilt känsliga för påverkan då flera av dem redan idag utsätts för orenat dagvatten. En utökning av VA-verksamhetsområden innebär även ofta en risk för ökade belastningar från punktutsläpp som kan innehålla miljögifter.

Vättern är en unik sjö och kräver särskild hänsyn. Kommunen är medlem i Vätternvårdsförbundet vars medlemmar utgörs av kommuner, landsting, länsstyrelser, organisationer, företag m.fl. runt Vättern. I Vätternvårdsförbundet bedrivs huvudsakligt arbete relaterat till Vättern. Vättern är Natura 2000-område och riksintresse för naturvård och yrkesfiske samt enligt 4 kapitlet 2§ i miljöbalken ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen tillvaratas vid Vättern med öar och strandområden. Vättern är idag en näringsfattig klarvattensjö med låga fosforhalter och ett stort siktdjup på omkring 13 meter. För närvarande föreligger dock en obalans mellan kväve och fosfor i sjön. Halterna av

kväve uppvisar en ökande trend, om än stabiliserad på senare tid. Den största kvävekällan bedöms vara nedfall från luften direkt på sjöytan. Belastningen av miljögifter till Vättern har under lång tid varit hög. Såväl metall-/gruvindustri som pappersindustri har förekommit under lång tid med en historisk hög belastning. Halter av miljögifter (PCB, DDT/DDE, dioxiner samt flamskyddsmedel) är förhöjda i vätterfisk. Såväl röding, öring, sik och lax är belagda med så kallade kostrekommendationer utfärdade av Livsmedelsverket vilket innebär konsumtionsbegränsning. Övriga tungmetaller bedöms inte utgöra något problem. Vätterns kalla vatten och låga produktion medför att sjön har mycket goda syreförhållanden med ett syrerikt tillstånd även i bottenvattnet. Sjön är mycket motståndskraftig mot förorening och har en god buffertkapacitet och ett pH-värde över 7,5. För att följa förhållandena i Vättern undersöks vattenkvaliteten, bottenfaunan samt växt- och djurplanktonutvecklingen årligen. Vätterns ekologiska status bedöms som god.

För att upprätthålla eller erhålla goda miljöer för lekande fisk, andra biologiska ändamål eller friluftssändamål arbetar kommunen kontinuerligt tillsammans med Länsstyrelsen samt fiske- och naturvårdsföreningar med att förbättra kvalitén i sjöar och vattendrag. I det arbetet behövs en prioriteringslista för miljöförbättrande åtgärder i sjöar och vattendrag. Det gäller även åtgärder för att förbättra kontinuiteten i vattendrag genom borttagande av vandringshinder som dammar som ej används, genom att skapa meandrande vattendrag samt kemiska och ekologiska förbättringar etcetera. Vid dessa åtgärder ska också värdefulla kulturmiljöer som till exempel kvarnmiljöer värnas. För att utföra arbetet krävs att vissa åtgärder prioriteras och att det finns en politisk samstämmighet om åtgärderna. Pågående eller utförda arbeten är till exempel

- näringsåterföring till åkermark av sjösediment från Barnarpsjön – en teknik både för att rena sjön och att återföra näring till jordbruket. Barnarpsjön är en av länets mest övergödda sjöar och det var länge sedan den var badvänlig. Nu blir sjön antagligen den första i världen att helt renas med den nya muddringstekniken.
- Massadammen är ett dammutrivningsprojekt i Tabergsån som utförts framför allt för att öringen ska ha bra lekområden.
- Under tre (2009-2011) år gjordes utfiskningar i Lilla Nätaren för att få bättre balans i sjöns ekosystem. Tanken bakom utfiskningen är att gynna de arter som äter de plankton som skapar problem. Målet var att ta bort 60 % av vitfischen, det vill säga mört och braxen. Dessa och många fler åtgärder är nödvändiga för att ha friska vatten.

Naturresurser

[Ekosystemtjänster](#)

[Jord- och skogsbruk](#)

[Täktverksamhet](#)

Naturresurser är något som är naturligt förekommande och som efterfrågas och används av människan, exempelvis olika material och energier. Vissa typer av naturresurser är i princip outtömliga, till exempel strålning från solen, andra kräver viss skötsel men är förnyelsebara som till exempel vatten, djur och växter. Det finns också naturresurser som endast finns i en begränsad mängd, vilket innebär att när de tagit slut eller förstörts är de borta för alltid. De naturresurser som är ändliga, alltså de som kan ta slut, kan delas in i två undergrupper som i viss mån kan återanvändas som till exempel sand och mineral, medan andra till exempel olja och kol förstörs vid användning.

Viljeinriktning

- Jönköpings kommun ska hushålla med sina naturresurser och den kommunala verksamheten ska präglas av gott förvalterskap samt god ekonomisk hushållning.
- Resurshushållningen ska vara inriktad mot ett långsiktigt hållbart samhälle såväl ekonomiskt som socialt och miljömässigt.
- Kommunen ska vara restriktiv mot exploatering av jordbruksmark.
- Kommunen ska göra en utredning över samt värdering av kommunens jordbruksmark inklusive dess ekosystemtjänster senast 2017. Den ska ligga till grund för bedömningar av nyexploatering av markområden. Arbetet kan göras via ett tematiskt tillägg till översiktplanen, en TÖP eller genom ett motsvarande översiktligt planeringsunderlag.
- Ekosystemtjänsternas funktion ska upprätthållas, förstärkas genom att aktivt användas som planeringsverktyg i den fysiska planeringen.

Motivering

God hushållning innebär att använda de areella och fysiska resurserna till det de är bäst lämpade för, samt att långsiktiga intressen ska väga tyngre än kortsiktiga för att driva samhällsutvecklingen framåt på ett resurseffektivt sätt. Att hushålla med naturresurser innebär dels att bevara värden som annars kan gå förlorade men också att exploatera i den utsträckning som är möjligt utan att överutnyttja naturens resurser. Förvaltningen av naturtillgångar är en internationell fråga, även om vi lokalt ser många konsekvenser av överexploateringen, det beror på ett ömsesidigt beroende och den internationella handeln med varor och naturtillgångar. Vårt ekologiska fotavtryck, hur mycket naturresurser vi använder, bestäms bara till en mindre del av resurser som finns inom kommunen. Väldigt mycket av det vi använder tillverkas och kommer ur naturresurser från platser utanför kommunen.

De naturresurser som behandlas i detta kapitel är inte alla utan endast de utvalda som anses ha stor betydelse för planeringen av mark- och vattenanvändningen i kommunen. Dessutom använder vi oss av ett flertal naturresurser som inte finns i kommunen, som därmed endast indirekt påverkar planeringen av markanvändningen här. Vatten är så pass omfattande att det tagits med i flera teman, nämligen *natur* och *teknisk försörjning* samt i underlaget *miljökvalitetsnormer*. Vind som naturresurs behandlas under temat *energi*.

En hållbar utveckling av vårt samhälle är en viktig förutsättning för att minska den totala miljöpåverkan. Enligt miljöbalken 3 kap. 4§ är jord- och skogsbruk näringar av nationell

betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får användas för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och behovet inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark kan tas i anspråk. För att spara på resursen åkermark bör i första hand en samlad bebyggelse eftersträvas eftersom den förbrukar mindre markarealer inte bara för bebyggelsen utan även för vägar och annan infrastruktur. Jord- och skogsbruket i kommunen står för både lokal produktion av mat och råvaror samt för ekosystemtjänster. Det är också angeläget att hålla landskapet öppet varpå småskaligt jordbruk och befintliga äng- och hagmarker ska främjas. Flera av kommunens tätorter omgärdas eller gränsar i flera fall till jordbruksmark. Kommunen ska vara restriktiv till att tillåta ny bebyggelse eller anläggningar på jordbruksmark och kommunens ambition är att i första hand förtäta och omvandla redan ianspråktagen mark, men där det samhälleliga behovet av att utveckla tätorterna bedöms högre måste undantag kunna möjliggöras.

Följder av vald inriktning

En god förvaltning av naturresurserna stärker samhället och gör det mer robust och mindre sårbart. Lokal matproduktion genom att upprätthålla det lokala jordbruket minskar sårbarheten för samhället vad gäller matproduktion. Lokala täkter i form av torv, grus, sand, berg eller jord samt i gruvverksamhet är betydelsefulla för att minska transporter och på ett hållbart sätt använda lokala resurser under förutsättning att inte natur-, friluft-, eller kulturvärden går till spillo.

Effekterna av naturkatastrofer som stormar eller kraftiga regn minskar genom att naturliga funktioner och ekosystem upprätthålls. De naturliga systemen och dess ekosystemtjänster fungerar bland annat som buffringsmagasin för vatten och vegetationen begränsar riskerna för olika former av erosion.

Definition

Ekosystemtjänster är något som systemen i naturen gör och som människan kan dra nytta av, i många fall är vi dessutom direkt eller indirekt beroende av det.

Ekosystemtjänsterna delas ofta in i fyra huvudgrupper, de kallas stödjande, reglerande, försörjande eller kulturella ekosystemtjänster. De stödjande tjänsterna är nödvändiga för att övriga ekosystemtjänster ska fungera och omfattar bland annat biologisk mångfald, näringscykler, vattencykler och jordmånsbildning. De reglerande tjänsterna i sin tur inkluderar bland annat pollinering, rening av dagvatten, flödesutjämning av regn- och smältvatten samt luftrening. De försörjande tjänsterna handlar om produktion av sådant som livsmedel, medicinalväxter, dricksvatten, bioenergi och skogsråvaror som virke och pappersmassa. De kulturella ekosystemtjänsterna är inte lika konkreta utan rör sådant som gemenskap, rekreation och upplevelser till exempel genom friluftsliv och turism.

Riktlinjer

- Ekosystemtjänsternas funktion ska upprätthållas, förstärkas och utvecklas inom kommunen.
- Ekosystemtjänster ska aktivt användas som planeringsverktyg i den fysiska planeringen, för att dra nytta av dess olika funktioner, exempelvis fördröjning av vatten, temperaturutjämning och olika former av rening.
- Vid exploatering ska påverkan på ekosystemtjänster och behov av eventuella anpassningsåtgärder utredas.

Motivering

Dessa funktioner upprätthåller och förbättrar människans levnadsvillkor och är många gånger en förutsättning för vår överlevnad. I allmänhet är det först när dessa tjänster inte längre fungerar som vi upptäcker förlusten av dem, till exempel då vilda pollinerare slagits ut eller brist på färskvatten uppstår. Den biologiska mångfalden är en del av de stödjande ekosystemtjänsterna och som tillsammans utgör basen för allt liv på jorden och för de övriga tjänster som är nödvändiga för mänsklighetens existens. Några funktioner som är viktiga för människan är luft- och vattenrening, som bland annat ger dricksvatten och luft som går att andas. Möjligheter för människor att vistas i naturen och uppleva växter och djur, plocka bär och svamp är även det ekosystemtjänster.

Ekosystemtjänster fungerar mest effektivt i natur med hög biologisk mångfald, det är därför angeläget att veta var vi har rik natur och förvalta den väl. En annan viktig faktor som är viktig för att upprätthålla ekosystemens funktioner är bland annat graden av utnyttjande, så att systemet inte utsätts för ett skadligt överutnyttjande. Det är även viktigt att bibehålla den biologiska mångfalden genom att bland annat se till att levnadsförutsättningarna inte försämras genom till exempel fragmentering eller felaktig skogsavverkning.

Främjande av ekosystemtjänster ska vara en naturlig del i allt planarbete, både så dessa inte störs eller förstörs av det som planeras och så dessa funktioner kan användas som en del i planeringen. Det kan underlätta exempelvis planeringen av dagvattenhantering och reglering av temperaturer i urbana miljöer, något som kan bli än mer aktuellt framöver. Med väntade klimatförändringar antas dagvattenflöden förändras, nederbörds mängderna öka och antalet riktigt varma dagar att bli fler. Detta kommer att medföra helt nya krav på den fysiska

planeringen, då det vi idag ser som extrema situationer och scenarion kommer att förekomma oftare. Lokalt kan det skapa problem inte minst i områden nära känsliga sjöar och vattendrag.

[Naturresurser](#) > **Jord- och skogsbruk**

Definition

De ytor som markerats som stora öppna jordbrukslandskap bedöms som särskilt viktiga utifrån produktionsmöjligheter, landskapsbild och kulturella värden.

Riktlinjer

- I de stora öppna jordbrukslandskapen ska kommunen vara restriktiv mot exploatering och med att tillåta annan markanvändning.
- Stor försiktighet och restriktivitet gäller för att tillåta ny bebyggelse och exploatera i områden utan befintlig bebyggelse.
- Nya byggnader och anläggningar ska förläggas så att de inte inverkar negativt på jord- och skogsbrukets bedrivande, eller på natur-, kultur- och friluftsintressen, samt anpassas till befintlig bebyggelse, landskapsbild, service och vägnät.
- Kommunen ska göra en utredning över samt värdering av kommunens jordbruksmark inklusive dess ekosystemtjänster senast 2017. Den ska ligga till grund för bedömningar av nyexploatering av markområden. Arbetet kan göras via ett tematiskt tillägg till översiktsplanen, en TÖP eller genom ett motsvarande översiktligt planeringsunderlag.

Motivering

Jordbruk är människans brukande av mark genom bearbetning av åkrar och betesmark i syfte att producera livsmedel, djurfoder samt råvaror för energi- eller industriändamål. Jordbruk är jämte skogsbruk och fiske den viktigaste areella näringsgrenen. Skogsbruk eller skogshushållning är nyttjande av skog för produktion av råvaruprodukter som timmer, massaved och bränsle. Skogsbruket omfattar till exempel skogsskötsel i form av föryngringsåtgärder, röjning och gallring samt avverkning och virkestransporter.

En hållbar utveckling av vårt samhälle är en viktig förutsättning för att minska den totala miljöpåverkan. Enligt miljöbalken 3 kap. 4§ är jord- och skogsbruk näringar av nationell betydelse. ”Brukningsvärd jordbruksmark får användas för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och behovet inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark kan tas i anspråk.” För att spara på resursen åkermark bör i första hand en samlad bebyggelse eftersträvas eftersom den förbrukar mindre markarealer inte bara för bebyggelsen utan även för vägar och annan infrastruktur. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

Jord- och skogsbruket i kommunen står för både lokal produktion av mat och råvaror samt för ekosystemtjänster. Intresset för mat och matens ursprung är stort. Ett samhälle med en lokal matförsörjning är också långsiktigt mer robust. Det är också angeläget att hålla landskapet öppet varpå småskaligt jordbruk och befintliga äng- och hagmarker ska främjas.

Flera av kommunens tätorter omgärdas eller gränsar i flera fall till jordbruksmark. Kommunen ska vara restriktiv till att tillåta ny bebyggelse eller anläggningar på jordbruksmark och kommunens ambition är att i första hand förtäta och omvandla redan ianspråktagen mark, men där det samhälleliga behovet av att utveckla tätorterna bedöms högre måste undantag kunna möjliggöras. Det är också viktigt att privata markägare av jordbruksmark är restriktiva till byggnation eller ändrad annan markanvändning för att kunna bibehålla öppna landskap och jordbruksenheter för produktion.

Stor försiktighet gäller också för ny bebyggelse i skogsområden där bebyggelse saknas. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska enligt miljöbalken 3 kap 4§ så långt som det är möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk. Ny bebyggelse ska därför placeras så att den inte försvårar skogsskötsel och skogsbruk.

Genom att i möjligaste mån avstå en byggnation på oexploaterad skogs- eller jordbruksmark, undviker kommunen att fragmentera landskapet och hushåller därmed med våra resurser, samtidigt som hänsyn tas till kultur-, natur, och friluftsvärden, det vill säga våra allmänna intressen.

För att kunna uppskatta hur mycket brukningsvärd jordbruksmark som finns i kommunen samt värdera dess betydelse ska en utredning om jordbruksmarkens värden göras. Jordbruksmarkens ekosystemtjänster är också mycket viktiga och behöver kartläggas vid denna utredning. Ekosystemtjänsterna ska aktivt användas i planeringssammanhang, vilket uttrycks i riktlinje under kapitlet *Naturresurser/Ekosystemtjänster*.

[Naturresurser](#) > **Täktverksamhet**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Kartlagret visar befintliga täkter, ansökta täkter samt en möjlig gruva som har erhållit bearbetningskoncession (Norra Kärr 1). Husbehovstäkter eller redan avslutade och efterbehandlade täkter redovisas inte på kartan.

Täktverksamhet innebär brytning av torv, berg, sten, grus, sand eller andra typer av jord. I Jönköpings kommun finns ett antal större torv-, grus- och bergtäkter, samt några nedlagda gruvor i Taberg och Spexeryd. Norr om Gränna finns även ett område av riksintresse för värdefulla ämnen och material, Norra Kärr, se riktlinjer under *Riksintressen – Värdefulla ämnen och material*.

Riktlinjer

- Täkter av torv, berg eller sand och grus samt gruvverksamhet ska endast tillåtas där natur-, frilufts- och kulturvärdena är låga.
- Verksamheten på och kring befintliga täkter ska ta hänsyn till natur-, frilufts- och kulturvärdena.
- Vid efterbehandling av täktområden ska natur-, frilufts- och kulturvärdena vara vägledande.
- Kommunen ska verka för att dikningspåverkade mossar som inte längre är i bruk som torvtäkter återställs, för att öka naturvärden och minska utsläpp av växthusgaser.
- Kommunen ska verka för hushållning av naturgrus samt värdefulla ämnen och material samt att andelen återanvänt material ska öka. Uttag av naturgrus ska minimeras och där så är möjligt ersättas av krossberg och morän eller återanvänt material.
- Jönköpings kommun har behov av en ny länsgemensam materialförsörjningsplan.
- Vid ett eventuellt godkännande av materialutvinning vid Norra Kärr ska en analys göras angående gruvbrytningens påverkan på hela Grännaområdet. Analysen ska redogöra för områdets nya begränsningar, utvecklingsmöjligheter och behov av planeringsåtgärder.

Motivering

Täkt- och gruvverksamhets påverkan på naturmiljön är väsentligt. Stora områden tas i anspråk och landskapsbilden förändras, vattenmiljöer riskerar att påverkas genom utsläpp från täkter och gruvor och dränering sker av våtmarker. Täkter är nödvändiga för samhällets behov men stor hänsyn till andra värden ska göras för att inte inkräkta i alltför hög grad på natur-, frilufts- och kulturvärdena och även turism. Täkter förutom mindre husbehovstäkter kräver tillstånd enligt miljöbalken eller, när det gäller förbränningstorv, bearbetningskoncession enligt torvlagen. I en gruva bryts malm som innehåller något av de mineral som finns uppräknade i minerallagen. För gruvor krävs både bearbetningskoncession enligt minerallagen och tillstånd enligt miljöbalken.

Täktverksamheter riskerar framför allt att påverka grund- och ytvatten. Detta kan ske genom sänkning av grundvattenytan eller genom förorening. Andra konsekvenser kan vara störningar för närboende, hinder för det rörliga friluftslivet, ökad belastning på vägnätet eller påverkan på djur- och växtliv. För gruvor finns utöver detta risker med stora mängder mer eller mindre

lakningsbenäget avfall i form av sandmagasin och gråberg samt ibland även kemikalieintensiv utvinning av metaller.

Det finns ett stort antal nedlagda torvtäkter i kommunen. Många av dessa har höga naturvärden och eftersom de ofta inte alls restaurerats eller efterbehandlats läcker de växthusgaser i en ganska stor omfattning. Naturvärdena kan där det är motiverat restaureras genom åtgärder som att lägga igen diken, skapa öppna våtmarker och genom dessa åtgärder återfå ett blötare och mer naturligt stadium i ekosystemet. Dikningspåverkade våtmarker står för en stor andel av Sveriges utsläpp av växthusgaser och kommunen ska därför verka för att dikningspåverkade mossar som inte längre är i bruk som torvtäkter återställs för att öka naturvärden och minska utsläppen av växthusgaser.

Inom kommunen finns relativt stora tillgångar av grus- och sandmaterial. Naturgrus är en ändlig resurs som måste hushållas med. Där det är möjligt bör naturgrusanvändningen ersättas med bergmaterial. För att på lång sikt trygga tillgången på naturgrus måste mer massor återvinnas och naturgrus ersättas med krossat berg där så är möjligt. Dessutom får inte högkvalitativt grus användas där grus med lägre kvalitet kan användas. Grundvattnet som återfinns i grusformationer är viktigt för den framtida dricksvattenförsörjningen. Grusåsar och andra naturgrusformationer har dessutom ofta ett geovetenskapligt värde. För att kunna göra en bra bedömning om vilka platser som är lämpliga för täkt av berg- eller grusmaterial behövs en regional materialförsörjningsplan där tillgången på material av olika kvaliteter, motstående intressen och behov värderas. Förutom berg och grus finns också relativt stora tillgångar av torv i kommunen. De större mossarna är av riksintresse för bland annat naturvård och möjligheterna att öppna nya torvtäkter är begränsade. En plan för framtida möjlig utvinning kontra natur-, friluft- och kulturvärdena skulle behövas för kommunen.

Vid positivt besked om brytning av fyndigheten i Norra Kärr ska alla risker som kan innebära att sjön påverkas negativt elimineras. Det är av mycket stor vikt med bakgrund av Vätterns ekologiska status, användningen som vattentäkt till i dagsläget 280 000 personer, dess unika djurliv, dess stora betydelse för fiskerinäringen samt den mycket stora betydelsen för friluftsliv och turism. Vätterns värde måste ses och bedömas över mycket långa tidsperspektiv, mer än 100 år. Gruvbrytningen med all kringverksamhet är mycket ytkrävande och kommer förmodligen att medföra stora förändringar av landskapet. Fördjupad kommunal planering behövs om gruvbrytning vid Norra Kärr blir aktuell.

Planstrategi

[Genomförandeplan](#)

Kommunens planeringsstrategi för den kommunomfattande översiktsplanen sammanfattas i följande 8 punkter.

Jönköping är ett attraktivt regioncentrum

Den regionala arbets- och bostadsmarknaden stärks genom en utvecklad kollektivtrafik. Målpunkter som är viktiga för kommunen och regionen ska utvecklas och ha en bra tillgänglighet.

Hållbar byggnation

Nybyggnation görs i första hand genom förtätning och omvandling inom befintliga tätortsområden. Nya bostadsområden byggs i anslutning till befintlig bebyggelsestruktur. Där kollektivtrafiksörjningen är, eller kan bli bra, ska en hög exploatering tillämpas.

Hela kommunen ska leva

Utbyggnadsmöjligheter finns i alla tätorter och kommundelar. Det är positivt med ny bebyggelse på landsbygden.

Blandad bebyggelse

En blandad bebyggelse skapar liv och rörelse i stads- och kommundelar och ger en karaktär. Det handlar om integration av bostäder, grönområden, service, arbetsplatser och kommunikationer. Det handlar också om en variation av upplåtelseformer och arkitektur. Grönområden som har betydelse för rekreation eller stadsmiljön sparas. Miljön är trygg och säker.

Hållbara transporter

Götalandsbanan och Europabanan ska förverkligas med en station söder om Munksjön. Hållbara transporter som gång, cykel och kollektivtrafik ska utvecklas. Mer gods ska överföras från väg till järnväg och befintliga järnvägar ska utvecklas för ökad kapacitet för både gods och persontrafik.

Turist- och besöksmål utvecklas

Turist- och besöksnäringen utvecklas och då är kommunens natur- och kulturvärden en del av attraktionen. Biosfärområde Östra Vätterbranterna är ett modellområde för hållbar utveckling där naturvärdena har en avgörande betydelse.

Hushållning med resurser

Resursbesparing präglar samhällsplaneringen. Värdefulla natur-, kultur- och friluftsområden säkerställs, vissa synliggörs och marknadsförs. Förnyelsebara energikällor utvecklas. Restriktivitet gäller för ny bebyggelse och annan exploatering som hindrar jord- och skogsbruket.

Bara vanligt vatten

Vatten är en livsnödvändig resurs för både människa och miljö som vi värnar om så att det även i framtiden finns vatten av bra kvalitet och kvantitet. I samhällsplaneringen hushåller vi med vattnet och nyttjar det på ett långsiktigt hållbart sätt.

[Planstrategi](#) > Genomförandeplan

Nedan listas ett antal följdutredningar som lyfts fram i översiktsplanen som bör genomföras. Översiktsplanen redovisar en strategi för hur kommunen ska hantera översiktliga mark- och vattenanvändningsfrågor. Men i vissa frågor är översiktsplanen inte tillräcklig. Det krävs ytterligare utredningar och fördjupningar för att fastlägga kommunens övergripande strategi. Några av dessa utredningar är redan beslutade att de ska genomföras medan andra är en följd av översiktsplanen. Beslut om att starta dessa utredningar tas inte i översiktsplanen utan det krävs särskilda beslut i annan ordning.

Lista på utredningar som bör genomföras

1. Fördjupade översiktsplaner eller motsvarande översiktliga planeringsunderlag ska upprättas för A6-området, Maden i Huskvarna, Torsvik, Gränna och Visingsö.
2. Ett nytt naturvårdsprogram ska upprättas. Frågor som riktlinjer för kompensation vid exploatering av naturområden och en analys om ekosystemtjänster ska utredas antingen som separata utredningar eller som en del i naturvårdsprogrammet.
3. En kommunomfattande grönstrukturplan ska upprättas. Den ska peka ut större grönområden och sammanhängande gröna stråk, som är strategiskt viktiga för friluftslivet och naturvården och som ska tas tillvara vid planering.
4. Minst tre naturreservat ska ha bildats under perioden 2014-2020.
5. Det ska finnas en prioriteringslista för insatser för vatten och vattendrag som är i behov av restaurering och fiskevårdsåtgärder.
6. En utredning om jordbruksmarkens värden som inbegriper aspekterna näringsliv, naturvärden, friluftsliv, ekosystemtjänster samt försörjning/matsuveränitet ska göras.
7. Utredningen Förutsättningar och riktlinjer för klimatanpassning ska uppdateras.
8. Kartläggning av omgivningsbuller som ska redovisas till EU ska genomföras.
9. E4ans sträckning genom Jönköping och Huskvarna ska utredas.
10. Ett kulturmiljöprogram ska upprättas.
11. En cykelplan som redovisar prioriterade åtgärder för bättre cyklingsmöjligheter ska upprättas.
12. En gångplan ska upprättas.
13. Möjligheterna att lokalisera en livsmedelsbutik eller ett mindre centrum vid Hakarpskrysset i Huskvarna ska utredas.
14. En dagvattenpolicy med tillhörande handlingsprogram ska upprättas.
15. En kommunomfattande VA-plan ska upprättas.
16. En kommunomfattande vattenförsörjningsplan ska upprättas.
17. En analys och en ny strategi för ett mer långsiktigt markbehov för bostäder och verksamheter ska genomföras. Det behövs en beredskap som sträcker sig bortom denna översiktsplans tidshorisont.

Regionen

[Målbild för kommunen](#)

Jönköpings län är en stark och dynamisk tillväxtregion med unika styrkor och karaktärsdrag. Regionen har ett uppdrag att stärka regionens konkurrenskraft och att arbeta för ökad tillväxt och hög sysselsättning i länet. Kommunerna behöver arbeta tillsammans med gemensamma mål. Det är viktigt att regionens styrkor tillvaratas och utvecklas. Jönköpings kommun har ett stort ansvar i det arbetet. Jönköpings kommun är beroende av regionens positiva utveckling samtidigt som regionen är beroende av Jönköpings kommuns och framförallt Jönköpings stads positiva utveckling och styrkor. De regionala frågor som har koppling till mark- och vattenanvändning tas upp i översiktsplanen.

Viljeinriktning

- Jönköping ska vara ett attraktivt regioncentrum, för såväl besökare som invånare.
- Kommunens alla delar ska ha tillväxt på ett hållbart sätt, både vad gäller hushållning med resurser och tillgång till kollektivtrafik.
- Den regionala arbets- och bostadsmarknaden är mycket beroende av bra kommunikationer och marknaden ska stärkas genom en utvecklad kollektivtrafik.
- Kollektivtrafiken inom länet ska utvecklas för att stärka de hållbara resorna till arbete, skola och på fritiden.
- Kommunen ska aktivt arbeta för förverkligandet av Götalandsbanan och Europabanan. Av de tre alternativa stationslägena anser kommunen att en lokalisering till söder om Munksjön är det mest fördelaktiga.
- Befintliga järnvägssträckningar ska utvecklas för en ökad kapacitet och hållbarhet, på sätt som gör att person- och godstrafik inte ska begränsa varandra.
- Mer gods ska överföras från väg till järnväg och en ny kombiterminal ska lokaliseras till Torsvik.
- Biltrafikmängden ska inte öka i samband med att invånarantalet stiger, utrymme i trafiksystemet ska istället skapas för de hållbara kommunikationerna, genom en betydande överflyttning från bilen till andra trafikslag. Kommunen ska vara restriktiv mot att bygga nya bilvägar.
- Längs de stora vägarna ska utrymme reserveras för att ge möjlighet till framtida om- och utbyggnader av väg och trafikplatser, med fokus på hållbara transporter.
- Jönköping Airport är en flygplats av regional betydelse och den fysiska planeringen ska därför utformas så ny exploatering i dess närhet inte innebär begränsningar i verksamheten.
- Kommunen ska, i egenskap av en drivande organisation i Biosfärområde Östra Vätterbranterna, verka för att biosfärområdet ska vara en modell för hållbar utveckling, där naturvärdena har en avgörande betydelse.

Motivering

Det är viktigt att skapa en stark regional utveckling med tillväxt. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, har på uppdrag av regionförbunden i Småland och Blekinge genomfört en analys för att belysa regionens förutsättningar och vilket

utvecklingsfokus man bör ha under de närmsta åren. OECD pekar ut några utmaningar för en positiv utveckling och stärkt konkurrenskraft i Småland och Blekinge. Bland tillväxtrapportens 13 rekommendationer bedöms följande tre vara av betydelse för kommunens översiktsplan:

1. Öka andelen högutbildade i regionen genom förbättrade pendlingsmöjligheter och stärkt attraktionskraft.
2. Satsa på förbättrad infrastruktur och kommunikationer. Det ökar tillgängligheten och stärker regionens konkurrenskraft.
3. Använd regionens natur- och kulturvärden för att locka inflyttare, etableringar och investeringar.

Enligt OECD är arbetspendlingen inom regionen och över länsgränserna relativt låg. Det förklaras med den bristfälliga infrastrukturen. Detta gör att det blir en relativt begränsad arbetsmarknad. Väl fungerande kommunikationer inom regionen och med angränsande län är en förutsättning för ett breddat näringsliv och en vidgad lokal arbetsmarknad. Därför är en samordnad satsning i länet på infrastruktur av avgörande betydelse för tillväxt och utveckling. Den största framtidsfrågan för länet inom tågtrafiken är förverkligandet av höghastighetsbanorna.

Översiktsplanen tar fasta på att det är viktigt för regionen att arbetsmarknaden kan vidgas och planen innehåller åtgärder, som till exempel bostadslokalisering och förbättrade pendlingsmöjligheter så att man kan bo i en ort och arbeta eller studera i en annan ort. Människor är i allmänhet knutna till sin bostadsort. För att invånarna ändå ska ha tillgång till en större och rörligare arbetsmarknad måste pendlingsmöjligheterna utvecklas ännu mer, framför allt de kollektiva med buss och tåg. Det gäller både inom den egna kommunen men även över kommungränserna och till andra regioner. Kommunerna kan aktivt medverka till den utvecklingen genom att styra lokalisering och utformning av bostadsbebyggelse och annan verksamhet.

Det är också viktigt att det finns en bostadsmarknad som gör det lätt för inflyttare att hitta en bostad, antingen tillfälligt eller på längre sikt. Det är begränsande för näringslivet i regionen och kommunen om brist på lämplig bostad begränsar människors vilja att ta ett arbete i regionen. Översiktsplanen redovisar utbyggnadsmöjligheter i kommunens alla delar vilket ger möjlighet till olika typer av bostäder för att tillgodose olika människors behov och önskemål. Planen trycker också på behovet av olika upplåtelseformer.

Jönköping har som regionens kärnstad ett ansvar att se till att det finns bra kommunikationer till stora besöksmål som till exempel högskolan, länssjukhuset, A6 köpcenter, Elmia (med bland annat Dreamhack), Spira, myndigheter och konferensanläggningar. Det är ett gemensamt regionalt intresse att förbättra de kollektiva resmöjligheterna inte bara till Jönköping utan även till andra delar inom staden både dag- och kvällstid. Bra kollektivtrafik är en mycket viktig faktor för att invånarna som bor i de mindre tätorterna och på landsbygden ska uppleva att även de har tillgång till detta utbud.

OECD påvisar att järnvägsnätet i regionen är både glest och av låg kvalitet. Regionen Småland och Blekinge saknar bland annat tillräckligt antal mötesspår och tillräckligt långa sådana. Delar av järnvägssystemet är oelektrifierat. Översiktsplanen lyfter fram betydelsen av Götalandsbanan och Europabanan, att Jönköpingsbanan behöver utvecklas med mötesspår och ökad kapacitet samt att Vaggerydsbanan behöver elektrifieras. Dessa banor är betydelsefulla för både person- och godstrafik för framtiden. De orter som nås av järnvägen har mycket bra förutsättningar för att växa, men ska också växa på ett sådant sätt att invånarna

uppfattar tågresandet som attraktivt och självklart. Orter som inte nås av järnväg behöver bra bussförbindelser dels för arbets- och skolpendling och dels för fritidsresor.

För företagen är det viktigt att samspelet mellan flyg, sjöfart, väg- och järnvägstransporter fungerar. Kopplingen till länets terminaler och flygplats ska utvecklas men även kopplingen till terminaler, flygplatser och hamnar i övriga landet.

Verksamhetsområdet Torsvik ska utvecklas med en permanent kombiterminal. Översiktsplanen redovisar alternativa nya järnvägssträckningar som bättre förbinder Torsvik med Jönköpingsbanan och Vaggerydsbanan. Hur detta ska ta sig ut utreds för närvarande av trafikverket i samverkan med bland annat Vaggeryds och Jönköpings kommuner.

Småland och Blekinge har en konkurrensfördel genom ett starkt och brett kulturliv samt attraktiva natur- och livsmiljöer. OECD uppmanar regionen att bättre nyttja sina natur- och kulturvärden. Jönköpings kommun har en stor mängd natur- och kulturobjekt och i översiktsplanen redovisas riktlinjer för att skydda och utveckla dessa värden. Kommunens natur- och kulturvärden kan också vara en bas för att utveckla besöks- och turismnäringen. Aktiviteter som vandringsleder och cykelleder marknadsförs redan nu och det anses att de kan utvecklas allt mer.

Östra Vätterbranterna är en gemensam resurs som bygger på en bred samverkan för att bevara, utveckla och stödja lokalsamhällets livskraft, natur- och kulturarv samt kunskap och praktik. Man värderar både lokal traditionell kunskap och erfarenhet samt vetenskapliga teorier och man arbetar tillsammans för att sprida denna kunskap till dem som kan använda dem på olika sätt. Inom Östra Vätterbranterna finns en stor potential för utveckling och kunskapsuppbyggnad.

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS)

Den regionala utvecklingsstrategin, fastställd av Regionförbundet 2013, redovisar länets samlade utvecklings- och tillväxtarbete för att Region Jönköping ska bli en framgångsrik och växande region. Där redovisas regionens utvecklingsförutsättningar och en samlad strategi för det regionala tillväxtarbetet. Kommunens översiktsplan är en del av det gemensamma arbetet för regional utveckling och tillväxt. De prioriterade strategier och mål i RUS som berör mark- och vattenanvändning som också ges en hög prioritet i Jönköpings kommuns översiktsplan är följande:

- Regionen har som mål att bli en attraktiv livsmiljö för människor i en globaliserad värld. Det handlar bland annat om möjligheter till livslångt lärande, boende, arbetstillfällen, ett rikt kulturliv och en väl fungerande offentlig sektor. Attraktivitet handlar också om att kunna erbjuda natur, vatten och luft av god kvalitet och andra miljödimensioner i stad och landsbygd, inte minst för att utveckla turist- och besöksnäringen.
- Regionen har behov av ett breddat näringsliv med betoning på kunskapsintensiva företag. Tillväxt och välstånd i framgångsrika regioner drivs av god tillgång på välutbildad arbetskraft, en mångfald av specialiserade tjänster för både människor och företag samt goda förutsättningar för företagande.
- En bra IT-infrastruktur behövs för att gynna tillväxt och utveckling. Både bredband och mobiltäckning är viktig för befolkning och företag på landsbygden. Människor på landet kräver samma teknik som i staden.
- Jönköping Airport hanterar reguljär, charterflyg, allmänflyg, taxifyg, samt driver en skräddarsydd fraktkterminal i egen regi. Enligt en rapport från Internationella Handelshögskolan betyder flygplatsen mycket för regionen och stimulerar tillväxt i näringslivet.

Översiktsplanen lyfter fram att hela kommunen ska ha en tillväxt. Kommunen ska arbeta för att skapa en attraktiv livsmiljö för invånare och besökare och att kommunens alla delar ska ha en tillväxt på ett hållbart sätt.

Den offentliga servicen är betydelsefull. I Jönköpings kommun finns en väl utbyggd service och det är viktigt att det finns förutsättningar att behålla dessa. En bostadsutbyggnad i närheten av service som till exempel butik, förskola, skola, idrottsanläggning, offentlig lokal som vårdcentral eller äldreboende eller annan verksamhet med anställda kan, om än marginellt, stödja dessa verksamheter och ge en positiv känsla i den bygd eller stadsdel det handlar om.

Följder av vald inriktning

Översiktsplanen tar fasta på att regionens tillväxt är beroende av att regionens och kommunens invånare kan erbjudas en stark och flexibel arbets- och bostadsmarknad. Bostäder och arbetsplatser har sina lokaliseringar och översiktsplanen har inriktningen att dessa befintliga strukturer ska stärkas genom förbättrad infrastruktur och utbyggnad på de platser som stärker detta. Förbättrade resmöjligheter och IT-infrastruktur i hela kommunen är medel för detta. Översiktsplanen medverkar till regionens tillväxt och utveckling genom att ge förutsättningar till förbättrade pendlingsmöjligheter och genom att föreslå nybyggnad där det finns bra kollektivtrafik som underlättar resandet för invånarna samtidigt som det stärker befolkningsunderlaget för kollektivtrafiken.

[Regionen](#) > **Målbild för kommunen**

Definition

Kartskissen visar några av de övergripande frågor som är viktiga för kommunen såväl som regionen i stort.

Höghastighetsjärnvägen, mellankommunala kommunikationer, centralorten, övriga tätorter, Vättern, Biosfärområde Östra Vätterbranterna samt vår natur och det omgivande landskapet.

Huvudfrågor

- Den centrala tätorten ska utvecklas och stärkas i sin roll som huvudort och regioncentrum.
- Mindre tätorter ska utvecklas och stärkas med lokal identitet såväl som funktion i form av servicepunkter och centrum för omland och landsbygd.
- Inom den centrala tätortens närområde ska planering av eventuell exploatering göras med stor noggrannhet, för att värna om de långsiktiga tätortsintressena.
- Götalandsbanan och Europabanan med station vid södra Munksjön ska utvecklas.
- Regionala och lokala kommunikationer för hållbart resande ska utvecklas, exempelvis kollektivtrafik i form av buss och tåg.
- Vättern, med sin storslagna natur och funktion som vattenresurs ska värnas.
- Natur-, kultur-, frilufts- och produktionsvärden i kommunen ska bevaras och utvecklas.
- Biosfärområde Östra Vätterbranterna är ett modellområde för hållbar utveckling där naturvärdena har en avgörande betydelse.
- Turistområden och andra besöksmål som är viktiga för hela regionen ska ha en bra tillgänglighet.

Motivering

Jönköping är ett regioncentrum och därmed påverkar utvecklingen här även övriga kommuner i regionen. Genom en stor tillgång till service och funktioner i form av t.ex. högskolan, flygplatsen, länssjukhuset, olika myndigheter, A6 köpcenter, Spira och Elmia lockar kommunen människor till kommunen och till regionen. Människor kommer till området av många olika anledningar, exempelvis för att arbeta och studera, shoppa eller besöka turistmål och olika evenemang.

Att kommunen lockar människor att bosätta sig i området leder till att befolkningen växer stadigt, vilket gör att planering är viktigt för att den Centrala tätorten ska kunna växa på ett hållbart sätt. Det innebär att nybyggnation i första hand ska göras genom förtätning och omvandling inom befintliga tätortsområden och att nya bostadsområden ska byggas i anslutning till befintliga bebyggelsestrukturer. Samtidigt ska planeringen säkerställa att miljön är trygg och säker. Det är även viktigt att utnyttja de funktioner som redan finns, exempelvis bör vi bygga betydligt tätare längs bra kollektivtrafikstråk än i andra områden. Det samma gäller för områden där det är sannolikt att den nya bebyggelsen leder till att området får god tillgång till kollektivtrafik efter att människor flyttat in. Nybyggnation ska bidra till en blandad bebyggelse eftersom det skapar liv och rörelse i stads- och kommundelar och ger en levande karaktär. Det handlar om integrerade områden med bostäder, grönområden, service, arbetsplatser och kommunikationer. För att skapa blandad bebyggelse som fungerar i längden behövs även en variation av upplåtelseformer och arkitektur som tillför varierande funktioner

och visuella element. Det innebär också att de grönområden som har betydelse för rekreation och/eller naturvärden sparas och utvecklas.

Jönköpings kommun växer i alla delar, inte bara i den centrala tätorten och kommunen är positiv till ny bebyggelse även på landsbygden, det ska därför finnas utbyggnadsmöjligheter i alla tätorter och kommundelar. På samma sätt som den centrala tätorten påverkar resten av kommunen och regionen, påverkar de mindre tätorterna möjligheterna till service i närområdet. Innehållet i dessa orter sätter på så vis standarden för stora delar av kommunen, i form av t.ex. skola, förskola, butiker, arbetsplatser och samlingslokaler för olika aktiviteter. Även här behövs en blandad bebyggelse och en variation av bostadstyper, upplåtelseformer och arkitektur. Utbyggnad av bredband är också det en aktuell och prioriterad fråga, då tillgång till snabb och pålitlig internetuppkoppling ger boende och företagare på landsbygden och i de mindre tätorterna liknande standard som i städerna, med de möjligheter det innebär.

För att Jönköping ska vara en attraktiv kommun behöver det finnas något mer än bara bostäder, skola och arbete, det behövs även ett utbud av andra funktioner, som exempelvis kultur- och fritidsaktiviteter. För att få samhället långsiktigt hållbart är det dessutom viktigt att transporterna emellan de olika funktionerna fungerar och att transportalternativ som kollektivtrafik, gång och cykel prioriteras. Det betyder att kommunen behöver satsa på bra, bekväma och hållbara sätt att resa på och att både de lokala och regionala kommunikationerna behöver utvecklas. Trafiksituationen i centralorten är redan ansträngd, med stora mängder trafik samt köbildning på vissa tider och luftkvaliteter som på sina ställen periodvis når upp till gränsvärdena. Det finns därför en målsättning i kommunen som säger att mängden biltrafik inte ska öka i samband med att invånarantalet stiger och att utrymme i trafiksystemet istället ska skapas för att prioritera de hållbara kommunikationerna (t.ex. kollektivtrafik, gång och cykel). Den mängd trafik som rör sig på vägarna ställer krav på att även vägsystemet underhålls och utvecklas, inte minst av trafiksäkerhetsskäl. Längs de stora vägarna ska utrymme reserveras för att ge möjlighet till framtida om- och utbyggnader av väg och trafikplatser. De mindre vägarna behöver ett underhåll för att underlätta för pendlingstrafik med bil eller buss eller en kombination av dessa. Det ska även vara möjligt att kombinera flera trafikslag, med bra punkter för smidiga byten mellan de olika trafikslagen, något som är extra viktigt för de som bor på landsbygden och i de mindre tätorterna.

När det gäller längre resor är tåg ett populärt och bra alternativ, jämfört med exempelvis bil eller flyg. Därför ska befintliga järnvägssträckningar som går genom kommunen utvecklas för en ökad kapacitet, så att både person- och godstrafik kan öka på sträckorna. Frågan berör inte enbart Jönköpings kommun och arbetet med att förbättra Jönköpingsbanans funktion och kapacitet ska därför göras tillsammans med andra berörda kommuner. Önskade åtgärder är bland annat en ny station vid A6, nya mötesspår och samtida infart (möjlighet för tågmöte vid stationerna).

I arbetet med att stärka kommunen i sin roll som regioncentrum ingår att aktivt arbeta för förverkligandet av Götalandsbanan och Europabanan. Tre alternativa sträckningar genom kommunen, med olika stationslägen har presenterats, av dessa anser kommunen att en lokalisering till söder om Munksjön är det mest fördelaktiga. Potentialen i omvandlingsområdet är stor, då den nya stadsdelen kan formas utifrån de förutsättningar som höghastighetsbanan skapar. En station för höghastighetståg vid Södra Munksjön kommer att bidra till förverkligandet av stadsbyggnadsvisionens ambitioner om att utveckla en väl fungerande blandad bebyggelse kring Munksjön. Här finns idag reserverad mark för de kommande spåren och en ny station. De framtida höghastighetsjärnvägarna, Götalandsbanan och Europabanan, är båda samhällsutvecklingsprojekt som kommer att skapa nya arbetsmarknadsregioner, öka kapaciteten i järnvägsnätet och bidra till miljövänligare transporter. I det nya trafiksystemet där höghastighetstågen samverkar med annan

kollektivtrafik ger det människor ett betydligt större geografiskt utbud av arbeten och utbildningar, samtidigt som företagen får det lättare att hitta rätt medarbetare. Kommunen menar att stationen bör placeras vid Södra Munksjön, men är också medveten om att även om stationen hamnar i centrala Jönköping, kommer höghastighetsbanorna få en betydande inverkan på hela regionen.

Jönköping Airport attraktivitet och ökar regionens tillgänglighet, det innebär att kommunen utöver stort fokus på de transportsätt som anses mer hållbara, ska planera för fortsatta flygningar. Det innebär att verksamhetens intressen ska tas tillvara och därför är det viktigt att planera så ny exploatering i flygplatsens närhet inte leder till krav på begränsningar i verksamheten.

Vättern står för stora delar av det dricksvatten som används i kommunen och är en oersättlig dricksvattenresurs som måste värnas. Vatten är en livsnödvändig resurs för både människor och miljö och det är därför oerhört viktigt att det även i framtiden finns gott om vatten av bra kvalitet. I samhällsplaneringen har därför Vätterns funktion som producent av dricksvatten företräde framför andra intressen. Vättern spelar dessutom en avgörande roll i ett storslaget landskap, då den stora öppna vattenytan tillsammans med branter och naturmiljöer ger en stark identitet till området. För att ytterligare stärka landskapets och landsbygdens roll ska kommunen aktivt bidra till att Biosfärområde Östra Vätterbranterna fungerar som en modell för hållbar utveckling, där naturvärdena har en avgörande betydelse. Visionen för Biosfärområdet handlar om att ”genom en aktiv samverkan skapa en livskraftig landsbygd, ett hållbart ekosystem och ett attraktivt landskap för brukare, boende och besökare”.

Kommunens natur- och kulturvärden kan utgöra en bas för att utveckla besöks- och turismnäringen i området. Aktiviteter som vandringsleder och cykelleder marknadsförs redan nu och dessa kan utvecklas mer för att öka dragningskraften. Dessutom bidrar olika målpunkter till regionens attraktivitet och därmed till ökad turism, genom platser som exempelvis A6 köpcenter, Spira, Elmia och Dummemosse. Här spelar också flygplatsen stor roll, genom t.ex. charterresor från övriga Europa, människor reser bland annat från Tjeckien för att besöka Dummemosse. Genom att lyfta fram de värden som finns i kommunen ska befintliga turistområden utvecklas, för att dra nytta av den konkurrensfördel som Småland och Blekinge har genom ett starkt och brett kulturliv tillsammans med attraktiva natur- och livsmiljöer. Det är till och med så att OECD uppmanar regionen att bättre nyttja sina natur- och kulturvärden.

Riksintressen

[Flygplats](#)

[Friluftsliv](#)

[Förslag vattenförsörjning](#)

[Järnväg](#)

[Kulturmiljövård](#)

[Natura 2000](#)

[Naturvård](#)

[Totalförsvaret](#)

[Väg](#)

[Värdefulla ämnen och material](#)

[Vättern med öar och strandområden](#)

[Vindbruk](#)

[Yrkesfiske](#)

Ett riksintresse är ett område som bedöms ha så stora värden att det är av betydelse för landet som helhet. Man avgränsar ett riksintresse för att säkerställa en användning eller bevara något för framtiden, genom att hänsyn tas i den kommunala fysiska planeringen och i samband med andra beslut om ändrad markanvändning.

Viljeinriktning

- Kommunens målsättning är att beakta riksintressenas värden vid planering och tillståndsgivning.
- I förekommande fall förtydliga och revidera gränsdragning för riksintressen med en högre detaljeringsgrad, efter lokala förutsättningar och i de fall genomförda inventeringar ger ny information.

Motivering

I planeringsprocessen utgör riksintressena ett underlag och deras värden och potential för en hållbar utveckling analyseras, tolkas och vägs mot varandra och andra intressen. Arbetet kräver dialog och samverkan i syfte att identifiera kvalitativa lösningar som håller över tid. Områden av riksintresse kan både vara av bevarandekaraktär och utnyttjandekaraktär. Exempel på områden som ska bevaras är de som är av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården och friluftslivet. De områden som väljs ut på grund av förekomsten av värdefulla ämnen och material eller som är särskilt lämpliga för anläggningar för kommunikationer och tekniska anläggningar är exempel på riksintresse som är avsedda att användas och nyttjas.

Riksintressen definieras och regleras i Miljöbalkens 3 och 4 kapitel, och Länsstyrelsen bevakar att kommunen i sin planering tillgodoser riksintressena. Bestämmelserna innebär att ett utpekat riksintresse inte får påtagligt skadas av anspråk på ändrad mark- eller vattenanvändning. De riksintressen som riksdagen har beslutat finns i 4 kapitlet miljöbalken och de som centrala myndigheter styr över regleras i 3 kapitlet miljöbalken, exempel på de senare är Naturvårdsverket, Energimyndigheten och Trafikverket.

Att ett område klassats som riksintresse, betyder att det utpekade intresset väger tyngre än lokala allmänna intressen vid en avvägning i den fysiska planeringen. Det betyder också att det utpekade områdets värde och/eller betydelse inte påtagligt får skadas genom de förändringar som planeras och genomförs. Det är inte bara lokala intressen som ska vägas mot riksintressen, de kan ofta behöva vägas mot varandra. Om det finns motstridiga riksintressen ska det riksintresse som bäst främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt prioriteras. Totalförsvarets riksintressen ges dock företräde.

Det är alltså viktigt att se över vilka värden som riksintresset skyddar, så dessa kan bevaras och kanske till och med förstärkas genom till exempel exploateringsprojekt. Hänsyn behöver

tas även om ett bevarandebestånd inte behöver stå i direkt konflikt med de planer man har, för att resultatet ska bli så bra som möjligt.

Jönköpings kommun har definierat nya gränser för fyra riksintressen, det gäller kulturmiljövård, naturvård, järnväg och vindbruk. Riksintresset för järnväg har justerats så de möjliga framtida dragningar som pekats ut i förstudien som är beslutad av Trafikverket ryms inom riksintresset. De övriga tre har avgränsats längs E4, på Vätterns östra sida, då vägen i dessa fall utgör en barriär och/eller tydlig gräns i landskapet. I de fall områdesbestämmelser finns för att säkerställa riksintresset för kulturmiljövård har riksintresseavgränsningen justerats i enlighet med planen. Närmare redogörelser finns i respektive avsnitt.

Dessutom har en del redaktionella justeringar gjorts. Som exempel kan nämnas att där riksintresset för kulturmiljövård sammanfaller med riksintresset för naturvård eller där ett naturreservat sammanfaller med riksintresse för naturvård så har kartlinjerna samordats för att ge en tydligare kartbild.

Följder av vald inriktning

Att peka ut och ta hänsyn till områden av riksintresse, säkerställer att de bevaras för framtiden. Detta ger utvecklingsmöjligheter och säkerställer möjligheter till försörjning i framtiden, i form av tillgång till olika naturresurser. Utöver detta bidrar de riksintressen som är av bevarandekaraktär till att man även i framtiden kommer att kunna besöka dessa olika typer av områden, vilka människor redan idag värdesätter i sin vardag.

[Riksintresse](#) > **Vättern med öar och strandområden**

Riksintresse i enlighet med 4 kapitlet 1 och 2 §§ Miljöbalken

Beskrivning

Landskapsbilden kring Vättern är karaktäristisk och av stort värde och har därför blivit utpekad i miljöbalkens 4 kapitel 2 §, som ett större område med stora natur- och kulturvärden av riksintresse, under benämningen ”Vättern med öar och strandområden”. Det är ett av flera geografiskt avgränsade områden i Sverige som utpekats som riksintresse i sin helhet, med hänsyn till de samlade natur- och kulturvärden som finns i området. Området ska därför skyddas mot åtgärder och ingrepp som påtagligt kan skada natur- och kulturvärdena.

Riksintresset täcker också Vätterns betydelse för näringsliv och bosättning, dess speciella ljus och storslagna vyer, samt associativa värden genom kulturpersonligheter, måleri, litteratur och så vidare. Vid bedömningen om exploatering eller annat ingrepp i miljön kring Vättern ska tillåtas ska turismens och friluftslivets, särskilt det rörliga friluftslivet, intressen särskilt beaktas. Skyddet utgör dock inte hinder för utveckling av befintliga tätorter, det lokala näringslivet eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret.

Sjöbäckenet har uppstått genom förkastningsrörelser i berggrunden för ungefär 800 till 900 miljoner år sedan. Att sjön bildats på detta sätt har skapat stora djup, som djupast 128 meter söder om Visingsö. Även Visingsö ingår i riksintresset, som en del i Visingsöformationen är ön geologiskt intressant. Formationen består av prekambriskt avsatta sediment, vilket endast påträffas på ett fåtal platser i landet. Ön har efter senaste istiden påverkats av Vätterns vågor och på öns högsta delar finns flacka strandvallar. Förutom att det finns en för länet rik flora på ön finns här också Sveriges största ekskog. Den akut hotade visingsöläven *Caloplaca biatorina* finns på ön. På ön finns även Erstad kärr, som utgör en i denna region unik flyttfågellokal och är betydelsefull även som häckningslokal. Här har de flesta av landets and- och vadararter noterats och ett femtital arter häckar på platsen. Kärret som är en sötvattensstrandäng är det enda av sitt slag invid södra Vätterns stränder.

Den del av området som finns inom kommunen har delar som klassas som riksvärde i flera kategorier: flora, förkastningsbrant, kalktuff, kanjon, källa, naturbetesmark, naturskog, odlingslandskap, sedimentär berggrundsstratigrafi, sjö, strandvallar, sötvattenstrandäng, vattendrag, ädellövskog, äng och slutligen övrig lövskog. Det handlar alltså om allt från geologiska och kulturhistoriska värden, till botaniska, zoologiska värden. Förutsättningarna i Vätterns vatten ger upphov till en utmärkande flora och fauna, vilket bland annat inkluderar flera glaciala relikter exempelvis hornsimpa och vitmärla, samt 28 fiskarter, inklusive vätterröding, öring och harr. Även bottenfaunan i sjön är speciell och här finns bland annat flera specifika norrlandsarter. Landskapet som omger sjön består av en varierande natur, ett variationsrikt kulturlandskap och områden med särskilt höga natur- och kulturmiljövärden. Området är mycket artrikt (snäckor, mossor, lavar, svampar, fåglar) och Östra Vätterstranden är en potentiell lokal för arter som pilgrimsfalk, berguv och hasselsnok.

Områdets värden kan påverkas negativt av: skogsavverkning i branterna, minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar och ändrade vattenregimer.

Målsättning

Vätterns höga naturvärden ska bevaras och dess råvattentäkt ska säkras. Möjligheterna för aktiviteter kopplade till fiske, turism och rörligt friluftsliv med Vättern som bas ska utvecklas. Fortsatt pågående markanvändning, exempelvis genom fortsatt jordbruk med åkerbruk, samt naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Detta bland annat då fodermarkerna kräver fortsatt hävd till förmån för flora, fauna och landskapsbild. Kulturlandskapets karaktär och befintliga natur- och kulturvärden ska bevaras och i förekommande fall utvecklas genom restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Östra Vätterstranden har en naturlig otillgänglighet (brant) vilket ökar möjligheterna att bevara stranden och branterna oexploaterade. Byggnation som till exempel vägar, E4-an utmed Vättern har minskat områdets värden och försvårat tillgängligheten till Vättern, även hus och kraftledningarna minskar värdena.

Riktlinjer

- Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön ska inte tillåtas om de kan skada områdets samlade natur- och kulturvärden samt turism och rörligt friluftsliv.
- I områden med naturskydd och fastställd skötselplan, ska planen följas.

Jönköping Airport

Definition

Flygplatsen är en kommunal flygplats som har stor betydelse för regionens tillväxt, attraktivitet och näringslivets konkurrenskraft. Det är av riksintresse att flygplatsens verksamhet ska fortsätta.

Riktlinjer

- För att värna om Jönköping Airports framtid är det nödvändigt att begränsa exploatering i dess närhet på grund av störningar i form av flygbuller.
- Beslut om exploatering i flygplatsens närhet ska göras med Jönköping Airports intressen som högsta prioritet, bland annat då bostadsbebyggelse inom det flygbullerstörda området kan innebära ökade krav för flygplatsens verksamhet.
- Samråd med flygplatsen ska ske vid detaljplaneläggning och bygglov inom kontrollzonen av objekt som är 20 meter eller högre, detta gäller även tillfälliga objekt som exempelvis byggkranar som överstiger 20 meter inom kontrollzonen.
- För riktlinjer gällande flygplatsen se fliken för *kommunikationer – flygplats*.

Motivering

Jönköping Airport är en kommunal flygplats som ska tillgodose det regionala näringslivets och persontrafikens behov.

Området närmast flygplatsen, som syftar till att skydda flygtrafik under start- och landning, kallas för kontrollzon. Inom denna zon finns flera hinderbegränsande ytor.

Kontrollzonen sträcker sig från marken upp till ca 450 meters höjd och är närmast att betrakta som ett skyddsområde för flygplatsen som i möjligaste mån skall vara fritt från hinder. I flygplatsens omedelbara närhet finns hinderfria ytor som garanterar att flygplan kan lyfta och landa på banan utan att komma för nära underliggande hinder. Därav krav på samråd vid byggnation högre än 20 meter.

[Riksintresse](#) > **Friluftsliv**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Riksintressen för friluftslivet har stora friluftslivsvärden sett i ett nationellt perspektiv, på grund av särskilda natur- och kulturkvaliteter, variationer i landskapet och god tillgänglighet för allmänheten.

Riktlinjer

- Specifika riktlinjer för områdena ska följas.

Motivering

Riksintressen för friluftslivet regleras i Miljöbalkens 3 kapitel 6§ och är ett av de intresseområden som kommunen måste bevaka i planeringen. Men innehåll och förutsättningar varierar mycket från område till område och det är därför svårt att sätta upp generella riktlinjer för alla områden på en gång. Område som pekats ut som riksintresse för friluftsliv kan även vara utpekade som riksintressen av andra skäl, som till exempel kulturmiljövård, vilket innebär att dessa båda intressen i första hand ska samordnas.

Naturvårdsverket listar fem huvudkriterier för områden som klassas som riksintresse för friluftslivet. Det första är förutsättningar för positiva upplevelser och för natur- eller kulturstudier, vilket relaterar till det innehåll området har. Övriga behandlar möjligheterna att utöva olika aktiviteter och de upplevelser som är kopplade till dessa. Tre behandlar förutsättningar för fysiska aktiviteter som vandring/strövande, långfärder på skidor/skidåkning, cykelturer, bad, båtport, kanoting och skridskofärder. Det sista kriteriet som listas tar upp möjligheterna till lugnare aktiviteter som fritidsfiske, jakt, bär- eller svampplockning. Ett område för friluftsliv innehåller alltså per definition mängder av andra värden, vilka tillsammans utgör grunden för de upplevelser som friluftslivet kan erbjuda. Friluftsliv är ett sammanhang där många andra områden knyts samman och värderas gemensamt.

[Riksintresse](#) > **Järnväg**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Riksintressen för järnväg har stor betydelse för de nationella kommunikationerna på grund av dess överordnande funktion och det är betydelsefullt att dessa funktioner värnas på lång sikt.

Riktlinjer

- Specifika riktlinjer för områdena ska följas.

Motivering

Riksintressen för kommunikationer regleras i miljöbalkens 3 kap 8§ och är ett av de intressen som kommunen måste bevaka i översiktsplanen. Kommunen har ett ansvar att värna om att de nationella och regionala järnvägarnas funktion upprätthålls i ett långt tidsperspektiv.

Trafikverket ansvarar för den långsiktiga planeringen och är också huvudman för dessa vägar.

Trafikverket har listat vilka järnvägar som ska bedömas som riksintresse.

[Riksintresse](#) > **Kulturmiljövård**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Riksintressen för kulturmiljövården är ett urval av miljöer som ska representera hela landets 10 000-åriga historia från stenålder till nutid.

En kulturmiljö av riksintresse är ett område där landskapet är så präglad av sin historia, att kulturmiljön utgör en av platsens stora tillgångar. I dessa miljöer väger de kulturhistoriska värdena därför särskilt tungt vid en avvägning mellan olika intressen. Här ska kulturmiljön vara både tongivande och en inspiration vid förändringar.

Det finns i dagsläget 17 områden av riksintresse för kulturmiljövård i kommunen.

Riktlinjer

- Specifika riktlinjer för områdena ska följas.

Motivering

Riksintressen för kulturmiljövård regleras i Miljöbalkens 3 kapitel 6§ och är ett av de intresseområden som kommunen måste bevaka i planeringen. Men innehåll och förutsättningar varierar mycket från område till område och det är därför svårt att sätta upp generella riktlinjer för alla områden på en gång. Område som pekats ut som riksintresse för kulturmiljövård kan även vara utpekade som riksintressen av andra skäl, som till exempel naturvård, vilket innebär att dessa båda intressen i första hand ska samordnas.

[Riksintressen](#) > **Naturvård**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Riksintressen för naturvården motsvarar de mest värdefulla naturområdena i ett nationellt perspektiv och representerar huvuddragen i den svenska naturen.

Riktlinjer

- Specifika riktlinjer för områdena ska följas.

Motivering

Riksintressen för naturvård regleras i Miljöbalkens 3 kapitel 6§ och är ett av de intresseområden som kommunen måste bevaka i planeringen. Men innehåll och förutsättningar varierar mycket från område till område och det är därför svårt att sätta upp generella riktlinjer för alla områden på en gång. Det är inte heller så att ett område som pekats ut som riksintresse för naturvård inte kan innehålla annat och andra värden, vilka även de ska uppmärksammas.

Naturvårdsverket listar fem huvudkriterier för områden som klassas som riksintresse för naturvård. Alla relaterar till det innehåll som området har, på olika sätt och med olika fokus. Man konstaterar att riksintresset inkluderar miljöer både på land och i vatten och att de ska visa på olika landskapstyper, naturtyper eller kombinationer av naturtyper. De ska gärna visa på landskapets utveckling, dess processer och den naturliga utvecklingen i olika ekosystem. Det andra kriteriet lyfter fram att de utvalda naturområdena ska vara ”väsentligen opåverkade” och de tre sista listar sällsynthet, rikedom och säregenhet som ytterligare faktorer.

[Riksintresse](#) > **Riksintresse Natura 2000**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden inom Europeiska Unionen. Syftet är att värna om naturtyper, fåglar, arter och livsmiljöer samt vissa arter som EU-länderna har kommit överens om är av gemensamt intresse. Natura 2000 har tillkommit med stöd av EG:s habitat- och fågeldirektiv. Sverige och övriga EU-länder har föreslagit områden med berörda naturtyper och/eller arter som nämns i art- och habitatdirektivet. Dessa områden bildar tillsammans med de områden som är viktiga för fåglar listade i fågeldirektivet nätverket Natura 2000. Direktiven antogs 1992 respektive 1979.

Riktlinjer

- Specifika riktlinjer för områdena ska följas

Motivering

Sverige skall se till att områden som ingår i Natura 2000-nätverket bevaras så deras naturvärden skyddas samt att de får den skötsel de behöver. Det innebär lite förenklat att ängen ska förbli äng, att naturskogen ska fortsätta att vara naturskog och att arterna ska fortleva i livskraftiga bestånd. Totalt har Sverige ca 4000 områden. Information om alla dessa finns på Naturvårdsverkets webbplats för Natura 2000. Vid befarad påverkan på Natura 2000-områden handläggs ärendena av länsstyrelsen.

Natura 2000 i Jönköpings län och Jönköpings kommun

I Jönköpings län finns 196 områden varav 36 i Jönköpings kommun. I länet finns flera stora mossar och myrområden bland annat Store mosse nationalpark och Dumme mosse. Dessutom ingår flera stora sjöar såsom vår del av Vättern och Fegen. Även många naturreservat ingår med värdefulla skogsmiljöer, och knappt ett 70-tal odlingslandskap med värdefulla ängs- och hagmarker. Speciellt för våtmarkerna har vårt län en ansvarsställning då områden som Store mosse nationalpark och Dumme mosse är sällsynta ur ett europeiskt perspektiv.

Lövträdsmarker i Jönköping – Huskvarna består av fyra områden som förutom att vara biologiskt mycket värdefulla är betydelsefulla för tätortsnära rekreation. Områdena är Naturreservaten Bondberget och Strömsberg, ett brantskogsområde söder om Huskvarnabergens naturreservat (som också är Natura 2000-område) samt Hakarps kyrkängar.

Utpekade naturtyper och arter

Av de totalt över 170 naturtyper som nämns i habitatdirektivet, förekommer cirka 90 i Sverige varav drygt 30 i Jönköpings län. Bland dessa finns flera typer av sjöar, vattendrag, våtmarker, artrika gräsmarker och skogsmiljöer. När det gäller skogstyper finns den för Sverige mycket viktiga naturtypen västlig taiga, det vill säga naturskog med gran och tall eller vanliga lövträd såsom björk och asp. Andra viktiga trädbärande marker i länet är olika ädellövskogar och ekhagar. För Jönköpings län är högmossar och öppna eller trädbevuxna myrар viktiga.

Vissa naturtyper har en mer geologisk prägel, däribland rasbranter och klippor. Habitatdirektivet nämner totalt 690 skyddsvärda arter, varav ett hundratal förekommer i Sverige och av dessa förekommer ett 15-tal arter i Jönköpings län, exempelvis utter,

läderbagge, käppkrokmossa och grön sköldmossa. Av de 185 fågelarter som nämns i fågeldirektivet kan ungefär 65 anses uppträda regelbundet i Sverige. I Jönköpings län finns cirka 50 av dessa, bland annat spillkråka, mindre hackspett, kungsörn, havsörn, ljunpipare, orre, smålom och tjäder.

[Riksintresse](#) > **Totalförsvaret**

Definition

Riksintressen för totalförsvaret omfattar de områden som redovisas i det offentliga materialet *Redovisning av riksintressen och områden av betydelse för totalförsvarets militära del enligt 3 kapitlet § 9 Miljöbalken i Jönköpings län*. Utgivet av Försvarsmakten 2015. Riksintressen för totalförsvaret regleras i Miljöbalkens 3 kapitel 9§ och är ett av de intresseområden som kommunen måste beakta i planeringen.

Riktlinjer

- Förvarsintresset ska ges företräde om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, om området eller del av detta behövs för en anläggning för totalförsvaret.
- Alla plan-, lovärenden och vindkraftsprövningar som rör höga objekt, högre än 20 meter, utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse (tätort) ska remitteras till Försvarmakten, detta gäller över hela landet.
- Inom influensområde för luftrum samt områden med behov av hinderfrihet ska samråd med Försvarsmakten ske vid byggnation av objekt över 20 meter.
- Inom det som benämns som övriga influensområden i översiktsplanen måste samråd ske med Försvarsmakten vid samtliga plan-, bygglov- och tillståndsärenden.

Motivering

Den kommunala samhällsplaneringen och bygglovhanteringen ska inte innebära att Försvarsmakten tvingas begränsa sin verksamhet. Vilket exempelvis kan ske efter byggnation, då krav kan ställas på åtgärder för att begränsa omgivningspåverkan i form av buller alternativt leda till en brist på hinderfria ytor för övningar med flyg. För att undvika detta ska därför plan- och lovärenden högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse remitteras till Försvarsmakten.

[Riksintresse](#) > **Vägar**

[Områdesbeskrivningar](#)

Definition

Riksintressen för väg har stor betydelse för de nationella kommunikationerna på grund av dess överordnande funktion och det är betydelsefullt att dessa funktioner värnas på lång sikt.

Riktlinjer

- Specifika riktlinjer för objekten ska följas.

Motivering

Riksintressen för kommunikationer regleras i miljöbalkens 3 kap 8§ och är ett av de intressen som kommunen måste bevaka i översiktsplanen. Kommunen har ett ansvar att värna om att de nationella och regionala vägarnas funktion upprätthålls i ett långt tidsperspektiv. Trafikverket ansvarar för den långsiktiga planeringen och är också huvudman för dessa vägar.

Trafikverket har listat vilka vägar som ska bedömas som riksintresse.

[Riksintresse](#) > **Värdefulla ämnen och material**

Norra Kärr

Området är av riksintresse för naturvård samt värdefulla ämnen och material. Riksintresset för värdefulla ämnen finns sedan 1994 enligt 3 kap. 7§ andra stycket miljöbalken. Anledningen var främst för att långsiktigt säkerställa tillgången av sällsynta jordartsmetaller. Under 2011 detaljavgränsades riksintresset för att långsiktigt säkerställa tillgången på sällsynta jordartsmetaller, zirkonium, nefelin och flusspat.

Beskrivning

Fyndigheten med alkalina bergarter är belägen 1,5 kilometer öster om Vättern, i Jönköpings och Östergötlands län, i Jönköpings respektive Ödeslövs kommun. Mellan Norra Kärr och Vättern passerar E4:an parallellt med fyndigheten och som närmast ligger vägen cirka 350 meter väster om bergartskontakten. Ett par hundra meter väster om E4:an sluttar marken brant ner mot Vättern som ligger strax över 100 meter lägre relativt vägen och intrusivet.

Bergartskomplexet (intrusivet) som i markytan har en elliptisk form och vars kända utbredning sträcker sig cirka 1300 m i nord-sydlig riktning och som mest 460 m i öst-väst. Den totala kända arean är ungefär 38 hektar. Huvuddelen av bergkroppen ligger i Jönköpings län och endast 250 m av den nordsydliga utsträckningen ligger i Östergötland. Norra Kärrintrusivet har en berggrund bestående av nefelinsyenitbergarter där innehållet av zirkonium samt sällsynta jordartsmetaller är ovanligt hög. Den sällsynta bergarten med höga fyndigheter benämns grännait (85 % av fyndigheten) medan kaxtorpit, lakarpit och pulaskit har lägre halter sällsynta ämnen men är ytterst ovanliga. Bergarterna är mycket sällsynta i Sverige och i även i hela världen. Området har mycket höga vetenskapliga värden. Fyndigheten har ur försörjningsberedskapssynpunkt stor betydelse för landet. Förekomsten är så stor att den även på lång sikt kan försörja hela eller del av landet med material.

Ett gruvbolag har sedan 2009 undersökningstillstånd enligt minerallagen och har gjort undersökningar samt provbrytning i Norra Kärrområdet. Bolaget fick 2013 en 25-årig bearbetningskoncession enligt minerallagen av Bergsstaten. En avvägning mellan aktuella riksintressen i området gjordes vid bedömning av bearbetningskoncession för området.

Målsättning

Områdets geologiska och biologiska värden ska bevaras. Om brytning av fyndigheten blir aktuell ska mark avsättas för att tillgodose värden i andra aktuella riksintressen.

Riktlinjer

- Vid positivt besked om brytning av fyndigheten ska alla risker som kan innebära att Vättern påverkas negativt elimineras. Det är nödvändigt med bakgrund av Vätterns ekologiska status, användningen som vattentäkt till i dagsläget 280 000 personer, dess unika djurliv, dess stora betydelse för fiskerinäringen samt den mycket stora betydelsen för friluftsliv och turism. Vätterns värde måste ses och bedömas över mycket långa tidsperspektiv, mer än 100 år.
- Vid ett eventuellt godkännande av materialutvinning vid Norra Kärr ska en analys göras angående gruvbrytningens påverkan på hela Grännaområdet. Analysen ska redogöra för områdets nya begränsningar, utvecklingsmöjligheter och behov av planeringsåtgärder.
- Om det blir aktuellt att bryta fyndigheten ska nya riktlinjer tas fram.

[Riksintresse](#) > **Vattenförsörjning - förslag**

Definition

Vatten är en av människans viktigaste resurser och att trygga vattenförsörjningen genom att peka ut anläggningarna som riksintresse gör att dessa kan skyddas mot åtgärder som kan skada dess värde och möjlighet att nyttja områdena för avsett ändamål.

Riktlinjer

- Inom föreslagna riksintresseområden för vattenförsörjning får inte åtgärder vidtas som kan påtagligt försvåra utnyttjandet av anläggningarna.
- Kommunen anser att riksintresset för vattenförsörjning även ska omfatta hela Vättern som ytvattentäkt eller åtminstone en del av vattenområdet och arbetar för att en ny avgränsning av riksintresset tas fram.

Motivering

Länsstyrelsen i Jönköpings län har på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten (HaV) tagit fram förslag på anläggningar för vattenförsörjning som kan bli utpekade som riksintressen. HaV har som mål att flera områden med anläggningar av nationell betydelse för dricksvattenförsörjning ska få förstärkt skydd genom att de beslutas som riksintressen. Det är HaV som ansvarar för beslutet vilka anläggningar som kan klassas som riksintressen.

I Jönköpings län är det Jönköping kommuns vattenförsörjningsanläggningar Hägeberg och Brunstorp vattenverk, som enligt Länsstyrelsen uppfyller de kriterier som anges i riktlinjerna från HaV. Förslaget har varit ute på remiss under 2013. Inkomna yttranden sammanställs och bearbetas av HaV, inget beslut har ännu fattats.

Eftersom det finns flera anläggningar för vattenförsörjning som hämtar sitt dricksvatten från Vättern, har Länsstyrelsen i Jönköpings län, Östergötlands län, Västra Götalands län och Örebro län samarbetat kring föreslagna riksintressen runt Vättern. Jönköpings kommun är en av de kommuner som anser och arbetar för att hela Vättern ska skyddas som riksintresse för vattenförsörjningen och inte enbart anläggningarna, då sjön förser mer än 280 000 invånare med dricksvatten. Detta förslag har lämnats till HaV. I framtiden kan antalet som försörjs av vatten från Vättern förväntas bli flerdubblat.

Definition

Riksintresse för vindbruk är ett planeringsunderlag som möjliggör att de områden som har bäst förutsättningar för vindbruk och bästa vindresurserna kan användas till framtida vindkraftsetableringar och en effektiv markanvändning.

Riktlinjer

- Inom riksintresseområdet för vindbruk får inte åtgärder vidtas som kan försvåra nyttjandet av riksintresset och etablering av vindkraftverk.
- Ny bebyggelse ska endast tillåtas i anslutning till befintlig bebyggelse.
- Området väster om väg E 4 är inte lämpligt för vindkraftsparker på grund av landskapets höga natur-, kultur-, frilufts- och turismvärden.

Motivering

Kommunen är positiv till vindkraft och utbyggnad av denna energiproduktion ska främjas. Delar av riksintresseområdet är ett av de utredningsområden som kommunen anser vara möjliga att pröva för en etablering av vindkraft. Det är viktigt att en etablering sker så att en så stor del av området kan nyttjas, därför är det endast aktuellt att vindkraftparker byggs, och inte enstaka verk som kan försvåra nyttjandet av områdets fulla potential.

Den del av riksintresset som är utpekad väster om E4:an föreslår Jönköpings kommun ska undantas från vindkraftsetablering, eftersom det inom detta markområde finns andra motstående intressen och kommunen önskar inte att en etablering av vindkraft bör ske i detta område. Markområdet är ett öppet jordbrukslandskap på den östra sidan av Vättern, som har höga natur-, kultur-, frilufts- och turismvärden och kommunen anser inte att dessa intressen är förenliga med en etablering av vindbruk. Med hänsyn till andra starka intressen i området föreslår därför kommunen att riksintresseområdet ska begränsas i väster.

Riksintressets anspråk på mark- och vattenområden har hög status vid en framtida prövning och kan vägas mot andra intressen med ett nationellt perspektiv. Energimyndigheten beslutade den 16 december 2013 om nya uppdaterade riksintresseområden för vindbruk. Det innebär att det nu enbart finns ett område utpekad som riksintresse för vindbruk, i norra delen av kommunen.

Riksintressen för vindbruk ska vara av nationell betydelse, behövas för viktiga eller nödvändiga funktioner i samhället och/eller behövas för landets eller landsdels behov av viss produktion. Enligt 3 kap. 8 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Områden som är av riksintresse för anläggningar ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Utpekade riksintresseområden baseras på en god årsmedelvind, enhetliga kriterier och tar hänsyn till flertalet andra intressen enligt den metod som används. Att ett område anges som riksintresse för vindbruk innebär att det ska vara särskilt lämpligt för utvinning av elproduktion från vindenergi ur ett nationellt perspektiv.

Vättern

Beskrivning

Vättern är ett av de områden som pekats ut som riksintresse för yrkesfiske, det görs av Havs- och vattenmyndigheten och regleras i Miljöbalkens 3 kapitel 5 §.

Det småskaliga insjöfisket är uppbyggt på att fisket på ett flertal arter gör det möjligt att leva på fisket. Eftersom fisket ofta kombineras med egenförädling och hemmaförsäljning är det värde som fisket genererar betydligt högre än förstahandsvärdet. Antalet fiskare utvisar då att man med eget fiske i kombination med hemmaförsäljning och i vissa fall i kombination med enklare eller mer avancerad restaurangverksamhet kan leva på vad fisket ger.

Vättern uppfyller även det kriterium om minst två yrkesverksamma fiskare, vilket innebär att hela sjön omfattas av intresset. De särskilda värden som listas gällande Vättern är dess lekområden för röding och sik, lek och uppväxtområde för röding, samt fångstområden.

I bestämmelserna redovisas tre fiskeförbudsområden i Vättern, Tängan söder om st Röknen, Norrgrundet norr om Visingsö, samt Fingals väster om Fingals hamn.

Målsättning

Mark- och vattenområden som har betydelse för yrkesfisket eller för vattenbruk skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande. Syftet med bestämmelserna om riksintressen är att skapa ett långsiktigt skydd mot andra verksamheter som kan ha påtaglig negativ inverkan.

Riktlinjer

- Inom riksintresseområdet för yrkesfisket får åtgärder inte vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Kommunen ska aktivt verka för att minimera faktorer som har negativ miljöpåverkan på uppväxtmöjligheterna för fiskbeståndet.

Teknisk försörjning

[Avfall](#)

[Dagvatten](#)

[Enskilda avlopp](#)

[IT-kommunikation](#)

[Spillvatten](#)

[Vattenförsörjning](#)

Den tekniska försörjningen är en förutsättning för att samhället ska kunna fungera och tillgodose kommuninvånarnas behov av tjänster på ett miljöriktigt sätt. Inom begreppet teknisk försörjning ryms funktioner som vattenförsörjning, dagvatten, avloppsrening, avfallshantering och informationsteknik (IT).

Viljeinriktning

- Den tekniska försörjningen i kommunen ska vara effektiv och miljövänlig.
- Samverkan med andra kommuner ska eftersträvas där så är möjligt.
- Den tekniska försörjningen ska vara klimatanpassad, både vad gäller klimatpåverkan och förmåga att klara eventuella klimatförändringar.
- Utbyggnad, upprustning, underhåll och nybyggnad av den tekniska försörjningen ska ske kontinuerligt för att kunna hålla en hög standard.
- Dricksvatten ska prioriteras före andra konkurrerande resursanspråk.

Motivering

Teknisk försörjning och dess infrastruktur är en viktig aspekt i den fysiska planeringen, då den berör alla kommuninvånare. Kommunens ambition är att bygga upp och bygga ut dessa tjänster på ett miljöriktigt sätt och har därför ett flertal styrande och strategiska dokument som beskriver målsättningar för den tekniska försörjningen.

Nya och moderna anläggningar och ny infrastruktur behövs samtidigt som befintligt behöver underhållas och byggas ut. Ett ökande invånarantal tillsammans med expansion av näringslivet påverkar den tekniska försörjningen både direkt och indirekt, då den tekniska försörjningen styrs av samhällets behov. Det är inte enbart en expansion av våra samhällen som styr behoven, de befintliga systemen behöver också underhållas och ersättas, på grund av sådant som ålder, bristfällig kapacitet eller av miljöskäl. Kapaciteten i den tekniska försörjningen ska räcka för en expanderande kommun för lång tid framöver, den ska också klara ett förändrat klimat med bland annat risker för översvämningar. Kommunen behöver arbeta med att ständigt se över den tekniska försörjningen, så den klarar de påfrestningar som den utsätts för och lever upp till de krav som ställs. När tätorterna växer ökar också behovet av att höja kapaciteten i de befintliga systemen, det leder till ett behov av utbyggnad. Det är därför viktigt att ha det i åtanke, samt eventuellt reservera markytor för att kunna klara framtida behov och kapacitetsökning.

Samarbete och samverkan över kommungränserna är viktigt att eftersträva där så är möjligt, då det kan underlätta både ekonomiskt och minska tidsåtgången, det gör också att utbyggnad kan ske i områden där det annars inte hade varit möjligt. Jönköpings kommun kan exempelvis samverka med andra kommuner när det gäller hantering av avfallsmaterial, samt utbyggnad av kommunala vatten- och avloppsledningar eller fiber för datakommunikation.

Användandet av elektronisk kommunikation är idag en förutsättning för de flesta verksamheter, inom näringsliv och offentlig sektor, samt i det privata livet. Den digitala infrastrukturen är lika viktig för samhällets utveckling som övrig infrastruktur. För de personer eller företag som finns på landsbygderna är tillgången till fiber minst lika viktig som

i tätorterna. Att ha tillgång till bredband som är snabbt och pålitligt är således oundgängligt för landsbygdernas utveckling och attraktivitet. Jönköpings kommun anser att fiberbaserat bredbandsnät är den långsiktigt mest lämpliga lösningen för IT-kommunikation. På flera håll i kommunen är mobiltelefonitäckningen bristfällig och Jönköpings kommun anser därför också att mobiltelefonnäten måste utvecklas så att full täckning uppnås.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har till Havs- och vattenmyndigheten (HaV) föreslagit att områdena för anläggningarna Häggebergs vattenverk och Brunstorps vattenverk bör klassas som riksintresse för vattenförsörjning. Jönköpings kommun ställer sig positiv till förslaget men anser att det vore ännu rimligare att Vätterns hela ytvattenområde förklaras som riksintresse mot bakgrund av sjöns stora betydelse som råvattentäkt. Vid en kommande, framtida avvägning skulle då Vättern som riksintresse för vattenförsörjningen kunna vägas mot andra riksintressen.

Följder av vald inriktning

Genom att arbeta strategiskt och långsiktigt med att förbättra och utveckla den tekniska försörjningen och integrera denna med övrig samhällsplanering ser kommunen till att kommuninvånarnas behov och efterfrågan av tjänster tillgodoses.

Med en god och strategisk vatten- och avloppsplanering i kommunen tryggas vattenförsörjningen idag och i framtiden samtidigt som människors hälsa och miljön skyddas. Att kontinuerligt arbeta med att förbättra och bygga ut va-ledningar med tillhörande anläggningar möter framtidens behov och förbättrar miljön, exempelvis bidrar en bättre rening av dagvatten så att inte statusen på våra sjöar och vattendrag försämras.

Genom att medvetet integrera dagvattenhanteringen i samhällsplaneringen kan kommunen ta väl underbyggda beslut när det gäller att hantera översvämningsrisker, rinnvägar och rening. En öppen dagvattenhantering kan också fungera som ett pedagogiskt verktyg samtidigt som den kan ge ett tilltalande estetiskt uttryck. Dagvattenhanteringen kan samtidigt samordnas med ytor som planeras för rekreation och övrig grönstruktur.

Definition

Med avfall menas alla föremål eller ämnen som innehavaren vill göra sig av med eller är skyldig att göra sig av med. Avfall är också en resurs som i många fall kan återanvändas, av det som inte kan återanvändas kan sedan mycket återvinnas som råvaror eller som energi.

Med avfallshantering menas insamling, transport och återvinning av avfall samt bortskaffande av avfall, det vill säga det slutliga omhändertagandet med deponering av sådana återstoder som inte kan nyttiggöras. Den mest effektiva åtgärden för att minska mängden avfall är dock att förebygga att avfall uppstår.

Riktlinjer

- Samhällsbyggandet och planeringen ska utformas på ett sätt som minimerar uppkomsten av avfall och underlättar hanteringen av det avfall som ändå produceras.

Motivering

Det ska finnas en renhållningsordning i varje kommun och den består av två delar, lokala föreskrifter om hantering av avfall och en avfallsplan. De lokala föreskrifterna beskriver hur hanteringen av avfall skall ske inom kommunen och är den rättsliga grunden för det dagliga arbetet inom renhållningen. Kommunen arbetar nu med att ta fram en ny avfallsplan, *Avfallsplan för Jönköpings kommun 2016-2019*. Avfallsplanen och dess intentioner ska ligga till grund för den fysiska planeringen.

Avfallsplanen berör alla kommuninvånare och syftar till att styra avfallshanteringen i kommunen mot en ekologisk hållbar utveckling och ökad återvinning och resurshushållning. Avfallsplanen är ett styrande och ett strategiskt dokument, där strategier för kommunens avfallshantering beskrivs med målsättningar för framtiden. Avfallsplanen är ett viktigt instrument för att styra avfallshanteringen mot de nationella, regionala och lokala miljömål som antagits i syfte att minska avfallsmängder, förbättra miljön och hushålla med resurser.

Såväl det ökande invånarantalet som expansion av näringslivet påverkar direkt och indirekt avfallshanteringen i kommunen. Avfallshanteringen i Jönköping med nya behandlingsanläggningar har byggts upp med en kapacitet som ska räcka för en expanderande kommun för lång tid framöver. Kraftvärmeverket Torsvik är en modern förbränningsanläggning som tar hand om brännbart avfall lokalt. Matavfall tas om hand av lika moderna anläggningar på Torsvik och på Simsholmen för produktion av biogas och biogödsel. Hults gamla deponi har ersatts av en ny avfallsanläggning *Miljöhantering i Jönköping* som har anpassats till de moderna krav som gäller för sortering, upparbetning och deponering av avfall. Förändringar och förbättringar i insamlingssystem och möjligheterna att sortera har gjorts för att förbättra återvinning och öka servicen till invånarna. Överläggningar pågår med sex andra kommuner i länet om en eventuell samverkan inom avfallshanteringen.

Sortering av avfallet i fraktioner sker idag i huvudsak nära källan för att på så sätt kunna ta vara på de resurser avfall är, och för att inte sprida föroreningar i miljön. Kommunens två huvudsakliga insamlingsmetoder är hämtning med sopbilar eller avlämning på sortergårdar. Den största delen av avfallet som uppkommer från hushåll och mindre verksamheter tas om hand inom kommunen med mycket god resurshushållning av råvaror och energi.

Kommunen har ansvar för att det finns lämpliga platser för avfallshanteringen i kommunen. Hantering av hushållssopor, som är en upprepad daglig verksamhet, ska vara bekväm och enkel. Att avfallsanläggningar, som till exempel sortergårdar, återvinningsstationer och olika typer av återbruksplatser ligger inom närområdet är därför av största vikt för alla kommuninvånare.

Definition

Dagvatten kan förenklat definieras som det regn-, smält- och dräneringsvatten som rinner från byggnader, infrastruktur och andra hårdgjorda ytor, via diken eller ledningar till vattendrag, sjöar eller reningsverk.

Behovet av att hantera dagvatten på ett eftertänksamt sätt är störst i våra tätorter, där stora ytor är hårdgjorda, riktlinjerna nedan är därför till största del inriktade mot dessa områden.

Riktlinjer

- Kommunen ska ha en aktuell dagvattenpolicy med tillhörande handlingsplan.
- Vid planering av nya områden och förnyelse av befintliga, ska de mål och åtgärder som finns i dagvattenpolicyn och tillhörande handlingsplan för det aktuella området beaktas.
- Vid planering, byggande och förprojektering av nya områden ska yt- och dagvattenfrågorna utredas.
- Yt- och dagvatten ska i så stor utsträckning som möjligt omhändertas lokalt, genom exempelvis infiltrering, fördröjning och rening.
- Vid planering av nya områden och förnyelse i befintliga ska höjdförhållandena studeras för att förhindra att bebyggelse sker inom, eller i direkt närhet till möjliga översvåmningsområden och de större rinnvägarna för ytvatten.
- Kommunen ska planera för en minskad andel hårdgjorda ytor samt öka användningen av alternativa och genomsläppliga mark-, tak- och fasadmateriel och därmed minska dagvattenavrinningen.
- Nya områden som byggs runt Vättern, Rocksjön och Munksjön ska planeras utifrån en vattennivå i dessa sjöar på minst + 90,3 meter över havet. Dagvatten ska kunna avrinna med självfall till dessa sjöar. Vid planering av områden kring övriga sjöar och vattendrag ska vattennivån förutsättas vara som vid ett så kallat 100-års flöde.

Motivering

Vid planering av nya områden finns stora möjligheter att göra dagvattnet till en resurs. Med en öppen dagvattenhantering, där vattnet avleds via exempelvis diken, kanaler och gräsytor, kan biologiska värden tillföras staden samtidigt som en rening och fördröjning sker av vattnet innan det når sjöar, vattendrag och grundvattnen. Genom en väl avvägd planering kan även dagvattenhanteringen samordnas med ytor som planeras för rekreation och övrig grönstruktur och på så sätt ge ytterligare mervärden. Både i och utanför tätorterna gäller för fastighetsägare och verksamhetsutövare att hantera dagvatten lokalt, det vill säga att hantera en rening av dagvattnet inom den egna fastigheten och inte att ansluta till kommunala ledningar.

Vid kraftiga regn går regnet ej ner i dagvattenledningarna utan söker sig då till alternativa rinnvägar i lågpunkter på ytan. Inom så kallade instängda områden kan då inte vattnet rinna vidare vilket leder till att vattennivån stiger. För att förhindra översvämningar är det därför mycket viktigt att identifiera rinnvägar och sedan anpassa höjdsättningen så att vattnet kan rinna fritt samt att inte några nya instängda områden skapas.

Ute i naturen fördröjs och renas regn- och smältvattnet på sin väg ner genom marken, innan det når sjöar, vattendrag och grundvatten. Dagvatten som leds i ledningar istället för att infiltrera genom marken, leder till en snabbare avrinning och att mängden dagvatten ökar. Detta ställer i sin tur högre krav på planering och hantering. Vid planering av nya områden ska en dagvattenutredning tas fram i ett tidigt skede för att belysa vilka förutsättningar som finns i området. Syftet med denna är att påvisa vilka ytor som krävs för fördröjning och rening av dagvatten vid normala och framtida förhållanden samt klimatförändringar. Den skall även visa rinnvägar vid kraftigare regn, redovisa förslag till åtgärder för att minimera konsekvenserna av dessa samt redovisa konsekvenserna för eventuellt nedströms liggande områden. Kostnaden för framtagande av dagvattenutredning står exploatören för. Utredning ska även utföras i framtagandet av till ytan mindre detaljplaner, dock med en justerad omfattning.

Jönköpings kommuns dagvattenpolicy fastställdes av kommunfullmäktige 2009-01-29. Dagvattenpolicyn anger hur dagvatten inom planlagda, bebyggda områden och nyplanerade områden ska hanteras. Till dagvattenpolicyn är en handlingsplan för dagvatten knuten. Handlingsplanen ger riktlinjer för hur arbetet med dagvatten ska bedrivas i Jönköpings kommun. Handlingsplanen ska vara aktuell och uppdateras varefter nya kunskaper erhålls. Enligt *Program för hållbar utveckling – miljö 2014-2020* ska en uppdatering av dagvattenpolicyn med tillhörande handlingsplan antas senast 2015. Viktiga aspekter att belysa är bland annat avrinningsområden, miljö kvalitetsnormer, klimatförändringar, översvämningskartering samt vilka värden en öppen dagvattenhantering kan tillföra.

Ett annat dokument som reglerar dagvattenhanteringen i stadsplaneringen är *Förutsättningar och riktlinjer för anpassning till klimatförändringar*. I dokumentet från 2009 anges bland annat att nya områden runt Vättern, Rocksjön och Munksjön ska planeras för en vattennivå i dessa sjöar på minst + 90,3 meter över havet, för att undvika att byggnader och anläggningar översvämmas. Dagvattnet ska kunna avrinna med självfall till dessa sjöar. Vid planering av områden kring övriga sjöar och vattendrag ska vattennivån förutsättas vara som vid ett så kallat 100-års flöde. Med ett 100-års flöde menas ett flöde som på en plats uppkommer en gång per 100:e år. I kommunen innebär det att ett 100-års regn kan ske var tredje år någonstans på kommunens yta.

Definition

Med enskilt avlopp menas en enskild eller gemensam spillvattenanläggning, som inte är ansluten till det kommunala vatten- och avloppsområdet. Dessa anläggningar är oftast avsedda för ett hushåll, men kan också behandla avlopp från en grupp av hushåll.

Riktlinjer

- Miljökvalitetsnormerna (MKN) för vatten ska följas vilket innebär att vattenkvaliteten på yt- och grundvatten ska uppnå god status och får inte försämrast.
- Genom tillsyn följa upp enskilda avlopp som inte är anslutna till det kommunala verksamhetsområdet.

Motivering

Enskilda avlopp klassas enligt miljöbalken som miljöfarlig verksamhet och kommunen har en skyldighet att genomföra tillsyn på sådana verksamheter. Utsläpp av orenat avlopp medför en risk för smittspridning, övergödning och syrebrist i våra vattendrag. Att anlägga ett WC-avlopp kräver tillstånd från miljönämnden medan ändring av en befintlig anläggning eller att anlägga en avloppsanläggning för bad-, disk- och tvättvatten är anmälningspliktigt. Varje ansökan eller anmälan ska bedömmas individuellt utifrån de lokala förutsättningarna som råder på platsen. Möjlighet att ansluta till kommunalt reningsverk ska alltid beaktas i första hand.

I Jönköpings kommun finns ca 4 500 hushåll som har enskilt avlopp. Enligt Naturvårdsverkets allmänna råd för små avloppsanläggningar för hushållsspillvatten (NFS 2006:7) bör varje kommun relatera skyddsåtgärder beträffande hälso- och miljöskydd för enskilda avloppsanordningar till normal eller hög skyddsnivå. Enligt åtgärdsprogrammet för miljökvalitetsnormer för vatten ska kommunerna ställa krav på hög skyddsnivå av miljöskyddsskäl för enskilda avlopp som bidrar till att en vattenförekomst inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status. De olika skyddsnivåerna beskrivs i handläggningsvägledningen *Vägledning vid bedömning av hög skyddsnivå för enskilda avlopp i Jönköpings län* som miljökontoret har som stöd vid tillståndsgivning till enskilda avlopp. Skyddsnivåerna beskrivs nedan. I dagsläget beräknas cirka hälften av de enskilda avloppen vara bristfälliga. Ofta är det reningen efter slamavskiljaren som brister vilket medför att orenat avloppsvatten belastar yt- och grundvatten med näringsämnen och bakterier. Den tekniska livslängden för ett enskilt avlopp uppskattas till 20 år vilket innebär att en förnyelseakt på minst 5 % är nödvändig för att inte standarden på de enskilda avloppen ska försämrast.

Större saneringsåtgärder kommer att ske i flertalet omvandlingsområden (områden med bristfälliga avloppslösningar som genom föreläggande av länsstyrelsen ska anslutas till det kommunala va-nätet). De enskilda avloppslösningarna i dessa områden byts ut efterhand och

ansluts till det kommunala verksamhetsområdet, samtidigt som ökade tillsynsresurser kommer att riktas mot fastigheter med bristfälliga avlopp utanför det kommunala verksamhetsområdet. Kommunen arbetar kontinuerligt med att bygga ut det kommunala vatten- och avloppsnätet till bostadsområden som har bristfälliga avloppslösningar, i enlighet med länsstyrelsens föreläggande. De områden som i översiktsplanen pekas ut som LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) ska alla detaljplaneläggas, för att frågor såsom avlopp ska kunna utredas grundligt och för att få fram en helhetslösning för det aktuella området. Eftersom alla föreslagna LIS-områden är placerade inom strandskydd och intill befintlig bebyggelse med befintliga vatten- och avloppsanläggningar, ställer det högre krav på planeringen och samordningen än vad det i normala fall krävs. De områden som pekas ut som småskalig bebyggelse och där intentionen är att dessa ska bevaras som sådana föreslås inga extra åtgärder förutom att genom tillsyn av miljökontoret dokumentera befintliga avloppslösningar och förelägga om förbättringar där så är nödvändigt. Om en detaljplaneläggning aktualiseras inom något av dessa områden, kommer också avloppsfrågan att utredas i detta arbete.

EU:s ramdirektiv för vatten som trädde ikraft år 2000 syftar till att förbättra det vattenrelaterade arbetet inom EU. Vattendirektivet införlivades i svensk lag genom att fem vattendistrikt bildades med varsin vattenmyndighet. Vattenmyndigheterna har beslutat om vilka miljökvalitetsnormer som gäller för yt- och grundvatten. Målet är att allt grund- och ytvatten ska uppnå god status senast år 2015 och att ingen vattenförekomst ska försämrats. Tyvärr är många vattenförekomster så starkt påverkade av mänsklig verksamhet att målet för en del enskilda vattenförekomster skjuts fram till år 2021 eller som längst 2027. Enligt *Miljömålen för vattnets bästa - åtgärdsprogram 2011-2015, länsstyrelsen Jönköpings län*, ska kommunen utveckla sin prövning och planläggning så att miljökvalitetsnormerna för vatten uppnås och inte överträds.

Jönköpings kommun är medlem i Avloppsguiden som är en nationell kunskapsbank om enskilda avlopp med information riktad till fastighetsägare, entreprenörer och intresserad allmänhet. På deras finns det information om olika typer av avloppslösningar samt information om lagar och regler kring enskilda avlopp.

Definition

IT står för informationsteknik, det innebär att IT-kommunikation är den kommunikation mellan människor som sker genom olika informationstekniska lösningar, till exempel med hjälp av internet, telefoni, radio eller television.

Riktlinjer

- Kommunen ska eftersträva samordning med omkringliggande kommuner, för att uppnå en sammanhängande infrastruktur.
- Kommunen ska arbeta utifrån *Program för bredbandsutbyggnad i Jönköpings kommun*, samt uppdatera programmet vid behov.
- Kommunen ska arbeta för att 90 procent av alla hushåll och företag, såväl i tätort som på landsbygd, ska ha tillgång till snabbt bredband år 2020.
- Kommunen ska verka för att mobiltelefonnäten byggs ut och för att öka tillförlitligheten.
- Kommunen ska stödja och samordna initiativ i form av bredbandsföreningar eller liknande för att hitta lokala lösningar som bidrar till att nå målen.
- Vid detaljplaneläggning ska behoven av utbyggnad av bredbandskommunikation beaktas.
- Kommunen ska aktivt arbeta för samordning mellan olika utbyggnadsprojekt, för att underlätta en utbyggnad och för att samlokalisera markkablar.

Motivering

Användandet av elektronisk kommunikation är idag en förutsättning för de flesta verksamheter, inom näringsliv, offentlig sektor och i det privata livet. Den digitala infrastrukturen är lika viktig för samhällets utveckling som övrig infrastruktur. Fler och fler offentliga och privata tjänster erbjuds på internet och Jönköpings kommun har ambitionen att ligga i framkant avseende e-förvaltning och e-tjänster. För de personer eller företag som finns på landsbygderna är tillgången till fiber minst lika viktig som i tätorterna. Att ha tillgång till bredband som är snabbt och pålitligt är således oundgängligt för landsbygdernas utveckling och attraktivitet. Jönköpings kommun anser att fiberbaserat bredbandsnät är den långsiktigt mest lämpliga lösningen för IT-kommunikation.

Kommunens *Program för bredbandsutbyggnad i Jönköpings kommun* fastställdes av kommunfullmäktige 30 oktober 2014. I programmet redovisas bakgrund, förutsättningar och förslag till att utveckla IT-kommunikationen i kommunen. I programmet fastställs målet att 90 procent av alla hushåll och företag i Jönköpings kommun, såväl i tätort som på landsbygd, ska ha tillgång till snabbt bredband. Med snabbt bredband menas en teoretisk hastighet på 100 Mbit/s eller en faktisk hastighet på 50 Mbit/s. För att nå bredbandsmålet måste enligt programmet, ytterligare 25000 hushåll få tillgång till snabbt bredband. Det uppsatta målet för bredbandsutbyggnad utgör en stor utmaning för kommunen under de kommande åren. Om

målen ska nås är det nödvändigt att alla aktörer, kommunala, privata och ideella, engagerar sig i arbetet utifrån sina förutsättningar.

I arbetet med att skapa tillgång till snabbt bredband på landsbygden är det angeläget att samverka med angränsande kommuner och inte låta kommungränsen utgöra hinder för utvecklingen i olika områden. Möjligheterna till EU-bidrag eller statliga bidrag ska beaktas i arbetet med att förbättra tillgången till snabbt bredband.

På flera håll i kommunen är mobiltelefonitäckningen bristfällig vilket leder till problem för enskilda och företag. Särskilt otillfredsställande är det mot bakgrund av att det fasta nätet avvecklas på vissa håll. Jönköpings kommun anser att mobiltelefonnäten måste utvecklas så att full täckning uppnås.

Definition

När vatten har använts i hushåll eller industri kallas det spillvatten, detta vatten måste renas innan det släpps ut i naturen.

Spillvatten brukar i vardagligt tal kallas för avloppsvatten, men ordet avloppsvatten är ett samlingsnamn för spillvatten och dagvatten. Dessa behandlas under skilda avsnitt då de har väldigt olika förutsättningar.

Riktlinjer

- Avloppsreningsverk ska underhållas och vid behov byggas om för att säkerställa en god reningskapacitet för spillvattnet inom sitt upptagningsområde.
- Kommunens stora pumpstationer ska klimatsäkras så att funktionen kan upprätthållas även vid höga vattennivåer.
- Vid planläggning av bostäder i närheten av de största reningsverken Simsholmen, Huskvarna, Bankeryd och Gränna ska hänsyn tas till deras framtida behov av kapacitetsökning.
- Arbetet med att separera dagvatten och spillvatten skall fortgå i enlighet med *Förnyelsestrategi VA-ledningar2013-04-03*.
- Anslutning till det kommunala va-nätet av befintliga områden, där utsläppen från de enskilda avloppen bedöms ha en negativ påverkan på hälsa och miljö, skall fortsätta i enlighet med förelägganden från Länsstyrelsen.
- En kommunomfattande VA-plan ska upprättas senast år 2016.
- Nya miljötillstånd kommer att sökas för verksamheterna på Simsholmens och Huskvarna avloppsreningsverk, vilket tillsammans med ändrade regelverk kan medföra att ytterligare nya och/eller förändrade krav kommer att ställas på dessa verksamheter.

Motivering

Det finns 20 kommunala anläggningar för avloppsrening i Jönköpings kommun. De största är Simsholmens, Huskvarna, Bankeryds och Gränna avloppsreningsverk. Avloppsreningsverken tar emot stora mängder spillvatten varje år som renas mekaniskt, biologiskt och kemiskt. Efter att spillvattnet renats från övergödande och syreförbrukande ämnen samt från synliga föroreningar kan det släppas ut i närliggande recipient. Spillvattnet rinner med självfall, eller pumpas med hjälp av någon eller några av kommunens 80 pumpstationer till närmaste avloppsreningsanläggning. Spillvatten, i form av dagvatten, kan också avrinna ovan mark, från hårdgjorda ytor.

För att få en heltäckande långsiktig vatten- och avloppsplanering i hela kommunen, både inom och utanför nuvarande verksamhetsområde ska en kommunomfattande VA-plan

upprättas för kommunen senast år 2016, enligt förslag till PHU 2015-2021. Ansvaret för arbetet ligger hos tekniska nämnden i samverkan med miljönämnden och stadsbyggnadsnämnden. VA-planen ska redovisa nuläge, förutsättningar och framtida utveckling och behov både inom och utanför nuvarande verksamhetsområde. Ingående delar att beskriva är t ex strategiska vägval, riktlinjer och prioriteringsgrunder (dessa sammanfattas ofta i en VA-policy), VA i befintliga områden, omvandlingsområden samt enskilt VA, dagvatten, vattenskydd, hot och påverkan, reservvatten- och nödvattenförsörjning med mera. Skillnaden mellan en VA-plan och en vattenförsörjningsplan är att vattenförsörjningsplanen behandlar de naturgivna vattenresurserna och VA-planen behandlar de tekniska anläggningar och system som behövs för att använda eller skydda de naturgivna resurserna.

Pumpstationer och ledningsnät

Spillvatten leds till avloppsreningsverken i spillvattenledningar eller i kombinerade ledningar. I kombinerade ledningar leds både dagvatten och spillvatten tillsammans, vilket kan öka risken för källaröversvämningar och bräddningar, men också påverka reningsprocessen negativt vid kraftiga regn. Jönköpings kommun arbetar aktivt med att separera dagvatten och spillvatten genom att bland annat förse områden med nya dagvattenledningar. För att prioritera vilka områden som är i störst behov av nya spillvatten- och dagvattenledningar har en *Förnyelsestrategi VA-ledningar 2013-04-03* tagits fram. Enligt den ska förnyelsen de närmsta 10 åren främst ske inom stadsdelarna Torpa, Söder och Bäckalyckan.

Spillvattnet rinner ofta med hjälp av självfall ner till avloppsreningsverken. Trots att en stor del av kommunens byggnader och anläggningar är relativt högt belägna jämfört med avloppsreningsverken räcker ibland höjdskillnaderna inte till utan spillvattnet måste då pumpas. Detta sker med hjälp av någon eller några av de cirka 80 pumpstationer som finns runt om i kommunen. Nya pumpstationer byggs främst i samband med att ledningsnätet byggs ut eller när äldre pumpstationer måste ersättas på grund av kapacitetsbrist eller annan bristande funktion. Arbeta med att klimatsäkra pumpstationerna tillhörande kommunens fyra största reningsverk, Simsholmen, Huskvarna, Bankeryd och Gränna, pågår. Syftet är att säkra funktionen i pumpstationerna så att de klarar att hantera höga vattennivåer. Pumpstationerna kring Vättern, Rocksjön och Munksjön skall, efter klimatsäkringen klara höga vattennivåer. Som ett led i klimatsäkringen måste tre av de större pumpstationerna inom Simsholmens upptagningsområde byggas om. Pumpstationerna kallas för Öster, Fisktorget samt Folkparken och för vissa har arbetet redan påbörjats. Detta arbete ingår i det fortlöpande arbetet med att ständigt se över att den tekniska försörjningen klarar de krav och påfrestningar som den utsätts för.

Utbyggnad av nya spillvattenledningar sker dels i samband med exploatering av nya områden och dels efter föreläggande från Länsstyrelsen. Föreläggandena avser främst tätbebyggda, sjönära fritidshusområden där utsläppen från de enskilda avloppen bedöms ha en negativ inverkan på människors hälsa och miljön. Områden som idag omfattas av föreläggande fram till år 2017 är: Axamo, Västersjön, Ulvstorp och Ängsbergsstigen (Landsjön). Efter att detta arbete är genomfört kommer kommunen att fortsätta arbetet med att utreda möjligheten för att ansluta liknande områden till det kommunala verksamhetsområdet för vatten och avlopp.

Avloppsreningsverk

Det finns 20 anläggningar för avloppsrening i Jönköpings kommun. De största är Simsholmens, Huskvarna, Bankeryds och Gränna avloppsreningsverk. För att så mycket som möjligt av spillvattnet ska kunna rinna till avloppsreningsverken med hjälp av självfall, är de placerade på en av de lägsta punkterna i samhället. Detta gör att avloppsreningsverkens placering är relativt statisk och en flytt av dessa skulle bli mycket kostsamt för samhället.

Avloppsreningsverken tar emot stora mängder spillvatten varje år som renas mekaniskt, biologiskt och kemiskt. Efter att spillvattnet renats från övergödande och syreförbrukande ämnen samt från synliga föroreningar kan det släppas ut. Många av kommunens avloppsreningsverk har Vättern som direkt eller indirekt mottagare av det renade spillvattnet.

Den befolkningsökning som prognosticeras inom Jönköpings kommun kommer till största delen att ske inom Simsholmens upptagningsområde som idag innefattar Jönköpings, Norra Hammars, Tabergs och Barnarps tätorter. En ökad anslutning innebär att Simsholmens avloppsreningsverk måste byggas ut för att klara en ökad belastning. Kraven kan innebära att större ytor kan behöva tas i anspråk. Simsholmens utbyggnad av verksamheten måste kunna kombineras med stadsomvandlingen som pågår kring Södra Munksjön. Djupare studier kring hur detta ska kunna genomföras får ske i särskilt utredningsarbete, till exempel enligt *Program för hållbar utveckling – miljö 2014-2020*. Det är också av stor vikt att även avloppsreningsverken i Huskvarna, Bankeryd och Gränna kan utvecklas och integreras med respektive tätorter när de växer.

Ett antal mindre avloppsreningsverk i kommunen är i behov av renovering. Alternativ till renovering kan dock vara att bygga en pumpstation med tillhörande spillvattenledning och istället pumpa spillvattnet till något av de större avloppsreningsverken. I varje enskilt fall kommer dock bedömning göras vilket alternativ som är mest fördelaktigt ur ekonomisk, teknisk och miljömässig synvinkel.

Definition

Det vatten vi använder i vår vardag kallas för dricksvatten och hämtas ur naturen, exempelvis från brunnar, grundvattentäkter eller någon ytvattentäkt i en större sjö.

Jönköping kommuns dricksvattenförsörjning baseras på en ytvattentäkt – Vättern – samt åtta grundvattentäkter. Av kommunens invånare får ca 90 % sitt dricksvatten från kommunens vattenverk via vattenledningsnäten. Resterande 10 % har dricksvatten från egna eller gemensamma brunnar.

Riktlinjer

- Dricksvattenförsörjningen ska prioriteras före andra resursanspråk.
- Vattenskyddsområden med tillhörande skyddsföreskrifter ska finnas för vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattenuttaget är mer än 10 m³/dag.
- Vattenverk och vattendistributionsanläggningar ska byggas ut, skyddas och anpassas för att möta framtida dricksvattenbehov och klimatförändringar så att ett tryggt och säkert dricksvatten kan levereras till kunderna.
- Vid planläggning av bostäder och verksamheter i närheten av de större vattenverken, Häggeberg, Brunstorp och Gränna, ska markytor reserveras med hänsyn till eventuella framtida behov av kapacitetsökning och utbyggnad.
- Förnyelse av vattenledningsnätet sker utifrån *Förnyelsestrategi VA-ledningar 2013-04-03*.
- Kommunen ska ha en aktuell och kommunomfattande vattenförsörjningsplan.
- Kommunen ska ha en aktuell och kommunomfattande VA-plan.
- Kommunen ska verka för att Vättern som vattentäkt ska klassas som riksintresse för vattenförsörjning.

Motivering

Vattentäkten Vättern med sina fem vattenverk försörjer mer än 98 % av de kommuninvånare som har kommunalt dricksvatten och är således en betydelsefull central vattenresurs för kommunen. Vättern som vattentäkt försörjer Jönköping, Bankeryd, Norrahammar, Taberg, Barnarp/Torsvik, Habo, Huskvarna, Tenhult, Öggestorp, Kaxholmen, Skärstad, Ölmstad, Gränna och Visingsö med dricksvatten. Övriga tätorter/samhällen med kommunalt dricksvatten försörjs av åtta grundvattenverk.

En viktig del i kommunens arbete för en god dricksvattenförsörjning är skyddet av vattentäkterna. I enlighet med vattenmyndigheternas övergripande åtgärdsprogram ingår att kommunerna ska fastställa skyddsområden för allmänna vattentäkter. De åtta stycken kommunala grundvattentäkterna omfattas sedan 2010 av vattenskyddsområden med tillhörande vattenskyddsföreskrifter. Vättern utgör en ytvattentäkt som försörjer ett stort antal hushåll, mer än 280 000 invånare, därför har kommunerna runt sjön under flera års tid arbetat

med att fastställa vattenskydd även för Vättern. De fyra länsstyrelserna runt Vättern har fastställt Vätterns vattenskyddsområde och föreskrifterna trädde i kraft den 1 mars 2014. Vattenskyddsföreskrifter medför en del restriktioner för fastighetsägare och verksamheter inom skyddsområdet, exempelvis vad gäller användande av bekämpningsmedel, spridning av gödsel, hantering av oljeprodukter samt etablering av avlopps-, energi- och vattenanläggningar. Länsstyrelsen i Jönköpings län har till Havs- och vattenmyndigheten (HaV) föreslagit att områdena för anläggningarna Häggebergs vattenverk och Brunstorps vattenverk bör klassas som riksintresse för vattenförsörjning. Jönköpings kommun ställer sig positiv till förslaget men anser att det vore ännu rimligare att Vätterns hela ytvattenområde förklaras som riksintresse mot bakgrund av sjöns stora betydelse som råvattentäkt. Vid en kommande, framtida avvägning skulle då Vättern som riksintresse för vattenförsörjningen kunna vägas mot andra riksintressen. I enlighet med vattenmyndigheternas övergripande åtgärdsprogram ska vattenskyddsområden med tillhörande skyddsföreskrifter fastställas för vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattenuttaget är mer än 10 m³/dag. Detta gäller för både enskilda som allmänna vattentäkter och det är verksamhetsutövaren som ansvarar för att vattenskyddsområden tas fram.

Jönköpings kommun saknar i dagsläget reservvattentäkter, men tätorter och samhällen med kommunala grundvattentäkter bedöms under kortare period kunna försörjas med dricksvatten från någon av kommunens andra vattentäkter. I den händelse att hela södra Vättern blir obrukbar som vattentäkt, saknas i nuläget alternativ till att kunna försörja de tätbebyggda områdena med dricksvatten. Möjliga reservvattenalternativ kommer att utredas under arbetet med Jönköpings kommuns vattenförsörjningsplan. En vattenförsörjningsplan fokuserar på att säkra tillgången av de vattenresurser (grundvatten, sjöar och vattendrag) som krävs för att kunna säkra framtida behov av dricksvatten. Jönköpings kommun ska ha en antagen vattenförsörjningsplan senast 2016.

Även en del industrier, lantbruk och flera verksamheter/lokaler försörjs med kommunalt dricksvatten för ändamålen industrivatten, bevattning och brandvatten. Vatten- och avloppsverksamheten i Jönköpings kommun bedömer möjligheten att tillgodose detta behov i varje enskilt fall och kan komma att ställa olika krav för att godkänna en anslutning. Ett krav för anslutning är till exempel att återströmningsskydd installeras. För att klara av att leverera brandvatten behövs grövre ledningar än vad som normalt krävs för dricksvatten, vilket även ökar risken för kvalitetsproblem, exempelvis missfärgningar eller problem med mikroorganismer, då vattnet kan bli stillastående på ett annat sätt i en större ledning.

Jönköpings kommuns vattenförsörjning står inför många utmaningar, bland annat eftersom ledningsnäten är i stort behov av förnyelse och då kraven på vattenförsörjning sannolikt kommer att öka i framtiden. Klimatförändringar kan medföra ökade vattentemperaturer och kraftigare regn, med risk för översvämningar och ökad spridning av bakterier, virus och parasiter som följd. Jönköpings kommun planerar och genomför en rad åtgärder på vattenverken och ute i ledningsnäten för att trygga vattenförsörjningen. Förnyelsearbetet sker utifrån *Riktlinjer för förnyelse av VA-ledningar*. Utbyggnad av den kommunala vattenförsörjningen styrs också av samhällets behov av att ansluta till det allmänna vattensystemet. Samhällets behov beror i sin tur av kommunens exploatering av nya områden samt förtätning av och inflyttning till befintliga områden. När tätorterna växer ökar också

behovet av att höja kapaciteten på vattenverken. Det är därför viktigt att säkra vattenverkens framtida behov av kapacitetsökning genom att reservera markytor för detta ändamål. Främst gäller detta när utbyggnad sker i närheten av de tre största vattenverken Hägeberg, Brunstorp och Gränna.

I nuläget och flera år framöver ligger mycket fokus på utbyggnad av huvudledningsnätet för dricksvatten respektive ökad kapacitet och säkerhet, och främst gäller detta för kommunens två största vattenverk; Hägeberg och Brunstorp.

Med en god och strategisk vatten- och avloppsplanering i kommunen tryggas vattenförsörjningen idag och i framtiden samtidigt som människors hälsa och miljön skyddas. Att upprätta vattenförsörjningsplan, VA-plan och riktlinjer för förnyelse av VA-ledningar är tre viktiga steg i en god och strategisk vatten- och avloppsplanering.